

İçindekiler

Sunuş...	3
Kentsel Mekanın Niteliği, Yeni Bir Kent Morfolojisi Arayışı ve Kentsel Tasarım Yarışmaları <i>Tolga ÜNLÜ</i>	9
MSÜ'de Kentsel Tasarım Sürecine Özlemlili Bakış ve Kentsel Tasarımın Meslekler Arası Ortak Tanımına Doğru <i>Mehmet ÇUBUK</i>	21
Türkiye'de Kentsel Tasarım ve Yarışmalar <i>Ervin GARİP, S. Banu GARİP</i>	37
Türkiye'de Kentsel Tasarım Yarışmalarının Proje Olarak Uygulanma(ma) Süreçleri <i>Sertaç ERTEN, Devrim ÇİMEN</i>	41
Kenti Anlamak ve Yeniden Kurmak Üzerine Kısa Bir Değerlendirme <i>Özgür BİNGÖL</i>	49
Bir Yarışma Ekibinin Edinimleri <i>Kemal ÖZGÜR, B. Oğuz AYOĞLU</i>	55
Kent, Kentsel Tasarım, Yarışma <i>Hüseyin KAHVECİOĞLU</i>	59
Türkiye'de Yarışma Ortamına Dair <i>Deniz ASLAN</i>	65
Proje Yarışmaları Sürecine Eleştirel Bir Bakış... <i>Oktan NALBANTOĞLU</i>	67
Mimari veya Kentsel Proje Yarışmaları <i>Sefa ERDAL</i>	71
İzmir Liman Gerisi Uluslararası Kentsel Tasarım Fikir Yarışması Üzerine <i>Cengiz TÜRKSOY</i>	73

Dergiye göndereceğiniz yazıların ve görsel malzemelerin basılı kopyası ile birlikte, bilgisayar ortamında hazırlanmış bir kopyasını iletiniz.

- Yazı ile birlikte, kısa bir özgeçmişinizi göndermeyi unutmayınız.
- Fotoğraf, harita, çizim vb. görsel malzeme metnin içine yerleştirilmeli ve ayrıca 300dpi çözünürlükten düşük olmamak koşuluyla TIFF ya da JPEG formatında sunulmalıdır.
- Çeviri yazılar ve fotoğraflar için kaynak belirtmek zorunludur.
- Yayın Kurulu, gönderilecek yazıların yayınına ilişkin kararını yazı ile bildirecek; gönderilen yazılar iade edilmeyecektir.
- Yayın Kurulu, gönderilen yazılarda, yazım kurallarına uygun gerekli düzeltmeleri yapma ve dil yanlışlıklarını gidermeye yetkilidir.
- Yazı ve çevirilerin sorumluluğu yazar ve çevirmenlere aittir. Şehir PLancıları Odası sorumluluk kabul etmez.

TMMOB

Şehir Plancıları Odası

Yayın Türü: Yaygın Süreli Yayın

Üç ayda bir yayınlanır

Oda birimlerine ve üyelere ücretsiz gönderilir
Sayı 51

Ocak-Nisan 2011

TMMOB Şehir Plancıları Odası adına Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Necati Uyar

Dosya Editörleri

Mehmet Nazım Özer
Savaş Zafer Şahin

Yayın Kurulu

Duygu Açar
Melike Gül
Kübra Cihangir Çamur
Mehmet Nazım Özer
Müfit Bayram
Olgu Çalışkan
Murat Yıldız
Savaş Zafer Şahin
Mustafa Oğuz Sinemillioğlu
Gökhan Erkan
Tolga Çilingir
Çiğdem Varol
Fikret Zorlu
Ayşe Işık Ezer
Necati Uyar
Senihi Kitapçı
Binali Tercan

Yayın İdare Merkezi

Hatay Sokak No: 24/17
Kocatepe/ANKARA
Tel: 0312 417 87 70
Faks: 0312 417 90 55
e-posta: spo@spo.org.tr
www.spo.org.tr

Grafik ve Baskıya Hazırlık

LEDA AJANS
Gürbüz Fehim

Kapak Fotoğrafi

Baskı

Aydan Yayıncılık Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Alinteri Bulvarı 3364. Sk. No: 4
Ostim - Ankara - 312 354 46 27

Basım Tarihi: 24-10-2011
3500 adet

Eko-Kent Tasarım Ulusal Proje Fikir Yarışması <i>Derleyen: Hülagü KAPLAN, Özge ERCOŞKUN</i>	77
Öğrenci Gözüyle Yarışmalar; Merdivenli Sokaklar Kentsel Tasarım Deneyimi <i>Sadun Serhan SAVAŞOĞLU, M. Burak SOYKURUM</i>	89
Öğrenci Gözüyle Yarışmalar; Kadın Dostu Mekanlar Kentsel Tasarım Yarışması Duy(g)usal Mekanlar: Tunalı Hilmi Caddesi – Kuğulu Park <i>Altan KİREMİTCİ, Damla ÖZDEMİR</i>	93
Kentsel Mekânın Üretilmesinde Yarışmaların Önemi <i>Necati UYAR</i>	97
Yarışma ile Buluşma <i>Hasan TOPAL</i>	99
Peyzaj Mimarları Odası'nın Yarışmalara Bakışı <i>Oğuz YILMAZ</i>	101
Almanya'da Kent Planlama Yarışmaları <i>Ali VARDAR</i>	103
Örnek Yarışmalar Işığında Güney Kore Tasarım Yarışmaları, Doğudan Yükselen Yarışma Işığı <i>Emrah SÖYLEMEZ</i>	115
ABD'de Kentsel Tasarım Yarışma Süreçleri <i>Burcu H. ÖZÜDURU</i>	123
Avustralya Örneğinde Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları ve AILA Victoria Bölgesi Proje Yarışması (2008) Deneyimi <i>Adnan KAPLAN</i>	133
Avrupa'nın Sorunlu Kentsel Alanlarına Yönelik Çözüm Arayışları: EUROPAN ve Türkiye'nin EUROPAN Deneyimi <i>Derya YAZMAN</i>	145
Yarışmalar Dizini	154
İzmit Sahili Peyzaj ve Kentsel Tasarım Proje Yarışması	161
Yarışmalar, Tezler	185
Yarışmalar Dosyasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler <i>Savaş Zafer ŞAHİN, Mehmet Nazım ÖZER</i>	191
Planlama Dergisi'nde Yarışmalar	197
Kitap Tanıtımı	198

SUNUŞ

Planlama ve yarışmalar

“Kent plancıları” ile “yarışmalar”: Birlikte anıl(a)mayan iki kavram

Ülkemizde kentsel mekânları, yaşam çevrelerimizi oluşturan kentlerin en büyük problemini plansızlık ve tasarımsızlık olarak belirleyebiliriz. Plansızlık veya planların uygulanamaması konusu ayrı bir tartışma konusudur. Ancak asıl konu planların tasarımlarının elde edilmesi ve kentlerimizde uygulanması konusunda en temel sorun alanının bu tasarımların elde edilme yöntemi olduğu geçerliliğini hala koruyan bir savdır. Yaratıcı düşünce ve tasarımların ortaya çıkmasında birer platform olarak yarışmalar, bu yöntemler arasında yeterince ve hakkıyla değerlendirilememiş girişimler olarak insanlık tarihi boyunca var olagelmışlerdir. Günümüzde ve gelecek yıllarda ise kentlerin sorunlarının çözümünde anahtar rol oynayacak tasarım çözümlerinin ortaya konmasında yarışmalar önemlerini koruyacak belki de arttıracaklardır. Bu sebeple Planlama Dergisi'nin kent planlama ve kentsel tasarım yarışmalarına odaklanan bu ardışık sayılarının amacı “kent planlama ve kentsel tasarım yarışmaları”na ilişkin bir envanter oluşturulması, yarışma sürecine yönelik saptamalar yapılarak meslek camiasının yarışmalar konusundaki farkındalığının artırılmasıdır.

Aslında kent planlama ve kentsel tasarım yarışmalarının erken cumhuriyet dönemine koşut olarak belirgin bir yöntem olarak ortaya çıktığı söylenebilir. Ülkemizde yarışmalar Cumhuriyet'in ilanından sonra kentlerin imarı ve yapılaşma ihtiyacı ile başlamış, kentlerin imarı ve kamusal alanların tasarımı için yarışmalar sık başvurulan bir yöntem olarak seçilmiştir. 1930 yılından günümüze kadar ülkemizde çeşitli konularda ve çeşitli adlar altında 769 yarışma yapıldığı görülmektedir. Bu yarışmaların dörtte üçü yapı ölçeğinde kalırken dörtte biri (172 yarışma ki yılda ortalama 2 yarışmaya denk düşmektedir) kent veya kentsel mekânın düzenlenmesine ilişkin yarışmalardır.

Ali Vardar, Almanya Federal Mimarlar Odası istatistiklerine dayanarak 2004 – 2008 yıllarında yılda ortalama 250 - 300 yarışma düzenlendiğini ve bu yarışmaların % 20 – 25'inin şehir planlama / kentsel tasarım (Staedtebau) konularını kapsadığını belirtmektedir. Ülkemizde ise 2002-2010 yıllarında yılda ortalama sekiz adet, toplamda ise 76 yarışma düzenlendiği ve bu yarışmaların yarısının kentsel tasarım konularını kapsadığı görülmektedir.

Yıl	Yapı	Anıt	Spor Alanları-Çevre düzenleme	Kentsel tasarım	İmar planı	Toplam
1930-1950	83	7	5		4	99
1951-1980	285	15	22		19	341
1981-2001	196	15	13	27	2	253
2002-2010	33	1	4	37	1	76
Toplam	597	38	44	64	26	769
Yılda ort	7,37	0,47	0,54	0,79	0,32	9,49
%	77,63	4,94	5,72	8,33	3,38	100

Yarışma kültürümüz Almanya örneğiyle karşılaştırıldığında çok zayıf kalmakla birlikte yarışmalar özelinde bir mesleki değerlendirme yapılabilme fırsatı verebilecek bir deneyim oluşturduğunun da unutulmaması gerekir. 1930 yılından günümüze 20'si Kent Bütünü olmak üzere 26 adet imar planı konusunda yarışma açılmıştır. Ancak bu yarışmaların birçoğu dergi veya benzeri yayınlar ile arşivlenememiştir. Çoğunlukla yarışma projeleri ve dokümanları da yarışmaların düzenlendiği kentin belediyesinde bulunmamaktadır. 1973 yılında düzenlenen son kent bütünü yarışması olan Gaziantep yarışmasına ilişkin ödül projeleri ne belediyesinde ne de müellifinde bulunmaktadır. Ancak Jansen'in 1927-1936 yıllarında ülkemizde planlarını yaptığı kentlerin dokümanları Almanya'da Berlin Teknik Üniversitesi web sayfasında tüm kullanıcılar ile paylaşılmaktadır. Bu durum yarışmalara ilişkin bellek ve arşivleme kültürünün de zayıflığını göstermektedir. Bu anlamda Planlama Dergisi'nin yarışmalara ilişkin bu sayılarının ayrı bir önemi bulunmaktadır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak ülkemiz kentlerinde planlama kararlarının üretilmesinde yarışma yöntemi her zaman seçenekler arasında önemli bir yer tutmuştur. Merkezi idarenin de katkısı ve desteğiyle pek çok kentte planlama kararları yarışma yoluyla elde edilmiş, yarışmaya konu olan kentlerimizin bir bölümü yarışmalar sonucunda elde edilen plan kararlarıyla şekillenmiştir. Bu dönemde, özellikle İller Bankası'nın önemli bir rolü bulunmaktadır. Banka, 1965 yılından bu yana 11 adet imar planı yarışmasının şartnamesi, yarışma süreci ve proje değerlendirmesi ile yarışmalar sürecinde önemli bir standart ve açılım oluşturarak katkı sağlamıştır. Ancak bu yarışma süreci o dönem ve birkaç yarışma dışında tartışılmamış/tartışılmamıştır. Bununla birlikte sağlıklı bir arşivleme de yapılamamıştır. Burada Planlama Dergisi'nin önemli bir misyonu üstlendiği de görülmektedir. Son yıllarda kent planlama alanı ile ilgili önemli yarışmaların büyük bir kısmı ve kazanan projeler Planlama Dergisi aracılığıyla planlama meslek alanı içerisinde duyurulmuştur.

Aslında yarışmalar, bir tasarım ürünü elde etmek için araç olmaları yanında mesleki ortamımıza yeni fikirlerin sunulduğu, yeni kuramların üretildiği, tasarımcıların çeşitli fikirleri tartıştığı katılımcı bir platformdur. Bu platform genç meslek sahiplerinin kendilerini sınaması, geliştirmesi ve kanıtlaması için de bir ortam sunmaktadır. Yarışmalar; mesleki bilgiyi kısa sürede yenileyen, sağlamlaştıran çok ciddi eğitim kurumu olarak algılanmaktadır.

Bu nedenle yarışma kurumu mesleki gelişme ve yükselme açısından da önemlidir.

Peki, kent planları yarışmalar süreciyle ne kadar ilgili(siz)dir?

Ne yazık ki özellikle kent planlama ve kentsel tasarım yarışmalarının mesleki bilgi ve deneyiminin artırılması, planlama ve tasarım kültürünün arşivlenmesi ve mesleki kültürün oluşturulmasında önemli bir etki yaratamamış olduğu görülmektedir. Yine de son yıllarda artan teknolojik olanaklarla birlikte yarışmaların neredeyse anlık olarak izlenmeye başlanması ve tartışılması da sevindirici bir gelişme olarak ele alınabilir.

Meslektaş olarak birçoğumuz, bir kentsel tasarım yarışmasının ilanını görür, belki bir ekiple yarışmaya katılır, bir kısmımız da dergiler ve diğer medya araçları sayesinde yarışma sonucu kazanan projelerin görsellerini inceleme fırsatı buluruz. Ancak, yarışma sonrası kollokium ve uygulama süreçleri, yarışmanın kendisi ve sonuçları kadar önemli, araştırmaya açık ve ilgi çeken bir alan olamamıştır. Bu anlamda yarışmaların öğretici birer deneyim olma vasfını Türkiye'de henüz kazanamadıkları değerlendirilmesi yapılabilir.

Yarışmaların birer öğretici platform olma işlevini kazanmalarında kent planlama ve kentsel tasarım yarışmalarının gerektiği gibi arşivlenmesi, yarışma süreçlerinin izlenmesi, raportörlerin, jürinin, yarışmalara katılan ve kazananların deneyimlerinin aktarılması ve farklı meslek alanlarının konumlanmalarının tartışılması büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple Planlama Dergisinin bu sayısında zengin bir içerik ve kapsam katı biçimsel ve içerik sınırları konmaksızın paylaşılmaya çalışıldı. Elinizdeki dergiyi değişik bakış açılarıyla okuyarak beğenmek ve eleştirmek olanaklıdır. Ancak bu sayının amacı kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

Yarışmalar dosyasının iki temel amacı bulunmaktadır. Bunlardan ilki Türkiye’de planlama sisteminin önemli bir parçası olan “kent bütünü imar planlama yarışmaları” döneminin mümkün olduğu kadar birinci elden yansıtılması ve bu projelerin bazılarının belgelenmesidir. Bu nedenle bu dönemi yaşayan meslektaşlarımızın bilgi birikiminden yararlanarak, yaşanmış deneyimlerini ve anılarını paylaştık. Ayrıca yaptığımız kısıtlı bir araştırma ile anılan dönemlere ilişkin kent bütünü planlama yarışmalarına ait görsel malzemeler ile sayımızı zenginleştirmeye / desteklemeye çalıştık. Bu nostaljik yaklaşımla, Yarışmalar “**Kent Bütünü Planlama Yarışmaları**” başlığı altında planlama tarihimizin önemli bir aşamasını tüm meslektaşlarımız için geçmişin deneyiminden yararlanmasında ve bir bilgi birikimi oluşturmaya yardımcı olmasını amaçlayarak derledik. İleride bu çabaların daha da derinleştirilerek; yarışma projeleri, proje raporları, jüri raporları, kolokyum tutanakları ile birlikte değerlendirilmesinin, sayısal ortama aktarılmasının ve ciddi bir veri tabanı oluşturulmasının mesleki alanın gelişmesi, şehircilik ve planlama tarihi açısından son derece önemli olduğu açıktır. TMMOB Şehir Plancıları Odası’nın da bu anlamda önemli bir görev ve sorumluluğu bulunduğunu düşünüyoruz.

İkinci temel amaç ise “**Kentsel Tasarım Yarışmalarının**” çeşitli boyutlarıyla tartışılmasıdır. Yarışmalar, kentlerde kalitenin ve estetiğin aranmasında ve nitelikli yaşam çevreleri yaratılmasında önemli bir bilinç oluşturmaktadır. Yarışma sürecinde sergiler, kolokyumlar yanında projelerin mesleki yayınlarda (Planlama dergisinde özellikle 2005 yılından bu yana) ayrıntılı olarak yayınlanması planlama ve tasarım kültürüne önemli kazanımlar sağlayacaktır. Ancak TMMOB Şehir Plancıları Odası henüz yarışmalar yolu ile ortaya çıkacak bu kazanımları tartışmaya açamamıştır. Son yıllarda yapılan yarışma sergileri ve kolokyumlarında ve sonrasında çeşitli yarışmalar için de ciddi tartışmalar yapılamamıştır.

Planlama Dergisi’nin 2001/4 sayısında Kadıköy Yarışmasının yayınlanması ile yarışmaların derlenerek meslektaşlar ile paylaşılması açısından önemli bir başlangıç olmuştur. Bu çabalar 2005/3 sayısı sonrasında yoğunlaşarak 2005-2010 yılları arasında 30 kentsel tasarım yarışmasının (21’i yarışmalar başlığı altında yayınlanmış ve 2 tanesi de yayınlanma aşamasında olup, toplam) 23’ü planlama dergisinde yayınlanarak meslek camiası ile paylaşılmıştır. Bu paylaşım sadece görsel imajlar ile değil, planlama ve tasarım ilkeleri, jüri raporları ile birlikte bir bütün olarak yapılmıştır. Böyle bir çaba kişiye bağlı olarak yürütülmüş, ancak bu birikim ne Oda bünyesinde yer alan Kentsel Tasarım Komisyonunda ne de başka bir platformda tartışılmamıştır. Özellikle bu bölümde yarışmalarda aldıkları ödüller ile isimlerini duyuran ve pratiğin içinde olan meslektaşlarımızdan kentsel tasarım yarışmalarının amaçları, süreci ve sonuçları üzerine görüş ve eleştirilerini yazmaları istenmiş ve bu tartışmanın başlangıcının yapılması amaçlanmıştır.

Bu dosya konusunun hazırlanmasında yarışmalardaki tüm tarafları yarışma sürecine ilişkin önerileri ve eleştirilerine yer vermeye çalışıldı. Bu sayıda disiplinlerarası çalışma, yarışma süreci, uygulamaları, meslek odalarının yarışmalara bakışı gibi pek çok açılımın tartışılması amaçlandı.

Planlama Dergisi’nde daha önce kentsel tasarım kavramını tartışmak üzere yayınlanan sayıları da bulunmaktadır. Özellikle kentsel tasarım kavramını meslek camiası içinde yaymak, meslektaşlarımızı bilinçlendirmek için editörlüğünü Ali Vardar’ın yaptığı “Kentsel Tasarım” ile Olgu Çalışkan’ın yaptığı “Kenti Tasarlamak” konulu Planlama Dergileri önemli bir işlev görmüştür. Ancak bu çabaların yarışmaların tematik dağılımına göre derinleştirilerek yarışma projeleri, proje raporları, jüri raporları, kolokyum tutanakları ile birlikte değerlendirilmesi ve ciddi bir veri tabanı oluşturulması mesleki alanın gelişmesi, şehircilik ve planlama tarihi açısından son derece önemlidir. Yarışmalar, Avrupa Ülkelerinde ve özellikle de Fransa’da, **bir proje kültürü oluşmasına** ve **yeni kavramların** doğmasına neden olmuştur. Bu nedenle Meslek Odaları arası rekabetçilikten çok eşgüdüm ve işbirliği ile bu kültür ve yeni kavramlar planlama ve tasarım gündemine gelmelidir.

Bu dosya sayısının hazırlanmasında birkaç yazarın dışında amaçladığımız yaygın katkıyı sağladığımızı düşünmekteyiz. Dosyada ağırlık noktası şehircilik camiasının yarışmalar konusundaki ilgisizliğinin ve sahipsizliğinin ortadan kaldırılmasıdır. Ayrıca 50. sayıya ulaşan Planlama Dergisi’nin bu açılımın sağlanmasına hizmet edecek derinlikte bir katkıyı bir araya getirmesinin simgesel bir anlamı da bu-

lanmaktadır. Planlama Dergisi'nin iki cilt ve dört sayıdan oluşacak Yarışmalar Dosyası sonrasında yarışmalar ve sonuçlarının şehircilik gündeminde gerekli yeri bulacağı umut edilmektedir.

Yarışmalar 1: Kent Planlama Yarışmaları

Savaş Zafer Şahin, "İktidar, Meşruiyet, Planlama ve Kentsel Tasarım Yarışmaları İlişkisi: Araçsallıktan Platformluğa Uzanan Bir Yol" başlıklı yazısında yarışmaların kentsel alanda kamusalılığın oluşumuna katkılarını iktidar, meşruiyet ve yarışmaların tarihsel süreçteki etkileşimi kapsamında açıklayarak iktidarın meşrulaştırılması sürecinde kentsel planlama ve tasarım yarışmaları ele almaktadır. Bu çerçevede yirminci yüzyılda yarışmaların izlediği seyir planlama kuramına da atıfla ele alınmış, daha sonra da Türkiye özelinde bazı değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Takip eden yazıda Cânâ Bilsel, "Türkiye'de Şehircilik Yarışmalarının İlk Otuz yılı (1927-1957): Cumhuriyet'in Kent İnşasında Uluslararası Deneyimi" başlığı altında Ankara, İstanbul ve İzmir kenti planlarını elde etmek amacıyla açılan ve Batı'da dönemin önde gelen şehircilerinin ülkemiz kentleşme sürecine katılmalarını sağlayan yarışmaları ele almaktadır.

İlhan Gülgeç ise 30 yıllık İller Bankası deneyimini kişisel belgeleri ve anılarıyla İller Bankası'nın İmar Planlama Yarışmalarına ilişkin kısa notlar ile açıklamaktadır.

Ahmet Uzel, ülkemiz kentlerinde İmar Planı elde etme yöntemleri içinde yarışmaların nasıl yer aldığına ilişkin bir değerlendirmeyi, yarışmaların açıldığı dönemle birlikte ele almakta ve aynı zamanda bir dönemin çok kısa olarak yarışmalar bağlamında özetini sunmaktadır.

Baran İdil, Planlama ve Kentsel Tasarım Yarışmalarını yarım asırlık yarışma hatıraları ve deneyimi çerçevesinde ele almakta ve kentsel tasarımın kapsam, içerik ve özelliğine dair düşüncelerini paylaşmaktadır.

Yalçın Memlük ve Oya Memlük, Cumhuriyet tarihinde bazı önemli yarışmaları ve bu yarışmalarla ilgili belgelere dayalı "çelişme ve çekişmeleri" ortaya koymakta, bunun sonucunda ise günümüzde gelen noktayı belirginleştirmektedir.

Turgay Ateş, Planlı Plansızlık Ortamında Şehircilik Yarışmaları'nda 1980'li yılları bir tarihi kırılma noktası olarak ele almakta ve Türk şehir plancılığında yarışmaların yerini tartışmaktadır.

Gülşen Özaydın ve diğerleri, Türkiye'de 1950-1980 Döneminde değişen kent olgusundaki araçlardan biri olan planlama yarışmalarını; ekonomik-politik bir perspektifle kurumlar, olaylar ve ölçekler üzerinden açıklamaya çalışmaktadır.

Ayça Bilsel ve Güven Bilsel ise, ülkemizde 1960'lardan 70'lerin sonlarına dek tamamı İller Bankası Genel Müdürlüğü'nce ön çalışmaları yapılarak yarışmaya açılan "Kent Bütünü Planlamaları"nın konu edildiği yazılarında planlama ve tasarım yarışmaları, tarihsel gelişme sürecinde yarışma şartnameleri, yarışma süreçleri, jüri değerlendirmesi gibi birçok konuyu kendi deneyimleri aracılığıyla paylaşmaktadır.

Ömer H. Kırıl, İller Bankası'na özellikle 1965 – 1973 döneminde şehir bütünü ölçeğinde çıkartılan planlama yarışmalarının şehir planlama meslek alanındaki etkilerini, şehir imar planlama yarışmalarının tarihsel gelişimi, şehir planlama eğitiminin etkileri, yarışmalar ve müellif yeterliliklerini düzenleyen mevzuatın gelişimi gibi boyutlara da referanslar vererek irdelemektedir.

Planlama Dergisi'nde gelenekselleşen "Yarışmalar" bölümünde ise Mehmet Nazım Özer, ilk olarak Yarışmalar Dizini ile ülkemizde yapılan kent bütünü yarışmalarına ilişkin görsel bilgilerin konulduğu bir hatırlatma girişi yer almaktadır. Burada Gaziantep ve İzmit kıyı kesimi yarışmalarına ilişkin olarak Müzeyyen Can ile Orhan Kuntay'ın yazıları yer almaktadır.

Yarışmalar bölümünün diğer kısmında ise iki nostaljik yarışma yer almaktadır. Bunların ilkinde Mehmet Çubuk, 1969 yılında elde edilen Side ve Çevresi Turistik Düzenleme Projesini; turizm ve koruma

planlaması gibi bazı konularda Türkiye’de ‘ilk’ler oluşturan bir projenin sonuçlarını ve ülkemizde kıyı kullanımına ilişkin bazı ilkelerin üretilmesinde örnek-model olarak ele alınmasına ilişkin değerlendirilmesi sunulmaktadır. İkincisinde ise İller Bankası’na 1970 yılında açılmış olan “İzmit Kenti İmar Planı Yarışması”na ait projeleri, jüri raporu ve İlhan Tekeli’nin “İzmit Şehri İmar Planı Yarışmasının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Not” başlıklı görüş ve eleştiri raporu ile bir dönemin imar planlama yarışmasını birlikte inceleme ve anlama olanağı sağlanması amacıyla sizlerle paylaşılmıştır. Safranbolu Çevre Düzeni Eskiz Yarışması jüri raporu ve projeleri de paylaşılmaktadır. İzmit yarışmalarına ilişkin bilgi ve belgeleri bizlerle paylaşan İlhan Gülgeç’e teşekkürlerimizi sunarız.

Yarışmalar 2: Kentsel Tasarım Yarışmaları”

Tolga Ünlü, kentsel tasarımın temel tartışma alanı olan kentsel mekanın biçimlendirilmesi ve temel amaç olan kentsel mekanın niteliğinin artırılması ekseninde, ülkede özellikle son yıllarda gündemde önemli yer edinen kentsel tasarım yarışmalarının dayandığı temel ilkeleri ve kökenlerini ele almaktadır. Kentsel Mekanın Niteliği, Yeni Bir Kent Mofolojisi Arayışı Ve Kentsel Tasarım Yarışmaları başlıklı yazıda Türkiye kentlerinde kentsel mekanın biçimlendirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ile birlikte çözüm olanakları tartışılarak, kentsel tasarım yarışmalarının yeni bir kent morfolojisinin gelişmesine sağlayabilecekleri olası katkılar üzerinde durulmaktadır.

Mehmet Çubuk, uzun yıllar görev yaptığı ve Mimar Sinan Üniversitesinde öncülük ettiği Kentsel Tasarım Bilgi Şölenleri ve Eğitimi ile ilgili deneyimlerini paylaşırken, Kentsel Tasarım kavramının anlamını dünyadaki yaklaşımları da dikkate alarak sorgulamaktadır.

Yarışma sürecinin temel aktörü olan ve süreçten en çok etkilenenemeği geçen yarışmacılardır.

Yarışmacılar Gözüyle Yarışmalar

Ervin Garip ve S. Banu Garip, kentsel tasarım proje Yarışmaları sürecine dahil oldukları 2001 yılından başlayarak on senelik bir dönem içerisinde, proje yarışmalarında hızlı gerçekleşen değişimlerin hem bir parçası, hem de tanığı olarak elde ettikleri deneyimleri ortaya koymaktadırlar.

Sertaç Erten ve Devrim Çimen ise “Türkiye’de Kentsel Tasarım Yarışmalarının Proje Olarak Uygulanma(ma) Süreçlerini”, önündeki engeller veya destekleyici faktörleri kapsamında incelemektedirler. Yazarlar, kentsel tasarım yarışmalarında elde ettikleri deneyim ve bilgiler doğrultusunda kentsel yarışmaların genel bir değerlendirmesini de yapmaktadırlar.

Özgür Bingöl, kentsel tasarım ve planlama yarışmaları düzleminde kalarak son dönemde yurt dışında verilen bazı ürünler üzerinden kentsel mekân stratejileri ve kentsel dönüşüm modellerini tartışmaktadır.

Kemal Özgür ve B. Oğuz Ayoğlu yarışmalar sürecine ekip çalışmasının ve yarışma ekibi olarak deneyimlerini aktararak katkıda bulunmaktadırlar.

Hüseyin Kahvecioğlu, Kent, Kentsel Tasarım, Yarışma üçlüsünü kentlerin geleceğine dair düşünce üretmenin disiplinlerarası olduğunu ve iyi bir kentsel çevre oluşturma ve kentlerin geleceği üzerine düşünce ve karar üretme adına düşüncelerini paylaşmaktadır.

Deniz Aslan, Türkiye’de Yarışma Ortamına Dair denemesinde, yarışma sürecinin temel aktörleri olan yarışmacı ve jüri üyeleri üzerinden eleştirel bir çerçeve sunmaktadır.

Proje Yarışmaları Sürecine Eleştirel Bir Bakış başlıklı yazısı ile Oktan Nalbantoğlu proje yarışmaları sürecini baştan sona irdelemekte, kritik etmekte ve önerilerde bulunmaktadır.

Sefa Erdal, mimari ve kentsel proje yarışmalarının uygulanamamasının nedenlerini ortaya koyarken yeni yöntemler üzerinde düşünülmesini istemektedir.

H. Cengiz Türksoy, İzmir Liman Gerisi Uluslararası Kentsel Tasarım Fikir Yarışma koordinatörü olarak yarışma süreci sonrasında yaşanan gelişmeleri bizlerle paylaşmaktadır.

Ülkemizde özellikle son yıllarda artan sayıda öğrenci yarışması düzenlenmektedir. Bu örneklerden biri olan Eko-Kent Tasarım Ulusal Proje Fikir Yarışması yaşanabilir ve yaşatılabilir bir çevre oluşturulması temasını öğrencilere aşılması açısından önemlidir. Yarışma sürecine ilişkin olarak Hulagü Kaplan ve Özge Erçoşkun genel bilgiler vermektedir.

Öğrenci Gözüyle Yarışmalar Bölümünü ise şehircilik eğitiminde elde ettikleri bilgi birikimini yarışma düzeyinde ortaya koyan iki genç gruba ayırdık. Seranit firması tarafından düzenlenen “Merdivenli Sokaklar Kentsel Tasarım Yarışması”nda birinci ödülü kazanan Sadun Serhan Savaşoğlu ve Mehmet Burak Soykurum ile Birleşmiş Milletler tarafından organize edilen “Kadın Dostu Mekanlar” yarışmasında mansiyon alan Altan Kiremitçi ve Damla Özdemir yarışma projeleri ve yarışma sürecine ilişkin düşüncelerini bizlerle paylaştılar.

Yarışmaların aktörleri arasında hiç kuşkusuz Meslek Odalarının ayrı bir yeri bulunmaktadır. **Meslek Odaları Gözüyle Yarışmalar** bölümünde ise şehir plancılarının yarışmalara bakışını Oda Başkanı Necati Uyar “Kentsel Mekanın Üretilmesinde Yarışmaların Önemi”ni, Mimarlar Odası adına Hasan Topal “Yarışma ile Buluşma” adlı yazısıyla düşüncelerini ifade ederken, Peyzaj Mimarları Odası’nın Yarışmalara Bakışı’nı Oda Başkanı Oğuz Yılmaz aktarmıştır.

Özellikle Avrupa ve Amerika’da, son yıllarda ise Asya’da, yarışmalar; mimarlık ve planlama tarihine önemli açılımlar ve akımlar oluşturmuştur. Bu nedenle yurtdışında ülkelerin yarışmalara bakışı ve yarışma sürecinin bizleri yönlendirebilecek bir takım ipuçları vereceğini düşünüyoruz. Uzun yıllar Almanya’da Hamburg Belediyesi’nde şehir plancısı olarak çalışan ve ayrıca ülkemizdeki yarışmalarda çeşitli dereceler alan Ali Vardar, Almanya’da Kent Planlama Yarışmalarını; Emrah Söylemez, “Doğudan Yükselen Yarışma Işığı” başlığı ile Güney Kore Tasarım Yarışmalarını, akademik kariyerini Amerikada yapan Burcu Özduzu ABD’de Kentsel Tasarım Yarışma Süreçlerini, Avustralya Örneğinde Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları ve AILA Victoria Bölgesi Proje Yarışması (2008) Deneyimini Adnan Kaplan, “Avrupa’nın Sorunlu Kentsel Alanlarına Yönelik Çözüm Arayışları: EUROPAN ve Türkiye’nin EUROPAN Deneyimi” ise Derya Yazman tarafından anlatılmaktadır.

“Yarışmalar” bölümünde ise Mehmet Nazım Özer, ilk olarak Planlama Dergisinde yayınlanan Kentsel Tasarım Yarışmalarına ilişkin bir Dizin hazırlamış ve **İzmit Sahili Peyzaj ve Kentsel Tasarım Proje Yarışma projelerini derlemiştir.**

Yarışmalar konulu bu dosyanın hazırlanmasında bizlerle anılarını ve görüşlerini paylaşan tüm yazarlara içten teşekkürlerimizi sunarız.

Yazıların gözden geçirilmesinde başta Gazi Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Arş. Gör. Açalıya Alphan’a, Emrah Söylemez’e ve Yrd. Doç. Dr. Murat Yıldız’a, sayının grafik ve sayfa tasarımını hazırlamanın ötesinde eleştiri ve önerileri ile yol gösteren Gürbüz Fehim’e teşekkür ederiz.

Planlama Dergisinin 50. ve 51. sayıları Kent Planlama Yarışmaları ve Kentsel Tasarım Yarışmaları olarak şehircilik gündemimize girebilmesi ve bu sayıda bulunan yazıları ilgiyle okuyabilmeniz umuduyla...

Mehmet Nazım ÖZER
Savaş Zafer ŞAHİN

Kentsel Mekanın Niteliği, Yeni Bir Kent Morfolojisi Arayışı ve Kentsel Tasarım Yarışmaları

Tolga Ünlü

Kentsel tasarım, en genel anlamıyla kentsel mekanın biçimlendirilmesi süreci ve bu süreçteki eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal olarak kuşkusuz birçok aktör bu süreç ve eylemler içinde yer almaktadır. Ancak, son aşamada bir araç olarak kentsel tasarımın kentsel mekanı biçimlendirme süreçlerindeki amacı kentsel mekanın niteliğinin artırılmasıdır. Bu yönde geçmiş zamanlardan günümüze değin önemli çabalar ortaya konmuştur ve bu çabaların bir bölümü yazılı olarak da kayıt altına alınmıştır. Örneğin, Ben-Joseph (2005) kutsal kitap Vedas'ta İndus Vadisi'ndeki kentlerde, binaların yapımı, kentlerin biçimi ve konutların birbirleriyle ilişkisine yönelik ilkelerin ortaya konduğunu belirtmektedir. Diğer bir deyişle, kentsel mekanın biçimlendirilmesine yönelik düşüncelerin, yazılı hale getirildiği haliyle günümüzden dört bin yıl öncesine uzandığı anlaşılmaktadır. Aynı şekilde kentsel mekanın düzenlenmesine yönelik ilkelerin milattan önce on sekizinci yüzyılda Hammurabi kanunlarında da yer bulunduğu bilinmektedir.

Günümüzden binlerce yıl öncesine uzanan bu örneklerle birlikte, tarihsel süreçte ızgara dokulu antik Yunan şehirleri, Vitruvius'un Roma şehri,

Siena'da kurallara bağlanmaya çalışılan ortaçağ kenti, Rönesans kenti, kentin sağlıklılaştırılmasına dayanan İngiliz yönetmelik şehirciliği ve on dokuzuncu yüzyıldan başlayarak modernleşen dünyadaki birçok kuramsal yaklaşım kentsel mekanın biçimlendirilmesine yönelik farklı örnekler sunmuşlardır. Bu yöndeki bir tartışma kuşkusuz çok kapsamlıdır ve bu süreçteki gelişmelerden günümüze aktarabileceğimiz önemli kazanımlar bulunmaktadır. Ancak, bu yazıda, kentsel tasarımın temel tartışma alanı olan kentsel mekanın biçimlendirilmesi ve temel amaç olan kentsel mekanın niteliğinin artırılması ekseninde, ülkede özellikle son yıllarda gündemde önemli yer edinen kentsel tasarım yarışmaları ele alınacaktır. Bu çerçevede, öncelikle kentsel tasarımın gelişimi ile birlikte Türkiye kentlerinde kentsel mekanın biçimlendirilmesi sürecinde karşılaşılan sorunlar ile birlikte çözüm olanakları tartışılacak, ardından kentsel tasarım yarışmalarının kentsel tasarımın gelişmesine sağlayabilecekleri olası katkılar üzerinde durulacaktır.

Kentsel tasarımın gelişmesi

Modernist anlayışın 1920'li yıllardan itibaren CIAM çatısı altında örgütlenerek "güneş, mekan

Dr.
Mersin Üniversitesi
Şehir ve Bölge
Planlama Bölümü

PLANLAMA
2011/1-2

ve yeşil alan” (*sun, space, greenery*) mottosu çevresinde geliştirdiği kentin bütününde işlevsel ayrışmaya dayanan bir kentsel organizasyon, mekanikleştirilen kentsel mekan ve tektipleştirilen kentlere karşı 1950’li yıllarda kentlerin kimliğini, yerel özelliklerini, mekanda sürekliliği ve çeşitliliği ön plana çıkaran Team 10’in ortaya attığı düşünce ve ilkelerle birlikte bir alan olarak kentsel tasarım, sistemli bir şekilde belirlemeye başlamıştı (Günay, 1988; Mumford, 2009). Jose Luis Sert’in 1956 yılında Harvard Üniversitesi’nde düzenlemiş olduğu uluslararası konferans kentsel tasarımın açık bir şekilde ifade edildiği ve tartışıldığı toplantı olarak görülmektedir. Krieger ve Saunders (2009) bu toplantıdaki kayıtlardan bir bölümünde kitaplarının açılışında yer vermişlerdir ve bu tartışmalarda kentsel tasarımın tohumlarının atıldığı açık bir şekilde görülmektedir¹.

Sert, kentsel sorunların çözümüne yönelik sanatsal ve bilimsel/sisteme dayalı yaklaşımların ön plana çıktığını, ancak tatmin edici bir sonucun ortaya konmadığını belirtmektedir. Bu ikiliğin yanında kentsel mekanın biçimlendirilmesine ve nitelik kazanmasına yönelik yeni bir alanın tanımlanması gerekliliğine vurgu yaparak bu alanın ‘kentsel tasarım’ olarak adlandırılmasını önermektedir. Bu çerçevede, Sert kentsel tasarımı “şehir planlamanın, kentin fiziksel biçimi ile ilgilenen bir parçası” ve “şehir planlamanın en yaratıcı aşaması” olarak tanımlamaktadır (Krieger, 2009). Bununla birlikte, Sert’in kentsel tasarımın içeriğine ve işleyişine yönelik bir dizi temel kabul sunduğu görülmektedir. Bunlar şöyle sıralanabilmektedir:

Kentsel tasarım, planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve daha birçok disiplinin birlikte yer alabileceği bir alandır. Geçmiş dönemlerde bireysel olarak ürünler verildi, ancak dönem artık birlikte çalışma dönemidir.

Bir orkestrada yer alan farklı enstrümanların uyumlu çalması gibi, kentsel tasarım sürecinde farklı disiplinlerin de uyumlu bir şekilde çalışması ve bireysel yarışmadan uzak durması gerekmektedir.

1956 yılında düzenlenen Uluslararası Kentsel Ta-

sarım Konferansı’nda Sert’in ortaya koyduğu üç temel ilke bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, kentsel tasarımın şehir planlama disiplinin bir parçası olduğu ve kentin biçimiyle ilgilendiğidir. Bu çerçevede, kentsel tasarım, şehir planlama ile birlikte ele alınmak zorundadır ve süreç içinde birlikte politika ve tasarım üretmek zorundadır. Kentsel tasarım, şehir planlama içinde plan kararlarının hayata geçirilmesinde, mekana biçim verilmesinde ve mekansal niteliğin artırılmasında planlamanın uygulamaya dönük yüzü olarak çalışacaktır. İkinci olarak, Sert, kentsel tasarımı, bireylerin ön plana çıktığı bir disiplinden çok farklı uzmanlıkların bir araya geldiği bir alan olarak tanımlamaktadır. Burada sanat-bilim ayrımı ile birlikte mimarlığın ve planlamanın tek başına kentsel sorunlara çözüm üretememesine yönelik eleştiriler ön plana çıkmaktadır ve bir grup çalışması önerilmektedir. Üçüncü ve son olarak, açık bir şekilde ifade edilmiş olmasa da farklı disiplinlerden farklı uzmanların yer alacağı kentsel tasarımın, uzmanların farklı düzeylerde katkı sağlayabileceği bir süreç olarak işleme gerekliliği bulunmaktadır.

CIAM’ın önde gelen kişilerinden olan Sert tarafından bu düşüncelerin ortaya atılması dikkat çekicidir, ancak en az onun kadar dikkat çekici olan bu düşüncelerin CIAM’ı eleştirerek kentsel mekanın niteliklerinin yeniden tanımlanması gerektiğini ifade eden Team 10 ile paralellik göstermesidir. Kuşkusuz, Sert’in tartışmaya açtığı ‘kentsel tasarım’ yarım yüzyıllık süreçte birçok kuramsal katkıyla gelişti. Buna rağmen günümüzde halen kentsel tasarım hakkında tüm disiplinlerin uzlaşabileceği bir ortak tanımın sunulması olanaklı görülmemektedir. Ancak, kentsel tasarımın kentsel mekanın niteliğinin artırılmasını amaçladığı, özellikle şehir plancısı, mimar ve peyzaj mimarı başta olmak üzere birçok uzmanın birlikte bir grup çalışmasını içerdiği kabulü yapılabilmektedir.

Bu yazıda, kentsel tasarımın gelişmesi ve içerik tanımlaması hakkında bir tartışmaya ya da kentsel tasarım sürecinde farklı uzmanlıklar arası ilişkiye doğrudan değinilmeyecektir. Bu konular başlı başına birer çalışma konusu olabilecek niteliktedir. Bu çalışma, ülkede özellikle son yirmi

1 Bu tartışmalara, Jose Luis Sert’in yanı sıra Charles Abrams, Edmund Bacon, Jane Jacobs, Lewis Mumford, Lloyd Rodwin gibi o günün önde gelen plançı, mimar ve kent araştırmacılarının da katıldığı anlaşılmaktadır.

yıl içinde önemli bir gündem haline gelen kentsel tasarım yarışmalarının kentsel mekanın niteliğinin artırılmasına ve yeni bir kent morfolojisi oluşturulmasına yönelik katkı sağlayıp sağlayamayacağı üzerinde duracaktır. Ancak, bu tartışma kuşkusuz bir kentsel tasarım kavramsallaştırmasından ve kentsel mekanda nitelik arayışından bağımsız olarak gerçekleştirilemez.

Kentsel tasarım, bu çalışmada, Sert tarafından tanımlandığı ve yarım yüzyıldır geçerliliğini koruduğu biçimiyle, kentsel mekanın niteliğini artırmaya yönelik süreçler ve eylemler bütünü olarak ele alınmaktadır. Dolayısıyla, kentsel tasarım bir süreçtir. Bununla birlikte kentsel tasarım, farklı uzmanların farklı düzeylerde, uzmanlıklarına göre yer aldığı bir alandır. Dolayısıyla, bir mimar ve/veya şehir plancısı gibi bir 'kentsel tasarımcı' dan söz etmek olanaklı değildir. Bu çalışmadaki üçüncü kabul ise kentsel tasarımın şehir planlamanın bir parçası olduğu ve Sert'in de ifade ettiği gibi kentsel mekanın biçimlenmesi ile ilgili olduğudur.

Bu kabuller, farklı disiplinlerin farklı bakışların uzlaşabileceği kabullerdir. Ancak, bu çalışmada kentsel tasarımın içeriğine yönelik dördüncü bir kabul daha yapılmıştır. Bu durum, ülkede kentsel tasarımın gelişmesi için en yoğun çaba sarf etmiş olan kişilerden olan Baykan Günay tarafından dile getirilmiştir: "kentsel tasarım kamusal alanda özel alanın tasarımıdır" (Çalışkan, 2005). Dolayısıyla, burada kentsel tasarım, kamunun elinde olan, kamu mülkiyetinde olan bir alanı tasarlamaktan öte, kamusal mekanlar ile özel mülkiyete konu alanların birlikte tutarlı bir bütün oluşturmasına yönelik düzenlemelerin gerçekleştirilmesini kapsamaktadır. Bunlar, tasarım projesi, kendisi ile birlikte özel mülkiyetteki alanların nasıl biçimlendirileceğine ilişkin strateji, ilke ve kurallar bütünü olabilmektedir. Zira, çevresinden bağımsız biçimde tasarlanacak bir kamusal alan, kendi içinde bağımsız bir nesne olarak ele alınmaktadır. Tutarlı ve o yere özgü, kendi kimliğini ortaya çıkaracak bir bütünlük ancak kamusal-özel alan birlikteliğinin tasarlanması ile olanaklı olacaktır. Bu durum kuşkusuz bir mülkiyet tartışmasına işaret etmektedir. Özel mülkiyetteki alanların kentsel tasarıma konu edilmesi, mülkiyet düzeninin de birlikte tasarlanması anlamına gelecektir ki bu durum aslında bir kentsel doku arayışını da ifade etmektedir.

Kentsel Mekanda Nitelik Sorunu

Nitelik sorunu, günlük yaşamda somut olarak gözlemlenebilen, Türkiye kentlerinde ve planlama yazınında sıklıkla dile getirilen bir sorundur (Altaban, 1998; Altaban, 1985; Bademli, 2002; Çeçener, 2002; Duygulu, 1989; Gök, 1981; Günay, 1985; Günay, 2006; Özbay, 1989; Tekeli, 2002). Yerel değerlerin yansıtılmadığı ve kimliksizleşmeye, bir örnekleşmeye başlayan standartlaşmış kentsel mekanlar kendine özgü nitelikler oluşturmaktan ve kendine özgü değerler üretebilmekten uzak kalmaktadır. Böylece, kısıtlı birkaç örnek dışında tüm kentler aynılaşmakta ve kentler birer yapı yığını haline gelmektedir. Bu sorun batı planlama yazınında da dile getirilmekte ve kentlerdeki temel sorunlardan biri olarak ele alınmaktadır (Barnett, 1982; Biddulph, 1998; Booth, 1983; Carmona, 1996 ve 1999; Carmona vd., 2003; Onaran ve Sancar, 1998; Plater-Zyberk, 1994). Örneğin, Hedman ve Jaszewski (1984,1) bu sorunu somut olarak tanımlamakta: "Kentler ve altkentler tatmin edici ve uyumlu bir gelişme örüntüsü geliştirmekte zorlanmaktadır. Binalar tekil olarak çekici ve heyecan verici olabilmekte, ancak bir araya geldiklerinde oluşturdukları bütüncül etki çoğunlukla umut kırıcı olmakta, onları bir araya getirecek güçlü örüntüler oluşturulamamaktadır".

Bu durum, mekana yapılan müdahale biçimleri ile süreçlerinin örgütlenmesi ve mekanın biçimlendirilmesinde öncelik tanınacak ilkelerin niteliksel arayışlara olanak sağlayacak şekilde tanımlanmamasından kaynaklanmaktadır. Bu çalışma kapsamında ele alınan temel kabullerden biri de bu duruma işaret etmektedir. Türkiye'de planlama ve şehircilik süreçlerinde salt kent planları ve kentsel mekan değil, aynı zamanda meslekler arası ilişkiler de niceliksel değerler doğrultusunda üretilmiş, tanımlanmış ve biçimlendirilmiştir. Böylece, kent planlarında, kentsel mekanda ve mesleki davranış biçimlerinde *standartlaşma* oluşmaya başlamıştır. Standartlaşmanın gözlemlenebilir sonucu ise planlama yazınında pek çok defa ifade edildiği gibi kentsel mekanın prototip üretimi ve tektipleşmesidir. Böylece, ülkedeki hemen hemen tüm kentlerde ortaklaştığı şekliyle, yere özgülüğün kaybolduğu, yerel değerlerin mekansal üretim süreçlerine yansıtılmadığı, farklı tercihlerin ve farklılıkların kendini ifade etme olanağı bulamadığı kentsel mekanlar üretilmiştir.

Bu durum, Türkiye planlama sisteminde egemen olan niceliksel yaklaşımın bir sonucudur. Planlama sistemi bir bütün olarak kentsel doku ve/veya kentsel mekan üretmekten çok tekil olarak parselleri ve bu parsellerdeki binaları üretmeye odaklanmıştır. Bu çerçevede, kentsel nitelik tartışması, üretilen parsel ve/veya bina sayısı, kişi başına düşen yeşil alan ya da yaşam birimi alanı üzerinden yürütülebilmektedir. Bu tartışma kuşkusuz değerli ve yapılması gereken bir tartışmadır, ancak bu tartışmanın kentsel mekanın niteliksel özelliklerinin tanımlanması ile geliştirilmesi sağlanmalıdır. Bu durumda, öncelikle üzerinde durulması gereken konu, *kentsel mekanın niteliklerinin nasıl tanımlanacağıdır*. Diğer bir anlatımla, somut olarak gözlenebilecek bir ürün/sonuç olarak kentsel mekanın ne tür nitelikler barındıracağı tanımlanmalıdır.

Son yıllarda, kentsel mekanın nitelik kazanması, planlama ve mimarlık yazınında temel ilgili alanlarından biri olmuştur ve bu çalışmaların ortaklaştığı birkaç temel ilke bulunmaktadır. Bu kapsamda, kentsel mekanın nitelik kazanmasına yönelik genel ilkeler ve temel ilkeler genel olarak şöyle sıralanmaktadır:

- **Kentsel mekanın karakter kazanması:** Yerin kendine özgü kimliğinin tanımlanması. Kentsel mekanın, yerel özelliklere, yere özgülüğe, kentsel ve doğal peyzaja ve kültüre uyumlu olması gerekliliği.
- **Kentsel mekanda süreklilik ve kapalılık:** Kamusal ve özel mekanların birbirinden ayrılması ve algılanabilirliğinin artırılması. Özel mekamlarda cephelerde süreklilik ve kamusal mekamlarda kapalılığın sağlanması.
- **Kamusal alanda nitelik:** Herkesin kullanımına açık ve herkesin kullanımını cazip kılacak şekilde tasarlanmış kamusal alanlar.
- **Hareket kolaylığı/erişilebilirlik:** Yaya üstünlüğünün ve herkesin güvenli bir şekilde hareket etmesinin sağlanması.
- **Okunabilirlik:** Bir kentin/yerin diğerlerinden farklılaştığını okutabilecek şekilde ulaşım bağlantılarının, yaya alanlarının ve landmarkların

birbirleriyle bütünleşecek şekilde tasarlanması.

- **Adaptasyon:** Sosyal, ekonomik ve teknolojik değişimlere uyum sağlayabilecek koşulların oluşturulması.
- **Çeşitlilik:** Birbiriyle uyumlu olabilecek ve birbirini destekleyecek arazi kullanım biçimlerinin beraber kullanılması.

Bu ilkeler, kentsel tasarım sürecini yönlendirecek, bu süreçte kentsel mekanın biçimlendirilmesine yönelik aranacak değerleri ifade etmektedir ve genel anlamda bir kentin ya da kent parçasının kendine özgü karakterinin oluşturulması, ancak aynı zamanda değişen koşullara uyum sağlayabilecek esnek bir gelişme sürecinin tasarlanması ve tüm kesimlerin bir araya gelebileceği, çeşitliliğin sağlanabileceği kamusal mekanların üretilmesi gerekliliği üzerinde durmaktadır. Diğer yandan, bu ilkeler doğrultusunda doğrudan kentsel mekanın niteliklerinin tanımlanması sağlanmalıdır. Bu çalışmada, bu nitelikler işlevsel, morfolojik, görsel ve bağlamsal olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlama çerçevesinde, Türkiye planlama sisteminin ortaya koyduğu sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözümler üzerinde de durulacaktır.

Kentsel mekanın işlevsel nitelikleri kent içindeki arazi kullanımının kentteki dağılımı ve farklı arazi kullanım biçimlerinin birbirleriyle ilişkisi ile ilgilidir. Bu anlamda, işlevsel özellikler, **arazi kullanım örüntüsü** ve **kamusal-özel alan etkileşimini** kapsamaktadır. Türkiye planlama sistemi içinde, imar planlarında *arazi kullanım örüntüsü* ile ilgili kararlar genellikle **tek-işlevli (mono-functional)** bir yapıya göre kurgulanmıştır. Bu çerçevede, arazi kullanım örüntüsünde farklı kullanımlar işlevsel bölgeleme esasına göre birbirinden ayrılmıştır ve arazi kullanım kararları ayrıntılı olarak belirlenmiştir². Carmona vd.'nin (2003) belirttiği gibi tek-işlevli ve kullanımların ayrıştırılmasına yönelik yaklaşım kentsel gündelik yaşamdaki canlılığı olumsuz etkilemektedir ve *karışık-kullanımlı bir arazi kullanım örüntüsü* kentsel yaşama canlılık katan bir unsur olarak kabul edilmektedir. *Arazi kullanım örüntüsünde*

2 Türkiye planlama sisteminde çok-işlevli uygulamaları desteklemek amacıyla geliştirilmiş arazi kullanım biçimleri bulunmaktadır. "Konut dışı kentsel çalışma alanı" ve "tercihli turizm alanları" bunlara örnektir. Bu kullanımlar, barındırdıkları esneklikle, farklı kullanımların bir arada bulunmasına olanak vermektedir. Ancak bu tür uygulamalar, imar planlarındaki parselde dayalı anlayıştan dolayı yaygınlaşmamakta, çoğunlukla da farklı işlevlerin birlikteliğinden çok bu alanlarda tek işlevli bir gelişme görülmektedir.

çok-işlevli ve esnek kullanımların etkin bir şekilde kullanılması kentsel gündelik yaşama canlılık getirecek, bireylerin etkileşimini artıracaktır

Kentsel mekânın morfolojik nitelikleri, kentsel mekânın fiziksel bileşenlerini kapsamaktadır. Bunlar temel olarak *kentsel biçim (urban form)* ve *kentsel yerleşim (urban layout)* ile ilgilidir (Carmona vd., 2003). *Kentsel yerleşim*, yapı adalarının boyutları ve biçimleri ile sokak örüntüsü üzerinden tanımlanmakla birlikte, *kentsel biçim* kentsel yerleşim içinde binaların tek tek ve birbirlerine göre konumlanmalarıyla tanımlanmaktadır. Bu anlamda, kentsel biçimi oluşturan bileşenler, bina yükseklikleri, yapı düzeni, çekme mesafeleri, bina hacimleri gibi etkenlerdir.

Kentsel biçimin tek tek parseller temelinde binalarla değil, altbölgeler ölçeğinde bütüncül bir şekilde şekillendirilmesi sağlanmalıdır. Bu çerçe-

vede, kent bütünü ölçeğinde değerlendirildiğinde kent içinde bütünlük gösterecek *karakter bölgelerinin* belirlenmesi sağlanmalıdır. Bu bölgeler, diğer tüm özelliklerle birlikte kendine özgü karakterini ortaya çıkaracak biçimde tasarlanmalıdır. Bu doğrultuda, morfolojik özellikler içinde *etkin cephe tasarımı* önem kazanmaktadır. Yapı adalarında sokakla ilişkinin etkin bir şekilde sağlandığı cephe tasarımlarının özendirilmesi sonucunda kentsel mekânda süreklilik ve kapalılık (*continuity and enclosure*) oluşacaktır. Bunun yanı sıra kentsel mekândaki yatay ve dikey bileşenlerin (cephe genişliği, bina yüksekliği, pencereleler, kapılar vb.) tasarımı, belirlenmiş altbölgelerde bir kentsel karakterin oluşmasını sağlayacaktır.

Etkin cephe tasarımı, aynı zamanda işlevsel özellikler açısından özel-kamusal alan etkileşimini de olumlu yönde etkileyecektir.

KENTSEL MEKANIN NİTELİKLERİ	TÜRKİYE PLANLAMA SİSTEMİ NİCELİKSEL ANLAYIŞ & PLANA DAYALI YAPILAŞMA	TASARIMA DAYALI PLANLAMAYA YÖNELİK ÖNERMELER: NİTELİKSEL BİR ARAYIŞ
MORFOLOJİK Kentsel mekânın fiziksel biçimlendirilmesi -bina tasarımı -yapı adası örüntüsü -yol örüntüsü	KENTSEL BİÇİM	
	-kentsel mekân=tek tek parsellerin birleşmesi -denetimin parsellemesi -binaların tek tek yapılması	-kentsel mekânda bütüncül anlayış -etkin cephe tasarımı -kentsel mekânda süreklilik -kentsel karakter
İŞLEVSEL Alanın kullanımı -arazi kullanım örüntüsü -özel-kamusal alan etkileşimi	KENTSEL YERLEŞİM	
	-prototip yapı adaları	-farklı biçim ve boyutlarda yapı adaları ile esneklik
ÖZEL-KAMUSAL ALAN ETKİLEŞİMİ	ÖZEL-KAMUSAL ALAN ETKİLEŞİMİ	
	-parkların artık alan olarak değerlendirilmesi -yolların geçiş alanı olarak değerlendirilmesi	-parkların kamusal alanın etkin bir bileşeni olarak değerlendirilmesi -plan uygulama sürecinin yeniden tanımlanması
ARAZİ KULLANIM ÖRÜNTÜSÜ	ARAZİ KULLANIM ÖRÜNTÜSÜ	
	-arazi kullanım örüntüsünde ayrışma -tek-işlevli gelişme	-esneklik: çok-işlevli kullanımlar -kullanımların birlikteliği -kentsel canlılık -kamusal alanın güçlenmesi -bireylerin etkileşimi
GÖRSEL	RİTİM VE UYUM	
	?	-etkin cephe tasarımı -bina yüksekliği -bina rengi -pencereler ve kapılar
BAĞLAMSAL	YERİN KENDİNE ÖZGÜLÜĞÜ	
	?	-kimlik -peyzaj -mimari biçim

Tablo 1: Kentsel mekânın nitelikleriyle ilgili Türkiye planlama sisteminin sunduğu çerçevede üretilenler ve tasarıma dayalı planlamada kentsel mekânın niteliklerine yönelik ilkeler.

Diğer yandan *kentsel yerleşimde*, yapı adalarının boyutları ve biçimleri kentsel karakterin oluşmasında etkin olabilmektedir. İmar anlayışının sunmuş olduğu prototip yapı adalarının yerine kullanıcıların değişik gereksinim ve yönlendirmelerine duyarlı, farklı tasarımların üretilmesini olanaklı kılacak farklı boyut ve biçimlerde yapı adaları oluşturulmalıdır. Yapı adalarının biçimlendirilmesinde etkin cephe tasarımı ile eşgüdüm sağlanmalı ve sokak örüntüsünde canlılık elde edilmeli, yapı adalarının iç mekânları kentsel mekânın parçası haline getirilmelidir

Etkin cephe tasarımıyla birlikte **kentsel mekanın görsel niteliklerine** yönelik denetim ölçütleri ve müdahalelerin geliştirilmesi olanaklı olacaktır. İmar anlayışı çerçevesinde tanımlanmamış olan ya da çok kısıtlı bir şekilde kendine yer bulan görsel özellikler, bir yerin kendine özgü karakter geliştirmesinde etkin rol üstlenebilmektedir. Cepheelerde düşey ve dikey bileşenlerin yere özgü karakter temelinde tasarlanması kentsel mekânda belirli bir ritim ve uyumun gelişmesini sağlayacaktır. Bu anlamda, bina yükseklikleri, bina genişlikleri, renkleri ve çekme mesafeleri görsel özelliklerin denetlenmesi için temel bileşenlerdir.

Türkiye planlama sistemi içinde kendine kısıtlı bir şekilde yer bulan **bağlamsal niteliklerin** denetlenmesi, bir yerin karakter kazanmasında ve yerin kendine özgü özelliklerinin gelişmesinde etkin bir rol üstlenmektedir. İmar anlayışında çoğunlukla, uygulama sürecinde değerlendirilen peyzaj, bina malzemesi, mimari biçim gibi bileşenler yerin kendine özgülüğünü ortaya çıkaracağı gibi bir kent kimliği oluşmasında da etkili olacaktır (Tablo 1).

Kentsel tasarım yarışmaları ve kentsel mekânda nitelik sorunu

1990'lı yılların sonunda İngiltere kentlerinde mekansal kaliteyi yükseltecek ilkelerin ve stratejilerin belirlenmesi amacıyla oluşturulan *Urban Task Force*, bu amaçlara ulaşmak için kentsel tasarımın etkin olarak kullanılmasını öngörüyordu. Bu çerçevede, kentsel tasarım yarışmaları mekansal kaliteye ulaşmanın araçlarından biri olarak tanımlanmıştır. Yarışmaların, sürecin iyi yönetilmesi durumunda, açık, şeffaf ve demokratik bir sürece işaret ettiği ve yarışma alanı olarak belirlenmiş mekansal bütünlük içinde maddi olarak en

optimum seçimin yapılabileceği belirtilmektedir. *Urban Task Force*'un incelemesinde 'iyi örnek' olarak ele aldığı ve incelediği örneklerin birçoğu kamu ya da özel sektör tarafından düzenlenen kentsel tasarım yarışmaları ile elde edilen sonuçlardır. Burada dikkat çeken, niteliği yüksek ve alanda yaşayanların benimsedikleri yaşam alanlarının yarışmalar ile elde edilebilmesidir (Urban Task Force, 1999).

Aynı şekilde, Delafons (1994) da yarışmaların demokratik bir süreç içinde gerçekleştiğini, tasarım sürecinin toplumun geniş kesimleri tarafından açık bir şekilde incelendiğini ve tasarımın toplumsal olarak anlaşılabilirlik düzeyinin artırıldığını ifade etmektedir. Ancak, bu süreçte özellikle yarışma ürünlerinin sergilendiği aşamada yarışma jüri üyeleri tarafından verilen kararların benimsenmeyeceği ve tümüyle farklı seçeneklerin ön plana çıkabileceği durumlar da oluşabilmektedir. Bu durumda, karar vericiler olarak jüri üyelerinin ve kullanıcıların tercihleri arasındaki çelişkiler görünür hale gelebilmektedir.

Diğer yandan, serbest piyasa mekanizmaları içinde kendilerine fazla şans bulamayan mimar, planıcı ve peyzaj mimarları için yarışmalar kendilerini gösterecekleri ve daha deneyimli meslek adamları ile birlikte yer alabilecekleri bir platform olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte yarışmalar, tanımlanmış soruna yönelik yaratıcı çözümlerin sunulabileceği alanlar olarak da görülmektedir.

Kentsel mekanın niteliğinin artırılmasına yönelik yarışmaların kullanılması antik Yunan dönemine kadar uzanmaktadır. Çimen'in belirttiğine göre, Atina'da yer alan akropolisin yaşama geçirilmesi sürecinde mimari yarışmalar önemli rol üstlenmişlerdir. Bununla birlikte, Ortaçağ'da da özellikle katedrallerin tasarımına yönelik yarışmaların açıldığı bilinmektedir. Aydınlanma çağı ile birlikte yarışmalar, tasarım kararlarının toplumla paylaşılmasında, bu anlamda tasarım süreçlerinin demokratikleştirilmesinde önemli roller üstlenmişlerdir (Çimen, 2010).

Türkiye'de kentsel tasarım yarışmalarının ise özellikle 2000'li yıllarla birlikte sayısal olarak arttığı görülmektedir. Yukarıda belirtildiği gibi kuşkusuz, yarışmaların yaratıcı çözümlerin üretilmesi ve kentsel tasarımın ülkede gelişmesi için yarışmalar önemli kazanımlar üretebilirler.

Ancak, bu yazıda vurgulanmaya çalışılan, ülkedeki kentsel mekan niteliğinin artırılması ve bunun da ötesinde kentin morfolojisinin dönüştürülmesinde yarışmaların üstlenebileceği sorumluluklardır. Belki bu tür bir arayış yarışmalara olduğundan fazla önem atfetmek anlamına gelebilecektir, fakat yarışmalar, Türkiye planlama (aslında *imar* demek daha doğru olacak belki de) sisteminin üretmiş olduğu tektipleştirilmiş prototip kentsel tipolojiler ve morfolojilere alternatif üretmenin etkin yollardan biri olmaya aday olarak görülebilmektedir.

Bu çerçevede, yarışmaların alternatif kentsel dokuların üretilmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir. Ancak, böyle bir gelişmenin gerçekleşebilmesi için yarışmaların içeriklerinde de bu yönde taleplerin olması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, genel olarak yarışma çağrısında ve ilgili belgelerinde yarışmacılardan neler istendiğinin açık ve net bir şekilde belirtilmesi, özel olarak da bunların yeni bir kentsel doku üretilmesine vurgu yapması beklenmelidir.

Kentsel tasarım yarışmaları ile **kentsel doku üretilmesi** arasındaki ilişki tartışmaya açıldığında kuşkusuz **yarışma alanı tanımı** ve bu alanın **mülkiyet özellikleri** ön plana çıkmaktadır. Proje alanı tanımı söz konusu olduğunda kentsel tasarım yarışmalarını mimarlık yarışmalarından ayıran en önemli özellik alanın tek mülkiyet sınırları dışına çıkması, birden çok mülkiyeti kapsar hale gelmesi ve gerekirse çevresinde doku ile birlikte önerilerin geliştirilmesinin beklenmesidir. Aksi durumda, bir mülkiyetle sınırlı kalan kentsel tasarım yarışmalarının mimarlık yarışmalarından farklı bir yönü kalmayacaktır ve giderek kentsel tasarım aynı mülkiyet içinde süsleme faaliyetine indirgenecektir. Bu yaklaşımın bazı durumlarda, özellikle de kamusal alanların düzenlenmesine yönelik kentsel tasarım yarışmalarında gündeme gelme olasılığı bulunabilmektedir. Meydan, sokak ve park gibi kamusal alanların kentsel yarışmalar ile düzenlenmesi kuşkusuz söz konusu olabilecektir, ancak bunun da tek mülkiyeti aşarak üst ölçekli stratejiler çerçevesinde gerçekleştirilmesi esas olmalıdır ve bu durumda kamusal alanın tasarımının onu çevreleyen ve tanımlayan özel alanın dönüşümü ile tanımlanması sağlanmalıdır. Diğer bir anlatımla, proje alanı tanımı ile mülkiyet ilişkisi söz konusu olduğunda kentsel doku tanımlamaya yönelik ve Türkiye planlama

sisteminin kentsel biçimlenmeye bakışına seçenek oluşturacak biçimde dönüşüm ve süreç tartışmalarına girilmesi kaçınılmaz görülmektedir.

Bu tür bir yaklaşım, 1986 yılında düzenlenen “Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme Yarışması”nda geliştirilmiştir. Daha sonra Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma Islah İmar Planı ile yarışma projesi imar planına dönüştürülmüş ve bu planda mülkiyet düzeni, yapılaşma koşulları, işlevlendirme, ulaşım sistemi, peyzaj, kent mobilyası ve uygulama süreçlerine yönelik ilke ve stratejiler geliştirilmiştir. Uygulama sürecinde ise planda öngörülen Kamu Proje Alanları (KPA) önemli rol oynamışlardır. Bu proje alanlarında “kente yeni bir imaj kazandırmak, içinde bulunduğu bölgenin yeniden yapılanmasını sağlamak ve kamu yararını maksimize etmek” gibi amaçlar ön plana çıkarılmış, uygulama aşamasında mülkiyetin kamu eline geçmesinin sağlanması vurgulanmıştır. Hacıbayram Camii Çevre Düzenleme Projesi de kamu proje alanı olarak tanımlanmış alanlardan birinde geliştirilmiş ve hayata geçirilmiştir. Bu süreçte, üst ölçekli strateji ve ilkeleri ile alt ölçekte uygulama süreçleri bir bütün olarak ele alınmış ve kentsel tasarım salt bir alanın düzenlenmesi değil, bu düzenlemeye giden sürecin bütünü olarak ele alınmıştır.

Benzer bir şekilde, her ne kadar doğrudan kentsel tasarım adıyla düzenlenen bir yarışma olmasa da 1993 yılında düzenlenen “Ankara Merkezi İş Alanı (Kuzeybatı Kesimi) Planlama ve Geliştirme Yarışması” da Ankara merkezi iş alanının gelişiminde yeni bir kentsel doku arayışındaydı. Bununla birlikte özellikle 2000’li yıllarla birlikte Türkiye kentlerinde oluşan kent morfolojisine alternatif üretme çaba içinde olan yarışmaların daha fazla görülemeye başlaması dikkat çekmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde gerçekleşen bu yarışmalardan bazıları 2001 yılında düzenlenen “İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Uluslararası Fikir Yarışması”, 2005 yılında düzenlenen Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Yarışması, 2007 yılında düzenlenen “Adana Kent Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması” ve “Başakşehir Kent Merkezi Ulusal Kentsel Tasarım Yarışması”, 2008 yılında düzenlenen “Küşükçekmece İlçesi Kent Merkezi Ulusal Kentsel Tasarım Yarışması” ve 2010 yılında düzenlenen “Edirne Selimiye Camii Çevresi Ulusal Kentsel Tasarım Yarışması”dır.

Şekil 1: “Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenleme Yarışması” sonucunda elde edilen Ulus Tarihi Kent Merkezi Koruma İslah İmar Planı.

Kentsel tasarım yarışmalarında kentsel doku üretilmesi yanında tartışmaya açılacak bir diğer konu **disiplinler arası ilişki** olmaktadır. Günümüzde, kentsel tasarım yarışmalarının düzenlenmesi sürecini yönlendiren ve bu yarışmalardaki temel ilkeleri belirleyen “Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri,

Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği”nde de belirtildiği gibi kentsel tasarım yarışmalarında mimar, peyzaj mimari ve şehir plancısından oluşan bir grup çalışması beklenmektedir. ‘Kentsel tasarım’ adı altında gerçekleştirilen yarışmalarda ‘kentsel tasarım’ın kavramsallaştırılmasına bağlı olarak

farklı disiplinlerin yarışma sürecinde üstlenecekleri roller de değişebilmektedir. Örneğin, çok mülkiyetli ve kent morfolojisinin dönüştürülmesine yönelik yarışmalarda, diğer bir anlatımla üst ölçekli stratejilerin üretilmesinin beklendiği yarışmalarda şehir plancılarının ağırlıklı olabileceği görülmekle birlikte, bir kent meydanı ya da sahil şeridi düzenleme içeriğine sahip kentsel tasarım yarışmalarında, diğer bir deyişle herhangi bir mülkiyet sorunu olmayan, tasarımın salt tek mülkiyet içindeki düzenlemeye indirildiği yarışmalarda mimar ve peyzaj mimarları ön plana çıkabilmektedir.

Bu disiplinler içinde özellikle mimarlar ve şehir plancılar arasında kentsel tasarıma yönelik tartışmalı bir ilişki olagelmıştır. Moughtin ve diğerleri (2004) bu ilişkiyi çekişmeli ve fırtınalı olarak tanımlamaktadır. Mimarların plancılara yönelik eleştirileri çoğunlukla tasarıma yönelik bir eğitim almadıkları yönünde olmaktadır (Hubbard, 1994). Günay'a (1999) göre ise mimarlar, kendi tasarım anlayışları ve işveren (bu durumda yarışmayı düzenleyen kurum [T.Ü.] talepleri doğrultusunda kendi ürünlerini üretirken, şehir plancıları alanda gerçekleşecek yapılaşmanın karakterine yönelik hacim, yapı yüksekliği ve yoğunluk kararları üretmektedir. Bu kapsamda mimarlar, tasarım nesnel değil öznel olduğunu ve sıkıcı ve verimli olmayan kısıtlamalar ile kontrol edilemeyeceğini belirtmekte, plancılar ise alanın ve bağlamın bir bütün olarak kontrol edilmesi ve bu yönde nesnellik alanlarının oluşturulacağı tasarım ilkelerinin üretilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Carmona, 1998).

Türkiye'deki kentsel tasarım yarışmalarının gelişme eğilimi göz önünde bulundurulduğunda, özellikle son yıllarda kent morfolojisine alternatif üretme çabasında olan yarışmaların sayısının artması ile birlikte disiplinler arası çalışma olanaklarının arttığı anlaşılmaktadır. Bu durum, kuşkusuz ki farklı alanlardaki meslek adamlarının ve uzmanlarının birlikte çalışma pratiklerinin gelişmesini sağlayacaktır. Bu yönüyle, kentsel tasarım yarışmalarının farklı uzmanların birlikte çalışma kültürünün gelişmesinde önemli bir araç olabileceği görülmektedir.

Kentsel tasarım yarışmalarında bir diğer tartışma konusu ise yarışma ile elde edilen projelerin **uygulama süreci** olmaktadır. Bu sürecin ekonomik

ve teknik iki boyutu bulunmaktadır. Ekonomik boyutu uygulama sürecine yönelik belirlenen bütçe ile ilgilidir. Elde edilen projenin uygulama sürecine yönelik öngörülen bütçe çoğunlukla belirtilmediği için, uygulama sürecinde bütçe olanakları çerçevesinde projelerin içeriğinde yapılan önemli değişiklikler projeye ve üretilecek kentsel mekanın niteliğine de olumsuz etkiler yapabilmektedir (Urban Task Force, 1999).

Diğer yandan, özellikle kent morfolojisine seçenek oluşturacak projelerin uygulama süreçlerinin tasarlanması dikkat edilmesi gereken önemli bir aşama olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamada, kentsel mekanın üretilmesi için projenin kaçınılmaz olarak imar planlarına dönüştürülmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, Türkiye planlama siteminde hakim olan 'imar anlayışı' ile nitelikli kentsel mekan üretme amacındaki 'kentsel tasarım anlayışı' arasında keskin farklılıklar oluşmaktadır. Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye planlama siteminde hakim olan 'imar anlayışı', kentsel mekan üretme süreçlerini katı ve kesin ifadeli imar planlarıyla yönlendirilmeye ve denetlenmeye çalışmakta, bunun sonucunda niceleksel olarak parsel üretimi ön plana çıkmaktadır. Tek tek parsellerin üretimine yönelik imar anla-

yışı, yapıların çevresiyle ilişkileri üzerinde durmazken kentsel mekân oluşturmaktan da uzak kalmaktadır (Bademli, 2002). *Parsele dayalı anlayış*, parsellerin birleşmesinden yapı adalarının oluşmasını sağlarken, önemli olan inşaat haklarının nasıl dağıtıldığı olmaktadır. Bu anlamda, öncelikli olan kentsel mekân oluşturmak değil, inşaat haklarının dağıtılması, parsellere inşaat ruhsatı verilebilmesidir.

Oysa özellikle yeni bir kent morfolojisi arayışında olan kentsel tasarım yarışmalarında bir bütün olarak kentsel karakter oluşturulması, yeni bir mekansal örgütlenme çerçevesinde mekanda sürekliliğe, okunabilirliğe, çeşitliliğe vb. ölçütlere vurgu yapılmaktadır. Kentsel tasarım projelerinin imar planlarına dönüştürülmesi sürecinde niteliğe yönelik bu arayışlar törpülenebilmekte ve kentsel mekan üretimi yeniden imar anlayışına terk edilebilmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, temel olarak “Kentsel tasarım yarışmaları, kentsel mekanda niteliğin artırılması ve yeni bir kent morfolojisi arayışına yanıt verecek araçlar olarak ele alınabilir mi?” sorusu çevresinde kentsel tasarım yarışmaları ile kentsel mekan niteliği ve kent morfolojisi arasındaki ilişki üzerinden bir tartışma geliştirmeyi amaçlamıştır.

Bu kapsamda, kentsel tasarım yarışmalarında, yarışma alanının tanımı, alandaki mülkiyet ilişkilerinin düzenlenmesi, disiplinler arası ilişki ve yarışma ile elde edilen projenin uygulama süreçlerinin nitelik arayışını ön planda tutacak bir şekilde tanımlanması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, davetli ya da herkese açık bir şekilde düzenlenen yarışmalarda özellikle yeni bir kent morfolojisi arayışının da ön planda tu-

tulması sağlanmalıdır. Hızlı bir gelişme süreci yaşayan Türkiye kentlerinde bu yönde yapılan araştırmalarda, kentlerin gelişme alanlarında ağırlıklı olmak üzere yeni bir kentsel doku arayışında olduğu görülmektedir (Ünlü, 2011). Bu arayışın temel birimi ise yapı adalarıdır ve kentsel tasarımın Türkiye kentlerinin gelişme sürecinde yeni yapı adası tipolojileri geliştirmesi ve bunlardan yola çıkarak yeni morfolojiler oluşturması beklenmelidir. Bu durumda, durağan yapısıyla kentlerin dinamik özellikleri karşısında yetersiz kalan imar anlayışına seçenek oluşturacak yeni bir kentsel mekan üretme pratiği tanımlanabilecektir.

Bu çalışmada bu yeni mekansal pratiğe kaynaklık edecek yaklaşım tasarıma dayalı planlama yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır ve bu yaklaşımın temelini de yeni tipolojilerden yola çıkarak yeni kentsel morfolojiler oluşturulması, kentlerdeki canlılık ve yaşanabilirlik düzeyini yükseltecek karışık kullanımlı kent parçalarının üretilmesi ve buradan yola çıkarak yerin kendine özgü özelliklerine bağlı bağlam-bağımlı bir kentsel tasarım geliştirilmesi gerekliliği oluşturmaktadır. Bu durum, kuşkusuz yirminci yüzyılın ortalarında CIAM-Team 10 tartışmaları ile Harvard Üniversitesi’nde düzenlenmiş olan uluslararası kentsel tasarım konferansındaki tartışmalarla koşutluklar göstermektedir. Ancak, Türkiye’deki kentsel mekanın biçimlendirilmesi pratikleri yönünden bu eleştiriler güncelliğini korumaktadır. Özellikle son on yıl içinde sayısal artış gösteren kentsel tasarım yarışmalarının bu arayışta etkin bir rol üstlenmesi olanaklıdır. Ancak, bu yarışmaların kent morfolojisini dönüştürmeye yönelik yaratıcı çözümlere odaklanmaları sağlanmalı ve yarışma çağrı ve şartnamelerinde bu arayış kesin ve net bir şekilde tanımlanmalıdır.

Kaynakça

- Altaban, Ö. (1998); "Cumhuriyetin Kent Planlama Politikaları ve Ankara Deneyimi" in Sey Y.(ed.), *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*, Tarih Vakfı, İstanbul.
- Altaban, Ö. (1985); "İmar Yasa Tasarısı Üzerine Görüşler", *Mimarlık*, 16-19.
- Bademli, R. (2002); "Plan uygulamaları" in MİMARLAR ODASI GENEL MERKEZİ; *İmar Hukukunda Toplum ve Mimarlık*, Mimarlar Odası, İstanbul.
- Ben-Joseph, E. (2005), *The Code of the City: Standards and the Hidden Language of Place Making*, MIT Press, Cambridge.
- Barnett, J. (1982). *An Introduction to Urban Design*. New York: Harper & Row.
- Biddulph, M.J. (1998); "Choices in the design control process", *Town and Planning Review*, vol. 69, pp. 23-48.
- Booth, P. (1983); "Development control and design quality", *Town and Planning Review*, pp. 265-284.
- Carmona, M. (1996); "Controlling urban design, Part 1: A possible renaissance", *Journal of Urban Design*, 1(1), pp. 47-73.
- Carmona, M. (1998); "Residential design policy and guidance: prevalence, hierarchy and currency", *Planning Practice and Research*, vol. 13, no 4, 407-419.
- Carmona, M. (1999); "Innovation in the control of residential design", *Town Planning Review*, vol. 70, no 4.
- Carmona, M.; Oc, T.; Tiesdall, S.; Heath, T. (2003); *Public Places, Urban Spaces*, Architectural Press, Oxford.
- Çeçener, H. B. (2002); *İmar Hukuku ve Kentleşme Sürecindeki Olumsuzluklar*, İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Yayınları, Özdil Basımevi.
- Duyguler, F. (1989); *İmar Mevzuatının Cumhuriyet Dönemi Mimarlığına ve Şehir Planlamasına Etkileri*, TBMM, Ankara.
- Çalışkan, O. (2005); "Doç. Dr. Baykan Günay ile Söyleşi: şehre biçim verme sanatı ya da düşüncede devrim", *Planlama*, 2005/3, 6-20.
- Çimen, D. (2010); *Urban Design Competitions as Discursive Events in Turkey: 1980-2009*, ODTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı, Basılmamış Doktora Tezi.
- Delafons, J. (1994); "Democracy and Design", Scheer, B.C. ve W.F.E. Preiser (editörler) *Design Review: Challenging Urban Aesthetic Control*, Chapman and Hall, London.
- Gök, T. (1981); "İmar Mevzuatının Değerlendirilmesi", *İmar Planlaması Yapım Ve Uygulama Süreçleri*, Ş.P.O., Ankara.
- Günay B. (1985); "İmar Yasa Tasarısı Ve Planlama Eylemi", *Mimarlık*, Vol. 4, pp.16-19
- Günay, B. (1988), "History of CIAM and Team 10", *METU JFA*, vol. 8, no.1, 23-44.
- Günay B. (1999); *Urban Design is a Public Policy*, METU Faculty of Architecture Press, Ankara.
- Günay B. (2006); "Şehircilik-Planlama-Tasarlama-Mimarlık-Peyzaj", *Planlama 2006/4*, TMMOB Şehir Plancıları Odası yayımı.
- Hedman R. ve A. Jaszewski (1984); *Fundamentals of Urban Design*, APA Press, Chicago.
- Hubbard, P. (1994); "Professional vs. lay tastes in design control, an empirical study", *Planning Practice and Research*, vol. 9, no.3.
- Krieger, A. (2009); "Where and How Does Urban Design Happen?", Krieger, A. ve P. Saunders (editörler), *Urban Design*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Krieger, A. ve P. Saunders (2009); *Urban Design*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Moughtin C., R. Cuesta, C. Sarris ve P. Signoretta (2004); *Urban Design: Method and Tehniques*, Architectural Press, Oxford.
- Mumford, E. (2009); "The Emergence of Urban Design in the Breakup of CIAM", Krieger, A. ve P. Saunders (editörler), *Urban Design*, University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Onaran K.S.; Sancar, F.H. (1998); "Design review in small communities", *Environment and Planning B: Planning and Design*, vol 25, pp 539-557.
- Özbay H., (1989), "İmar Yönetmelikleri ve Sorunlar", *Mimarlık* 89/5, 44-47.
- Plater-Zyberk, E. (1994); Forward, in Scheer, B. C. and Preiser, W. F. E.; *Design Review: Challenging Urban Aesthetic Control*, Chapman and Hill, New York, London.
- Tekeli, İ (2002); "Türkiye kent planlamasının yeniden kurumsallaşmasını düzenlerken düşünülmesi gerekenler üzerine", *Planlama*, 2002/1, pp. 4-11.
- Urban Task Force (1999); *Towards an Urban Renaissance*, Department of Environment, Transport and the Regions, London.

MSÜ'de Kentsel Tasarım Sürecine Özlemlı Bakış:

(DGSA / MSÜ'de Kent Tasarımı - Kentsel Tasarım Eğitimi - Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şölenleri (Sempozyumları) Üzerine Açıklamalar) ve

Kentsel Tasarımın Meslekler Arası Ortak Tanımına Doğru¹

Mehmet Çubuk

Prof. Dr.

Derginin bu sayısının hazırlıklarını yürüten grup benden Kentsel Tasarım konusunda bir yazı yazmamı istedi. Özellikle, uzun yıllar görev yaptığım üniversitede öncülük ettiğim Kentsel Tasarım Bilgi Şölenleri (Sempozyumlar) ve Eğitimi ile ilgili bilgilerin okuyucu ile paylaşılmasını önerdi.

Dünyada yaşanan gelişmeler ve değişim hızı ile doğrudan ilişkili olarak, modernleşme-çağdaşlaşma çabaları içinde ülkemizde de, çevremiz ve

yaşamımızla ilgili yeni kavramların, yaklaşımların getirilme ve tartışılma ortamında; çağdaş yerleşmeler yaratılması- uygulama koşulları oluşturulması çalışmaları, genellikle Akademik ve Bilim çevrelerinin başta gelen meşguliyetleri olmuştur. Bu bağlamda diğer Kurumlarda olduğu gibi, içinde yer aldığım Kurumda da, bu alanda yenilikçi sistemler getirilmesi -yeni kavramların yayılması- ilerici düşüncelerin tartışılması için ortam ve koşulların yaratılmasında katkı sayılabilecek çalışmalar yapılmıştır. Akademi / MSÜ' de

1 Yazının derlenmesinde aşağıdaki kaynaklardan derleme yararlanılmıştır:

- 1) Güzel Sanatlar Akademisi'nden, Mimar Sinan Üniversitesi'ne geliş sürecinde; Şehircilik Kültür dersinden (1930),Şehircilik Meslek eğitimine (1983)-Bölümleşmenin 25.yılında (2008),1930-2002 arası döneme geriye dönük bir bakış-Bölümleşmeye giden süreçte Koşullar-Faaliyetler ve oluşumlar (Prof. Dr. Mehmet Çubuk-2011-yayın aşamasında)
- 2) Türkiye'de netleşmeyen ve uzlaşılmalı bir kavram: Kentsel Tasarım ve Türkiye'de 4.Uluslararası Kentsel Tasarım Kongresi üzerine (.Prof. Dr. Mehmet Çubuk--www.planlama.org.com-Eylül 2009)
- 3) Dördüncü Uluslararası Kentsel Tasarım Kongresi,20 yıllık geçmiş döneme bakış ve kentsel Tasarımın günümüzdeki anlamı üzerine (Prof. Dr. Mehmet Çubuk-27 Mayıs 2009 -MSÜ-4.Kentsel Tasarım Kongresi-Sunuş bildirisi.)
- 4) Kentsel Tasarım Formasyonu ve Eğitim-The Education and Formation of Urban Design-Sunuş bildirisi ve sonuç metni (Introductory Speech and Conclusion)-(Prof.Dr. Mehmet Çubuk-MSÜ-Mim. Fak. Şehir ve Bölge Planlama Böl. Yayını, İstanbul - 1997)

dışa açılan pencere nitelikli *Tartışma Platformları* bunlardandır.

1970’li yıllardan itibaren üzerinde yoğunlaştığımız *Kentsel Tasarım* disipliniyle ilgili olarak ilk kez 1977 yılında DGSA’da mimarlık alanında uzmanlık olarak, *Kent Tasarımı Eğitimi* programı yapılmıştır. 1983’te de üniversite reformu ile DGSA’nın dönüşümü olan MSÜ’de, önceki uzmanlık programı, mimarların dışında diğer bazı disiplinlerden gelenlere de açık olarak, *Kentsel Tasarım Y.Lisans Programına* dönüştürülmüştür. Bu programları desteklemek, zenginleştirmek için ve esas olarak da, *Kentsel Tasarımı* kitlelere tanıtmak, yaygınlaştırmak amacıyla, *Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şölenleri* (Sempozyumları) başlatılmıştır.

Sunulan yazı; Giriş Bölümünde, DGSA’da oluşan hareket ve kurumsal yapıya dönüşümü, Birinci Bölümde; DGSA /MSÜ’de Kent Tasarımı/ Kentsel Tasarım eğitimi programları hazırlaması, İkinci Bölümde, Bilgi Şölenlerine (Sempozyumlarına) ilişkin Kurumda yapılan çalışmalar, Üçüncü Bölümde; Kentsel Tasarımın günümüzde kazandığı anlam ve yüklenen roller ve Kentsel Tasarımın ve eylem alanlarının meslekler arası ortak tanımı yapılması üzerine farklı kaynaklarda yayınlanmış yazılarımdan derlenmiştir. Dolayısıyla yazı, nostaljik (özlemlî) bir anlatım biçiminde sunulmuştur.

Bu nedenle yazı başlığı; *MSÜ’de Kentsel Tasarım sürecine özlemlî bakış: DGSA / MSÜ’de Kent Tasarımı/ Kentsel Tasarım eğitimi- Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şölenleri (Sempozyumları) üzerine. Açıklamalar ve Kentsel Tasarımın meslekler arası ortak tanımına doğru.* Şeklinde belirlenmiştir. *Kentsel Tasarım süreci*² ifadesi ise, bu disiplinin Türkiye’de tanıtılması-yaygınlaştırılmasına dönük çabalardan, günümüzde kazandığı güncel yoruma dek gelişmeleri anlatmak amacıyla kullanılmıştır.

Giriş: Akademi’de Bir Şehircilik Hareketinin Doğuşu

1970’li yıllardan itibaren DGSA çatısı altında, Y.Mimarlık Bölümünde (Bugünkü Mimarlık Fakültesi) şehircilikle ilgili çalışmalar ve faaliyetlerin birikimi, Akademi’de bir *Şehircilik*

Hareketini ortaya çıkartmıştır. Bu *Hareket* esas olarak, yurt dışında şehircilik eğitimini tamamlayıp dönen *Mehmet Çubuk’* un,1966 yılında Kurumda şehircilik asistanı olarak göreve başladığı tarihten itibaren, 1975’li yıllara dek yapılan ortak eylemler ve çalışmalardan doğmuştur. *Hareketin* başlamasında, Y. Mimarlık Bölümü eğitim programında yer alan *Seçmeli Şehircilik* derslerinin önemli katkısı olmuştur. Bu Derslere yoğun ilgi duyan öğrencilerle; dünyadaki gelişmeler etkisinde olarak, *kentsel yerleşmelerde tasarım-kimlik-estetik ve işlevsel* v.b. konular işlenmiştir. Bugün çoğu başarılı meslek adamı olmuş o dönem öğrencileri (her dönem yaklaşık 15–20 kişi Seçmeli Şehircilik dersine kaydolmuştur) anlamlı sunuşlar ve tartışmaların içinde bulunmuşlardır. Öğrenciyi *edilgen kılan* klasik ders yapısından farklı olarak, onu *etken kılan* yapıdaki *Seçmeli Şehircilik* derslerinde öğrencilere, şehircilik bilinci aşılınmış, özendirilmiştir. Aynı zamanda, bireysel olarak, kendi belirledikleri konularda, araştırma raporu hazırlama-sunma ve tartışma yoluyla *performans geliştirme* fırsatları da verilmiştir. Bunlar arasından, yurt dışına giderek uzmanlaşanlar ve doktora yapanlar olmuştur. Doğrusunu söylemek gerekirse, *Seçmeli Şehircilik* dersleri Akademi’de *Şehircilik Hareketinin* başlamasında, dersin yürütücüleri için de önemli bir fırsat ve zemin oluşturmuştur.

Akademi’de böylece başlayan ve bir *Harekete* dönüşen çalışmaların en önemli hedefi, Akademi’de Şehircilik Eğitimi başlatılması olarak belirlenmiştir. Ancak, Akademi mimarlık eğitiminin nabzını tutan önceki kuşak; *şehirci* her şeyden önce *mimar* olmalıdır gerekçesiyle, ODTÜ Şehircilik eğitimi modeline olumsuz bakmıştır. Harekete öncülük yapan *Mehmet Çubuk’* un ve o dönem *Doğu Marmara Bölge Planlama Dairesi* Başkanları olan *Tarık Carım, Tuğrul Akçura’* nın mimarlık eğitimi sonrası şehircilik eğitimi almış olmaları örnek gösterilmiştir.

Akademi’de oluşan bu kolektif düşünce karşısında, bu kurumda nasıl bir *şehircilik eğitimi* yapılması konusu, *Hareketi* yönlendiren grupta tartışılmış ve Akademi’de yapılacak eğitimin, mimarlık alanında bir *uzmanlaşma* olarak ele alınması ve mimarlık eğitimiyle bütünleşik bir program içinde yapılması benimsenmiştir.

2 Süreç; Olu yoluyla yani, halden hale gelecek ortaya çıkan şey-durum-vetire (*tarz, üslup m.ç.*)-TDK-Türkçe sözlük.

Şehircilik Hareketinden, Akademi Şehircilik Araştırma Enstitüsü'ne

Böyle bir eğitimin yapılabilmesi için de; kurum dışından katımlara da açık olan ve şehircilikle ilgili çeşitli faaliyetlerde bulunulmasına fırsat verecek, olanak yaratacak yapıda olmak üzere, *Şehircilik Hareketinin* kurumsal bir yapıya kavuşturulması gerekmiştir. Bu yapıda, şehirciliğin kavramsal ve eylemsel olarak ele alınması, yaygınlaştırılması, toplumda yer etmesini sağlayan ve örgün eğitim dışında faaliyetlere de fırsat veren bir *Araştırma Merkezi* ya da *Araştırma Enstitüsü* kurulması çözüm olarak görülmüştür. Bu hedefte yapılan düzenleme sonucunda da, *Akademi'de Şehircilik Araştırma Enstitüsü* (ŞAE), DGSA-Y.Mimarlık Bölümüne bağlı olarak kurulmuştur. Enstitü Yönetmeliği 10.5.1976 tarih ve 15583 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmış, yürürlüğe girmiştir. ŞAE'nin ilk dönem çalışmalarında iki önemli konu ele alınmıştır.

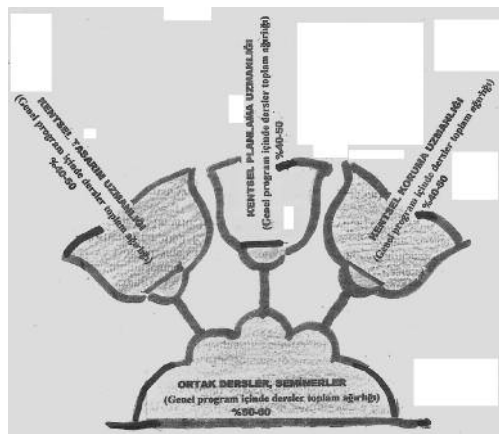
Bunlardan birincisi; *Dünya Şehircilik Günü organizasyonlarının* Türkiye'de de gerçekleşmesi için öncelikle, *Türkiye Daimi Komitesi* ve *Sekreteriyasının* kurulması ve eylemler için de, DGSA olanaklarıyla ve onun himayesinde bir *hizmet platformu* oluşturulması olmuştur. Böylece *Dünya Şehircilik Günü Türkiye Daimi Komitesi* oluşturulmuş, Enstitü bünyesinde *Başkanlık Sekreterliği* kurulmuş ve zaman içinde gelenekselleşen *DŞG Kolokyumları* başlatılmıştır. Kutlamalar ve Kasım Kolokyumları, kesintisiz yirmi yıl boyunca DGSA / MSÜ himayesinde ve o bünyede kurulan *hizmet platformunda* dışarıdan da alınan destekler ve katkılarla gerçekleştirilmiştir. 1996'da da, Daimi Komite bu *hizmet platformunun* TMMOB ŞPO bünyesine taşınmasına karar vermiştir.

1. Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi: Mimarlar İçin Bir Uzmanlık Alanı

1950'li yıllarda ABD'de ilkin *kentsel kimlik* arayışlarıyla başlayan ve giderek kentte farklı boyuttaki yerleşmeler için yapılan eylemlerden yeni bir kavram doğmaya başlamıştır. Bu kavramsal gelişme, kente ilişkin tasarım anlayışını öne çıkarmış, mimarlara heyecan veren yeni bir uğraş alanı olmuştur. Sonraki yıllarda Avrupa'da da karşılık bulan bu uğraş, *Kent Tasarımı* disiplini

Y.MİMARLIK (LİSANS) (LİSANSÜSTÜ) ÖĞRETİMİ												
Dışarıdaki gelenler için lisansüstü Öğr.												
Y.Yönel. Öğr. Uzman Öğr.												
Y.MİMAR • KENTSEL TASARIM • YÖNELİS BELGESİ												
UZMANLIK DİPLOMASI												
KENTSEL TASARIM KOLAYLA BİTİRİLMİŞ YÖNELİS BELGESİ												
Y.MİMAR VE KENTSEL TASARIM UZMANI												
VARI YIL	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	1YY	2YY	3YY	4YY	1YY	2YY	3YY	4YY	5YY	DPL.	1YY	2YY
	I devre				II devre				UZMANLIK			
	Y.MİMARLIK ÖĞRETİMİ				5 YIL				DIPLOMA			
DERSLER	4 YIL				Yönel. Öğr. 1 Yıl				Uzmanlık Öğr. 1 yıl			
Ş.1.	MUFREDAT İÇİN BKZ. EK.1											
Ş.2.	MUFREDAT İÇİN BKZ. EK.2											
Ş.3.	MUFREDAT İÇİN BKZ. EK.3				SEÇİME BAĞLI DERSLER				KENTSEL TASARIM İÇİN ZARFIYA DERSLER			
KT.1.	MUFREDAT İÇİN BKZ.EK.4				YOĞUN PROGRAMLAR VE KONFERANSLAR							
KT.2.	MUFREDAT İÇİN BKZ.EK.5				SUREKLİ DERSLER							
KT.3.	MUFREDAT İÇİN BKZ.EK.6				UYGULAMA PROJELERİ							
KT.4.	MUFREDAT İÇİN BKZ.EK.7				BİTİRME TEZİ				EN GEC TEZ TESLİM			
EĞİTİM PROGRAMI	MİMARLIK				KENTSEL TASARIM				YÖNELİS			
					II Devre V. Sömestr							
	AKADEMİ DİŞİNDAN GELEN LİSANS ÖĞRENCİLERİ 7 SÖMESTR'DEN BAŞLARLAR. YÖNELİS YAKARLAR.				1SÖM.				2SÖM. 3SÖM.			
	Y.MİMAR • KENTSEL TASARIM • YÖNELİS BELGESİ											
	Y.MİMAR VE KENTSEL TASARIM UZMANI											

X MADDE 17'YE GÖRE MUFREDAT HAZIRLANIR.

olarak doğmuştur. Bu disiplin ilk başlarda bir bakıma, büyük ölçekte bir mimarlık olayı olarak da algılanmıştır.

ŞAE'nin ele aldığı ikinci önemli konu ise; mimarlık alanında bir uzmanlaşma olarak *Kent Tasarımı eğitimiyle* ilgili araştırma yapmak, rapor ve bir program hazırlamak olmuştur.

Enstitü Yönetimi bu konuda araştırma yapmak ve

rapor hazırlamak üzere, *Mehmet Çubuk*, *Güzin Yüksel (Konuk)* ve *Haydar Karabey*'den oluşan grubu görevlendirmiştir. Grubun hazırladığı Araştırma raporunda; Akademi'de mimarlık alanında örgün eğitim programıyla bütünleşen, ikinci kademe eğitimi türünde bir *Uzmanlık Eğitim Modeli* önerilmiştir. Bu modele dayalı olarak *Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi Programı* ve *Yönetmelik Taslağı* hazırlanmıştır. Önerilen bu programda, mimarlık eğitiminin omurgasını oluşturan *Mimarî Proje Atölyelerinden* ve *elemanlardan* yararlanılması da sistem içine alınmıştır.

Raporda *Kent Tasarımı eğitimi* için gerekçe oluşturan açıklamalardan; kavramsal olarak bu disiplini anlamada ve eğitim hedeflerini değerlendirmede yararlı olacağı düşüncesiyle, bazı kısımlar kısaca aşağıda verilmiştir:

“Günümüzde (1976 yıl itibarıyla) gelişmiş ülkelerde, yaşam koşullarına uyumlu gelişmelerde ve kalkınmada duyulan gereksinimler, yeni uzmanlık dallarının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Bu uzmanlık alanları, belli bir meslek eğitimi (formasyon) üzerine alınan eğitim alınarak kazanılmaktadır. Dolayısıyla, ülkemizde sayıları on binleri aşan mimar için de, kendi alanında uzmanlık eğitimi almaları yolunun açılması gerekmektedir.

Meslek dallarında uzmanlaşma gereksinimi duyulan ülkeler, büyük bir hızla eğitim programlarında ve sistemlerinde de yenilikler ve değişiklikler yapmaktadırlar. Ülkemizde de gelişme sürecinde, uzman nitelikli eleman gereksinimi, giderek kendini gösterecektir. Bu nedenle akademik çevrelerde ve eğitim - araştırma kurumlarında bu konunun ele alınması zorunlu hale gelmektedir.

Yakın zamana kadar şehirlik sözcüğü ile ifade edilen Planlama ve operasyonlar aslında, farklı ölçek ve boyutlardaki uzmanlık uğraşlarını kapsamaktadır. Bölge ve Kent Planlama-Kent Tasarımı bu uğraş alanlarındandır. Bugün ülkemizde, bu anlamda uzmanlık dalları eğitimiyle ilgili bir gelişme de gözlenmektedir. Bazı yükseköğrenim kurumlarında mimarlık alanında uzmanlık eğitim hazırlıkları yapılmaktadır. Ege Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde 1972'den beri Mimarlık ve Şehircilik alanında “Kent Mimarlığı” adı altında lisansüstü eğitim verilmektedir. Ülkede oluşan koşullar da, belli ölçüde bu gerekliliği artık hissettirmeye başlamıştır. Bu konuda

yetişmiş uzman olmadığı için de uygulamalar, formasyon yönünden en yakın meslek adamı olarak mimarlar tarafından yapılmaktadır. Mimarlar da zaten tek yapı dışında, küçük ölçeklerdeki fiziki planlamalarda da kendilerini birikimli görmekte, yetkin hissetmektedirler.

Oysa küçük ölçekli yerleşmelerden büyük ölçeklere kadar, fizik çevreye ilişkin kararları kent plançıları vermektedir. Mimar ancak, kent plançısının aldığı kararları üçüncü boyutta, tekil ya da grup yapılarında çözümlenerek sonuca gitmektedir. Dolayısıyla *Kent Tasarımı*, ölçek olarak kent planlama ile mimarî çalışma arasında yer alan bir disiplin olmaktadır.

Mimarlar, fiziksel planlar ve detaylarla uğraşsalar da genelde, sosyal ve davranışsal bilimlerle kesin ilişki kurmazlar. Öte yandan kent ve bölge plançıları da, ekonomik ve sosyal olayların çevre ilişkilerini incelerler ama doğrudan insanla ilişkili sonuçlar getirmezler. Beşerî bilimlerle uğraşanlar ise (sosyologlar-ekonomistler-psikologlar-coğrafyacılar gibi), çevre tasarımcılarının (mimarlar-Kent ve Bölge plançıları-peyzaj mimarları gibi) çalışmalarından habersiz olarak, yeni analiz teknikleri ve sistemleri geliştirirler. Bütün bunlar, kentin biçimlenmesinde olumsuzluklar yaratırlar.

Görülmektedir ki esas olan şey; tek olarak yapılar değil, fakat kenti tasarlamaktır. İşte bu nedenle de, kent tasarımcılarına gereksinim duyulmaktadır.

Günümüzde (1976 yılı itibarıyla) yapı tipleri karmaşıklaşmakta, mekanik hizmetler artmakta, yapı ve imar yasalarında değişiklikler olmaktadır. Dolayısıyla, teknik ve sosyal değişimlerin etkisinde yöresel-çevresel konular da artarken, çözülemeye hale gelmektedir.

Batılı gelişmiş ülkelerde, bu sorunları çözümlenebilecek, doğru sonuçlar elde edilebilecek uzmanlıklara duyulan gereksinim, bir istek olarak kendini hissettirmiştir. Başka bir deyişle, fiziksel çevrenin biçimlenmesi ve beşerî eylemlerin mekândaki organizasyonu önemli boyutlar kazanmıştır. Değişimlere bağlı olarak; genelde çevre tasarımcıları (mimarlar - kent ve bölge plançıları, peyzaj mimarları - Endüstri ürünleri tasarımcıları gibi) ve beşerî bilimciler (sosyologlar-ekonomistler-psikologlar, coğrafyacılar gibi) için yeni eğitim modelleri yaratılması gereği ortaya

çıkıştır. İngiltere’de İngiliz Mimarları Kraliyet Enstitüsü (Royal Institute of British Architects-RIBA) bu gereksinimi vurgulayarak Kent Tasarım dalında, mimarlık ve planlama okullarında Kent Tasarımı eğitimi yapılmasına yol açan, rol oynayan bir rapor hazırlamıştır. Bu raporda Kent Tasarım şu şekilde yapılmıştır:

Kent Tasarımı, Kent ve Bölge planlama sürecinin bir parçasıdır. Bu Tasarım, öncelikle ve esas olarak üç boyutludur. Aynı zamanda çevrenin görsel olmayan yönleriyle de ilgilenir (gürültü-koku-tehlike-güven duygusu gibi). Kent Tasarımının ana özelliği; çevreyi oluşturan fiziksel nesnelere ve beşerî faaliyetlerin mekânda düzenlenmesidir. Bu mekân ve öğeler ilişkisi, iç mekândan beşerî faaliyetleri ayrılabilir kadar dışla ilgilidir. RIBA’nın raporunda kent tasarımı alanına giren işler de;

Kent ölçeğinde Tasarım - Koruma çalışmaları - Eylem alanları planlaması - Gelişme alanları planlaması - Semt ölçeğinde Tasarım - Tasarım özeti - Açık alanlar ve kentsel ulaşım planlaması olarak belirlenmiştir.

Görülmektedir ki Kent Tasarımı; Mimarlık ve Kent Planlama disiplinlerinden ayrı bir uzmanlık eğitimi gerektirmektedir. Kent Tasarımı, insan ölçeğinden uzaklaşmış herhangi soyut bir kavram değildir. Ama doğrudan üç boyutlu ve insanlar tarafından denenilen, yapısal formla ilgilidir.

Kent Tasarımının teknik anlamda bir düzenleme aracı olarak uygulama alanı; Kent Planlamanın getirdiği sistem çözümleme ve arazi kullanma kararları aşamasından itibaren, tek yapılar ve yapı gruplarının yakın çevrelerinin mekânsal analiz ve sentezlerin yapılmasına kadar olan safhadır.

Bu rapor ve ekleri 1977–78 döneminde Enstitü Genel Kurulunda sunularak tartışılmış ve kabul edilmiştir. Böyle bir modelin gerçekleşmesi için de her şeyden önce, Y. Mimarlık Bölümünde Uzmanlık Dallarının belirlenmesi gerekmiş ve bir Yönetmelik Taslağı hazırlanmıştır. (Şehircilik)-(Restorasyon)-(İç Mimarlık) Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği 4 Mart 1980 tarihli Resmî Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bunu izleyen şekilde de peşi sıra, daha önce hazırlıkları yapılmış olan Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi Yönetmeliği de aynı idarî ve akademik yollardan geçirilerek Resmi Gazetede yayınlanmış, 1980 yılında yürürlüğe girmiştir.

Bu Yönetmeliğe göre; Mimarlık Eğitimiyle bütünleşik Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi DGSA-Y. Mimarlık Bölümünde uygulanan beş yıllık (lisans+lisansüstü bütünleşik eğitimi) eğitim programının 4.yılında (7. yarıyıl) isteyen öğrencilere, (mimarlık eğitiminin koşutunda) belirlenmiş olan uzmanlık alanlarından birini seçerek kaydolma olanağı getirmiştir. Öğrencinin seçerek, kaydolduğu (örneğin) Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitim Programında üç yarıyıl süren Yoğun Uzmanlık Programı içinde Yöneliş derslerini tamamlayan öğrencilere, Bitirme tezini alma hakkı verilmiştir. Tezini bir yarıyıldan (en çok iki yarıyıldan) tamamlayıp, başarıyla savunan öğrencilere de, (bu eğitimle beraber esas olarak devam ettikleri ve tamamladıkları mimarlık eğitimi sonucu olarak) hem Y. Mimar Diploması ve hem de Kent Tasarımı Uzmanlık Sertifikası alma fırsatı getirilmiştir. Bu uzmanlık Programları, Akademi ve ona bağlı Mimarlık Y. Okulu mezunlarına ve aynı zamanda diğer eğitim Kurumlarından mimarlık diploması almış olanlara da açık olmuştur. Ayrıca bu Programda, meslekî faaliyet içinde olan mimarlara da çifte meslek (Double formasyon) edinme ve keza meslek içi eğitim (rösiklaj eğitimi) almaları için fırsat yaratan bir uygulama programı da yapılmıştır. Programa ilk olarak 1980–81 döneminde sınavla az sayıda öğrenci kabul edilmiştir.

1980 yılında eğitimi başlatılan program; kentin mekânsal yönleriyle ilgili olduğu kadar, sosyal-ekonomik-politik ve diğer bazı yönleri arasındaki ilişkileri de dikkate alacak şekilde hazırlanmıştır. Aynı zamanda, kentsel biçimlenmenin denetlenmesi ve kentsel koruma konularında, geçmişle bağlantılı ilişkiler içinde denge sağlanması esas kabul edilmiştir.

Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi Programında; Yöneliş öncesi ve Yöneliş başlığı ile birinci grup dersler ve Uzmanlık dersleri başlığı altında ikinci grup derslerin hazırlanmasında yararlanılacak amaç, ilkeler belirlenmiştir. Bunlardan birinci grup dersler, bilgilendirme ve özendirici bir yönlendirme niteliği taşıırken, ikinci grup dersler, kişilere kentsel sorunlar karşısında araştırmacı, tartışmacı, sorun çözücü bir formasyon kazandırmayı hedeflemiştir. Hazırlanan programlarda yer aldığı şekliyle de bu amaçlar aşağıda özet olarak verilmiştir:

İDGSA MİM. FAK. UZMANLIK ÖĞRETİM
EĞİTİM PROGRAMI SEMASI

YERİYLE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
	1.YY	2.YY	3.YY	4.YY	1.YY	2.YY	3.YY	4.YY	5.YY	1.YY	2.YY		
DERSLER	1. DEVRE				2. DEVRE				DPL	UZMANLIK			
YÖNELİŞ	SEÇİME BAĞLI DERSLER, SEMİNERLER KONFERANSLAR-UZMANLIK İÇİN ZORUNLU DERS.												
YÖNELİŞLİ DİPLOMA	YÖNELİMEN UZMANLIK KONUSUNDA AĞIRLIKLI DİPLOMA												
U.E. 1	YOĞUN PROGRAMLAR VE KONFERANSLAR DİZİSİ KISA BİLGİLENME ŞEKLİNDE SINAVSIZ												
U.E. 2	UZMANLIKLA İLGİLİ SÜREKLİ DERSLER SINAV ZORUNLUĞU VAR.												
U.E. 3	UZMANLIKLA İLGİLİ UYGULAMA PROJELERİ ATÖLYE-PROJE ÇALIŞMALARINI (DEVAM ZORUNLU)												
U.E. 4	UZMANLIK BİTİRME TEZİ ARAŞTIRMA,GELİŞTİRME,YORUMLAMA												

1. MİMARLIK İÇİNDE YÖNELİŞ ÖĞRETİMİ HAFTALIK ZAMAN KUL.

	9-10	10-11	11-12	12-13	14-15	16-17	17-18
PAZARTESİ	Yöneliş öncesi uzmanlığa esas olan disiplin dersleri						
SALI	5. PROJE			1. YARIYIL			
ÇARŞAMBA	Yöneliş öncesi uzmanlığa esas olan disiplin dersleri			Uzmanlık için sem (konf.) ve zorunlu seçime bağlı dersler.			
PERŞEMBE	1. YARIYIL						
CUMA	UZMANLIK KONUSU AĞIRLIKLI 5. PROJE 1. YARIYIL						

2. UZMANLIK ÖĞRETİMİ HAFTALIK ZAMAN KUL.

	9-10	10-11	11-12	12-13	14-15	15-16	16-17	17-18
PAZARTESİ	UE.2 2. YARIYIL							
SALI	UE.3 PROJE BÜTÜN GÜN DEVAM.							
ÇARŞAMBA	UE.1 KONFERANSLAR 2. YARIYIL SEMİNERLER UYGULAMALAR							
PERŞEMBE								
CUMA	UE.3 PROJE BÜTÜN GÜN DEVAM.							

3. UZMANLIKTA YOĞUN HAFTA UYGULAMASI

	9-10	10-11	11-12	12-13	14-15	15-16	16-17	17-18
PAZARTESİ	UE.2							
SALI								
ÇARŞAMBA	UE.1 UYGULAMA							
PERŞEMBE	SEMİNER							

BURASI DIŞ ARDAN GELECEKLERİNDE KATILGACI PROGRAMDIR.

SEM.1-

İkinci grupta yer alan Uzmanlık dersleri için belirlenen amaçlar;

Kent Tasarımı ile ilgili genel ve güncel konularda gereği şekilde bilgilendirme ve araştırmalar yapmak, öğrenci-uygulayıcı-kuramcı ve konu üzerinde çalışanları karşı karşıya getirerek, bilgilenme-tartışma ve gerçeklerle ilişki kurma ortam ve olanağı yaratmaktadır.

‘Kent Tasarımı’ Programından, ‘Kentsel Tasarım’ Programına

2547 sayılı Y.Öğretim Kanunu ile başlayan üniversite reformu çerçevesinde 20 Temmuz 1982 tarihinde 41 sayılı KHK ile Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (DGSA), Mimar Sinan Üniversitesine (MSÜ) dönüştürülmüştür.

1980-81 ders yılında öğrenci kabul edilen Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitim Programı, bu yeni biçimlenmede, Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde Kentsel Tasarım Y.Lisans ve Doktora Programı olarak kabul edilmiştir. Eski programa sınavla kabul edilen öğrenciler de yeni program içine yerleştirilmişlerdir.

Önceki dönemde, Kent Tasarımı Eğitim Programı mimarlara yönelik bir uzmanlık olarak ve mimarlık eğitimiyle bütünlük yapılmıştır. Yeni oluşumda ise, Kentsel Tasarım Y.Lisans Programı ilk dönemlerde, yine sadece mimarlık mesleğine açık tutulmuştur. (Geçiş döneminde zaten ilk beş yıla yakın zaman Fakültelerde de, beş yıllık eğitim müfredat uygulanması devam etmiş, geçiş koşulları oluştuğunda da yeni sistemin getirdiği 4 yıllık eğitim formatına geçilmiştir). Bu bağlamda bir kaç yıl sonra değişen sistem ve kavramsal gelişmeler karşısında Mimarlık formasyonu yanında önce, kent planlama ve peyzaj mimarlığı meslekleri de kabul edilmiş, sonraki yıllarda daha farklı mesleklerden (örneğin gayri menkul yatırımlarındaki rolü ile ilgili olarak ekonomi ve işletme mezunlarının vs.) da gelenleri kabul edilmiştir. Şehir ve Bölge Planlama Bölümünün, Fen Bilimleri Enstitüsüne bağlı eğitim birimi olarak üstlendiği üç disiplinde (Kentsel Tasarım - Kent Planlama - Kentsel Koruma ve Yenileme) Y.Lisans Programları arasında Kentsel Tasarım Programı, önceki Kent Tasarımı Uzmanlık Programı esas alınarak, çok disiplinli yaklaşım içinde Y.Lisans Programına dönüştürülmüştür.

Birinci grupta yer alan, Yöneliş Öncesi ve Yöneliş dersleri amacı;

Mimarlık öğrencilerini, şehircilik genel konuları ve inceleme yöntemleri üzerinde bilgilendirmek, çevrenin farkına varabilmelerini, görebilmelerini ve izleyebilmelerini sağlamaktır. Şehircilikle ilgili mimarlık alanına giren disiplinlerde iş birliğini vurgulamaktır. Bu disiplinlerin konuları ve teknikleri üzerinde durmak, yakın çevre ölçeğinde tasarım yeteneğini kazandırmak, kentsel olgu, kentsel oluşum ve kentsel sorunları tanıtmaktır. Mimar için gerekli şehircilik bilgi ve temel kavramları vermek, analitik (çözümcü) ve aktif (katılımlı) yöntemle öğrencileri konu üzerinde düşünme, araştırma ve yorumlamaya özendirme ve şehircilik ağırlıklı olarak diploma öncesi yapılacak olan Atölye projesini, seminerler ve konferanslarla desteklemektir.

PLANLAMA
2011/1-2

Kentsel Tasarım; dünyada olagelen değişim çizgisinde, ölççekler üstü nitelikte ve planlama pratiğinin mutlak bir parçası ve uygulamalı disiplini olarak, 1-*Süreç belirleyen Kentsel Tasarım Yaklaşımı* (Ülke-Bölge-Kentsel Bölge-Kent-Semt ölçğinde; Gelişme aksları-Gelişme bölgeleri ve Kentleşmesi öncelik kazanmış bölgeler-Doğal bütünler-Kentsel Yenileme Bölgeleri-Kentsel Dönüşüm Alanları -Ulaşım aksları ve koridorları-Kentsel düzen vs. üzerine yönlendirici ilkeler oluşturulmasında, Tasarım Rehberleri oluşturulmasında), 2-*Ürünle biten Kentsel Tasarım Yaklaşımı* (Kentsel kompozisyonlar - Mimarî düzen - Peyzaj düzeni - kamusal açık alanlar -dinlenme, eğlenme ve spor alanları - kent ortak kullanım objeleri ile ilgili PROJE bazında ürünle biten çalışmalar) olarak, Yüksek Lisans ve Doktora eğitim konusu olmuş, böylece birçok formasyona açık hale getirilmiştir.

“*Kent Tasarımı*“ programından “*Kentsel Tasarım*“ programına geçişte; Kurum bünyesinde oluşturulan, Ulusal /Uluslararası buluşmaların gerçekleştiği bir tartışma platformu olan *Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şölenleri* (Sempozyumları), Kentsel Tasarım Programının geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. Platform da zaten bu amaçla oluşturulmuştur.

MSÜ’ de Kentsel Tasarım Y.Lisans Eğitiminde, aşağıdaki belirtilen hususlar kurumsal özellik oluşturmuştur. Önceki satırlarda belirtildiği gibi, MSÜ-Fen Bilimleri Enstitüsü-Şehircilik Ana Bilim Dalında eğitimi yapılan: *Kentsel Tasarım - Kent Planlama - Kentsel Koruma ve Yenileme* ile ilgili programlar ortak bir pakette toplanan dersler üzerine oturtulmuştur. Bunda, eğitim amacıyla kullanılan mekânların kısıtlılığının da etkisi olmuştur. Dolayısıyla, mevcut koşullarda, eğitim yapılan üç yüksek lisans programı için ancak, bir sınıfı dolduracak sayıda öğrenci alınması zorunlu olmuştur. Üç disiplinde eğitim programlarında, birbirleriyle bağlantılar ve ilişkiler dikkate alınarak, dersler toplamı içinde % 50–60 oranında bir kısım *ortak gövde* olarak, bir arada yapılabilecek derslerden oluşmuştur. Bu ortak programı dışında kalan her disiplin için %40-50 oranında *dersler-konferanslar-seminerler*, disiplinin kendi uzmanlık hedefindeki derslerine ve faaliyetlerine yönelik olarak düzenlenmiştir.

Kentsel Tasarımda Altuzmanlık Programı: Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı

MSÜ bünyesinde; geçmişten gelen karakteristiği ile *Şehir ve Bölge Planlama Bölümü*, ilerici-yenilikçi hareketlere yönelme özelliği olan bir eğitim ve araştırma birimi olarak yer almıştır. Faaliyetler bu özelliği yansıtmıştır. MSÜ’ de Fen Bilimleri Enstitüsü bünyesinde-*Şehircilik Ana Bilim Dalı* olarak sorumluluk üstlenen, ilerici ve yenilikçi arayışlar içinde olan Bölümde yüksek lisans eğitim programlarında disiplinlerle ilgili *Alt Uzmanlıklar* oluşturulması konusunu ele almıştır. Kentsel Tasarım alanında hazırlanan bir alt uzmanlık olarak, *Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı Eğitim Programı* yapılmıştır.

Tıpkı 1970’li yıllarda *Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitim Programı* oluşturulmasında olduğu gibi 1994’den itibaren ve eğitim-öğretimin on ikinci yılında *Dış Atölyeler* organizasyonu içinde, yeni bir program olarak *Kentsel Tasarımda bir Alt Uzmanlık* üzerinde yoğunlaşmış ve *Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı Eğitim Programı* hazırlanmıştır. *Hollanda-Utrecht School of Arts*’da *Micro-Milieu* Tasarım Birimi ile ortak çalışmalar sonucunda *Alt Uzmanlık Alanında Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı Eğitim Programı Taslağı* Fen Bilimleri Enstitüsüne verilmiştir. *Taslak*, Enstitü Yönetimi tarafından kabul görmemiş, Senatoya da gönderilmemiştir. Enstitü Yönetimini oluşturan Bölüm Temsilcileri, *kurumsal ortaklık* ruhuna uymayan bir ele alışla Tasarıyı engellemiş, Senatoda kurumsal olarak değerlendirilmesine fırsat verilmemiştir.

Oysa Mimar Sinan Üniversitesi’nin, böyle bir eğitim için en uygun ortamı olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca son yıllarda kentlerimizde, hızla artan yapılaşma yoğunluğu karşısında, yeni yetki ve araçlarla donatılan Yerel Yönetimlerin, yaşanası hoş yerleşmeler elde edebilmesi anlamlı kentsel düzen içinde kent estetiği ve yeni görsel değerler yaratılabilmesi için, bu yeni disiplinden ve uzmanlaşanlarından yararlanması gerektiği ileri sürülmüştür.

Kentlerde yer alan sanat objelerine, *içine tükürülen heykel* ya da *ucube heykel* yakıştırmasıyla yaklaşılan günümüzde, *Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı* yaklaşımının, Kentsel - Kamusal alanlarda yerleştirilecek bu *sanat objelerinin* yer seçimleri, boyutları ve mesajlarına bakışı etkileyecek ol-

duğu, sanatsal etkinliğin kent içinde yerini bulmasına yardımcı olacağı düşünölmüştür. Kentsel sanatın yayılmasında ve yaşamı sevinçli kılmasında rol oynayacağı kabul edilmiştir.

Önerilen fakat gerçekleştirilemeyen *Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı* Program Taslağında gerekçe oluşturan bazı açılmalara burada yer verilmesi uygundur.

“*Kentsel Tasarım çerçevesinde, kentsel -kamusal alanların canlandırılması için yapılan sanatsal temeldeki düzenlemeler, aynı zamanda bir modern kentin ve oradaki yaşamın isteği olarak ortaya çıkmaktadır. Bu eylemler genelde, bir kentsel estetik olgusunu da beraberinde getirmektedir.*

Burada asıl hedef; belirli bir yaşam kalitesini elde etmek, yani kentsel mekânın tasarımında çevresel bütünleşmeyi ve bu bütünleşme içindeki oluşumu nitelikli kılmak anlamına gelmektedir. Keza günlük yaşam çevremizde; insan-çevre ilişkilerini güçlendiren kullanımlar, kolaylıklar, görsel kaynaklar ve değerler elde edilmesi anlamını taşımaktadır.

*Dolayısıyla, yeniden görsel değerler yaratılmasında, mimarî ürünlerle gelen biçimlenmeyle de bütünleşen bir mikro-ortam tasarım anlayışı ortaya çıkmaktadır. Bu husus son zamanlarda kentlerimizde, giderek kaybolan değerler açısından, gelişmiş toplumları meşgul eden önemli bir sorun olarak belirlemektedir. Bu anlamda ve Kentsel Tasarım çerçevesinde yakın çevre tasarımında, kişisel ve toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında insan-çevre ilişkisinin esas alınması gerekmektedir. Bu anlamda ve **Kentsel Tasarım çerçevesinde yakın çevre tasarımında, kişisel ve toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında insan-çevre ilişkisinin esas alınması gerekmektedir. Bu anlamda ve Kentsel Tasarım çerçevesinde yakın çevre tasarımında, kişisel ve toplumsal gereksinimlerin karşılanmasında insan-çevre ilişkisinin esas alınması gerekmektedir.***

Kent Plastikine böyle bir müdahale kuşkusuz ve özellikle kentsel estetikten ve kamusal düzenden yoksun çevrelerde, kendine özgü biçimde kullanım alışkanlıklarına, tarihî verilere ve kültüre dayalı olmaktadır. Oysa bu tarz müdahalede (tasarımla müdahale) kamusal nitelik ve estetik uzun süre göz ardı edilmiş bulunmaktadır.

Günümüzde (1976 yılı itibariyle), kentsel mekânlarda yer alan nice sanatsal obje ya da plastik değerde sanat yapıtının, heykel-kent mobilyası vs. gibi objelerin düzenlenmelerinin “kentsel kılınmışlığı” tartışılır gözükmektedir. Kamu mekânlarına yerleştirilen plastik değerdeki her şeyin,

çevresine uyumsuzlukla baş başa bırakılmış olduğu görölmektedir. Yer seçimi yanlış yapılmış veya yanlış konumlandırılmış, kentsel görsel zenginliğe katkıdan çok zarar veren nice kentsel-görsel objeler gibi. Bu husus aslında sanatın, kentsel mekânla ilişkisinde ortaya çıkan bir sorun olarak belirlemektedir.

Dolayısıyla, artık sanatı kentte ve kentsel mekânda düşünmek, kentlerde sanatın nerede olduğunu sorgulamak gerekmektedir. Son yirmi yıldır (1976 yılı itibariyle) dünyada da çağdaş sanat kendisine yer etmeye çalışmaktadır. Büyük Metropollerde, özgün kültür politikaları üretilerek kentsel projelerle sanatçıların buluşturulması ve çalışmalarının ilişkilendirilmesi gayretleri ve sonuçları da bu sorgulamaya yanıt oluşturacak bir durum sergilemektedir. Gelişmiş ölkelerde, örneğin Hollanda’da Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı Programı, tasarımcıların açık mekânlardaki katılım isteklerinin bir sonucu olarak başlamıştır. Kentlerde trafikten arındırılmış yaya bölgeleri yaratılması, yeni kullanım şekilleri, açık mekânların (kamusal mekânlar) ele alınışı giderek daha çok insanın bu alanlarla ilgilenmesine neden olmuştur. Ne var ki, bu alanda faaliyet gösteren, uğraşan ne mimarlar ne peyzaj mimarları ve ne de diğer tasarımcılar ve sanatçılar sorunları çözecek, ürünleri kentsel kılacak bilgilere sahip değillerdir. Dolayısıyla Kentsel Mikro-Ortamla ilgili tüm disiplinleri koordine edecek ve bunları içerecek yeni bir disipline gerek bulunmaktadır.

Geçmişte yapılmış ve kamusal nesne olarak algılanan, kullanılan anıtsal nitelikli yapıtlar ve günümüzde (1976 yılı itibariyle) yapılan niteliksiz yapıtların çoğu kentsel sorunları ve bilgileri içermeyen ve kentsel kılınamamış ve kılınamayan eserler olarak gözükmektedir.

İşte açık mekânların tasarımı ve mekânlardaki tasarımlarla uğraşabilecek ve temel birikime sahip kişileri (Mimar-Endüstri Ürünleri Tasarımcısı-Sanat Tarihçisi-Ressam-Heykeltıraş-Seramikçi-Grafikçi) uzmanlaştıracak bir lisansüstü eğitim verilmesi önem kazanmaktadır. Mikro-Ortam Tasarımında, kişilere, farklı disiplin mensuplarına uzmanlaşma fırsatı getiren bu lisansüstü eğitim programının hazırlanmasını gündeme getirmektedir.

Mimar Sinan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Akademisinin devamı olarak; Güzel Sanatlar niteliği

taşıyan ve ülkenin sanat eğitiminde öncü kimliği olan, sanatla ilişkili her gelişmede kendisine düşen ulusal rolü başarıyla yerine getirmiş bir kurumdur.

Yukarıda açıklanan bu program, Mimarlık Bölümü-Endüstri Ürünleri Tasarımı Bölümü-Heykel Bölümü - Resim Bölümü - Seramik Bölümü-Grafik Bölümü - Sanat Tarihi Bölümü ve plastik sanatlarla ilgili birimlere ve keza Sinema TV Birimlerinden mezun olanlara açık olacak bu program Kentsel Tasarım eğitimiyle de bütünleşecek zenginleşecektir.

Günümüzde (1976 yılı itibariyle), Kentsel Sanatın dışlandığı bir şehircilik anlayışına karşı Kentsel Tasarım yaklaşımında, kentsel dinamiklerin ortaya koyduğu sanatsal isteğin, çok uzun bir aradan sonra ve günümüz (1976 yıl itibariyle) koşullarında yeniden kente (daha doğrusu kentsel ortama) taşınmasında kentsel mikro-ortam tasarımı disiplin olarak yardımcı olacaktır. Disiplinler arası niteliğine uygun biçimde, Kent Planlama Programına her yıl belirlenen kontenjanlarda farklı disiplinlerden (mimarlık - peyzaj mimarlığı - sosyoloji - ekonomi - hukuk - mühendislik gibi) ve keza Kentsel Tasarım Programına mimarlık yanında, farklı disiplinlerden (Kent Planlama-peyzaj mimarlığı-siyasal Bilimler-Ekonomi gibi) değişik formasyonlardan öğrenci kabulünde olduğu gibi, Kentsel Mikro-Ortam Tasarımı Alt Uzmanlık Programına da, (Mimarlık - peyzaj mimarlığı - Endüstri Ürünleri Tasarımı - Resim - Heykel - Grafik - Sanat tarihi - Sinema TV) gelenlere geldiği disipline bağlı olarak bir ya da iki yarıyıl hazırlık eğitimi uygulanarak ana eğitim programına katılabileceklerdir.

2. MSÜ'de Kentsel Tasarım ve Uygulamaları - Bilgi Şölenleri (Sempozyumları)

1983 yılında üniversite reformu çerçevesinde, DGSA'nın MSÜ olarak yeni biçimlenmesinde, Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi de yeni oluşumda Fen Bilimleri Enstitüsü-Şehircilik Ana Bilim Dalı Kentsel Tasarım Y.Lisans Programına dönüşmüştür. Kentsel Tasarım eğitim programına, kavramsal gelişmeler ve yeni açınımların aktarılmasında, bu Bilgi Şöleni (Sempozyum)

tartışma ortamının önemli etkisi ve katkısı olmuştur. Keza bu Bilgi Şöleni (Sempozyum) tartışmaları aynı zamanda Üniversiteye, Kentsel Tasarım tartışmaları merkezi olma özelliğini kazandırmıştır.

Kentsel Tasarım Bilgi Şölenlerinin (Sempozyumlarının) yapılmasındaki bir diğer amaç ise; Kentsel Tasarım kavramını yaymak, kitleleri bilinçlendirmek ve ülkeye özgü şekilde geliştirmek olmuştur.

Dünyadaki gelişmelerin, yeniliklerin, teknolojilerin ve akım yaratan kavramların, toplumsal yaşamı etkileyen ve etkileyecek olan olayların ülke platformuna taşınması, tartışılması için fırsat ve zemin oluşturulmasında bilimsel araştırmalar, denemeler ortaya konması, model yaratılması üniversitelere düşen bir görevdir. MSÜ, kurumun dışı açılan pencereleri olarak bu platformlarla bilimsel çerçevede böyle bir görev yerine getirmeye çalışmıştır.

Her yıl yapılan Bilgi Şölenleri (Sempozyumlar) yoluyla, yerli ve yabancı akademisyenler, araştırmacılar, bilim adamları, meslek adamları ve yerine göre siyaset adamları bir araya getirilerek deneyimler ve düşünceler paylaşılmıştır. Ülkelere yerel koşullarından doğan bir anlayış içinde, Planlama ve Kentsel Tasarım yaklaşımları sergilenir ve tartışılırken, esas olarak ülkeye özgü kentsel tasarım arayışı içinde olunmuş, bu anlayış geliştirilmeye, yayılmaya, paylaşılmaya ve meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu toplantılara sunulan bildiriler, tartışmalar ve panel sonuçları birer yayına dönüştürülmüştür.

Kentsel Tasarım Bilgi Şölenleri (Sempozyum) çalışmaları, Bölümün geleneği olan yaklaşımla, Kongre düzeninde de yapılmıştır. Fakat 2000'li yıllardan itibaren farklı şekilde ele alınmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Tartışma Platformu yeni bir formatta ve uluslar arası düzeyde organize edilmeye başlanmıştır. Böylece, Rendez-Vous İstanbul- Uluslararası Kentsel Tasarım Buluşmaları düzenlenmiştir.

Aşağıda bugüne kadar düzenlenen Bilgi şölenleri (Sempozyumlar) verilmiştir:

1) Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 1989 Mayıs ayında, Kamu mekânları tasarımı ve kent mobilyaları konusunda yapılmıştır.

2) **Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1991 Mayıs ayında, MSÜ-Mimarlık Fakültesi Bölümleri (Şehircilik-mimarlık-iç mimarlık ve endüstri ürünleri) ortak programı olarak, *Toplu konut uygulamaları çerçevesinde tasarımlar bütünü olarak kentsel Tasarım* konusunda ele alınmıştır. Bu düzenlemede Fakülte Kurulu tarafından, *Kentsel Tasarım Uygulama örnekleri ve projeler arasında ödül değerlendirilmesi için KENTAS (Kentsel Tasarım), ENTAS (Endüstri Ürünleri Tasarımı), MİMTAS (Mimarî ve İç Mimarî Tasarımı) ödülleri* statüsü oluşturulmuş ve buna göre ödüller dağıtılmıştır. Bu statünün oluşturulmasında amaç, yaşanabilirlik düzeyini geliştirmeye, yaşam kalitesini artırmaya dönük kentsel tasarım proje ve uygulamalarını özendirme olarak belirlenmiştir.

3) **Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1992 Mayıs ayında, *Post-Urbanizm ve Kentsel Tasarım* konusunda yapılmıştır. Bu Bilgi Şöleninde; Modern şehirciliğin eleştirisinden çıkan sonuçlardan hareketle, şehircilikte yol ayrımı olarak nitelenen çerçevede Kentsel Tasarım yaklaşımı ve disiplini, Modern sonrası şehircilik içinde ele alınmıştır.

4) **Kentsel Tasarım ve Uygulamaları Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1993 Mayıs ayında, aynı zamanda uluslararası düzeyde, *Büyük Kentsel Projeler, Tasarım ve Uygulama Yöntemleri, Teknikleri, Araçları* konusunda yapılmış, bazı Avrupa Metropolleri ve İstanbul Metropolü üzerine bildiriler, araştırmalar sunulmuştur.

5) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1994 Mayıs ayında, *Kentsel Tasarım ve Ekoloji: Kentsel Tasarıma Ekolojik yaklaşım* konusunda yapılmıştır.

6) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1995 Mayıs ayında *Kentsel Tasarım ve Mikro-Ortam Tasarımı* konusunda yapılmıştır.

Bölüm bünyesinde bir alt uzmanlık eğitim programı olarak ele alınan Kentsel Mikro-Ortam tasarımı konusu, Üniversite dışından geniş çevrelerin de katılımıyla tartışılmıştır. Böyle bir disiplin eğitimine gereksinim olduğu ortaya konmuştur.

7) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1996 Mayıs ayında, *Temel Do-*

natılar ve Kamusal Mekânların Tasarımı-Düzenlenmesinde Norm ve Standartlar konusunda yapılmıştır.

8) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1997 Mayıs ayında, *Kentsel Tasarım Formasyonu ve Eğitimi* konusunda yapılmıştır. Bu Bilgi Şöleni sonuçlarından, *Kentsel Tasarım için bir savunma* adı ile bir kitapçık hazırlanmış, bu eğitimin yapıldığı üniversitelere ve YÖK'e gönderilmiştir.

9) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1998 Mayıs ayında ve Uluslararası düzende, *Farklı ölçeklerde Kentsel Tasarım* konusunda yapılmıştır. Bu toplantıda, Kentsel Tasarımın; üst ölçeklerde *süreç belirleyen*, uygulamaya dönük ölçeklerde de *ürünle biten* yaklaşımı ortaya konmuştur.

10) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 1999 Mayıs ayında, 1. Kentsel Tasarım Kongresi olarak yapılmış ve konu; *Kentsel Tasarım: Bir Tasarımlar bütünü* olarak ele alınmıştır.

11) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 2000 Mayıs ayında yapılmış ve *Kentsel Çevreye çok disiplinli bir yaklaşım aracı olarak Kentsel Tasarım* konusu ele alınmıştır.

Önceki yıllarda Bölüm bünyesinde Kentsel Tasarım Disiplin Grubu tarafından yapılan hazırlıklar, bu dönemde (Bölümde Kentsel Tasarım-Kentsel Planlama-Kentsel Koruma ve Yenileme Bilim Dalları oluşturulması sonucu olarak) Kentsel Tasarım Bilim Dalı tarafından yapılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda, o güne kadar yapılan Kentsel Tasarım Bilgi Şölenleri değerlendirilmiş ve *Kentsel Tasarım Buluşmaları* ile İstanbul Metropolünün Türkiye dışına tanıtılması planlanmıştır. Tasarım genelinde ve özelde Kentsel Tasarım tartışmalarıyla, yeniliklerin ve değişimlerin ortaya konduğu ve buradan dünyaya yayılacak uluslararası *bir platform oluşturulması* hedeflenmiştir. İstanbul'u bir *Tasarımlar Merkezi* yapmak amacıyla eylemler bir haftaya yayılarak, Kentsel Tasarım Haftası düzenlenmiştir.

12) **Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni** (Sempozyumu), 2001 Mayıs ayında, *1.Uluslararası Kentsel Tasarım Buluşması, Rendez-Vous İstanbul-1-* sloganıyla ve *Küreselleşme sü-*

recinde *Kentsel Tasarım ve Yerel Özellikler* konusunda yapılmıştır. Bu Toplantıda ilk olarak *Uluslararası* katılımlı bir mobil Atölye çalışması da (Workshop) yapılmıştır. *Boğaziçi'nde değişimin anlamı* konulu bu Atölye çalışmasının bir kısmı, Boğaz'da seyir halinde bir teknenin içinde gerçekleştirilmiştir.

Kentsel Tasarım Bilim Dalının yeni formatta düzenlediği bu toplantının hazırlık döneminde, yukarıda açıklanan ve İstanbul'u bir Tasarımlar Merkezi haline getirme düşüncesinden hareketle, *Uluslararası bir Yönlendirme Komitesi (Steering Committee)* kurulması düşünülmüştür. Bu konuda oluşturulmak istenen Komiteye Türkiye'den ve Yabancı Ülkelerden, tasarım genelinde ve ağırlıklı olarak Kentsel tasarım alanında isim yapmış, tanınmış kişiler davet edilmişlerdir. İlk kayıtlarda yurt dışından; Richard Anderson (Londra)-William Beckhoefer (ABD)- Max Van Den Berg (Hollanda)- Lance Brown (ABD)- Adriana Dal Cin (İspanya)- Manuel Da Costa Lobo (Portekiz)- Floor Van Dusseldorp (Hollanda) Keller Easterling (ABD)- Mike Gibson (Londra)- Leslie Lu (Honkong)- Tamas Meggyesi (Macaristan)- Javier Mesonnes (İspanya)- Francis Nordemenan (Fransa)- Ahmet M.Salah Ouf (Mısır)- Richard Olunz (ABD)- Kevin Robins (İngiltere)- Klaus Semsroth (Avusturya)- Graham Shane (ABD)- Michael Sorkin (ABD) Georgia B. Watson (İngiltere)- Masko Yasuda (Japonya) yer almıştır.

Komite üyeliğini kabul edenlerden bazıları Buluşmanın tartışma konusunda fikir ve düşüncelerini iletilmişler ve İstanbul'a gelmişlerdir.

13) Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2002 Haziran ayında Rendez-Vous İstanbul-2-Sloganyla ve I.Uluslararası Kentsel Tasarım Zirvesi olarak yeni format içinde düzenlenmiştir. İstanbul'un Tasarımlar merkezi ve aynı zamanda Kentsel Tasarım merkezi olması fikrini destekleyecek şekilde, *İstanbul için Sürdürülebilirlik ve Kimlik* konusu ele alınmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü destek ve katılımıyla, *İstanbul için bir vizyon projesi* teması yerli ve yabancı katılımcılarla tartışılmıştır

14) Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şö-

leni (Sempozyumu), 2003 Mayıs ayında, *Kentsel Yerleşme ve Kentsel Tasarım* konusunda yapılmıştır.

15) Kentsel tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2004 yılında *Değişimde Kentsel Tasarım ve Kentsel Tasarımda değişim* konusunda yapılmıştır.

16) Kentsel tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2005 yılında, *Yenileşme bağlamında komşuluk birimi, sosyal ve mekânsal boyutları* konusunda yapılmıştır.

17) Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2006 yılında yapılamamış, 2007 Şubat ayında panel düzeni içinde gerçekleşmiştir. Konu olarak; *İstanbul bağlamında kamusal mekâna farklı bakışlar* ele alınmıştır.

18) Kentsel tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2007 yılında yapılmış ve konu olarak; *Mekânsal gelişme stratejileri ve Kentsel projeler* ele alınmıştır.

19) Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2008 yılında panel düzeni içinde yapılmış ve konu olarak; *Yeni şehircilik ve kentsel projeler* ele alınmıştır.

20) Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2009 Mayıs ayında, 2.Kentsel Tasarım Kongresi olarak yapılmıştır. Konu; *Bir kentsel Tasarım Bildirgesine doğru* şeklinde ele alınmıştır

21) Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şöleni (Sempozyumu), 2010 Ekim ayında yapılmış ve konu olarak *Rendez-Vous İstanbul-3- sloganıyla Kentsel Tasarım ve Kültürel politikalar* konusunda ele alınmıştır.

3. Kentsel Tasarımın Günümüzde Kazandığı Anlam ve Yüklenen Roller ve Kentsel Tasarımın Meslekler Arası Tanımına Doğru³

Türkiye'de Kentsel Tasarım, kavramsal ve eylemsel olarak 1975'li yıllardan itibaren ele alınmaya ve tartışılmaya başlanmıştır. Kentsel Tasarım bu süreçte, bazı eğitim kurumlarında Şe-

3 Bu kısımda öncelikle Kentsel Tasarım Kavramı ve ifadesi üzerinde açıklama yapmak yararlı olacaktır. Bu amaçla açıklamalar; planlama sitesinde yayınlanan, Türkiye'de netleşemeyen ve uzlaşılamayan bir kavram: Kentsel Tasarım, başlıklı yazımdan büyük ölçekte alıntılar olarak verilmiştir.

hirselle Tasarıml adı ile ders konusu olmuş, *Kent Mimarlığı* adı ile de kısa süre Lisansüstü Programı olarak uygulanmıştır. 1979 yılında da DGSA'da ise, mimarlık alanında uzmanlaşma olarak *Kent Tasarımı Uzmanlık Eğitimi* şeklinde ele alınmıştır.

Şehirsel Tasarım- Kent Mimarlığı ve Kent Tasarımı Uzmanlığı gibi eş anlamlı olarak kullanılan bu ifadeler, 1983 yılında, YÖK'ün kabul ettiği şekilde, Y.Lisans ve Doktora Programı eğitiminde *Kentsel Tasarım* ifadesiyle disiplin adı olarak belirlemiştir. Dolayısıyla *Kentsel Tasarım* (her ne kadar ayrıntılı tanımı yapılmamış olsa da) üniversitelerde, lisansüstü uzmanlık alanı olarak kabul edilmiştir. Ancak, özel statüde kurulan Bilkent Üniversitesinde, *Peyzaj Mimarlığı ve Kentsel Tasarım Bölümü* açılarak, ilk kez lisans eğitimi (!) düzeyinde (uzmanlaşma kabulü dışında), eğitim programı uygulanmaya başlamıştır. Bu Bölümde; Peyzaj Mimarlığı (iki yıl süren ders programıyla) ve Kentsel Tasarım (iki yıl süren ders programıyla) lisans düzeyinde dört yıllık bütünlük eğitim programı içinde iki disiplin eğitim olarak verilmeye başlanmıştır. Ön lisans eğitim süresi kadar (iki yıl) zamanda, uzmanlık alanı olarak belirlenen Kentsel Tasarımın, meslek eğitimi şeklinde verilmesi kuşkusuz akıllara sorular sokmuştur. Oysa *Kentsel Tasarım Uzmanlığı*, Mimarlık-Kent Planlama-Peyzaj Mimarlığı vs. gibi lisans düzeyinde bir eğitimden sonra verilmesi gerektiği bilinmektedir.

Diğer taraftan, *Kentsel Tasarım* şehircilik uygulama aracı gibi ele alan bazı Kurumlar ve Yerel Yönetimler öncü davranışla bünyelerinde, *Kentsel Tasarım Birimleri/Müdürlükleri* kurmuşlar ve *Kentsel Tasarım Projeleri* üretmeye başlamışlardır. 1975'li yıllardan itibaren *Kentsel Tasarımın kavramsallaşma sürecinde*, ulusal ölçekte ve büyük kentsel projeler düzenlenmesi amacıyla da, mimarî proje yarışmaları, çerçevesinde de *Kentsel Tasarım proje yarışmaları* yapılmıştır. Bu yarışmaların, Kentsel Tasarım kavramının tanıtılmasında ve yayılmasında payı olmuştur.

1980'li yıllardan itibaren, Meslek Odaları (TMMOB-Mimarlar Odası ve TMMOB-Şehir Plancıları Odası) *Kentsel Tasarım* konusunun, aynı iddialar içinde kendi meşguliyet alanı olduğunu belirterek, tartışma yaratan bir paylaşım

mücadelesine girmişlerdir. Bu gerekçeyle her Oda kendi üyeleri için, *Kentsel Tasarım Baremleri* oluşturmuştur. Paylaşamayan bu meşguliyet alanındaki anlaşmazlıklar için yargıya da gitmişlerdir. Bu disiplini sahiplenme ve paylaşım mücadelesi günümüzde de devam etmektedir. Oysa 1980'li yıllarda İngiltere'de, mimarlar ve kent plancıları geniş yaklaşım içinde hangi noktalarda buluşabildiklerine bakarak uzlaşmışlar ve *Kentsel Tasarım ortaklaşa* tanımlayarak; kent mekânları yaratılması süreci olarak kabul etmişlerdir.

Bu gelişmeler içinde günümüze kadar, Kentsel Tasarımın eğitim programları, kavramsallaşma ve tanımlanmasındaki gelişmelere karşın, disiplinle ilgili yasal mevzuat oluşturulamamış, meşruiyet alanı sağlanamamıştır. *Kentsel Tasarım Projeleri* adı altında üretilen ve uygulanan örnekler ve son olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından çok sayıda uzman çalıştırılan ve çalışmalarını hala sürdüren, *İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi (İMP)* kurulması da, bu konuda pek katkı sağlayamamıştır. Ancak, büyük kentsel projeler üretilmesinde ulusal ve uluslararası bürolar için sınırlı/davetli yarışma programları hazırlamışlardır.⁴

DGSA / MSÜ bünyesinde 1979 yılında başlatılan *Kent Tasarımı* uzmanlık ve sonrası *Kentsel Tasarım* Y.Lisans eğitim programları yanında 1989 yılında da, Türkiye'de Kentsel Tasarım kavramının yer etmesi-tanıtılması ve entelektüel tartışma ortamı yaratılmasına ilişkin *Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Bilgi Şölenleri* (Sempozyumları) oluşturulmuştur.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi ve ne yazık ki sözü edilen gelişmelere karşın, Türkiye'de *Kentsel Tasarım* Devlet'in de içinde yer aldığı şekilde ortaya konup, netleşmemiş ve zıtlaşan meslek grupları arasında da henüz uzlaşmış bir kavram olarak tanımlanamamıştır. Avrupa'da günümüzde Kentsel Tasarım, yasal zemin oluşturularak meşrulaştırılmış, bir şehircilik sistemi içinde yer almıştır. *Kentsel Tasarım* veya *Kentsel Proje*, güncel kentsel sorunların çözümünde, kavramsal ve eylemsel nitelikte bir müdahale aracı olarak kabul edilmiştir.

Giriş sürecinde müktesebata ilişkin uyumlaşma çalışmaları içinde olduğumuz AB bünyesinde,

4 İstanbul Kartal'da ve Küçükçekmece'de kentsel dönüşüm projeleri bunlardandır.

gündeminde Kentsel Tasarım olan ülkeler bugüne kadar; bu disiplin üzerindeki şüpheler-ölçek sorunlu-kavramsal içerikler, karakteristikler ve düşünceye dayalı, felsefi tartışmalar (entelektüel tartışmalar) yapılmış ve kendilerine özgü bir Kentsel Tasarım olgusu ve kavramını tanımlamaya çalışmışlardır.

Aşağıda, terminolojik açıdan yaklaşarak, bu ülkelerde Kentsel Tasarımla eş anlam taşıyan ya da Kentsel Tasarımın günümüzdeki yorumunu ortaya koyan açıklamalar verilmiştir.

Günümüzde Kentsel Tasarım ile Eş Anlam Taşıyan Kentsel Projeler

Kentsel Tasarım; Amerika'da, Avustralya'da ve İngiltere'de *Urban Design* (Kentsel Tasarım) olarak ifade edilmektedir. Avrupa'da İtalya'da *Progettazione Urbana*, Kentsel Tasarımla eş anlamda *Kentsel Proje* olarak, Fransa'da *Le Projet Urbain*, Kentsel Tasarımla eş anlamda *Kentsel Proje* şeklinde, kavramsal ve eylemsel anlamda bir ifade olarak kullanılmaktadır. Bu ülkelerde *Kentsel Tasarım* veya *Kentsel Proje*'nin şehircilikte bir uygulama aracı olarak ortaya çıkışında, (farklı zamanlarda ve yollardan da olsa) esas olarak temelde, Mimarlık ve Şehircilik yaklaşımlarında beliren kopukluğun neden olduğu bilinmektedir. Bu olguyu özet olarak İtalya, İngiltere ve Fransa'da yaşanan gelişmeler açık olarak ortaya koymaktadır.

İtalya'da, Kentsel Proje (veya Kentsel Tasarım)

İtalya'da kentin biçimi ve kentteki değişimleri kabul edecek müdahale araçları üzerine düşünceye dayalı tartışmalar 1950'li yıllardan itibaren yapılmaya başlanmıştır. Mimarlık Fakültelerinde şehircilerin ve mimarların yaklaşımları arasındaki farklılıklara dayalı olarak, *Mimarlar Kentsel Proje*'yi (Kentsel Tasarım), mimarî proje yapılacak mekânın dikkate alınması yönünden ele almışlar, yani *Kentsel Projeyi, mimarî projeyi idrak etmeye yardım eden bir girişim* olarak ve *mimariyi asimile eden bir mekânlaştırma (spaziyalizasyon) biçimi* olarak görmüşlerdir. Bu zaten, İtalyan mimarlık kültürünün gelenğinde var olan bir yaklaşımdır. *Şehirciler ise; Kentsel Projeyi* (Kentsel Tasarım eş anlamında) *hem biçim olarak, hem de*

(konumlar, ölçeklerle ilgili) *içerik olarak ele almışlar, şehircilik planının (planlamanın) yeni bir düşünme biçimi* olarak kabul etmişlerdir.

Hatta şehircinin rolünü de sosyal davaların arabulucusu gibi sorgulamışlar, Planlama aletlerini iyileştirmek için eski eleştiri geleneği içinde olmuşlardır. 1960'lı yıllarda da Bolonya'da doğan *Kentsel Geri Kazanım Kavramı* üzerine *recupero hareketi* ve planlama süreci; mevcut kenti tüm boyutlarıyla bütünlük içinde ele almayı hedefleyerek yeni bir felsefi yaklaşım getirmiştir. Kentsel dokuda çözülmekte olan bağların yeniden dokunması anlamını taşıyan bu hareket, 1970'li yıllarda Avrupa'da (özellikle Fransa'da) büyük yankı yapmıştır. Sosyal bilimlerin mimarlık okullarına girmesine ve kentsel dokularda morfolojik çerçevede mimarî araştırmalar yapılmasına yol açmıştır. Böylece, *Kentsel Mimarî* (Kentsel Tasarım yaklaşımında) teması öne çıkmıştır.

İngiltere'de Kentsel Tasarım (veya Kentsel Proje)

İngiltere'de ise *Kentsel Tasarım* kavramı, *Stratejik Planlamaya* uyarlanmıştır. Yerel Yönetimler tarafından, proje politikalarının gerçekleştirilmesi için Hükümet katkısı ve yönlendirmesiyle ortaya çıkmıştır. *Kentsel Tasarım* zaman içinde, *Proje Yönetimi ile ilişkili olarak Tasarım Kontrol Süreci* arasında bir bağlantı kurulmuş ve *Planlama Süreci* ile aynı zamanda yürütülen bir girişim gibi kabul edilmiştir. İngiltere'de *Kentsel Tasarım* giderek daha da önem kazanmış, eylem alanı yaygınlaşmıştır. 1980'li yıllarda yapılan tartışmalarla ulaşılan noktada *Kentsel Tasarım, çok disiplinli ve üst düzeyde bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir*. Mimarlar ve Kent Plancıları arasında alan paylaşım konusu olmaktan çıkartılmıştır. En önemlisi, *Kentsel Tasarım sadece, kentsel mekânlarla değil fakat doğa ve çevre ile de ilgilenmektedir. Bu yüzden Gelişme Projesi Politikaları ile bütünleşmekte ve çeşitli boyutları dikkate almaktadır*.

Fransa'da Kentsel Proje (veya Kentsel Tasarım)

Fransa'da *Kentsel Proje* (Kentsel Tasarım eş anlamında) fikri 1983'lü yıllardan itibaren gelişmeye başlamıştır. 1970'li yıllarda özellikle

mimarlar bu kavramı, *Kentsel Kompozisyon* (Composition Urbain) yerine kullanmışlardır. Buna bir de, *büyük ölçekte mimarî proje fikri eklenmiştir*. Yani *klasik Proje Kavramı* daha geniş olarak ve birçok uzmanlığa gönderme yapan, kente ait anlamında *Kentsel Kavram* (Concept Urbain) üzerine taşınmıştır. Böylece, *Proje* ve *Kentsel* sözcükleri *Kentsel Proje Kavramının* doğmasına yol açmıştır. Aslında, 1960'lı yıllarda İtalya'da Bolonya kentinde gerçekleşen çalışmalarda ortaya çıkan *recupero hareketi*, *proje fikri ile kentsel düzenlemeye halkın katılımına* ve kentsel dokuda morfolojik araştırmalar yapılmasına yol açmıştır. Bu *recupero hareketinin* yarattığı gelişmeler Avrupa Ülkelerinde ve özellikle Fransa'da, *bir proje kültürü oluşmasına* ve yeni kavram doğmasına neden olmuştur. 1970'li yıllarda ZAC (*zone d'aménagement cocerté*) Çözümlü Düzenleme Bölgesi, ZUP (*zone d'aménagement en priorité*) Şehirleşmesi öncelikli Bölge v.s gibi "Proje şehirciliği" anlayışını doğuran eylemsel şehircilik çalışmaları yapılmıştır. Bunlar kentsel mekânların üretiminde belli bir sistematizasyon getirmiştir. *Kentsel Proje yaklaşımları*, özel yatırımcı ya da girişimcilerin kişisel çıkarlarını kollayan ve kamu mekânını zayıflatan, olumsuzluk yaratan icraatlara karşı, *kentsel gelişmede açık gelişme stratejisi garanti edilen yol olarak görülmüştür*. *Girişimcilerin daha çekici imajla halkı cezpt etme hedefindeki eylemlere göre Kentsel Proje, doğru eylemlerle ve düzenlemelerle geniş alanları değerlendirme olanağı vermiştir*. Kentsel Proje, anlayışların gelişmesini ortaya koyan bir açılım projesi olmuştur. Proje mantığı ile bütünleşmek zorunda olan disiplinlere giden yolu açmıştır. Politik proje-sosyal proje-ekonomik proje Kentsel Proje içinde ele alınarak *kolektif ortak bir proje* niteliği taşımıştır. Fransa'da *Kentsel Proje veya Kentsel Tasarım*; aynı zamanda bir kültürel proje ve hatta politik proje olarak, Devlet ve Yerel Yönetimlerin yararlandıkları kent üzerine yapılan çeşitli eylemleri uyumlaştıran bir eylem aracı gibi kabul edilmektedir. Fransa'da Kentsel Proje, çağdaş metropolü kültürel ve sosyal yeni oluşumlara götüren, gelecek ve geçmiş arasında yer alan, şehircilik ve mimarlık faaliyetlerine referanslı olarak mekânsal planlama çerçevesinde *yenileme* olarak da değerlendirilmektedir.

Fransa'da 1990'lı yıllarda Donatı Bakanlığı Kentsel Proje Atölyesi (Atelier Projet Urbain) ku-

rulmuştur. Bu atölyede konferanslar dizisi ve tartışma seansları düzenlenmiştir. Atölye, düşünceler üzerinde durma ve değerlendirme yeri olmuştur ve Devletin, Kentsel Projeler arasından iradesini beyan ettiği bir platformu oluşturmuştur. *Kentsel Proje* veya *Kentsel Tasarım*, ülkede bir gereklilik, hatta bir zorunluluk olarak gösterilmektedir. Sadece mekânın iyi şekilde kullanımı değil, fakat ayrı kent parçaları arasında iyi ilişkiler yerleştirmeye elverişli bir alet gibi değerlendirilmektedir.

Kentsel Proje veya *Kentsel Tasarım* için ortaklaşa kabul edilen temel ilkeler aşağıda belirtilen sekiz maddede açıklanmıştır.

1-Kentsel Proje; aynı zamanda süreç ve sonuç olarak düşünülmelidir.

2-Kentsel Proje; kente karşı ya da kentin dışında değil, mevcut kentle birlikte düşünülmelidir. Kentin kendi üzerine yeniden üreme olarak (reproduction), yani kent, kentin üzerine inşa ederek değişmelidir (substitution).

3-Kentsel Projeler; sektöryel olarak değil, tüm boyutlarda bütünleşmiş olarak düşünülmelidir. Politik, ekonomik, sosyal, kültürel, teknik açılarından kavranmış olarak ele alınmalıdır.

4-Kentsel Proje; afakî ya da acil durumlar içinde ele alınan bir proje olmamalı, uzun ve kısa vadede denge içinde, geleceğin gereksinimleri için mevcut kaynakları tehlikeye atmaksızın, sürdürülebilir gelişme içinde düşünülmelidir.

5-Kentsel Proje; kentin aktörlerinin tümü ile ilişki kurarak, kamu çıkarı ya da ortak çıkarlar içinde düşünülmelidir. Emrivaki şeklinde değil, ya da karşıtlık değil, fakat daha çok tarafların anlaşması (consensus) içinde ve daha çok katılımlı olarak düşünülmelidir.

6-Kentsel Proje; kabul edilebilir, uygulanabilir bir aygıt (dispositif) gibi ele alınmalı, sadece teknik değil, politik ve ekonomik yapılabirlik içinde teknik çözümlerle birlikte düşünülmelidir.

7-Kentsel Proje; zamana açık, ekonomik, politik kaynaklardan gelecek değişimlere ve görüşmelere açık olarak düşünülmelidir.

8-Kentsel Proje; mekânsallık, toplu durum/genel durum (conjuncture) ve sapmaların yönetimi konularını da içeren karmaşık bir alet (dispositif) gibi düşünülmelidir.

Kentsel Tasarım İçin Meslekler Arası Ortak Çözüm Bulunmalıdır

Kentsel Tasarım formasyonu ülkemizde olduğu gibi Amerika'da ve Avrupa'da da sorgulanmış ve meslek grupları arasında zıtlasmalar yaşanmıştır. Örneğin İngiltere'de bu formasyonun boyutlarının yeni keşfedildiği dönemlerde, mimarlar ve şehirciler arasında gelişen zıtlasmalara karşın *Kentsel Tasarım*; kentsel mekânların yaratılması sürecinde, çok disiplinli şekilde ve üst düzeyde ortak bir yaklaşım olarak kabul edilmiştir. Ancak daha önce, Mimarlar ve Şehirciler, kentsel projeler bünyesindeki geleneksel rollerinin paylaşım tartışmalarına kilitlenmişlerdir. Mimarlar kendilerince; şehircilerin yetkileri olmadan estetik sorunlarla meşgul olduklarını ileri sürmüşlerdir. Şehirciler de kendilerince; mimarların çevre mekânlar ve kentsel içerik üzerinde, kendi alanlarıyla çatışma içine girmelerinden ve buna dikkat etmeden inşa ettiklerini ileri sürmüşlerdir. Bu durumda çözüm yolu olarak da, kentsel mekân üzerindeki tasarruflarda birbirlerinden ayrıldıkları konu ve noktalardan çok, nelerde ve hangi noktalarda ortak oldukları konusunda birleşmeye çalışmışlardır. Böylece de 1980'li yıllarda, geniş yaklaşım içinde *Kentsel Tasarım*'ı; *kentsel mekânların yaratılması süreci gibi kabul etmişler, ele almışlar ve tanımlamışlardır*. Kentsel Tasarım'ı yeni bir disiplin gibi kabul ederek, "Yer"lerin fizik tanıtımı üzerine yoğunlaşmışlar, yapıların ve yapı gruplarının çeşitli yönlerini ve çevresel peyzajı da dikkate almışlardır. Bu konudaki karmaşıklığı dikkate alarak *Kentsel Tasarım*'da; *mimarlık, şehircilik, peyzaj ve mühendislik gibi çeşitli eylem alanlarının koordinasyonu ve değerlendirilmesi gerektiğini kabul etmişlerdir*. Böylece, İngiliz yaklaşımında giderek önem kazanmaya başlayan *Kentsel Tasarım*; *büyük ölçekte bir yerin uyumunu dikkate alan, aynı zamanda detaya da önem verilen, güçlü bir kimliğin ortaya çıkmasını ve yaratıcı yolla çekici yerler gerçekleştirilmesini özendirici hale getirilmiştir*.

Bu yaklaşım içinde *Kentsel Tasarım*; yaşama değer veren, aynı zamanda ekonomik ve sosyal olarak başarılı mekânların gerçekleştirilmesi için bir anahtar rol oynamaya ve görsellik yönüyle de ele alınmaya başlamıştır. Kamu tarafından, çeşitli şekillerde "yer"lerin değere konmasında yararlan-

nılmıştır. Yani, *Kentsel Tasarım*, *kentin fizik yapısının sürdürülebilir gelişmesini sağlamak için dikkate alınan bir alet gibi kabul edilmiştir*.

Bugün Artık Kentsel Tasarımın Yeri Daha da Belirginleşmektedir

Günümüzde, Modern şehirciliğin kentlerde yarattığı bozulmanın etkilerinin silinmesi ve yeni modern dönemin (Prof. Acher buna 3. modernite demektedir) kente bakışı ve şehirciliğin yeni biçimlenmesi içinde, *Kentsel Tasarımın* yeri daha da belirginleşiyor.

İlhan Tekeli'nin bir konuşmasında⁵, *Tasarımla müdahale kavramının kazanmakta olduğu yeni içerikler* bağlamında üzerinde durduğu hususlar, Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye'de de *Kentsel Tasarımın* üstlenmesi gereken yeni rolünü işaret eden bir anlam taşıyor. Onun dediği gibi *daha iyi kentler, daha iyi yaşamlar için, tasarımıla sürdürülebilirlik sağlanması gerekmektedir*.

Dolayısıyla, *Kentsel Tasarıma* doğru bakmak ve sağlıklı bir Kentsel Tasarım formasyonu elde etmek için artık, ülkeye özgü bir tanımın olması, meslek grupları ve kamu otoritelerinin Kentsel Tasarım tanımında ve eyleminde ortak bir noktada birleşmeleri gerekiyor.

Ülkemizde yaşanan büyük değişimlerle birlikte kendini gösteren yeni dönemde şehirciliğe yaklaşımda, kentsel gelişmelerde mimarî ve kentsel ürünlerin çeşitlenmesinin yeğlenmeye ve uygulama koşullarının yaratılmaya başlandığı da izleniyor. *Tekeli*'nin söz konusu konuşmasında İstanbul Metropolü için yaptığı saptamada belirttiği gibi, kentlerin çeşitli bölgelerinde dönüşüm mekanizması olarak sadece yap-satçı sunum biçimi etkili oluyor. Büyük sermaye gruplarının oluşturduğu, uyguladığı konut projeleri, alışveriş merkezleri, keza Belediyenin ve TOKİ'nin yeni Osmanlıcı eğilimli projeleri sözde kentsel projeler gibi sunuluyor. Bugünkü ortamda, çekici, albenili, gösterişli uygulamalar bağlamında, büyüme girişimcilerin (!) bir proje yarışı içine girdikleri, İstanbul'u bir projeler vitrinine dönüştürdükleri izleniyor. Bir başka şekilde, Yerel Yönetimler, kentlilerin gerçek gereksinimlerini

5 Ege Mimarlık Dergisi-İzmir Mimarlar Odası-2011/1-76 s:16-Daha iyi kentler, daha iyi yaşamlar: Tasarımla sürdürülebilirlik.

karşılama için düzenleme yapmak yerine kentsel araziler imar planı değişiklikleriyle, Meslek Odalarının direnciyle karşılaşan, *satılacak kent arazilerine* dönüştürülüyor.⁶

Bu yeni dönemde şehircilik uygulamaları içinde, *Kentsel Tasarımın bir düzenleme aracı* olarak yer almaya başladığı da (eksiklik ve yanlışlıklara karşın) uygulamalarla ortaya çıkıyor. Bugün kentlerin yapılanmasına ve alt yapısına daha büyük kaynaklar aktarıldığı görülüyor. Yerel Yönetimlerin bünyesinde *Kentsel Tasarım Müdürlükleri* ya da *Birimleri* kuruluyor, projeler üretiliyor/ürettiliyor. Ama kent, yağ lekesi gibi ve bir sistem oluşturmadan büyük parçaların eklenmesi yoluyla geliyor. Büyük sermaye grupları bu alana çekiliyor, teşvik ediliyor. Kentçilik oyununun önemli ve güçlü aktörleri olarak, bu büyücü (!) girişimcilerin büyük kentsel projeleri, Kentsel Tasarım ürünüymiş gibi uygulanıyor. Bu projelerin ve yapılan uygulamaların gerçekten Kentsel Tasarım ürünü ve Uygulamaları olduğunu söylemek, hangi ölçüde geçerli oluyor? Bunun yanıtı; elde edilmiş biçimi-koşulları-hangi hedefte -hangi amaçla-hangi gelişme stratejine hizmet ettiği ve kimin için yapıldıklarının bilinmesine bağlı kalıyor. Ne yazık ki kanımca, bugün Kentsel Tasarım adına gerçekleştirilen projeler genel çizgide (bazı istisnalar dışında) *Kentsel - Mentsel projeler* olmanın ötesine geçemiyor. Bu saptamalar karşısında aslında bu konuda, gelişmelerin gerektirdiği biçimde ve ülke koşullarında, *Kentsel Tasarım Uzmanlık Eğitim Programlarının* da yeniden ele alınması, tartışılmaz şekilde ortaya çıkıyor. Dünyadaki ve Türkiye'deki yeni koşullar, gelişmeler bu uyarlamayı zorunlu kılıyor.

Sonuç değerlendirmesi bağlamında denilebilir ki; bugün değişen dünya ve ülke koşullarında ve şehirciliğe ilişkin toplu bakış çerçevesinde *Proje Olgusu* önemli bir yer tutuyor. İstanbul'un kent-

sel gelişmesinin *Paket Projeler* yoluyla gerçekleşiyor olması ve bu gelişmede, *bize özgü bir proje kavramı* geliştiği de görülüyor. Ancak *bize özgü Proje Kavramının*, dünyada gelişen *Modern Proje Kavramı* karşısında irdelenmesi gerekiyor. Çünkü *Modern Proje Kavramı*; sorunları daha derin inceleyebilmek bakımından, geri dönüşleri olabilen girişimlere dayalı bir *şehircilik anlayışı* içinde yer alıyor. Ülkemizdeki durum, henüz bu anlayışa ve aşamaya gelindiğini göstermiyor. Bu yeni oluşum, Yönetimleri çeşitli tipte proje yığınları hazırlamaya yönlendiriyor ve bunları uyumlu kılmaya (kentsel kılmaya) zorluyor. Bu da, yeni yaklaşımda bir *Stratejik Girişim yapılanmasını* ve aynı zamanda *Stratejik Yönetim anlayışını*, ama daha da önemlisi bir *Kentsel Stratejik Yönetici Profili* yaratılmasını gerekli kılıyor. Bu düşünce yapısının merkezinde yer alan *Modern Proje kavramı*; yaratıcı, yarışmacı nitelikte şehircilik oluşumu için önemli bir *uygulama aracı* oluşturuyor. Dolayısıyla *Kentsel Tasarım; şehirciliğe ilişkin, siyasal ve kültürel ideolojilere fırsat veren, estetiklere ve seçme değerlere yeni yer açan bir yaklaşım içinde ortaya çıkıyor*.

Diğer ülkelerde, *Şehircilik alanının* bir uygulama aracı olarak kabul edilen *Kentsel Tasarımın*, bir eylem iradesi taşıması ve ancak bunun paylaşılmasının ve doğru uygulanmasının kabul edilebilir sonuçlar getirdiği görülüyor.

Ama kentçilik oyununda en büyük sahneyi oluşturan İstanbul'daki oluşum ve gelişmeler, bunun aksini örnekliyor.

Durumun özeti; Türkiye'de her şeyden önce ve özellikle meslek odalarının ve şehircilikle ilgili bakanlıklar olarak Devlet Otoritesinin bir araya gelerek, kentsel tasarımın ve eylem alanlarının ortak tanımının yapılması, meşruiyet kazandırılması gerekiyor.

6 En son örnek olarak, Meslek Odalarının açtığı dava sonucu Danıştay tarafından iptal edilen Kadıköy-Kuşdili Kentsel Tasarım (!) Projesi gösterilebilir.

Türkiye’de Kentsel Tasarım ve Yarışmalar

Ervin Garip*
S. Banu Garip**

* Dr. Mimar
** Dr. Mimar
İTÜ Mimarlık
Fakültesi

Yarışmalar, Türkiye’de uzun yıllardır süreçleri, konuları, şartnameleri, jürileri ve sonuçlarıyla mimarlık gündeminde yer almıştır. “Mimari”, “çevre düzenlemesi”, “imar planı”, “mevzi imar planı” başlıkları altında düzenlenen proje yarışmalarında, son 30 yıldır “kentsel tasarım ve çevre düzenlemesi” başlıkları da ön plana çıkmıştır.

2001 yılında Kadıköy Meydanı, Haydarpaşa-Harem Bölgesi için düzenlenen Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması’nda elle çizdiğimiz 24 adet A0 paftayı içeren proje tesliminden bugüne, yarışma sürecine dahil olduğumuz on sene geçirdik. Başlangıcı el çiziminden bilgisayar teknolojisine geçiş dönemine denk gelen bu on senelik kısa dönem içerisinde, proje yarışmalarında hızlı gerçekleşen değişimlerin yaşandığı bu sürecin hem bir parçası, hem de tanığı olduk. Aşağıda kaleme aldığımız yazı, bu süreç içerisinde elde ettiğimiz genel bakış açısı ile “büyük ölçekli planlama” ve “kentsel tasarım” üzerine bir okuma ortaya koymaktadır. Konu ile ilgili yapılan araştırma ve çalışmalarda, proje yarışmalarının, Türkiye’de dönemsel farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Yarışma başlıklarına bakıldığında, “kentsel tasarım” ifadesi, bu dönemler içerisinde 1980 sonrasında denk gelen dönemde kullanılmaya başlanmıştır (Şekil 1).

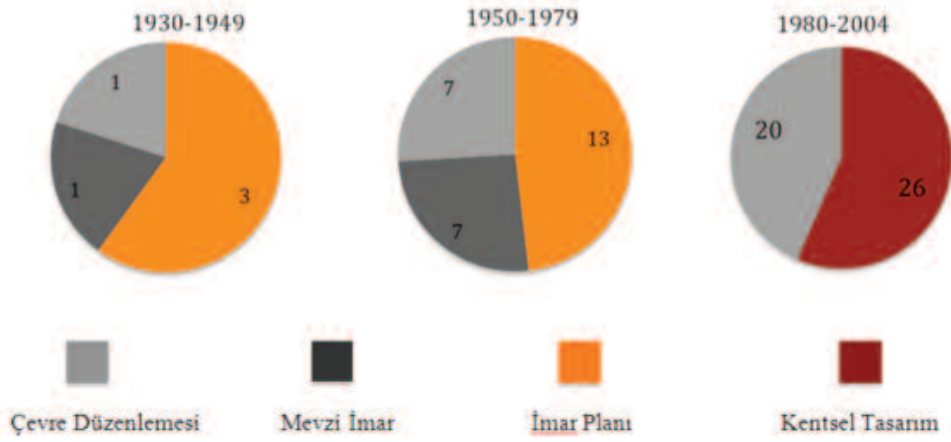
1930-1950 yılları arasındaki süreçte “büyük ölçekli planlama” bağlamında “imar planı” ve

“mevzi imar planı” üzerinde yoğunlaşan proje yarışmaları, 1950-1980 yılları arasındaki süreçte de bu eğilimi devam ettirmiş, bu dönemde açılan proje yarışmalarında da hem “imar planı”, hem “mevzi imar planı” konuları öne çıkarken, “çevre düzenlemesi” ile ilgili yarışmalar da gündeme gelmiştir (Yarışmalar Dizini 1930-2004, 2004). 1980’li seneler “büyük ölçekli planlama”da kentsel tasarımın başrol oynadığı bir dönemi ortaya koymaktadır (Şekil 2). 1980-2004 yılları arasında “imar planı” için açılan yarışma sayısı sıfır iken, aynı dönemde açılan “kentsel tasarım” yarışma sayısı ise 20’dir.

1980-2004 yıllarını kapsayan dönemde olduğu gibi, 2004’ten bugüne kadar olan süreçte de büyük ölçekli proje yarışmalarında kentsel tase-

Şekil 1. 1981’de İller Bankası’nın düzenlediği “Eskişehir Fuarı Ulusal Mimarlık ve Kentsel Tasarım Yarışması”nda Satınalma Ödüllü Kazanan, G. Özdeş; A. Keskin; O. Göçer; A. Eper; İ. Kılıçarslan; A. Gülmez; A. Ünlü’den Oluşan Ekibin Projesinden Bir Perspektif (Url-1).

Şekil 2. Türkiye’de Farklı Dönemlerde Proje Yarışmalarında “Büyük Ölçekli Planlama” Başlığı Altında Açılan Yarışma Konularının Dağılımı.

rım ağırlıklı bu eğilim devam etmektedir. Tam bu noktada, bizim de üzerinde duracağımız iki kavramın ele alınması önem kazanmaktadır. “İmar planı” ve “kentsel tasarım” kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkiler üzerinde tartışmanın yararlı olacağını düşünüyoruz. İmar planlarının kentsel gelişmeye yeni olanaklar sağlamak, yatırım projelerine fiziksel boyut getirmek gibi “kuramsal ilkeleri” olmasının yanısıra, sosyal-ekonomik ve politik istemlere yanıt getirmeyi amaçladıkları söylenebilir (Bilsel ve Bilsel, 1980, s.118). Bununla birlikte, imar planı, kırsal arazinin kentsel arsaya dönüşmesini sağlayan yasal bir düzenlemenin belgesi olur; imar planı içine alınan araziler belirli imar haklarına, belediye ve kamu hizmetlerinden yararlanma garantisine kavuşurlar (Altaban vd., 1980, s.141). Uygulamaya yönelik yasal dayanakları bulunan tek planlama türü olan “imar planları”, bu ve diğer yönleriyle farklı bakış açılarıyla değerlendirildiğinde kentin oluşumu ve gelişimi süreçlerinde önem kazanmaktadır. Ancak, fiziksel planlama yoluyla kurgulanan imar planları, kentin çok katmanlı yapısını; sosyal, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, örgütsel, siyasal, vb. katmanlarını gözardı edebilmektedir. Bilsel ve Bilsel (1980, s.113), imar planlarının, var olan yapılarıyla, kentlerin sorunlarına yanıt getirmekten, mekansal gelişmeyi düzenlemekten uzak, başka bir deyişle büyük ölçüde, oluşmuş düzensiz gelişmeyi yasallaştırmaktan başka bir iş göremez durumda olduklarını ifade etmektedir. Tam da bu anlamda daha yeni bir terim olan “kentsel tasarım (urban design)” olgusu, 1960’larda “planlama kararları” ile

şehirlerin mimarisi arasındaki boşluğu doldurmak için ortaya konmuştur (Günay, 1999, s.11). Amaç, planlama ve mimarlığı bir araya getirmek olarak görülmüştür. Günay (1999, s.17)’a göre mimari bakış açısıyla kentsel tasarım, şehrin kütle-mekan ilişkisini ortaya koymak, ve fiziksel çevrenin kalitesini artırmaktır.

“Mimarlık şehri ima eder; ama bu mimarlığın kendi referans noktalarını geliştirip kurduğu, kususuz ve uyumlu ilişkilerle dolu ideal bir şehir de olabilir” (Rossi, 2006, s.104).

Aldo Rossi, “Şehrin Mimarisi” kitabında mimarların mekansal düzenin toplum düzeni haline geldiği, toplumu dönüştürmeye çalıştığı sistemler tasarlama konusundaki ısrarlarından söz eder. Kentin çok boyutlu yapısı, kentsel tasarım projelerinde önemli bir tasarım girdisi olarak ele alınmaktadır. Örneğin, mevcut alandaki yapıların yok sayılarak topyeküncü dönüşüm modeli yerine, alanın kendine özgü yerleşme biçimi ve örüntüsünü temel alan, daha açık bir sosyal yapılaşma modeli sunan, kullanıcı katılımını baz alan, ucu açık ve model bazlı öneriler (Şekil 3) olduğu gibi; kentsel mekanı bitmiş bir senaryo olarak ele alan yaklaşımlar da (Şekil 4 ve Şekil 5) bulunmaktadır.

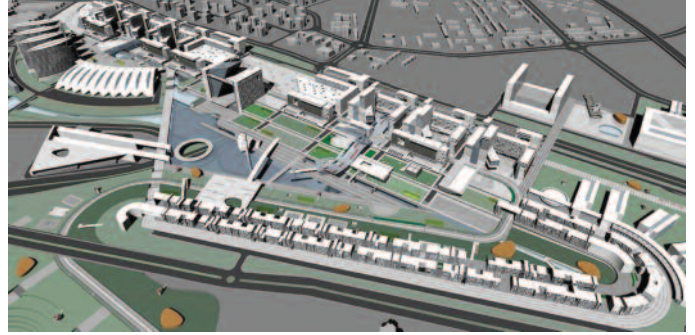
Kentsel tasarım yarışmalarında üretilen projeler, genel olarak çok yönlü senaryolar sunarlar. Bu senaryolar, önerilen kent parçasının meydanları, caddeleri, sokakları, kamusal alanları, özel alanları üzerine yoğunlaşan “yaşam senaryolarıdır”. Bu senaryoların oluşturulmasında kati kurallar yoktur, olmazsa olmazlar ise yaşam senaryolarını şekillendirmek için kullanılır. Örneğin, mimari

Şekil 3. 2008 Yılında Düzenlenen Adana Ziyapaşa Mahallesi Mimar Sinan Parkı Kesimi Kentsel Tasarım Yarışması'nda Satınalma Ödülü Kazanan, Ö. Bingöl, İ. Barka, E. Savga, T. Türkmen, ve B. Göl'den Oluşan Ekibin Projesinden Bir İmaj (Url-2).

birer öge olan kentsel saçaklar yaratılır, bu ögeler kentsel mekanda sosyal aktivitelere olanak sağlar ve kamusal hayatın canlılığını destekler (Şekil 4). Başka bir örnekte ise sunulan senaryo, önerilen yapılar aracılığıyla ikonlaştırılarak kentin geleceğe ait imajı oluşturulmuştur (Şekil 5). Bu senaryolarda mimarın oluşturduğu “kişisel gerçeklikler” aracılığı ile “toplumsal gerçekliği” oluşturma çabası hakimdir. Ancak, uygulama aşamasında bu durum ütöpik bir yaklaşım gibi değil, kentsel oluşumun biçimlenmesindeki ilk adım olarak değerlendirilmelidir. Kentin ruhu, kent yaşamını şekillendiren senaryolar ile tanımlanmalıdır.

Kamunun vergileriyle gerçekleştirilen tüm yapılar gibi, bütünüyle kamu yararını gözeten ve amaç edinen kentsel projelerin ve düzenlemelerin de yarışma yoluyla üretilmesi gerektiği inancındayız. Büyük ölçekli planlama ya da “imar planına” mimarlık disiplininin gelen bir bakış açısıyla baktığımızda, “bir yaşam senaryosu” oluşturmaktan ziyade kuralların ve kısıtlayıcıların belirleyici olduğunu görmekteyiz. Oysa sadece kısıtlayıcılarla ortaya konan bir senaryonun kentsel yaşamı, komşuluğu, özel-kamusal alan ilişkilerini, vb. kavramları tanımlaması beklenemez. Biz ekip olarak, bugüne kadar sunduğumuz büyük ölçekli yarışmalarda “kentsel tasarıma” öncelikle bir yaşam senaryosu olarak yaklaştık, tasarladığımız kentsel mekanları yaşayan bir organizma olarak ele aldık, imar planının ise “kentsel tasarımın terbiye edilmesiyle” oluşan bir düzenleme olduğu düşüncesindeyiz. Böylelikle, kentsel projeler üzerlerine aldıkları sosyal so-

Şekil 4. 2007 Yılında Düzenlenen Başakşehir Kent Merkezi 2 Kademeli Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması'nda 1. Ödül Kazanan, A. Usta, G. Usta, A.Şermet, G. Erden, C. Sancar, A. Altuntaş, B. Özdemir'den Oluşan Ekibin Projesinden Bir Perspektif (Url-3).

Şekil 5. 2001 Yılında Düzenlenen İzmir Liman Bölgesi İçin Kentsel Tasarım Uluslararası Fikir Yarışması'nda 1. Ödül Kazanan, J. Brandi'nin Projesinden Bir İmaj (Ege Mimarlık Dergisi, 2001).

rumlulukları daha iyi bir şekilde yerine getirebilir, bu süreç içerisinde yer alması gereken imar planına geçiş ve yasallaşma sürecinde de tasarımcının aktif rolü devam etmelidir.

Kaynakça

Altaban, Ö. vd. (1980) Arsa Pazarının Oluşmasında İmar Planının İşlevleri, Gök, T. (der) *Türkiye’de İmar Planlaması* içinde, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara, s:135-167.

Bilsel, S. G. ve Bilsel, A.A. (1980) Günümüzde İmar Planı Olgusu, Niteliği ve Türel Ayrımı, Gök, T. (der) *Türkiye’de İmar Planlaması* içinde, ODTÜ Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, Ankara, s:113-134.

Ege Mimarlık Dergisi (2001) Yarışma: İzmir Liman Bölgesi İçin Kentsel Tasarım Uluslar arası Fikir Yarışması, 4, 41, s:59.

Günay, B. (1999) *Urban Design is a Public Policy*, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.

Rossi, A. (2006) *Şehrin Mimarisi*, Kanat Kitap, İstanbul.

Url-1 Eskişehir Fuarı ve Kentsel Tasarım Ulusal Mimarlık ve Kentsel Tasarım Yarışması, [<http://arkiv.arkitera.com/p9234-eskisehir-fuari-ve-kentsel-tasarim-ulusal-mimarlik-ve-kentsel-tasarim-yarismasi-.html>], erişim 12 Ocak, 2011.

Url-2 Adana Büyükşehir Belediyesi Ziyapaşa Mahallesi Mimar Sinan Parkı Kesimi Kentsel Tasarım Ulusal Proje Yarışması, [<http://www.arkitera.com/yp217-adana-buyuksehir-belediyesi-ziyapasa-mahallesi-mimar-sinan-parki-kesimi-kentsel-tasarim-ulusal-proje-yarismasi.html?year=&aID=1678>], erişim 12 Ocak, 2011.

Url-3 Başakşehir Kent Merkezi II Kademeli Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması, [<http://www.arkitera.com/yp171-basaksehir-kent-merkezi-ii-kademeli-ulusal-kentsel-tasarim-proje-yarismasi.html>], erişim 12 Ocak, 2011.

Yarışmalar Dizini 1930-2004 (2004), Mimarlar Odası Genel Merkezi ve Ankara Şubesi, Ankara.

Türkiye’de Kentsel Tasarım Yarışmalarının Proje Olarak Uygulanma(ma) Süreçleri

Sertaç Erten*
Devrim Çimen**

* Dr., Şehir Plancısı,
Kentsel Tasarımcı
** Dr., Mimar,
Kentsel Tasarımcı

Öz

Bu yazı, Türkiye’de kentsel tasarım yarışmalarının uygulama projelerine dönüşüm (ve dönüşememe) süreçlerini ele almaktadır. Bu süreçlerin önündeki engeller veya destekleyici faktörler incelenecektir. Yöntem olarak, 2001-2010 tarihleri arasında yazarların yarışmacı ekip olarak aktif bir biçimde katıldıkları kentsel tasarım yarışmalarında elde ettikleri deneyim ve bilgiler kullanılacaktır. Yazının sonunda, Türkiye’de daha sıklıkla kamu kurum ve kuruluşlarının açtığı kentsel yarışmaların genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Giriş

Dünyada, özellikle mimari yarışmalar oldukça köklü bir geçmişe sahiptir: Antik Yunan’dan iti-

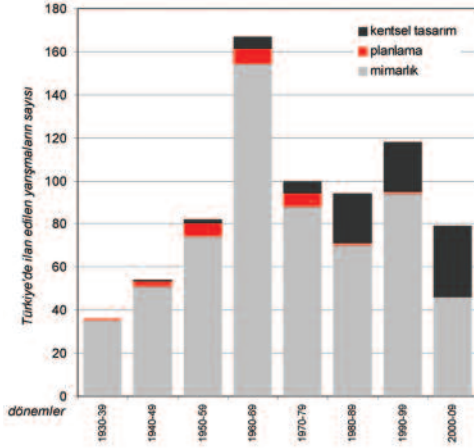
baren önemli anıtsal yapılar için yarışmalar yapılmıştır. Fakat yarışmalar günümüzdeki kodlamalara ve düzenlemelere Sanayi Devrimi ile birlikte geçiş yapmış, hem katılımcı ekipler anlamında hem de yarışmanın ilgilendirdiği sosyal topluluklar anlamında daha geniş kitlelere hitap eder konuma ulaşmışlardır.¹

Ülkemizde yarışmalar geleneği, Cumhuriyetle birlikte başlamış, özellikle yeni kurulan başkentteki kamu yapıları ile Anadolu’da yeni kurulan kentsel yerleşimlerin imar faaliyetleri yarışmalar yolu ile düzenlenmeye çalışılmıştır. Özellikle 1960-69 yılları arası mimarlık ve planlama yarışmalarının en parlak dönemi olmuştur.² Kentsel tasarım yarışmaları ise, ilk kez 1980 “Eskişehir Fuar ve Dinlence Eğlence Kültür Alanları” yarışması ile meşru bir zemine oturmuştur.³

1 Çimen D. 2010, Urban Design Competitions as Discursive Practice in Turkey: 1980-2009, PhD Thesis, Middle East Technical University, September 2010, Ankara.

2 Bu dönemde, ulusal veya uluslar arası, açık veya davetli toplam 154 adet mimari yarışma ile, 7 adet planlama yarışması açılmıştır. Bu rakamlar, 2000-2009 arası için sırası ile 46 ve 0’dır.

3 Bu meşruluktan kasıt, elbette açılan yarışmanın ismine “kentsel tasarım” başlığının eklenmesidir. Zira, bu tarihten öncesine dayanan kentsel tasarım yarışma pratikleri de mevcuttur. Ayrıntılı bilgi için bkz. Çimen D. 2010, sayfa 68.

Resim 1 Türkiye’deki yıllara göre yarışma türleri ve sayıları grafiği

Bu tarihten itibaren, özellikle de 2000-2009 döneminde, isminde “kentsel tasarım” geçen yarışmaların sayısı, neredeyse mimarlık yarışmaları sayısına yetmişmiştir (Resim 1).

Bu denli büyük bir artışa rağmen, kentsel tasarım yarışmaları hala büyük sıkıntıları ve kurumsallaşamamanın getirdiği buhranları beraberinde taşımaktadır. Bu sıkıntılardan en önemlisi ve belki de en kronik olanı, yarışma projelerinin hayata geçirilememesidir.

Meslektaş olarak birçoğumuz, bir kentsel tasarım yarışmasının ilanını görür, belki bir ekiple yarışmaya katılır, bir kısmımız da dergiler ve diğer medya araçları sayesinde yarışma sonucu kazanan projelerin görsellerini inceleme fırsatı buluruz. Fakat, yarışma sonrası süreçler, yarışmanın kendisi ve sonuçları kadar önemli, araştırmaya açık ve merak uyandıran bir alandır. Bu süreçte, artık jüri üyeleri (değerlendiren) ve yarışmacılar (değerlendirilen) yoktur. Jüri üyeleri, bir yarışma projesini birincilikle ödüllendirmiştir ve o proje sahipleri kanunlarımıza göre proje müellifi olmuştur. Dolayısıyla, artık İdare (işveren) ve Müellif (yüklenici) ilişkisi kurulacaktır. İşte çoğu yarışmada, hem kentsel tasarım alanının kendine has özelliklerinden ötürü, hem de idarelerin ve bazen de yarışmacıların ürettikleri kararlardan

ötürü bu ilişki kurulamaz. Ve yarışma süreci de, kazanan projelerin görsellerinin yayınlanması ile son bulur.

Bu yazının konusu, yarışma sonrası süreçler ve özellikle de bir kentsel tasarım yarışma projesinin uygulama projesine dönüşme veya dönüşememe dinamikleridir. İlk olarak, 2007 yılında açılan ve ekibimizin birincilik ödülü aldığı Diyarbakır Dicle Vadisi Peyzaj Planlama, Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması örneği ele alınacaktır. Bu yarışma, uygulamaya dönük tariflenmiş ve de sonrasında uygulama projesi aşamasına kadar getirilmiş nadir kentsel tasarım yarışmalarından bir tanesidir.⁴ İkinci olarak, İstanbul’da 2000’lerin ikinci yarısı arka arkaya açılan ve hiçbirinde uygulamaya dönük adımların atılmadığı yarışmalar incelenecektir. Son olarak da, bir değerlendirme yapılacak, kentsel tasarımın uygulama ayağı ve yarışmalardaki problemler üzerine genel bir tartışma yürütülecektir.

1. Diyarbakır Dicle Vadisi Deneyimi: Uygulanma Dinamikleri Yarışma Projesi Süreci

Diyarbakır surları ile üniversite kampüsü arasında kalan Dicle vadisi ve çevresini kapsayan yaklaşık 670 hektarlık alan, Aralık 2006 tarihinde yarışmaya çıkarıldı. Proje alanı, o sırada devam etmekte olan Nazım Plan çalışmalarında “Yarışma Alanı” olarak planlara işlenen bir alan idi. Yarışma, Diyarbakır kentinin açık ve yeşil alan ihtiyacını karşılamayı ve kentin arkasını döndüğü, Dicle Üniversitesi kampüsü ile arasında aşılmaz (ve aynı zamanda kullanılmayan) bir alan olarak duran Dicle Vadisi’ni ve Dicle Nehri’ni kentsel yaşama katmayı amaçlıyordu.⁵

Nazım Plan çalışmaları başlamadan önce, 2005 yılı Nisan ayında, Dicle Vadisi’nin planlanmasına yönelik olarak, DSİ, Valilik, Dicle Üniversitesi ve Büyükşehir Belediyesi’nce bir ortaklık ve işbirliği zemini oluşturulmuştu. Buna göre, alanın rekreatif potansiyelini değerlendirmek ve nehrin

4 Burada, rahmetli hocamız Prof. Dr. Raci Bademli’nin ekibiyle beraber birincilik aldığı ve sonrasında yıllarca süren emekler sonucunda hayata geçirilen Hacı Bayram Camii ve Çevresi Projesi’ni de anmamız gerekir. İsminde geçmemesine rağmen tam bir kentsel tasarım yarışması olan bu yarışma, mimarlık, peyzaj ve planlama disiplinlerinin bir arada varolabilme gücünü gösteren iyi bir örnektir.

5 Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi 2006, Dicle Vadisi Peyzaj Planlama, Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması. Yarışma Şartnamesi.

düzensiz rejimine karşı bir önlem almak için, nehir üzerine iki adet regülatör yapısı (nehirler için yapılan barajcıklar) inşa edilmesi ve böylece göletler ve çevresinde kullanılacak rekreatif alanlar elde edilmesi kararına varılmıştı. Yarışmacılardan bu stratejik karara uymaları beklenmişti.

Ayrıca, yarışma alanında alt proje paketleri tanımlanmıştı ve bu alanlarda yapılacak müdahaleler oldukça net tarif edilmişti. Örneğin, Diyarbakır Surları'nın etekleri ile nehir arasında kalan alanda bir Kültürpark yapılması isteniyordu. Eskiden var olduğu ve surların bulunduğu üst seviyelerden vadiye döküldüğü bilinen bir şelalenin (Fiskaya Şelalesi) de yeniden canlandırılması isteniyordu. Aynı şekilde, üniversite tarafında yer alan kısımda, üniversitenin ihtiya-

cına yönelik sosyal ve kültürel aktiviteleri odağı yaratılması bekleniyordu. Daha kuzeyde ise, bir botanik alanı ayrılmıştı ve biz yarışmacılardan hem bu tür fonksiyonel bölgelerin içini tasarlamamız, hem de bütün parçalar arası ilişkileri sağlayacak üst ölçek mekansal stratejik şemayı üretmemiz bekleniyordu.

Bu ikinci isteğin proje ölçeği olarak karşılığı 1/5000 ölçekli plan önerisi idi. Fakat yarışmaya hazırlanırken aramızda oluşan fikir birliğine göre bu öneri, plancının aracı olan nazım plandan ziyade, tasarımcının aracı olan master plan kurgusu demektir. Bu çerçevede, plan kararlarımızı 5000 lekeler halinde değil mekânsallaşan çizgilerle sunmaya karar verdik (Resim 2). Mart 2007 tarihinde yarışma sonuçlandı ve projemiz birincilik ödülüne layık görüldü.

Resim 2 1/5000 Dicle Vadisi Master Plan Önerisi: 1.lik ödüllü alan projemiz

Resim 3 İlk Aşamada Uygulama Projeleri Çizilen Alt Proje Paketleri

Sözleşme Süreci

Yarışma kolokyumunun yapılacağı gün, jüri üyeleri ve belediyeden yetkili kişiler ile kolokyum öncesi bir toplantı yapıldı. Bu toplantıdan, jürinin tavsiyeleri doğrultusunda projenin revize edilmesi kararı çıktı.

Proje alanı çok büyük bir bölgeyi kapsamakta ve etaplar halinde plan ve projelerinin yapılması söz konusuydu. Dolayısıyla daha sonraki süreçte, bu etaplar belirlendi. Bütün proje alanı alt proje paketlerine ayrıldı ve belediyenin istekleri doğrultusunda, iki alt proje paketinin uygulama projelerini kapsayan bir sözleşme taslağı hazırlandı. Bu arada, Diyarbakır Surları'nın yaklaşık 200 m. lik çevresindeki alan sur koruma bandı olarak tarif edildiği için, avan projenin sözleşme öncesinde bölgeyle ilgili koruma kuruluna da sunuşu yapılarak görüşü alındı.

Mart 2008 tarihinde, yarışma alanı içinde belirlenen bu iki alt proje paketinin uygulama projeleri ile alanın bütününe dair kullanım, yoğunluk, ulaşım, etaplama gibi kararların tarif edildiği 1/5000 ölçekli master planı kapsayan ilk sözleşme imzalanmış oldu (Resim 3).

Bu alt proje paketlerinden birincisi, yeniden canlandırılacak olan Fiskaya Şelalesi, ikincisi de şelalenin döküldükten sonra oluşturduğu gölet ve çevresi ile bütünleşmiş Kültürpark alanı olarak belirlendi (Resim 4). Bu projeler, yarışmada önerilen halleriyle prensipte aynı kaldılar. Fakat belediyenin ve işletmesini yapacak olan aktörlerin

PLANLAMA
2011/1-2

Resim 4 Fiskaya Şelalesi ve Terası

görüşleri doğrultusunda ve de alanların hassas plan-kote ölçümlerinden sonra, daha rafine ön projeler ve vaziyet planları oluşturuldu.

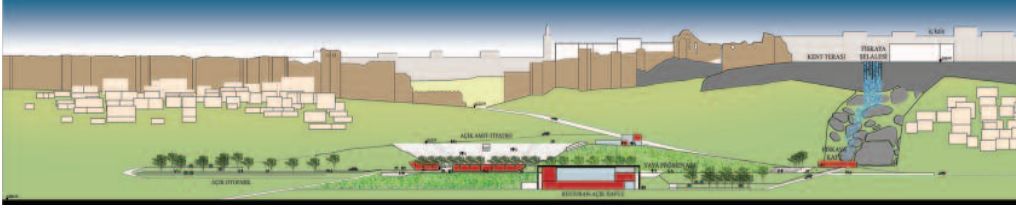
Uygulama Projeleri Üretim Süreci

Sözleşme sonrasında, sırasıyla 1/5000 master plan, 1/1000 imar planı, avan proje, uygulama projesi, detaylar, mühendislik projeleri ve keşif-metraj çalışmalarından oluşan aşamalarımız ve ara teslimlerimiz oldu. Proje, hem 72.000 m²'lik Kültürpark alanının açık alan düzenlemelerini (dolayısıyla bitkisel ve yapısal peyzaj kararlarını) hem de içinde bulunan restoran, havuz ... gibi mimari yapıları barındıran büyüklükte bir proje olduğu için, bahsettiğimiz aşamalar hem mimari hem peyzaj projeleri için geçerli oldu. Dolayısıyla 1/5000 den 1/5 e kadar geniş bir alanda tek bir proje kaleminde çalışma imkanımız oldu.

Bu arada, yarışma sürecine çoğu zaman dahil olmayan mühendislik dalları da, projelendirme sürecinde ekibe dahil oldu. Bu da beraberinde büyük bir koordinasyon kapasitesi geliştirmeye yol açtı. Altyapı mühendisleriyle, alandaki yüzey suyu, içme suyu, atık su ve sulama projeleri ile araç yolu projelerini çalıştık. İnşaat mühendisiyle, daha çok mimari yapıların statik projeleri ile açık alanlardaki istinat duvarı, gölet altı betonarmesi, şelale yapısı gibi yük binen ve hesap gerektiren yapısal elemanların projelendirmesini yaptık. Makine mühendisleriyle, hem binaların havalandırma, içme suyu, atık su projelerini hem de gölete ve diğer su elemanlarına dair pompa, filtreleme, makine dairesi gibi teknik çözümleri geliştirdik. Elektrik mühendisleri ile, gene hem iç hem dış mekan aydınlatma projeleri, aydınlatma armatür seçimleri ve tasarımları gerçekleştirdik. Peyzaj mimarları ile, alandaki bitkisel peyzaj kararlarımızı verdik ve yapısal peyzaja dair danışmanlıklar aldık.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, proje hem plan hem proje aşamasında birden çok kez ilgili koruma kuruluna sunuldu ve gerekli onaylar alındı. Projenin kurula girmesindeki neden, proje alanının kısmi de olsa sit alanı içinde yer alması idi (Resim 5).

Toplamda 8 ay süren bir projelendirme süreci oldu. Aralık 2008'de projenin tüm aşamalarını belediyeye teslim etmiş olduk. Daha sonrasında,

Resim 5 Koruma altındaki Diyarbakır Surları ve Kültürpark proje alanı ilişkisini gösteren siluet çizimi

alandan devam etmekte olan kamulaştırma çalışmalarına hız verildi ve surların eteklerinde bulunan sağlıklı konut dokusunda yaşayan insanların yeni yerleşim alanlarında barınmaları için TOKİ ile protokol imzalandı. Bütün yasal süreçlerden sonra, Aralık 2010'da projenin uygulanmak üzere 2011 başında ihaleye çıkarılacağı bilgisi bize aktarıldı.

Değerlendirme

Diyarbakır Dicle Vadisi yarışması, planlama ve tasarım aşamaları arasında iyi bağlantılar kurulan ve iyi koordinasyonun sağlanabildiği bir süreç olmuştur. Uygulamaya giden yoldaki en önemli yapıtaşları kanımızca şunlardır: Alan üzerinde farklı kurumlar nazım plan aşamasında fikir birliğine varmışlardır. Alandaki kamuya ait arazilerin yoğunlukta olması dolayısıyla ciddi mülkiyet problemleriyle karşılaşılmanın bir avantaj olmuştur. Kamunun ihtiyacına yönelik olmasının yanı sıra işletme açısından da belediyeyi rahatlatıcı modeller mimari programa yansıtılmıştır ve böylece projenin kendi kendini finanse edebilmesi gözlemlenmiştir.

En önemlisi elbette yarışma şartnamesinde somut bir problem tanımı ile yola çıkılmış olması, sonrasında da somut kentsel ihtiyaçlara getirilen iyi bir proje önerisinin idare tarafından uygulama programına alınması olmuştur.

2. İstanbul Yarışmaları: Uygulan(a)mama Dinamikleri

Hemen hemen aynı dönemde ve benzer büyüklükteki alanlarda, İstanbul'da iki tane önemli yarışma açıldı: Bunlardan ilki, 2007 yılında açılan Başakşehir Kent Merkezi İki Aşamalı Kentsel Tasarım Yarışması, ikincisi de Küçükçekmece Kent Merkezi Kentsel Tasarım Yarışması idi.

Aslında ülke genelinde bir yarışmalar atılımı söz konusu idi ve bu atılım hem ulusal hem uluslararası platformlarda devam ediyordu. İstanbul'daki uluslararası atılımlar, iki farklı bölgenin daha, dünya çapında tanınmış yabancı mimari ekipler arasında davetli yarışmaya çıkarılması olarak vücut buldu ve oldukça da ses getirdi. Bunlar da, gene Küçükçekmece ilçe sınırlarında bulunan İç-Dış Kumsal olarak adlandırılan Küçükçekmece Gölü-Marmara Denizi arasındaki bölgeyi kapsayan proje yarışması ile, eski bir sanayi alanı olan ve çevre düzeni planlarında alt merkez olarak tanımlanmış bulunan Kartal'daki E-5 ile Marmara kıyısı arasındaki bölgeyi kapsayan yarışma idi. Özellikle ikinci yarışma, ünlü mimar Zaha Hadid'in farklı projesinin seçilmesi ve bu projenin Hadid imzasıyla yurtdışı gayrimenkul ve tasarım kamuoyuna tanıtılması dolayısıyla oldukça ses getiren bir süreç oldu.

Kartal Kentsel Tasarım Proje Yarışması Örneği

555 hektarlık Kartal projesi, yarışmayla yola çıkılarak 1/1000 imar planı aşamasına kadar zorluklarla da olsa getirilmiş bir projelendirme-planlama örneğidir. Proje sürecinde, alandaki mülk sahiplerinin (ki büyük çoğunluğu önemli sanayici gruplardan oluşmaktaydı) dernekleşerek önemli bir plan-proje karar üreticisi olmaları mümkün oldu. Bu da beraberinde, alana dair plan-proje çalışmalarının tüm finansal yükünün ve tabii ki beraberinde toprak değer artışı kazanımlarının derneğe geri dönüşünü getirdi. Süreç, 2006 da başlamış, birden çok defa 1/5000 nazım plan meclise girmişti. Plan notlarına ve plana itirazlar dolayısıyla davalar açıldı, planlar iptal oldu, en sonunda 2009 yılındaki plan onaylandı. Plana açılan davalara örnek olarak, plan notlarında belirtilen "minimum parsel büyüklüğü 5000 m²den küçük olamaz" gibi ifadelerle, sayıca fazla

olan küçük parsel sahiplerinin itiraz ve davaları verilebilir. Örneğin bu ifade, ikinci planda, 2000 m², üçüncü planda da 500 m² olarak revize edilmek zorunda kaldı. 1/1000 imar planı süreçleri halen devam etmektedir.

Küçükçekmece Kent Merkezi Proje Yarışması Örneği

Yaklaşık 181 ha.lık bir alanı kaplayan yarışma alanı, ağırlıklı olarak sanayi alanı olarak işlevini

Resim 6 Küçükçekmece Kent Merkezi Yarışması-1.ödüllü kazanan proje (1/2000)

Resim 7 Küçükçekmece Kent Merkezi-mevcut mülkiyet çizimleri

sürdürmekteydi. Yarışma amacı olarak, bölgenin “Küçükçekmece için çağdaş planlama ve kentsel tasarım kriter ve ilkelerine sahip, kimlikli, çevreye duyarlı, çağdaş bir vizyon doğrultusunda yaşanılabilir ve kaliteli bir alt merkezin yaratılması ve Küçükçekmece’ye kazandırılması” öngörülmüştü.⁶

Eylül 2008’de sonuçlanan yarışmayı, İstanbul’dan genç ve başarılı bir yarışmacı ekip kazandı.⁷ Proje, mevcutta alandan kuzey-güney doğrultusunda geçen ana ulaşım arterinin yer altına alınmasını ve üst kotta meydanlar, yeşil ve

6 Küçükçekmece Belediyesi 2007, Küçükçekmece İlçesi Kent Merkezi Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması. Yarışma Şartnamesi.
7 Ervin Garip, Banu Garip, Alev Özkan, Kamer Özyaydan.

açık alanlar, turizm-ticaret-kültür kütleleri arasında yaya dolaşım mekânları kurgulanmasını öngörüyordu. Dolayısıyla, uygulamada tüm alan hamur haline getirilecek ve yeni mekânsal organizasyona göre yeniden parsellere bölünecekti (Resim 6).

Yarışmacı ekiple (artık müellif idiler) idare yarışma sonrası bir araya geldiler fakat bir takım nedenlerden ötürü bir sözleşme sürecine girmediler. Aslında yarışmanın hemen ertesinde, alandaki mülk sahipleri, aynen Kartal'daki gibi bir dernekleşmeye sıcak bakıyorlardı fakat Kartal kadar büyük sermaye sahipleri olmadıklarından ötürü, bu tarz bir projelendirme finansmanı altına girmeyeceklerinin sinyallerini verdiler. Ama yine de, yan yana komşu parsellerde olan iki-üç mülk sahibi bir araya gelerek birlikte yatırım yapabileceklerini ifade etmeye başladılar. Dolayısıyla bu tutum, belediyenin de tümü hamur yapılmış bir alanın çözümünden ziyade, kısım kısım bir araya gelmiş ve 18 uygulaması görece parçaların tasarlanması yönünde karar almasına yol açtı⁸ (Resim 7).

Tüm bu tutum ve tavırlar, arkasında plancının “plana itirazları minimuma indirme” reflekslerini de barındırmıyor değildi. Dolayısıyla, özel mülkiyetin baskın olduğu bu alanda, klasikleşmiş bir imar planlama sürecine doğru adımlar atılmak zorunda kalındı.

Sonuç olarak, İstanbul yarışmalarının bağlamı, diğer kentlerde düzenlenecek yarışmalardan önemli bir yönüyle ayrılmaktadır: İstanbul, küresel ölçekte işleyen bir kenttir ve her türlü büyük ölçekli proje, küresel ilişkilerden bağımsız olamaz. Dolayısıyla, yarışma bu tür büyük alanlarda bir yöntem olarak kullanıldığında, seçilen projenin somut bir probleme çözüm getirmesinden çok, hem ulusal hem de uluslar arası platformlarda ses getirmesi daha önemli olabilmektedir. Bir de proje alanındaki mülkiyet yapısının karmaşıklığı işin içine girdiğinde, projenin plana ve oradan da uygulamaya geçmesi oldukça zorlaşmaktadır. Belki de asıl önemli fark, Anadolu kentlerindeki yarışmalarda planda belirlenmiş alanların proje yarışmasına açılması, İstanbul'da ise projeden plana gitme süreçlerinin sürekli tıkanmasıdır.

3. Sonuç

Başta da belirttiğimiz gibi, kentsel tasarım yarışmalarının kronik sorunu uygulamaya geçilemesidir. Fakat diğer yandan denebilir ki, her yarışma uygulamayla sonuçlansın ve mekanda hayat bulsun diye açılmaz. Bu tespit doğrudur, çünkü özellikle kentsel tasarım yarışmaları, farklı çevrelerin ilgisini çekmek, bir alana dair farklı fikirleri toplamak adına da düzenlenebilir. Önemli olan, sanıyoruz ki yarışmayı açan idarenin bu amaçlardan hangisine odaklandığı konusunda net olup yarışma şartnamesini, yani proje sunacak olan ekipleri yönlendirecek mimari-tasarım programı kitapçığını bu amaca göre oluşturmalarıdır.

Bir diğer önemli konu, ülkemizde düzenlenen yarışma türleridir. Şehir ve bölge planlama yarışmaları, özellikle 1923-1955 döneminde yoğun olarak pratik edilmiş ve 1980 sonrasında yerini kampus ve fuar gelişme planları, anıt-meydan çevre düzenleme projeleri yarışmalarına bırakmış bir yarışma türüdür. Bugün dünyada şehir planlama yerine “gelişme planları” (master plan) yarışmaları açılmaktadır ve şehir plancılarının gerek yarışmacı, gerek jüri üyesi, gerekse meslek odası olarak bu bağlamda yerlerini sorgulamaları gerekmektedir. Ayrıca, geleceğe dair senaryolar üzerinde düşünerek, “yeni kent”, “uydu kent”, “eko-kasaba” gibi yeni tip yerleşimlerin ileride doğabileceği ve bu çerçevede idarelere yarışma açabilecekleri konusunda görüşler bildirmeleri gerekmektedir.

İdarelerde, yarışma açarken iki ana eğilim söz konusudur: Birincisi, her türlü hukuki ve imara dair problemleri çözülmüş, somut öneriler bekleyen alanların yarışmaya çıkarılmasıdır. Bu tür yarışmalar, ister fikir ister proje yarışması olsun, ister 1000 m² ister 1000 hektarlık bir alan olsun, uygulamayla ilgili sıkıntıların başta çözülmüş olması dolayısıyla inşası ve hayata geçirilmesi nispeten kolay olan yarışmalardır. İkinci eğilim, idarenin ne yapacağını bilemediği ve her türlü çözüm önerisini yarışmacılardan beklediği ve sonuçta uygulama sıkıntıları yaşanan durumlardır. Üst ölçekli planlarda tanımlanmamış veya mülkiyet problemleri çözülmemiş dolayısıyla hukuki sıkıntıları olan alanlar yarışmaya açıldıklarında (özellikle de bu alanlar büyük ölçekli olup kentin

8 2010 yılında ve halihazırda ilgili belediyede devam eden proje ve plan danışmanlığımız sırasında, bu süreçleri yakından takip etme imkanı bulduk.

stratejik bir noktada konumlanıyorlarsa), arsa spekülasyonuna ve alanda şişen bir değerin getirdiği engellere neden olmaktadır. İdarelere, bu konudaki saptamaların aktarılması gerekmektedir.

Ayrıca idareler, kentsel tasarım yarışmaları adı altında, sadece büyük ölçekli projeler değil, meydan-sokak ölçeğinde projeleri de yarışmaya çıkarmaları önerilmelidir. Bu tür yaklaşımlarla, kentsel yaşam kalitesine yapılacak katkılar aktarılmalı, bu tür küçük müdahale alanlarının basit ihale usulleriyle müteahhit firmaların tekeline bırakılmaması gerektiği savunulmalıdır.

İdare, birinci ödül alan ekiple sözleşme için masaya oturduğunda, ihaleyle elde edilmiş ve hiçbir görsel materyalle zihinlerde canlandırılmamış yani projelendirilmemiş herhangi bir proje teklifiyle aynı değerde tutarak, müellifleri sıkı ve de sıkıntılı bir pazarlık sürecine sokmaktadırlar. Ayrıca, sadece maddi anlamda değil, fikir ve sanat eserleri kanununa tabii bir ürünün içeriğiyle de ilgili ciddi müdahaleler yapmaya çalışmaktadırlar. Yarışma yönetmeliğindeki:

“İdare, yarışma sonucu elde edilen tasarımın uygulama projelerinin yapılmasını, birinciliği kazanan veya seçilen tasarım sahibine teknik şartlar ve fiyat üzerinde görüşme yapılmak suretiyle doğrudan temin yolu ile yaptırabilir. Yapılan görüşme sonucunda, anlaşma sağlanamaması halinde, idare uygun gördüğü takdirde ikinciliği kazanan tasarım sahibi ile görüşme yapmak suretiyle ikinci seçilen tasarımın uygulama projelerini aynı usulle yaptırabilir... Uygulanması kararlaştırılan tasarımın sahibi/sahipleri, uygulama ve detay projelerini yapmak istemezse hakından vazgeçmiş sayılır ve bu durumda idare uygulamayı ikinciliği kazanan tasarım sahibi/sahiplerine yaptırabilir. Eğer ikinciliği kazanan tasarım sahibi de işi yapmaktan vazgeçerse, idare işi yaptırıp yaptırmamakta serbest kalır.”

ifadesi, idareyi bu bakımdan rahatlatmakta, öte yandan yarışmada emek verip birinci olmuş proje müelliflerini sıkıntıya sokmaktadır. Meslek odalarının veya jüri üyelerinin yarışma sonrasındaki süreçte görevlerinin “danışmanlık-kontrol” çerçevesinde devam etmesi sağlıklı olacaktır.

Kenti Anlamak ve Yeniden Kurmak Üzerine Kısa Bir Değerlendirme

Özgür Bingöl

Bir arada çalıştığım meslektaşlarım ile birlikte, 2007 yılı itibarı ile açılan bir dizi kentsel tasarım ve planlama yarışması sayesinde, önceleri sadece üzerinde düşünmekten öteye geçme fırsatı bulamadığımız ölçeklerde tasarım etkinliği gerçekleştirme imkânına kavuştuk. İki kademeli Başakşehir Kent Merkezi Yarışması (2007), ardından sırasıyla Adana Ziyapaşa Mahallesi (2008), Küçükçekmece Kent Merkezi (2008), TOKİ Kayabaşı Yerleşmesi (2009), İzmit Sahili (2010) proje yarışmaları ve Urban Age İstanbul (2009) etkinliği kapsamında gerçekleştirilen araştırma projesi, kentsel mekân stratejileri ve kentsel dönüşüm modelleri üzerine kuramsal-eleştirel pozisyonumuzdan çıkarak operasyonel anlamda ürün verme aşamasına geçtiğimiz son 4 yıllık sürecin parçalarıydı. Söz konusu süreç, teslim edilen her proje sonrası, ürüne yönelik getirilen eleştiriler, verilen katkılar ve özleştirmemiz ile konu üzerine düşüncelerimizi ve önerilerimizi geliştirerek ilerlememize işaret etmekteydi. Projelerin her birini, gerek kamu gerekse özel sektör tarafından gerçekleştirilen, ölçeği ve hızı artarak devam eden kentsel yapı stoğu üretiminin temellendiği hakim anlayışa karşı alternatif olarak önerilen (temelde terk edilmiş veya artık tercih edilmeyen) bir modelin/yak-

laşımın çağdaş bir anlayışla yeniden denendiği vaka çalışmaları olarak tanımlayabiliriz. Her bir çalışma aracılığıyla üzerinde durduğumuz yaklaşımı olgunlaştırmaya odaklı ve süreklilik gösteren bir tasarım sürecini ekip olarak benimsemişimizi ifade etmem yanlış olmayacaktır.

Ancak, şüphesiz yazarın kendi ürünleri üzerinden düşüncelerini kaleme alması sıkıntılı ya da aşırı özen gösterilmesi gereken bir durumdur. Bu nedenle sınırlı bir süre içerisinde üretilmesi gereken ve akademik bir yaklaşımla ele alınmayan bu kısa değerlendirme yazısı kapsamında konuya ilişkin yaklaşımımızı kendi üretimimiz değil, okurların hoşgörüsüne sığınarak yarışmalar düzleminde kalarak son dönemde yurt dışında verilen bazı ürünler üzerinden aktarmayı ve tartışmayı tercih ediyorum.

Üzerinde durulacak, bir kent parçası üretmeye ya da dönüştürmeye yönelik hazırlanan öneriler 2009-2010 yılları arasında üretilmiş yarışma projeleridir. Söz konusu sınırlı/davetli yarışmalarda ödül alan projeler arasından tarafımızca da benimsenen ve önemle üzerinde durulması gerektiğine inandığımız yaklaşımlar ile üretilmiş olan öneriler seçilerek bu yazının konusu olarak belirlenmiştir.

Dr. Mimar
MSGSÜ
Mimarlık Fakültesi

PLANLAMA
2011/1-2

Projelerin, sürdürülebilirlik, okunabilirlik, nitelik, çeşitlilik, süreklilik, erişilebilirlik, uyarlanabilirlik olarak kısaca özetlenebilecek veya kavramsal öğelere indirgenebilecek başlıklar bağlamında değerlendirildiği, söz konusu öğelerin mekânsal anlamda hayata geçirilmesine örnek teşkil ettiği ve bu nedenle yazının konusu olarak seçildikleri ifade edilebilir. Öte yandan seçilen çalışmalarla amaçlanan, kentsel mekânın biçimlenmesine ilişkin temel öğeleri ve ilkeleri kavramsal olarak açıklamak değil, somut özellikleri ile anlamaya çalışarak operasyonel boyutuna odaklanmaktır. Bu noktada konuyu ele alan metinden öte, projelere ait görseller üzerinden bir okuma yapılmasının hedeflendiğini ve yazının temelinde bu türden bir paylaşımı amaçladığını belirtmek yerinde olacaktır.

Bununla birlikte şüphesiz kısaca projeleri bir araya getiren ortak başlıklara değinmekte yarar var. Söz konusu yarışmaların her biri büyük ölçekli bir çevrenin örgütlenmesi ve üretilmesine yönelik düzenlenmiştir. Yarışma dokümanlarında bütüncül bir yaklaşımla ve farklı boyutlarıyla ele alınmış bir kentsel mekân arayışına vurgu yapılmaktadır. Her bir girişim, klasik anlamda belediyelerce yapılan imar planlarına bağlı bir üretim anlayışının yerine, söz konusu ölçeğin ihtiyaç duyduğu üst ölçekli yönlendirici/anahtar planı ve stratejileri elde etme hedefi gütmektedir.

Aşağıda kısaca kapsamı ve görselleri verilen 5 yurtdışı yarışmasında ödül alan 5 projenin ortak noktası, yarışmanın konu edindiği ölçekte gerçekleştirdikleri üretimlerin nostaljik olmayan benzer bir kültüralist¹ yaklaşıma dayanması olarak özetlenebilir.

Projelerde önerilen yerleşme formlarındaki temel ortak özellik, bütünlüklü ve şehir morfolojisine referans veren karakterdir. Her biri kentsel avlulu bloğun/çeper bloğun (*urban perimeter block*) yeniden ve çağdaş bir anlayışla yorumlanması ilkesine dayanan bir yerleşme modeli yaratılmasına yönelik arayışlardır. Kısaca projelerin her biri avlulu blok karakterinin çağdaş bir yaklaşımla yeniden ele alınması ilkesine dayanmaktadır. Söz konusu tipoloji üzerine kurulu üretim yorumlanarak ve çeşitlenerek farklı tipolojileri de bünyesinde barındıran bir doku üretmektedir. Projelerde, şehirdeki cadde-sokak-ada düzeni

devam ettirilmiş, kamusal açık alanlar onları çevreleyen yapılar tarafından tanımlanmış ve blokların geçmişte ortak kullanıma kapalı avluları ortak kullanıma imkân verecek şekilde düzenlenmiştir. Önerilerin her biri sürdürülebilir, kavranabilir bir kent deneyimi yaratmak amacı güden kent parçası kurma girişimleri olarak nitelenebilir.

Ülkemizde de son dönemde yapı çevrenin yaşadığı hızlı ve kitlesel değişim dikkat çekicidir. Özellikle politik-ekonomik güçler tarafından ve gayrimenkul piyasasının güdümünde belirlenen tipolojilerin sınırları içerisinde niceliksel değerlendirmelerin hâkimiyetinde bir yapı çevre üretimine meslek insanları olarak tanıklık etmekteyiz. Söz konusu üretim sürecinin kent ve kentli adına nitelikli çevreler yaratmaktan uzak olduğu, ayrışmacı anlayışla üretilen iri parçaların toplamının bir kent bütünü oluşturmayacağı açıkça görülmektedir. Kentsel dönüşüm, kentsel yenileme, konut ihtiyacı, beklenen deprem vb. güncel gündem maddeleri bağlamında kentlerdeki operasyonların ölçeklerinin daha da büyüyeceğini ve yapı hızlarının artacağını tahmin etmek zor değildir. Bu ölçek değişikliği ve operasyon hızı karşısında geleneksel araçlarla ve mevcut mekanizmanın hâkimiyetinde bir üretimin ileride düzeltilmesi çok zor kentsel, çevresel, sosyal sorunlara yol açacağı aşikârdır. Kentsel yaşamı ve kenti tehdit eden gelişmelerin içinde, mimarlık ve planlama disiplinlerinin konumuna ilişkin tartışmaların açılması ve operasyonel anlamda somut adımlar atılması önem taşımaktadır. Yazı kapsamında değinilen projelerin, içinden geçtiğimiz sürece yönelik olarak gerek önerilerin niteliği gerekse önerileri elde edilme modeli bağlamında daha sağlıklı açılımlar sunacağı öngörülmektedir.

Niceliksel ölçütlerin belirleyici olduğu bir ortamda, meslek insanının süreklilik talep eden bir bütüncül yapı olarak kentin farkına varması, kent ile ilişki kurma çabasını hatırlaması elzem bir noktadır. Bu aşamada kent kültürüne yapılacak vurgu beraberinde kenti, dokuyu, sokakları, meydanları, yan yana gelme mantığını, yapılaşma koşullarını tekrar gündeme getirir. Birim yapıdan kente uzanan ve süreklilik gösteren süreç üzerine yapılacak çalışmalar güncel gelişmelerin değerlendirilmesinde yol gösterme potansiyeline sahiptir. Bu bakış açısıyla, yazının konusu olarak

1 Kavram özellikle mimarlık ve planlama disiplininde taşıdığı anlam bağlamında kullanılmıştır.

seçilen projelerde, önerilen kentsel mekânlara ait temel özellikler, kentsel mekânların biçimlenmesinde kamusal-özel alan sistemini oluşturan ve sokak-cadde-meydan-bina-avlu kullanımını tanımlayan morfolojik özellikler, kamusal açık alan

ve yeşil alan sistemine ait temel nitelikler, ulaşım ve dolaşım sistemine yönelik kararlar ve peyzaj tasarım ilkeleri bağlamında konu üzerine düşünmek için sağlıklı bir zemin oluşabileceği varsayılmaktadır.

01 Architecture Competition for H+: Imagine Helsingborg, 2009

Yer: Helsingborg, İsveç <http://hplus.helsingborg.se>

Proje Adı: TOLERANT CITY

Proje Ekibi: Schönherr Landscape, ADEPT Architects

Derece: 1. Ödül

Açıklama: Yarışma, Helsingborg Belediyesi tarafından kent merkezinin güneyinde ve liman bölgesinin girişinde yer alan 100 hektar büyüklüğünde bir alanın yeni bir merkez olarak geliştirilmesi için düzenlenmiştir.

02 Architecture Competition for Nya Arstafaltet, 2009

Yer: Stokholm, İsveç <http://www.stockholm.se>

Proje Adı: MAXIMUS

Proje Ekibi: Gehl Architects, Behnisch Architekten, Schönherr Landscape, Transsolar, Lia Ghilardi/Noema, Pär Gustafsson

Derece: Mansiyon

Açıklama: Yarışma, Stokholm Belediyesi Geliştirme ve Planlama Departmanı tarafından kentin güneyinde yer alan Arstafaltet bölgesinde 50 hektar büyüklüğünde bir alanın geliştirilmesi için düzenlenmiştir.

PLANLAMA
2011/1-2

03 Architecture Competition for Nya Hemmeslöv, 2010

Yer: Bastad, İsveç

<http://www.vandkunsten.com>

Proje Adı: KANALSTADEN

Proje Ekibi: Vandkunsten

Derece: Mansiyon

Açıklama: Yarışma, Bastad kentinin doğusunda yer alan Hemmeslöv ilçesinin sınırları içerisinde yer alan 115 hektar büyüklüğünde bir alanın ilçenin yeni yerleşim bölgesi olarak planlaması amacıyla düzenlenmiştir.

04 Koge Kyst Parallel Competition, 2010

Yer: Koge, DANİMARKA <http://www.vandkunsten.com>

Proje Adı: RED CARPET

Proje Ekibi: Vandkunsten

Derece: 1. Ödül

Açıklama: Yarışma, Koge Belediyesi ve Realdania Arealudvikling Firması'nın ortak iştiraki olan Koge Kyst tarafından Koge kentinin liman bölgesinde bulunan 24 hektar büyüklüğünde bir alanın geliştirilmesi için düzenlenmiştir.

05 A101 Block City Masterplan Competition of Masstab, 2010

Yer: Moskova, RUSYA <http://www.eddea.es>

Proje Adı: FRACTAL BLOCK

Proje Ekibi: EDDEA

Derece: 1. Ödül

Açıklama: Yarışma, Massthab Firması'nın girişimi olarak geliştirilecek Moskova kentinin güneyinde bulunan 154 hektarlık alanın ilkesel planını elde etmek için düzenlenmiştir.

Bir Yarışma Ekibinin Edinimleri

Kemal Özgür*, B. Oğuz Ayoğlu**

Yaşam alanlarının geleceğine yön vermekte efektif bir araç olarak yarışmalar, Cumhuriyet tarihi ile birlikte gösterdiği gelişim/değişimle, planlamacı ve mimari disiplinler arası koordinasyona dair yaratıcı örneklerin de ortaya konduğu özel bir üretim alanı olarak algılanmalıdır. Kötü ve aksayan deneyimler de olmakla birlikte, “Yarışmalar, tasarımcıları özgürleştiren, heyecan veren, eğiten, sıradanlaşmaya karşı, sıradanlaşanı ters yüz eden ortamlardır ya da böyle olmaya adaydırlar” (Çulcuoğlu, 2003, s.6).

Pek çok kamu kurumu ve özel kurum mekansal üretim için fikir toplamanın önemli araçlarından birisi olarak hala yarışmaları kullanmaktadır. Ancak yarışmalara dair evirilmekte olan bir süreci de burada ifade etmek anlamlıdır. Sovyet bloğunun yıkımının hemen öncesinde “komünist icadı” etiketi ile tefe konulmuş olan “merkezi planlama” kavramı ile başlatılan mücadele, “mekansal planlama” disiplinlerinin hareket alanlarını da daraltmıştır. Kamu refahı merkezli hedefler ve projeksiyonlarla yaratılmış birbirleriyle ilişkileri oluşturulmuş mekansal planlamaların politikacı/yatırımcılar nezdinde “demode” olduğu; yerini liderlerin (belki de altında daha basit nakdi planlar/hesaplar yatan) sansasyonel “çılgın proje”lerinin aldığı bir zaman dilimidir içinden geçtiğimiz. Cumhuriyet’in ilk planlı şehirleşmesi, başkent Ankara’nın yaşadığı plansız gelişim süreci ve gündelik yaşamda hissedilir

somut sonuçları durumu en iyi anlatan örnektir. Vardar’ın (1997, s.12) ifade ettiği gibi: “*Karar verici plancı değil, yatırımcı veya politikacıdır; tasarımcı sadece kent gelişmesine yönelik öneriler hazırlayan uzmandır. Eğer onun önerileri ona tasarım görevini verenlerce benimsenirse, fikirlerin yatırıma dönüşerek gerçekleşme şansı olabilir.*” Burada yatırımcı/politikacı iradesi ideolojik bir belirleyendir. Planlama süreçlerine dair yaşanan bu gözden düşüş ve yerine geçen popülist yaklaşım, mimari ve planlama alanlarındaki branşlaşmanın da belirginleşmesi ile birlikte yarışma süreçlerine de yansımıştır. Üst ölçek planlama yarışmaları yerini kentsel tasarım ve daha alt ölçek spesifik branşlara hitap eden yarışmalara bırakmaya başlamıştır.

Burada vurgumuz bu yarışmaların olmaması gerektiği değil, ancak kent yapısı ve doğal-kültürel ekosistemler üzerine merkezi üst ölçek planlamaların olmadığı bir noktada doğması muhtemel (ve dahi doğmakta olan) eklektik sonuçlara dikkat çekmektir. Gelinecek nokta; disiplinler arası çalışma ve dayanışmanın önemini daha da artırmıştır. Özgür bir fikir üretim ortamı olarak, genel çerçevede yarışmaları değerlendirirken, bir de bu noktadan bakmak yerinde olacaktır. Bu paradigmayı elde tutarak, yarışmalar üzerine pratik edinimlerimizden vardığımız sonuçları aşağıdaki gibi kategorize etmek mümkündür.

* Peyzaj Mimarı,
** Peyzaj Y. Mimarı,

PLANLAMA
2011/1-2

Üretim Süreci ve Disiplinler Arası Çalışma

Her şeyden önce mesleki şovenizmin uğramadığı, değişik meslek disiplinlerinin bir araya gelerek, hedefe ulaşmak için ortak çözümlerin arandığı diyalog ortamlarında yarışmalar iyi sonuç vermektedir. Disiplinlerin güçlü oldukları alanda konuştuğu, diğer disiplinlerin alanlarına dair saygılı kaldığı, ancak bu alanlardaki fikirlerini de sürece dahil ettiği idealize edilmiş ekipler daha nitelikli öneriler üretmekte, başka bir açıdan benzer nitelikli jürilerin değerlendirmelerinde de fark hissedilmektedir.

Bu koordinasyonu sağlayan ekip başı yarışmanın niteliğine göre plancı, peyzaj mimarı, mimar vb. olabilir. Burada önemli olan ekip başının mensubu olduğu disiplinden ziyade bunun yönetsel ve organizasyona dair bir sorumluluk olduğudur. En çok karşılaşılan temel sorun, karşıdan beklediği ve kendinden beklenileni formüle edemeyişin, ya da şovenizmde kök alan “iletişim eksikliği”dir. Genelde yaşanan bu durum; empati eksikliği, diğer meslek disiplinlerini iyi tanınamak, onların neler yapabileceklerine, belki de bir gözümüzü kapatarak bakmaktan kaynaklıdır. “Her şeyi biz yaparız” anlayışı, artık çağcıl realite ile örtüşmemektedir. Ekip içi koordinasyonda, tıpkı “Go” oyununda olduğu gibi, her taşın kıymetini konumu belirler. Planlamacı ve mimari disiplinler dışında, heykeltıraş, bilgisayar grafikleri sanatçıları gibi konumuz merkezindeki disiplinler dışı pek çok ekip katılımcısının da hafife alınmaz katkısı olduğu unutulmamalıdır.

İlgili Alanın Kaderini Jüri Belirler

Uygulamaya dair son söz yarışmayı açan kuralda olmakla birlikte, katılan çalışmaların, harcanan tüm emeğin ve alana dair geliştirilmiş önerilerin başarı tescilinin yapıldığı merci jüri değerlendirmesidir. Yarışma niteliğine göre jüri bileşimini de disiplinler arası oluşturmak, gerekli hiçbir disiplini dışarıda bırakmadan, yüksek koordinasyonla çalışabilecek bir toplam yaratmak daha nitelikli sonuçlara gidecek yegane yoldur. Günümüzde herhangi bir kentsel tasarım yarışmasının, mimar, peyzaj mimarı ve şehir plancısı jüri üyeleri olmadan sağlıklı değerlendirilmesi mümkün değildir. Hatta duruma göre mimari ve plancı disiplinlerin dışından jüri üyelerine de sıklıkla ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer yandan me-

kansal talepler ve yarışma niteliğine göre jürideki disiplinler arası dağılım eşit oranda olmak zorunda değildir.

Jüri oluşturulması kapsamında, yarışma deneyimi olan üyelere öncelik verilmesi, deneyim aktarımı ve yarışma kültürünün sürekliliği açısından sağlıklıdır. Bu niteliklere sahip bir jüri sadece değerlendirmelerin kalitesini artırmakla kalmaz, fakat aynı zaman hazırlayacağı şartname ile katılımcıların doğru yönlendirilmesinin ve sürecin verimli işlenmesinin de önünü açar.

Yarışma Süreci ve Kolokyumlar Mesleki Eğitim Alanlarıdır

“Yarışmalar okuldan sonraki eğitimidir” (Özgür, 2009, s.46). Özellikle disiplinler arası ilişkilerin sağlıklı işlediği üretim ortamları her ekip üyesi için bir okul niteliği taşır. Fikirlerin minimum sınırlama ile üretildiği, beyin fırtınaları ile evrildiği bu ortamlarda, en deneyimli katılımcılar bile her süreçte yeni bir mücadele ile karşılaşarak kendini yenileme ihtiyacı duyar.

Bilimsel toplantı niteliğiyle kolokyumlar sadece yarışma katılımcılarının değil, fakat aynı zamanda sürecin takipçileri olan meslek camiası, kamuoyu ve öğrenci kitlelerinin de deneyim paylaştığı özel alanlardır. Bu alanlara zayıf olduğunu düşündüğümüz halk ve öğrenci katılımının teşviki de bir o kadar önemlidir.

Madalyonun diğer yüzünde, lisans eğitimindeki öğrencilerin ya da yeni mezunların “yardımcı ekip” vb. konumlarda dahil oldukları profesyonel yarışma deneyimleri sonucu; kendi meslekleri ve diğer disiplinlere olan bakışlarının değiştiği deneyimle sabittir. Bu genç kuşaklar deneyimlerini okulda, öğrenci yarışmalarında yansıtmakta, eğitim sistemimizin kalite sınırlarını zorlamakta, ancak daha da önemlisi mezuniyetleri sonrası profesyonel yaşantılarına taşıdıkları paradigma ile bizlere “bir fark yaratabilme”nin umudunu taşımaktadır.

Bir eğitsel süreç olarak yarışmalar, yeni proje sunum teknikleri, yeni planlama/tasarım yaklaşımları geliştirerek genel mesleki birikim havuzuna da katkı sunmaktadır. Bu kapsamda ödül alan projelerin yayınlanması ve yaygın dağıtımı da bir bütün olarak mimari ve plancı disiplinlerin gelişimine hizmet eder.

Kentsel Alana Müdahale Eden Yarışmalarda Halk Katılımı Şarttır

Halk katılımı maalesef yarışmaların eksik kalan noktalarından birisidir. Yarışmaya açılarak, mekansal niteliği değiştirilecek alanların bizzat kullanıcısı olanlar çoğu kez sürecin dışında kalmaktadır. Temelde yatan sorun; enformasyon ağının yanlış işletilmesidir. Projenin uygulanacağı durumlarda; yerel halk, mekan kullanıcıları yarışmanın hazırlanması aşamasından itibaren sürekli ve düzenli bilgilendirme ile aydınlatılmalı, ihtiyaca göre talepleri alınmalı, sonuca dair yorumlarına değer verilmelidir. Mahallesini örgütlemiş bir muhtarın, yerel yönetimle işbirliği içerisinde bir yarışma sürecine halkı nasıl dahil ettiği, birinci olmasına rağmen belki de rafa kaldırılacak bir projenin halk baskısıyla uygulanmasında nasıl belirleyici rol oynadığı yaşadıklarımızdan öğrendiğimiz özel bir edininim olarak hafızamızdadır.

Halkın katılımı sadece yarışma ve kollokyum sürecinde değil, fakat sonrasında da mekanın, ihtiyaçları karşılar nitelikte yaşam bulmasında, bizzat kullanıcısı tarafından savunulmasında özel bir öneme sahiptir.

Piyasa Koşullarına İnat Eşitlikçi Rekabet

Yarışmalar herkesin eşit koşullarda değerlendirildiği mesleki platformlardır. Meslektaşlardan en deneyimliler de, yeni mezunlar da anonim katılımı aynı jürinin değerlendirmesinden geçerler. Bu özellikle genç meslektaşların kendilerini tanıtmaları, profesyonel yaşama katılmaları konusunda, piyasa koşullarının kendilerine sunmadığı özel bir şans demektir. Yine yarışma katılımlarının işverenler üzerindeki etkisi de olumluluk hanesinde duran başka bir artıdır. Bu şekliyle yarışmalar sektörün canlı tutulması adına da önemli bir işleve sahiptir.

Daha Çok Fikir, Daha Zengin Sonuç

Yarışmalar, açan kurumlara kısa sürede daha fazla fikir, daha farklı yaklaşımlar ve çözümler görme şansı tanır. Bu sayede mekansal ihtiyacın daha kaliteli bir çözümle karşılanması olanağı doğar. Farklı alternatiflerin farkındalık, bu alternatiflerdeki doğru ve uyumlu nüvelerini birleştirebilme olanağıyla, çözümünü zenginleştirmeye de

hizmet eder. Özellikle kamusal mekanlar söz konusu olduğunda, bu zenginlik doğrudan halkın yaşam kalitesi üzerinde de etkilidir.

Sonuç Yerine

Günümüzde planıcı ve mimari branşlar içindeki özelleşme çağcıl bilgi birikiminin getirdiği bir sonuçtur. Bu kültürel durum hazmedilmeli; yarışma süreçleri, kolokyumlar mesleki şovenizme kurban verilmemelidir.

Planlamanın yerini popülist kısa erimli fikirlere bıraktığı bu konjonktürde, planlama yarışmalarının azalması ve yerini mimari, çevre düzenleme, kentsel tasarım gibi alt ölçek yarışmalara (ki onların da sayıları azalarak) bırakması doğaldır, ancak doğru değildir. Gerçekte popülist söylemden çok, merkezi ilişkilendirilmiş planlama çalışmalarına ihtiyaç vardır. Özellikle mesleki anlamda, kent planlama, ekolojik planlama çalışmaları olmadan ürettiğimiz alt ölçek çözümler, kentsel mekanlarımızı her gelenin kendi kumasından bir yama atıp geçtiği, bütüne hiç bakmadığı, eklektik çözümler kolajına çevirecektir.

Yurt dışındaki benzer çalışmalar, yarışma sonuçları karşılaştırmalı gözlemlendiğinde, ülkemizde hiç de hafife alınmayacak bir potansiyel olduğu görülecektir. Bunu efektif kullanabilmek için planlama ve tasarım süreçlerinde yarışmalar, mekansal çözüm üretiminde bir araç olarak daha sık kullanılmalı, kurumlar bu konuda teşvik edilmelidir. Meslek odalarının bu konuda katkısı da şüphesiz çok önemlidir. Özellikle kent gelişimine ciddi etkide bulunacak, kamusal değer yaratacak mekanlarda yarışmaların sunduğu olanaklar yabana atılmamalıdır.

Kaynakça

Çulcuoğlu, G. (2003) Yaşanabilir Mekanların Üretilmesinde Bir Araç: Yarışmalar mı?, Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 2003/2, s: 6-7.

Özgür, K. (2009) "Yarışmalar Okuldan Sonraki Eğitimidir", Peyzaj Mimarlığı Dergisi, 2009/1, s: 46-47.

Vardar, A. (1997) Kentsel Tasarımın Farklı Çehreleri, Planlama Dergisi, 97/2, s: 6-13.

İzmir Konak Belediyesi Uzundere Rekreasyon Vadisi Proje Yarışması 2006

1.Ödül: Kemal Özgür - Peyzaj Mimarı; Oğuz Ayoğlu - Peyzaj Mimarı; Mustafa Şahin - Mimar

Alana yaklaşımda konsept için anahtar kelime; "YAŞAM" olarak belirlenmiştir. Bu yaklaşımla projelendirilen "Yaşam Park", kültürel yanımızla çelişik ama bütünlük bir gerçek olarak doğa ve doğala olan ihtiyacımızdır.

Alandaki kullanım ve imalatlar, konseptle ilişkili olarak içerik ve/veya biçim itibarıyla bir simgeler bütünlüğü oluşturacak şekilde seçilmiştir.

Pananos Plajı Kentsel Tasarım ve Peyzaj Proje Yarışması

PLANLAMA
2011/1-2

2. Ödül: Kemal Özgür (Müellif); Oğuz Ayoğlu (Müellif); Mustafa Güvenç (Müellif); Tuğba Akyol (Müellif)

Kent, Kentsel Tasarım, Yarışma

Hüseyin Kahvecioğlu

Kentler sadece planlama ve tasarım alanlarının değil, diğer pek çok disiplinin de üzerinde söz ve düşünce ürettiği geniş bir konu alanı. Dolayısıyla kentlerin geleceğine dair düşünce üretmek artık belli bir döneme kadar olduğu gibi, ilgili disiplinlerin kendi sistematiği çerçevesinde çalıştıkları, sınırları belirgin ve tarifli bir alan olmanın çok ötesine geçmiş durumda. Paralel olarak kentsel çevrelerin niteliği üzerine yapılan değerlendirmeler, teknik ve bilimsel alanın koyduğu kriterlerin ötesinde bir tartışma alanı yaratmakta. Peñalosa bu durumu “iyi bir şehir” tanımlamasının daha çok ideoloji alanına girdiği, iyi bir kentsel çevre oluşturma konusunda bilimsel veya teknik olarak doğru veya yanlış olduğu söylenebilecek genel geçer bir yaklaşım olmadığı şeklinde ifade etmektedir. Kentin neyin daha yaşanabilir kıldığı sorusunun cevabının, mühendislikten çok duygusal alanda bulunabileceğini vurgulamaktadır (Peñalosa, 2007). Bu yaklaşım bir ölçüde provokatif görünse de, konunun doğasını anlatmak açısından ilgi çekici. Artık kentler pek çok farklı alanın birincil ilgi odağında ve kentlerin geleceği üzerine düşünce ve karar üretme konusu bu gelişimden doğrudan etkilenmekte.

Daha yaşanılabilir çevreler oluşturmak için, kentin dinamik yapısını anlamak, olasılıkları öngörmek, gereksinimleri belirlemek ve bunlar ışığında gelecek senaryoları kurmak gereklidir. Alınan kararlar çoğunlukla basit bir neden/sonuç ilişkisi ile açıklanamayacak, somut ve belirgin olan kadar muğlak olanın da etkili olduğu, karmaşık, çok yönlü, çok katmanlı ve dolayısıyla da çok aktörlü düşünce üretme süreçlerini zorunlu kılmaktadır. Bunun sonucunda, kent gibi çok katmanlı ve karmaşık bir yapının geleceğini planlamak veya kentsel ölçekte bir alana dair tasarım geliştirmek konusunda başvurulacak yöntem ve bilgi alanları önem kazanmaktadır. Geçmişin genel geçer, lineer ve hiyerarşik sistematiğine karşı, ilgili disiplinlerin temel bilgi alanı ve yöntemlerinin üzerine, her defasında o deneye ve deneyime özelleşebilen yöntem ve bilgi alanı geliştirmek neredeyse kaçınılmaz olmaktadır. Bir başka ifade ile “soru” ve “sorun”un muğlaklaşabileceği, hiyerarşik yaklaşımların her zaman beklenen sonucu vermediği, bilimsel yaklaşımların “sezgi” ve “duygu”nun boşluğunu tam dolduramadığı durumda karar üretmek için başvurulacak yöntemin seçimi özel bir önem taşımaktadır. İşte bu nokta, “yarışma” olgusunun kendine özel potansiyeli ile kentsel ta-

Mimar
Y. Doç. Dr.,
İTÜ Mimarlık
Fakültesi

PLANLAMA
2011/1-2

sarımın buluşabileceği yaratıcı bir alanın göstergesi niteliğindedir. Belli disiplinlerin kolektif birliklerinin bir soruna odaklandığı zengin bir “düşünce, karar ve çözüm üretme platformu” olma özelliği ile yarışma yöntemi, kentsel tasarım alanının dinamiklerinin en iyi değerlendirilebileceği çözüm üretme yöntemi olarak görülebilir. Bu algılayış, özellikle Avrupa’da kentlerin geleceği veya kentsel alanların gelişimi konularında çözüm ve düşünce üretmek için yarışmaları özel ve önemli bir alan haline getirmiştir.

Avrupa ülkelerinde özellikle kamuyu ilgilendiren yapılar ve kentsel ölçekli tasarımlar için yarışma yöntemi, şeffaflığın, katılımcılığın ve kolektif birlikten yararlanmanın pratik yöntemi olarak yaygın bir şekilde başvurulan bir yöntemdir. Yarışmalar sadece uygulamaya yönelik süreçler olarak görülmemekte, aynı zamanda kentlere ait kararların oluşturulmasında kamuoyu duyarlılığını sağlamak, karar vericilere yol gösteren çerçeveler yaratmak gibi daha çok söylem oluşturmaya yönelik amaçlara da hizmet etmektedir (Lehrer, 2011). Bu tür yarışmaların çarpıcı örneklerinden biri 2004 yılında Katalan Mimarlar Birliği (CoAC) öncülüğünde İspanya’da açılan konut yerleşimleri yarışmasıdır. Bu tarihteki tahmin ve öngörülere göre gelecek yirmi yıl içinde Barselona Metropoliten Alanı nüfus artışı ve göç nedeniyle 400.000 yeni konuta ihtiyaç duyacaktır. Yarışmanın konusu bu ihtiyaca yönelik çözüm ve öneriler geliştirilmesidir. Bu yarışmayı önemli kılan nokta, yarışmanın kamu idaresi tarafından değil, aksine kamu idaresine yol göstermek, konuyu tartışmaya açmak ve kamuoyu duyarlılığı oluşturmak için mimarlık meslek kuruluşu ve onun yayın organı tarafından düzenlenmiş olmasıdır. Yüksek katılımın sağlandığı, nitelikli bir jüri değerlendirme sürecinin gerçekleştirildiği ve sonuçların etkin bir şekilde kamuoyuna yansıtılıp tartışıldığı bu organizasyon, kentlerin planlanıp tasarlanması konusunda düşünce ve karar üretmek için yarışmaların ne kadar verimli ve zengin bir ortam olabileceğini göstermiştir (Anon., 2004).

Avrupa’dan ikinci bir örnek ise, gelenekselleşmiş olan European yarışma dizisidir. Temelde yeni fikirlerin geliştirilmesi ve genç meslek insanlarına uygulama olanağı tanımayı amaçlayan organizasyon, Avrupa’nın pek çok ülkesinin katılımı ile 1989 yılından bu yana iki yılda bir düzenlen-

mektedir. Her dönemde, paralel olarak Avrupa’nın pek çok kentinde belirlenmiş alanlara ilişkin öneri ve çözümler geliştirmek yarışmanın konusunu oluşturmaktadır. Amaç her alan için uygulamaya dönük önerilerin geliştirilmesi, aynı zamanda belirlenen çeşitli üst temalar çerçevesinde kent ve kentsel tasarım üzerine zengin bir düşünce üretme platformu oluşturulmaktadır. Yarışmanın formatında yer alan “*site forum*” aşamasında, katılımcı ülkelerdeki tüm yarışma alanları ve konuları yarışmanın ilanından önce, ortak bir platformda sunulup tartışılmaktadır. Bu yönü ile yerel yöneticiler, jüri üyeleri, danışmanlar ve konunun diğer ilgilileri çok farklı deneyimleri birbirlerine aktarırken etkileşimli bir düşünce üretme ortamı yaratılmakta, farklı deneyimlerden yararlanma olanağı doğmaktadır. Bu yıl 11’incisi düzenlenen European yarışmasının, ilk 10 döneminde Avrupa’nın değişik şehirlerinde, kentsel tasarım ölçeğinde yaklaşık 600 alan için çözüm üretilmiş, binlerce katılım içinde 1200’den fazla proje ödüllendirilmiştir. Yarışmaya konu alanların yaklaşık üçte ikisi için seçilen öneriler uygulamak üzere gündeme alınmış ve sonuç olarak müelliflerin % 25’i, ürettikleri düşünceleri kentsel tasarım ölçeğindeki uygulamalara dönüştürme şansı bulmuşlardır (Anon., 2011). Verilen bu iki örnek, amaçları ve organize edilmiş biçimleriyle, yarışmaların sağladığı olanaklardan başarıyla yararlanan deneyimlerdir.

Ancak unutulmaması gereken bir nokta var ki, yarışmaların başarısı, geri plandaki temel amaçlara ve her bileşeni ile organizasyonun niteliğine bağlıdır. Bir görüşe göre yarışma süreci, ancak gerisindeki kurumsal destek, katılımcılar, jüri ve danışmanların iyi olduğu kadar iyi olabilir. Aksi halde yarışmaların en yüksek nitelikli sonucu garanti etmesini beklemek bir ilizyon olacaktır (Becker, 1992). Yarışmaların bu zaafına ilişkin tespitleri Jack Nasar’ın kitabında ayrıntısıyla görmek mümkün. Nasar çalışmasında özet olarak, özellikle star mimarların katıldığı davetli yarışmalarda, yaygın bir şekilde inanıldığı gibi kamusal gerekler ve kullanıcı beklentilerinin değil, daha çok kutsanmış bir mimarın belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Aynı çalışmada, demokratik bir toplumda kamuyu ilgilendiren konularda kararın kamu tarafından verilmesi gerektiği, yarışmaların ise çoğu zaman bunu sağlayamadığı öne sürülmektedir. Sanatın özgürlüğünü destek-

lemek adına kamunun karar alma konusundaki rolünün ve sorumluluğunun bir jüriye devredildiği belirtilmekte; jürinin ise seçim ve değerlendirilmesini elitist bir tavırla yaparak, yaptığı seçimi “halkın aydınlanmasına yönelik” bir tasarım olarak sunduğunu belirtmektedir (Nasar, 1999). Bu değerlendirmeleri doğrulayacak pek çok örnek bulmak mümkün. Ancak bunlardan çıkacak sonucu, yarışmaların tümüne genellemek veya yarışma yönteminin doğasından kaynaklanan sorunlar olarak görmek doğru değil. Daha çok yarışmanın ne amaçla açıldığına ve nasıl uygulandığına bağlı olarak ortaya çıkan durumlar olduğu kabul edilmeli.

Buraya kadarki tespitler daha çok kent, kentsel tasarım ve yarışma ilişkisinin kendi doğaları üzerinden açıklanmasına yönelik. Bir anlamda idealize edilmiş bir durumu ve buna yaklaşmış bazı örnekleri içermekte. Ülkeler veya bölgeler özelinde bakıldığında farklılıklar görülebilir. Örneğin gelişmişlik açısından eşdeğer kabul edilebilecek Kuzey Amerika ile Avrupa arasında bile konuya bakış ve uygulama açısından önemli farklılıklar vardır. Her iki coğrafyanın, kentsel tasarımla doğrudan ilişkili olan “kamusal mekan”, “sivil inisiyatif”, “katılım” gibi konulara bakışında, kendi sosyal ve kültürel özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar vardır ve bu farklılıkların kentsel tasarım sürecinde yarışma yöntemine verilecek önemi de etkileyeceği açıktır.

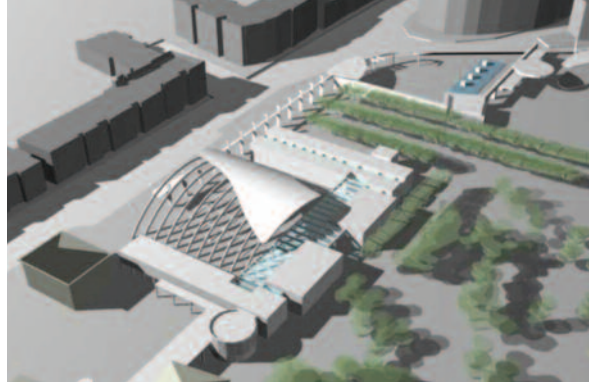
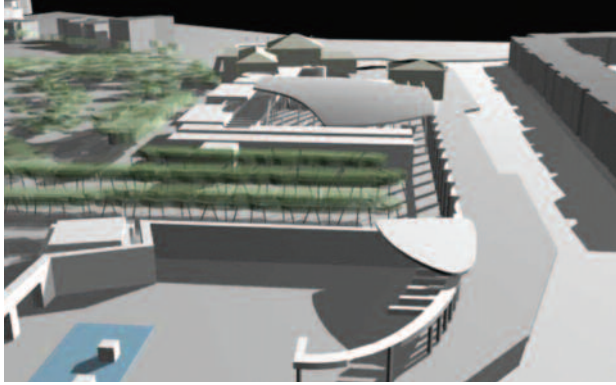
Ülkeler ve coğrafyalar arasındaki farkı daha keskin kılan etkenler de var. Türkiye’nin de içinde yer aldığı bir grup ülkenin, özellikle son 10-15 yılda dünyadaki gelişmelerden etkileniş biçimleri, sosyal, kültürel ve ekonomik alanları neredeyse yeniden tanımlayacak kadar önemli sonuçlar yaratmaktadır. Konumuz açısından baktığımızda, kentlerin planlanması ve kentsel tasarım ölçeğindeki uygulamalarda karar ve çözüm üretme yaklaşımlarının bu gelişmelerden doğrudan etkilendiği görülmektedir. Artık ekonomik ve politik alanın kentler üzerindeki baskısı giderek artmakta, kentlerin şekillenmesinde, geçmiş oranla çok daha belirleyici olmaktadır. Türkiye’nin son dönemlerde kent planlama ve kentsel tasarım konularında yaşadığı deneyimler bu üst ölçekli gelişimle doğrudan ilişkilidir. Kentsel tasarım konusuna yaklaşımı önemli ölçüde değiştiren bu gelişim, bir paradigmadan bir başka paradigmaya geçiş olarak da görülebilir. Geç-

mişten bu yana süregelen yaklaşımlarla yeni yaklaşımlar, iki ayrı eksen, iki ayrı paradigma olarak değerlendirilebilir. Birincisi, yani geçmişten bu yana süregelen, ilgili disiplinlerin veya akademik alanların, temel amaçlarının gereği olan ve daha yaşanabilir çevreler elde etmeye yönelik, ideal olanı hedefleyen yaklaşımlardır. İkinci grup yaklaşımlar ise, planlama ve tasarım disiplinlerinden çok, ekonomi ve politika alanının dinamikleri üzerine yükselen ve kentlerin görünümünü değiştirmekte birinci gruba göre daha baskın olmaya başlayan yaklaşımlardır. Bu ayrışma, sadece kente dair karar üretme alanına özgü olmayıp, aynı zamanda her alanda izi sürülebilecek olan farklı dünya görüşlerinin kentsel tasarım alanındaki yansıması niteliğindedir. Temelleri farklı ideolojilere dayanmaktadır. Yeni paradigma, kentsel ölçekli tasarım kararlarında, içinde yaşayanlar için daha yaşanabilir çevreler üretmekten çok, kentin yarattığı değerlerin “kâr realizasyonuna” ve paylaşımına dayalı yaklaşımları ön plana çıkarmaktadır. Böyle olunca, kente veya herhangi bir kentsel çevreye ilişkin karar üretme sürecinde, planlama ve tasarım disiplinlerinden çok gayrimenkul veya finans gibi ekonomik sektörlerin koşulları belirleyici olmaktadır. Kentsel tasarım alanı önemli bir yatırım alanıdır ve projelerin öncelikleri, yarattıkları ekonomik değerlere göre belirlenmektedir. Bu ciddi bir eksen kayması anlamına gelmekte ve karar üretme yöntemlerini de değiştirmektedir. Yazının giriş kısmında bahsedilen “kentsel tasarım alanı ile yarışma yönteminin birbiri ile uyumlu, verimli ilişkisi” zeminini kaybetmektedir. Zira birinci yaklaşım ne kadar, katılımcı, çok aktörlü ve kamu yararı eksenli yaklaşımları gerektiriyorsa, ikinci yaklaşım bütün bunları bir anlamda dezavantaj olarak görmektedir. Bu yüzden karar üretme süreçleri ve bunların operasyonel karşılığı olan tasarımların elde edilmesinde başvurulan yöntemler, dar çerçevelerde geliştirilmektedir. Yani yarışma gibi, kolektif birikimin şeffaf bir organizasyonla çözüme odaklandığı bir süreç, bu yeni bağlamla uyuşmamakta, kararların uygulama aşamasına kadar kamuoyu ile paylaşılmadığı kapalı süreçler tercih edilmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de, kentsel ölçeğe varan önemli proje ve yatırım kararlarının, gerekli bilgi paylaşımı ve katılım sağlanmaksızın sürdürülmesi, özellikle son 10 yılda kamuoyunu oldukça meşgul eden tartışma ve gerilimlerin kaynağı durumundadır.

Yukarıda belirtilmeye çalışılan iki farklı tavrı, çok çarpıcı bir şekilde İstanbul'da Harem-Moda arası sahil kesimi ile ilgili yaklaşımlarda görmek mümkündür. 2001 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından Harem ile Moda arasını konu alan bir kentsel tasarım yarışması açılmıştır. Yarışmanın amacı özetle, "mevcut üst plan kararlarını yeniden değerlendirip alanla ilişkisini kurmak, yakın ve uzak çevre ile bütünleştirici mekansal ve işlevsel düzenlemeler yapmak, alanın devamındaki sahil şeridinde yapılmış uygulama ve hazırlanmış projelerle ilişkileri kurmak, ulaşım altyapısını geliştirmek, Kadıköy İskele Meydanı ve çevresine yeni bir kimlik ve düzen kazandırmak, proje alanının kaybolan tarihsel ve kültürel kimlik değerlerinin yeniden ön plana çıkarılmasını sağlamak" için planlama çalışmalarına veri teşkil edecek fikir projelerinin elde edilmesidir (ANON., 2001). Aynı şartnamede, yarışmacılar için çizilen çerçeve genel olarak, planlama ve kentsel tasarım disiplinlerinin gereklilikleri ile uyumlu niteliktedir. Ulaşım alanı kullanımına, tarihi gelişimden kültürel değerlere, kamusal beklentilere kadar pek çok konuya vurgu yapılmaktadır. Kısacası, kent önemli bir bölgesinin geleceği için, ilgili uzmanların, disiplinlerin ve meslek alanlarının kolektif birikiminden yararlanılmak istenen açık ve katılımcı bir süreç hedeflenmektedir. Yarışmanın sonuçları ve bu sonuçların uygulamaya yansımaları ayrı bir tartışma konusu olabilir. Burada vurgulanmak istenen, kamu yönetiminin İstanbul'un en önemli ve kıymetli alanları ile ilgili karar ve çözüm üretmek için nasıl bir yöntem başvurduğudur. Bugünden geriye bakınca çeşitli açılardan eleştiriye açık olsa da genel anlamda oldukça ideal ve "iyi niyetli" bir girişim olduğunu söylemek abartı sayılmaz. Henüz kente dair karar üretme süreçlerinde "ikinci paradigma" egemenliğini ilan etmemiştir. Kadıköy yarışmasının açılış tarihi tam bir geçiş dönemindedir. Zira yarışma açıldıktan sadece birkaç yıl sonrasında, İstanbul'da kentsel ölçekli alanlara ilişkin karar üretme biçimleri önemli ölçüde değişmiştir. Bahsedilen "ikinci paradigmanın" etkisi kısa sürede

söz konusu yarışma alanına ilişkin kararların alınmış biçimine de yansımıştır. Yarışma alanı içinde kalan ve Haydarpaşa Limanının başka bir alana nakledilmesi ile boşalacak olan büyük bir kıyı arazisi, kısa süre öncesinde açılan yarışmada belirtilen amaçlar tamamen unutulmuş, arz ettiği ekonomik değer ve yaratacağı rantın ön plana çıktığı bir yaklaşımla değerlendirilmeye başlanmıştır. Kamu idaresinin yanı sıra, planlama alanı dışındaki yeni kuşak aktörler alanla ilişkin çeşitli düşünceler üretmektedir. Pek çok girişimci ve yatırımcının söz konusu araziye ilişkin hazırladığı ve ilgili kamu kurumlarına sunduğu projeler kamuoyu ile paylaşılmazken, kamu yönetimi alanın geleceği konusundaki tavrını açıkça ortaya koymaktan uzak durmaktadır.

Haydarpaşa Liman bölgesi örneğine, hem İstanbul'dan hem Türkiye'nin farklı şehirlerinden pek çok örnek eklemek mümkün. Ancak konuya yarışmalar çerçevesinde bakıldığında, bu yeni dönemde kentsel tasarım ölçeğinde proje üretmek için açık yarışmalara başvurulmasının ardında, söz konusu yeni dinamiklerin büyük bir etkisi olduğunu söylemek mümkün. Sonuç olarak, Türkiye'de yarışmalar konusu ele alındığında tartışma ağırlıklı olarak yarışmaların organizasyonel yapısına, jürisine, yönetmeliğine, şartnamesine odaklanmakta. Yani tüm sorunların çözümü bizzat yarışma sürecinin kendi dinamikleri içinde aranmakta. Oysa bütün sorunlarına rağmen, Türkiye'de, diğer pek çok uygulamaya kıyasla yarışma mekanizması göreceli olarak oldukça iyi çalışan bir yöntem. Bu konuda, göz ardı edilemeyecek bir deneyim ve birikim oluşmuş durumda. Kendi yapısal sorunlarını çözmek konusunda önünde önemli bir engel de yok. Ancak yarışmaların yeterince başvurulur bir yöntem olmaması ve gerçekleşen yarışmaların uygulamaya nadiren yansıtılması gibi sorunlar, ağırlıklı olarak kente ve kentsel ölçekli alanlara kamu yararı ve daha yaşanabilir çevreler elde etme anlayışı ile tezat oluşturan farklı bakış açılarından kaynaklanmaktadır.

Antalya Karaalioglu Parki Kentsel Tasarım Yarışması 1. Ödül (Hüseyin Kahvecioğlu, Nurbin Paker Kahvecioğlu)

Projenin en önemli çıkış noktası “koruma” kavramına çağdaş bir yaklaşım ortaya koyma amacıdır. Yapı veya fiziksel çevrenin korunması konusu, “belleğin korunması” yaklaşımı ile yorumlanarak, alışıldık “tescilli yapı” veya “korunması gerekli yapı” kavramlarının sınırları sorgulanmıştır. Bu çerçevede genel yaklaşım, öncelikle, alanın sahip olduğu potansiyelin yeniden keşfi ve kent belleğinde sahip olduğu önemli yere yaraşır bir şekilde değerlendirilmesi olarak belirlenmiştir. Bu amaç doğrultusunda taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilen yapılara ek olarak; alan içinde bulunan, “kentsel belleğin sürekliliğine hizmet edebilecek özellikteki yapı ve yapısal unsurların” keşfedilerek, yenileme ve yeniden işlevlendirme yolları ile korunması önerilmektedir. Bir diğer önemli karar, proje alanı içinde kapsamlı bir "arındırma - sıhhileştirme" tavrının ortaya konmasıdır. Bu yaklaşım, alan içindeki kültürel ve mimari açıdan özellik gösteren unsurların, zaman içinde yapılan plansız müdahalelerin sonucu olan kimliksiz yapısal unsurlardan, plansız ve düzensiz bir şekilde konumlandırılan yapısal ve bitkisel elemanlardan arındırılmasını kapsamaktadır.

PLANLAMA
2011/1-2

Kaynakça

Anon., (2001), Kadıköy Meydanı – Haydarpaşa – Harem Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması Şartnamesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Projeler Daire Başkanlığı, İstanbul.

Anon., (2004) 400.000: International Housing Competition in Catalonia, *Quaderns d'arquitectura i urbanisme*, Publicació del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya.

Anon., (2011) [[http:// www.euopan-europe.com/e11/en/home/why.php](http://www.euopan-europe.com/e11/en/home/why.php)], erişim 19 Mart 2011.

Lehrer, U., (2011) "Urban Design Competitions", *Companion to Urban Design*, Edited by: Tridib Banerjee and Anastasia Loukaitou-Sideris, Routledge (pp.304-316).

Nasar, J. L., (1999) *Design by Competition: Making Design Competition Work*. Cambridge University Press, New York.

Peñalosa, E., (2007) "Politics, Power, Cities", *The Endless City: The Urban Age Project by the London School of Economics and Deutsche Bank's Alfred Herrhausen Society*, Editors: Rick Burdett, Deyan Sudjic, London School of Economics Publication, Phaidon Press.

Türkiye’de Yarışma Ortamına Dair

Deniz Aslan

Tartışmasız olarak yarışma kurumu, uzun süreler mimarlık ortamını geliştirmiş, yeni yönelmelere kaynak olmuş, büyük ölçekli programların gerçekleştirilmesinde önemli ve adil bir ortam sunmuştur. Ancak Türkiye’de yine aynı yarışma kurumu bir “yarışmacı” profilinin ortaya çıkmasına neden olmuş, aynı dilde üretim yapan mimarlar neredeyse açık kimlikli bir tarz oluşturmuşlar, jüriler de bu ortamları kanıksamışlardır. Özellikle 90’lı yıllarda bu profil neredeyse eş zamanlı projelere çok sayıda alternatif göndererek bir tür monopol sergilemiştir. Yarışmalar, özellikle gençlerin yeni sözler söylediği, bir anlamda bir söylem oluşturdukları platformlar olmaları yerine, stereotip şemaların söylendiği bir illüzyon ortamına sürüklenmiştir. Bir anlamda “Wettbewerb” mimarlığı olarak tanımladığım bu süreç günümüzde bir kes yapıştır ortamına devşirilmiştir.

Dünyada yarışmaların amaçlarından biri de yetenekli, sözü olan genç mimarların güçlü bürolarla denk bir ortamda fiilen varlık göstermelerinin sağlanmasıdır. Genç mimarların mimarlık ortamına kazandırılması esas iken onların daha çok nasıl yarışma kazanırız ortamına çekilmesi kanımca ciddi bir haksızlıktır, bir yanlış anlamadır, mimarlık ortam ve kültürümüze hiçbir katkısı olmayan bir durum olduğu kadar da ciddi bir çözülmüzdür.

Son yıllarda özellikle mimarlık, kentsel tasarım, şehircilik ve peyzaj mimarlığı bağlamında çıkan yarışmalarda tüm disiplinlerden eşdeğer müellifin var olması isteği zoraki bir disiplinler arası evliliği mecbur kılmakta, bu da neredeyse imzaya indirgenmiş bir ilişkiler yumağını gündeme getirmektedir. Yarışma süreci içinde tam anlamıyla eşgüdümlü buluşmalar çok azdır. Bu anlamda takım kaptanının mimar olması gerekli de değildir. Bağımsız katılımlara imkân tanıyan bir yapılanmaya gidilmesi zaten belki de bu birliktelikleri olağan kılacaktır.

Jürilerin belirlenmesinde genellikle dekanlar, bölüm başkanlarından oluşan akademisyenlerin ağırlıkta oldukları jüri yapılanmalarında bir tür statükocu tutumun öne çıktığını da belirtmek isterim. Bu da çok sağlıklı bir jüri oluşumunu engellemektedir. Bununla birlikte bazı jürilerde bir yön temsiliyeti de oluşmaktadır. (İTÜ, ODTÜ, vb.) Yine de son zamanlarda bu ortamın kırılmaya çalışıldığı yarışmaların varlığını da yadsımak istememekle birlikte konunun çok önemli olduğunu düşünmekteyim.

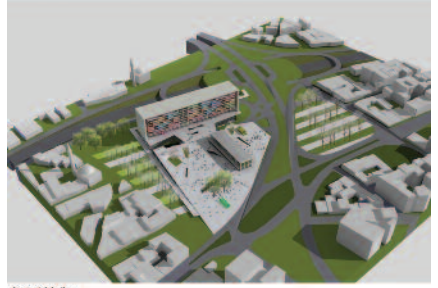
Son olarak yarışmaların özgür ortamlarda, tüm yarışmanların eşdeğer ve adil bir değerlendirme sürecinde, bir fırsatı söz lehine değerlendirmeleri gereken ortamlar olduğunu, jürilerin de bu ortamın en önemli aktörlerinden olduğunun altını çizmek isterim. Bu nedenle artık jürilerin dünyada

Mimar,
Peyzaj Mimarı
Öğr. Gör. Dr.
İTÜ Mimarlık
Fakültesi

PLANLAMA
2011/1-2

yapılan tüm işlere hâkim olmak ve uyanık olmak gibi bir sorumluluklarının olduğunu bu aktarmacı ve kesip yapıştırıcı kültürün önüne geçmede çok önemli bir sorumluluk üstlendiklerinin bilincinde

olmalarını temenni ederim. Bu da fikrin ön planda tutulduğu, özgünlüğü yetkinlikle taçlandırılan tasarımcı kimliklerinin keşfedileceği bir algı ile olabilecektir.

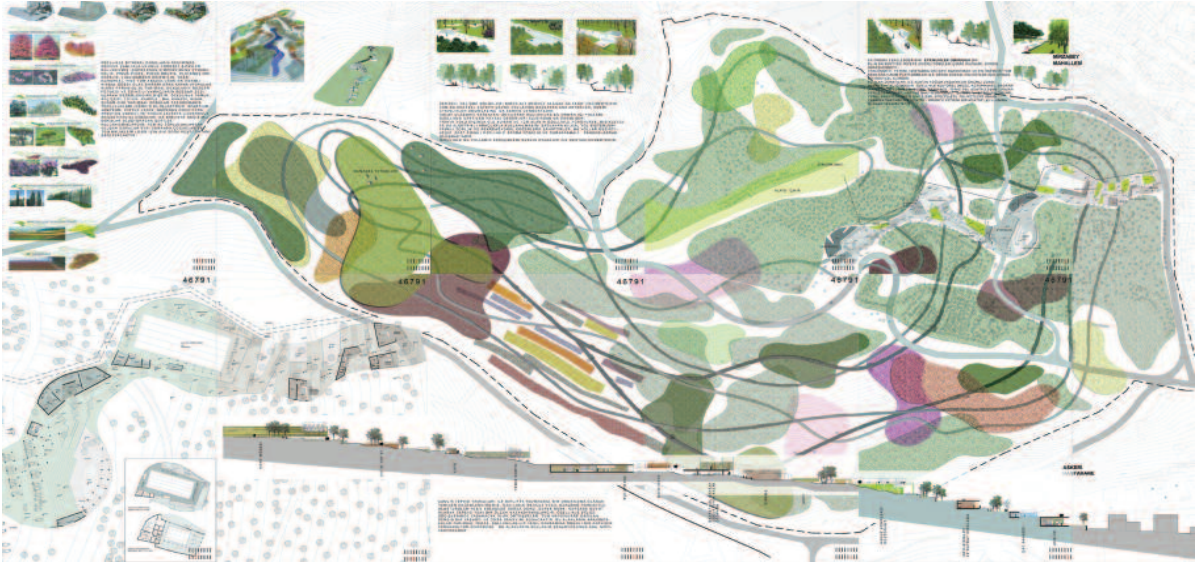

Bursa Büyükşehir Belediyesi- Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Proje Yarışması

1.Mansiyon: Elif Çelik, Aslı Çalınkoğlu, İpek Yürekli, Arda İnceoğlu, Deniz Aslan

Bu projede Bursa Santral Garaj Kent Meydanı'nın, zaman içinde değişen ve değişmekte olan çevresel koşulları ve kullanım durumları paralelinde, yeniden tanımlanma ve oluşturulma ihtiyacı üzerine odaklanılmıştır.

Yeni meydanın kente katılımı, buna bağlı olarak kentsel alanı oluşturacak belli bir yoğunluğun yaratılma ihtiyacı ve dinamik bir ortamın canlılığını gece-gündüz sürekli kılama çabası bu tanımlamayı yönlendiren esaslar olmuştur.

Balıkesir Çamlık Kentsel Ve Mimari Tasarım Ulusal Proje Yarışması

1. Ödül: Elif Çelik, Mimar - Ceren Hancıoğlu, Mimar - Ceyda Özbilen, Peyzaj Mimarı - İlker Aksoy, Y.Mimar - Esra Doğan, Mimar - İpek Yürekli, Y.Mimar - Deniz Aslan, Y.Mimar - Arda İnceoğlu, Y.Mimar

Balıkesir'in yeni kentsel odağı olacak olan Çamlık Tepesi coğrafi özelliklerinden dolayı kentin nefes almasını sağlayan, kentlinin kültürel etkileşim ve rekreasyonel açısından da yeni bir bilinçle kullanacağı bir çekim alanı olarak tasarlanmıştır.

PLANLAMA
2011/1-2

Proje Yarışmaları Sürecine Eleştirel Bir Bakış...

Oktan Nalbantoğlu

Yarışmalar özgür ve özgün tasarım ve planlama ortamlarıdır. Yasa ve yönetmeliklerin ağır baskısı yarışma ortamlarında kendisine çoğu zaman taraftar bulmaz. Kurulan hayallerin gerçeğe dönüşmek üzere sihirli ellerdeki yolculuğu belirli bir zaman diliminde sona erer ve gerçeklerle yüzleşme vakti gelir. Bu yüzleşme bazen yarışmacının hoşnut olmayacağı şekilde sonuçlansa da, sürecin tümü yeni ve özgün tasarım ve planlama yaklaşımlarının maceralı bir yolculuğuna dönüşür. İşte bu maceralı yolculuk yarışma ortamlarını özetlemenin en basit/yalın ifadesidir.

Ülkemizde proje yarışması düzenlemek kadar, bu sürecin içinde yer almak da oldukça zorlu ve streslidir. Tüm bu süreç birlikte ele alındığında çeşitli aksaklıkların yaşandığı bir gerçektir. Süreçteki bu aksaklıkların temel nedeni sürecin başlangıcından sonuna dek yanlış bir kurguya sahip olmasındandır. TMMOB tarafından hazırlanan “Yarışmalar Yönetmeliği” içerik açısından genel olarak tatmin edici (bazı eksikleri bulunmasına rağmen) olmakla birlikte, idare, jüri, meslek odaları ve yarışmacıların süreç içerisinde takındıkları tavır ve almış oldukları tutumlar bu süreci çoğu zaman içinden çıkılmaz hale getirmektedir.

Süreçte ve süreç sonunda yaşanan olumsuzluklar idareleri olduğu kadar, sürecin esas aktörleri olan yarışmacıları proje sürecinden soğutmakta, jüri ile idare ve yarışmacıları karşı karşıya getirmek-

tedir. Bu yazının amacı proje yarışmaları sürecini baştan sona irdelemek, kritik etmek ve önerilerde bulunmaktır.

Yarışmayı düzenleyen idare:

Çoğu zaman somut bir alanla ilgili çözüm önerilerine ulaşmak veya geleceğe yönelik senaryolar geliştirebilmek amacıyla ulusal veya uluslararası düzeyde proje yarışması düzenleyen idareler bu amaçla hızlı bir şekilde değerlendirme jürisi oluşturmaktadır. Bu bağlamda işi uzman bir grubun sorumluluğuna bırakmakta ve kendisini yarışma sonuçlanana kadar süreçten soyutlamaktadır. Jüri çoğu zaman problemin ne olduğunu dahi tam olarak kavrayamadan bir anda kendisini sürecin içerisinde bulmaktadır. Sürecin bu şekilde yanlış kurgulanması sonucunda yarışmayı kazanan ekip ile idare bir türlü süreci tamamlayamamakta ve uzun emekler sonucunda ulaşılan aşama tam bir hayal kırıklığı ile sonuçlanmaktadır.

Hâlbuki yarışmaya çıkarılması düşünülen “proje alanı” henüz yarışma sürecine başlamadan önce tüm yönleriyle masaya yatırılmalı ve idare ulaşmak istediği hedefi net olarak tanımlayabilmelidir. Bu süreç oldukça yorucu ve zamana ihtiyaç duyan bir süreçtir. Bu sürecin doğru kurgulanmaması yarışmanın başta sakat doğmasına neden olmaktadır.

Kabul edilmelidir ki bu süreç kolay bir süreç de-

Dr. Peyzaj Y. Mimarı
ve Kentsel Tasarımcı -
Bilkent Üniversitesi -
Kentsel Tasarım ve
Peyzaj Mimarlığı
Bölümü

PLANLAMA
2011/1-2

ğildir. Ciddi bir emek ve bilgiye ihtiyaç duyar. Bu bağlamda yeterli teknik donanımına sahip olmayan idareler profesyonel desteğe ihtiyaç duyabilirler. Gerektiğinde profesyonel destek almak (müşavirlik hizmeti) tercih edilmesi gereken bir seçenek olabilmelidir. Bu süreçte idare ne istediğini, süreci nasıl kurguladığını, projeyi nasıl hayata geçireceğini, projenin hukuki ve parasal boyutlarını ve çözüm önerilerini gerçekçi olarak araştırmalı ve bu düşüncelerini jüri ve yarışmacılarla paylaşmalıdır.

Yarışmacılar için gerekli tüm doküman (plan, proje, raporlar vb.) hazırlanmadan sürece başlanmaması doğrudur. Jüri üyelerinin belirlenmesinden önce tamamlanması gereken bu süreç yarışmaların sağlıklı sonuçlanmasının temel koşullarından birisidir.

Yarışma Jürisi

Yarışmalarda jüri üyelerinin çoğunlukla idare adına sorunların tümünü çözmeye yeteneğine sahip, ellerinde sihirli değnek bulunan kişiler oldukları düşünülür. Esasen jüri üyeleri de bu rollerini oynamakta oldukça gönüllü veya iyimserdir. Asli görevlerinden farklı sorumluluklar üstlenmiş olmaları onları hiç rahatsız etmez. Zaten sınırlı olan zaman süreçlerinde bilgi ve belgelerin toplanması, yorumlanması, idare adına düşünmek, onların net olmayan taleplerinin neler olacağı ile ilgili geleceğe dönük kehanetlerde bulunmak çoğu zaman jüri üyelerinin kısa sürede çözüme kavuşturulması gereken konularını oluşturur. İdareyle detaylı bir işbirliği yapamadan, ihtiyaçlarının neler olduğunu tam olarak kavrayamadan kendi bakışları veya görüşleri doğrultusunda yarışma kitapçığına şekil vermeye başlarlar. Zaten temel sorun da bundan sonra başlar. Yarışma sonrasında idare genellikle seçilen projenin kendi ihtiyaçlarını karşılamadığı, uygulama maliyetinin yüksek olduğu, uygulamaya engel teşkil edecek hukuki sorunlarının bulunduğu gibi sebeplerle projeyi uygulamaktan (özellikle kentsel tasarım ölçeğinde) vazgeçer, süreci sulandırmaya çalışır. Böylece harcanan bunca emek ve para boşa gider ve idareler yarışmalar yoluyla proje elde etme süreçlerinden soğurlar.

İdare ile jürinin ihtiyaçlar ve çözüm önerileri üzerinde birlikte yeterince zaman harcamaması ve beklentilerin net olarak tanımlanamaması kolok-

yum sürecinde ve sonrasında yüz yüze veya yazılı medya aracılığıyla, bazen de hukuki boyutlarıyla yarışma ekipleri ile jüri üyelerini ve idareleri karşı karşıya getirir.

Jüri açısından problemler projelerin değerlendirme ve sonuçlarının açıklanması sürecinde de devam eder. Proje yarışmalarına katılan ekiplerin rahatsızlık duydukları konuların başında uzun süreler sonucunda hazırlanan projelerin kısıtlı bir zaman diliminde değerlendirilmesi, sonuçlandırılması ve kısa süreli kolokyumlarda projeye yaklaşım ve değerlendirme kriterlerini katılımcılarla paylaşmaları gelir. Çoğunlukla jüriler projelerin değerlendirme aşamasında ilk turlarda elenen projelerle ilgili yorumlarda (proje bazında) bulunmazlar. Detaylı değerlendirmeler dereceye giren projelerle ilgili yapılır, dereceye giremeyen proje sahipleri jüri tarafından hazırlanan birkaç cümlelik genel değerlendirme kriterleri çerçevesinde elenme nedenlerini öğrenebilirler. Hâlbuki uzun emekler sonucunda ortaya çıkan projelerin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendiren, elenme nedenlerini ortaya koyan kapsamlı bir jüri raporunu hak ettiği söylenebilir. Yarışmaların meslek pratiğindeki eğitici ve öğretici yönü göz önüne alındığında, jüri değerlendirme raporunun özellikle genç tasarımcı ve plançılara önemli katkısı yadsınamaz.

Meslek Örgütleri – Odalar

Yarışma ortamlarının yeterince gelişmemesinin önündeki engellerden birisi de meslek odalarının süreçteki katı ve anlamsız (şovenist) tutumudur. Bu katı tutum ya da mesleki kayırmacılık üniversite eğitim sürecinde (öğrenci proje yarışmaları) başlamakta, profesyonel süreçte devam etmektedir. Burada belirli bir odayı adres göstermek mümkün değildir. Az veya çok (çoğu zaman meslek örgütülüğünün gücüne bağlı olarak) her meslek örgütü kendi meslektaşını korumak bahanesiyle yarışmalar ortamına büyük zararlar vermektedir. Kentsel sorunların karmaşıklığı, çoğu zaman içinden çıkılmaz hale geldiği, hergün özellikle yerel yönetimlerin “vizyon projeleri” adı altında kentin geleceğini ipotek altına alan garip düşüncelerinin havada uçtuğu, meslek disiplinlerinin sözüedilen sorunları aşmakta tek başına yeterli olmadığı bu ortamlarda meslek odaları birlikte çalışmaktan çok ayrıştırmayı ön

planda tutan bir yaklaşım sergilemektedir. Yukarıda sözü edilen problemlerin çözüm yollarının aranmasında belkide en önemli beyin fırtınalarının yaşandığı proje yarışmaları çeşitli meslek disiplinlerinin ortak akıl üretebilecekleri ortamlar olması gerekirken, maalesef meslek örgütleri tarafından yalnızlaştırılmak istenmektedir. Unutulmamalıdır ki günümüzün karmaşık sorunlarının çözümünde mesleki hijyenin kimseye faydası yoktur.

Ortak aklın geliştirilmesinde meslek örgütlerine en çok ihtiyaç duyulduğu günümüzde yarışmalar ortamının bu derece yalnızlaştırılması anlaşılacak bir şey değildir. Hâlbuki meslek örgütleri bir araya gelerek yarışmaların hazırlanmasından sonuçlanmasına, daha sonrasında ise uygulanması süreçlerinde sürece aktif olarak müdahil olmalı, sonucunu takip ederek kamuoyunu bilgilendirmelidir. Mevcut yarışmalar yönetmeliği aslında böyle bir ortak aklın yansıması olarak görülebilir. Sorun yönetmeliklerde yazılanlar ile pratikte yaşananlar arasındaki farklılıktan kaynaklanmaktadır.

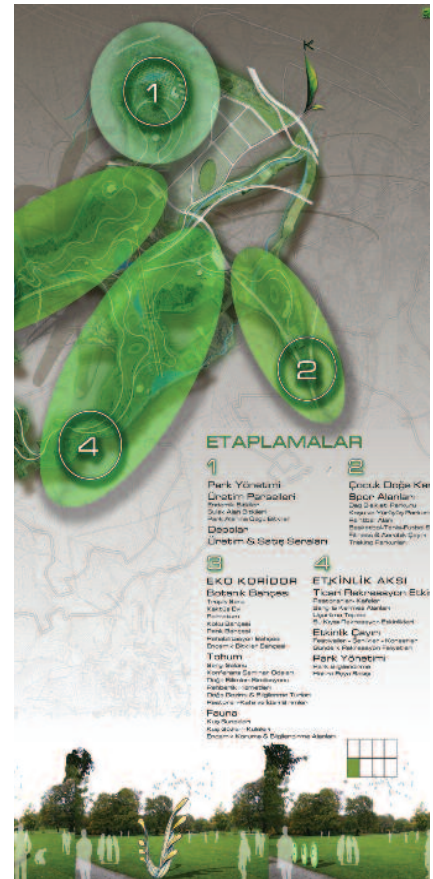
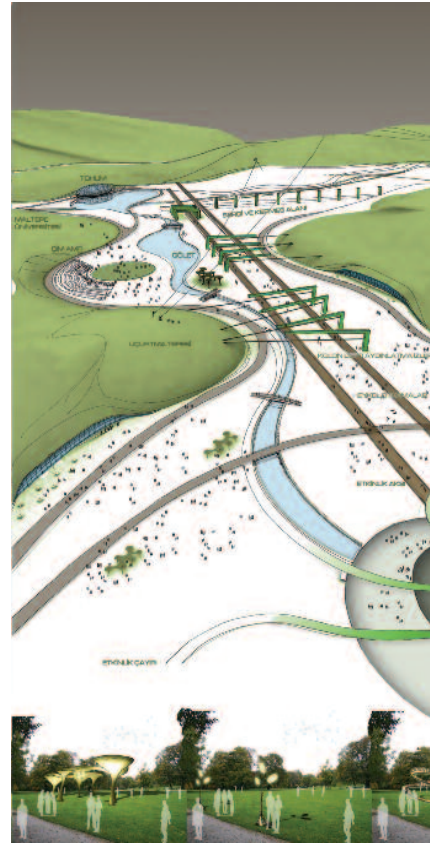
Yarışmacılar

Yarışma ortamları farklı meslek disiplinlerinden oluşan kişilerin bir araya gelerek çözüm üretmek, geleceğe dönük senaryolar geliştirmek adına yapmış oldukları beyin fırtınalarıdır. Bu bağlamda proje yarışmaları çağın gereklerinden birisini oluşturan ortak üretim ve birlikte düşünme yetisinin geliştirilebileceği nadir ortamlardan birisidir. Çoğu zaman pratik hayatın gerçeklerinden sıyrılarak veya bunu tümüyle reddederek düşünce ortamı geliştirmek, tasarım ve planlama camiasına farklı perspektifler ve farklı öneriler sunmak yarışma ortamlarının vazgeçilmez unsurlarını oluşturur. Bu özellikleriyle proje yarışmaları herkes için (idare, jüri, yarışmacılar, kamuoyu) eğitici ve öğretici bir süreci tanımlar.

Özellikle son yıllarda bu süreci yok sayarak, süreci tanımlamaktan veya kavramsal altyapısını oluşturmaktan çok, salt jüriyi etkilemeye yönelik, dijital medyanın olanaklarını sonuna kadar kullanarak proje hazırlamak moda olmaya başladı. Teknolojinin çok hızlı geliştiği bir ortamda teknolojinin kolaylıklarından yararlanarak proje hazırlamak bazı yarışmacılar için pratik bir yöntem olarak görülmektedir. Ancak sorun dijital medyayı çok iyi kullanmak değil, düşünme ve kritik etme yetisini ikinci plana atmaktır. Bu bağlamda etkileyici sunum teknikleri kullanılarak jüri üyelerinin etkilenmesi sağlanmakta ve karar süreçlerinde sunumun kavramsal altyapısının bir adım önüne geçmesine çalışılmaktadır. Bu tutum kısa süre öncesine kadar da başarılı olmuştur. Ancak son yıllarda oluşturulmak istenen bu yanılsama yarışma jürileri tarafından tepki çekmekte ve jüri açıklama raporlarında sıkça eleştirilmektedir. Esasen bu ortamdan bizzat yarışma ekipleri de rahatsızdır.

Bunların temel nedeni düşünsel sürecin yeterince olgunlaşmaması, buna karşılık bazı yarışmacıların sunum tekniklerine gereğinden fazla zaman harcamalarıdır. Diğer bir neden yarışma şartnamelerinin de etkisiyle yarışmacıların alt uzmanlık alanlarından yeterince destek almamaları, her sorunla tek başlarına yüzleşmek istemeleridir. Bu sorunları çözmenin yolu, yarışmanın kurgulanmasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte idare, jüri ve yarışmacı ekiplerin ortak sorumluluk bilinci içinde hareket etmelerinden geçmektedir.

Görüldüğü üzere proje yarışma süreçleri bu sürecin içinde yer alan tüm aktörleri yakından ilgilendirmektedir. Bu aktörler birbirleriyle o kadar iç içe geçmişlerdir ki, bunlardan birisinin eksikliği tüm süreci olumsuz etkilemektedir. Ülkemiz mimarlık ortamının gelişmesindeki yadsınamaz katkısı göz önüne alındığında, sözü edilen sürecin ve aktörlerin rollerinin doğru tanımlanmasının önemi daha fazla ortaya çıkmaktadır.

Maltepe Bölge Parkı Fiki rProjesi Yarışması

1. Ödül:

Ekipbaşı: Oktan Nalbantoğlu

Mehmet Ufuk Ertem

Halis Saygi

Tuğba Akyol

Ahmet Özer Karaaslan

Talha Köş

PLANLAMA
2011/1-2

Mimari veya Kentsel Proje Yarışmaları

Sefa Erdal

Şehir Plancısı

Bilindiği gibi yarışmaların amacı; mimarlık, peyzaj mimarlığı, mühendislik, kentsel tasarım projeleri, şehir ve bölge planlama ve güzel sanat eserleri ile ilgili bir plan veya tasarım projesi elde edilmesidir.

Bu amaçtan yola çıkarak ve kamu yararı esasıyla, genel olarak; kültür, sanat, bilim ve çevre değerlerinin rekabet yoluyla geliştirilmesi, çok sayıda seçenektan en ekonomik, en işlevsel ve yenilikçi çözümlerin seçilmesi, müelliflerinin saptanması, güzel sanatların teşviki, mesleklerin gelişmesi, etik değerlerin yerleşmesi ve benzeri hedefler ortaya konur.

Amaç belli, hedefler belli. Peki ya sonuç? Sonuçta istediğimiz amaca ve hedefe ulaşma oranımız nedir bunu bilmiyoruz.

30 yılı aşan meslek hayatımda gördüğüm kadarıyla, istisnalar hariç, yarışma sonucu uygulanan projelerin çok ta uygun projeler olduğunu düşünmüyorum. Ama yine de yarışmalara karşı değilim. Belki de hep birlikte oturup daha tatmin edici sonuçlar yaratacak bir yöntem kurgulamasına girmemiz gerekiyordur.

Mevcut yönetmelikler ve alışkanlıklar neticesinde, önce jüri üyeleri belirleniyor ve o jürinin öngörülerıyla oluşan şartname esaslarına göre yarışma yapılıyor ve uygun görülenler aynı jüri tarafından derecelendiriliyor. Herhangi bir yarışmada birbirinden farklı jüriler oluşturulsa,

öyle inanıyorum ki hepsinden oldukça farklı değerlendirmeler sonuçları çıkacaktır. Bazı projeler küçük bir hata yüzünden elenirken, birinci seçilen proje ise hayret edilecek kadar bir sürü düzeltme önerisiyle birlikte jüri tarafından sunulabilmektedir.

İşin adaletini bir kenara bırakırsak, ya da “hayat ne kadar adilse jüriler de o kadar adil” diye felsefe yapıp işimize bakarsak, yarışmalar, mesleği geliştirme açısından faydalı olma amacını az çok sağlamış görünmektedir. Ancak birinci seçilen projeye, uygulama zorunluluğu getirilmesi sıkıntılı bir konudur. Belediyeler veya diğer kamu kurumları kent merkezinde ki en itibarlı alanlarını ortaya koymakta, fakat açılan proje yarışması koşullarıyla, oluşturulan jürinin değerlendirme kriterleriyle ve sunulan projeler arasından olabilecek en iyisinin seçilerek birincilik ödülü alan projenin, kentin dokusuna, o mekana uygun olup olmadığı hala tartışılıyorsa ve genel kanı bu alana yazık oldu, daha iyi projelendirilebilirdi deniliyorsa bir yerlerde önemli bir eksiğimiz var demektir.

Dünyada ki yarışma sistemleri tüm seçimi jüriye bırakmak yerine, jürinin yol göstericiliğinde internet ve medyayı da kullanarak oylamayı daha geniş bir tabana yayma politikasına doğru gitmektedir.

Kentsel bir alanın düzenlenmesi, üzerinde para harcanarak bina yapılması, eserin kalıcılığı, top-

PLANLAMA
2011/1-2

luma ve kente katkısı, olumlu olumsuz etkileri gündeme geldiğinde; bu olayı ekonomik, sosyal, kültürel, sanatsal açılardan ayrı ayrı etüt etmeli, artıları eksileri listelenmelidir. Fransa da saçma bir demir yığını olan Eiffel Kulesinin fuar amaçlı yapıp sonra yıkılmayarak nasıl bir kentsel simgeye dönüştürüldüğü güzel bir örnektir.

İnsanlar kent için bir karar verecekken başka, kendi mülkleri için karar verecekken başka düşünüyorlar. Kendi mülkleri söz konusu olduğunda en rantabl seçenek öne çıkarken, kamu malı için verimlilik yerine görsellik ön plana çıkmaktadır. Halbuki kamu malı için karar verirken iki defa daha düşünmemiz gerekmektedir. Çünkü ortaya çıkacak eser herkesi ilgilendirmektedir. Cimri ve kıt düşünceli birisi, proje için en ucuz çizecek mimarı ararken, akıllı biri arsasının kıymetini katlayacak bir proje için iyi tanınmış mimara gider. Aksi takdirde elinizdeki kaliteli kumaş beceriksiz terzinin makasıyla çarçur olur gider. Burada önemli olan, bir kamu malını de-

ğerlendirirken orada yapılacak mekansal düzenlemenin şehircilik açısından irdelenmesinin mutlaka yapılması ve projenin çevresine adaptasyonunun sağlanacak şekilde dengenin kurulmasıdır.

Genç meslektaşlarımızın gelişmesi çok önemlidir ancak kentin tam kalbinde ki bir düzenlemeyi de acemi ellere bırakmak kente haksızlık olur. Kentin ve toplumun yararı yeni mezun teknik elemanın mesleki gelişmesinin üstünde olmalıdır. Onları da düşünerek belki yarışmalarda tecrübe kademelenmesi yapılabilir. Kentler yüzlerce hatta binlerce yıl devam ettiği sürede milyonlarca insanın hayatına dokunmakta ve etkilemektedir. Bu yüzden kentlerin tasarlanması sadece birkaç şehir plancısına, mimara, meclis üyesine bırakılmayacak kadar önemlidir. Hem kent bütünü hem de tüm mekânları planlarken, projelendirirken, kenti işletirken azami özeni göstermemiz gerekmektedir.

İzmir Liman Gerisi

Uluslararası Kentsel Tasarım

Fikir Yarışması Üzerine

Cengiz Türksoy

Y. Şehir Plancısı
Yarışma Koordinatörü

İzmir Liman Gerisi Uluslararası Kentsel Tasarım Fikir Yarışması nedir, niçin böyle bir yarışma yapılmıştır, yarışmadan umulan yarar elde edilmiş midir?

İzmir, iktisadi gelişimine yıllardır ivme kazandıramayan; bu yönde alınan bir çok karar olmasına karşın, bunların uygulamada vücut bulması sağlanamayan bir kent. İzmir'in yıllar önce, "*fu- arlar, kongreler, kültür ve turizm kenti*" olarak tanımlanması da bu tür çabaların bir parçasıdır. İzmir böyle tanımlanmış ama tanıma uygun adımlar ne yazık ki atılmamış ya da atılamamıştır.

2000'li yıllar başlarken İzmir'e bakıldığında görülen bu manzarayı bütünleyen birkaç sorunlu uygulama da vardır... Ege Palas ve Özdilek inşaatları ile Basmane Çukuru gibi... O dönemde, birisi tamamlanmış, birisi sürdürülen ve birisi durdurulan üç büyük problem alanı...

Aslında üçünün de sorunu aynı, yani hukuksuzluk olarak görülse de altında plansızlık yatmaktadır... Bir başka deyişle, mevcut planların yaşamın gereksinimlerine yanıt verememesi sorunun özünü oluşturmaktadır. İzmir'de her projesi olan, planların ona uydurulmasını istemekte, beklemektedir belediyeden... Planın önce, projenin sonra geldiğini; projenin plana uygun üretilmesi gerektiğini kimse anımsamamakta, anımsatma-

makta ya da bu ilke kimsenin işine gelmemektedir... İzmir'in tarihi merkezi, "*ilginç ve İzmir'i uçuracak(!) projeler*" karşısında en az belediye kadar baskılar altında, yok olma tehlikesine doğru hızla sürüklenmektedir... 2000'li yıllara doğru İzmir'de "*plan*" değil "*projeler*" prim yapmakta; plan düşüncesi, projelerin önündeki en büyük engel olarak görülmektedir...

İşte bu koşullarda İzmir Büyükşehir Belediyesi'nde iktidar değişir; plana saygılı ve önce plan diyen bir yönetim devralır belediyeyi...

Yeni dönem çalışmaları programlanırken mevcut kent merkezinin karşı karşıya olduğu sorunlar ve yeni bir kent merkezine duyulan gereksinim gündeme gelir.

Alsancak Limanı ile Turan arasındaki, kentin en değerli ama en bakımsız alanının yeni kent merkezi olarak yeniden düzenlenmesi konusunda görüş birliği oluşur. *Bu düzenlemenin dünya plancıları ve mimarları arasında tartışılması aynı zamanda İzmir'in tartışılması, konuşulması ve İzmir'in tanıtımı için bulunmaz bir fırsattır* beklentisiyle uluslararası yarışma düşüncesi gelişir ve hemen işe girilir...

Uluslararası Mimarlar Birliği'nin katkılarıyla uluslararası jüri oluşturulur ve yarışma dünyaya duyurulur.

PLANLAMA
2011/1-2

Yarışmada

Doğan Kuban (Jüri Başkanı, Mimar, Mimarlık ve Kent Tarihi Profesörü),

Ahmet Gülgöner (Mimar Profesör),

Hande Suher (Mimar, Kent Planlama Profesörü),

Jordi Farrando (Mimar),

Kok Leong Chia (Mimar, Plancı, UIA temsilcisi),

Raci Bademli (Kent Plancısı, Kent Planlama Profesörü),

Romi Khosla (Mimar)

uluslararası jüriyi oluşturan isimlerdir.

şartname için 130 ülkeden talep gelir. Sonuçta 27 ülkeden yaklaşık 140 çalışma katılır **İzmir Liman Gerisi Uluslararası Kentsel Tasarım Fikir Yarışması**'na. O dönemde, bu yarışma sayesinde İzmir, dünyanın dört bir yanındaki meslek çevrelerinde konuşulur, tartışılır uzun süre...

Yarışma şartnamesi'nde yarışmacılardan özetle "...bu yörenin bir iş, ticaret, yönetim, kültür ve dinlence alanı olarak ele alınması; geliştirilmesi öngörülen iki küçük alan dışında konut yerleşimi düşünülmemesi" istenir. şartname'de ayrıca, "...yarışmacıların Belediye'nin heyecan verici bir kentsel mekan ve mimari formlar elde etme doğrultusundaki beklentilerini açıklıkla anlayıp bu beklentilere yanıt vermesi kadar, Belediye'nin

kısıtlı olanaklarını gözeterek gerek ekonomik gerekse teknik olarak gerçekeşebilir önerilerde bulunmasının da önemsendiği" vurgulanır.

Yarışmada, yarışmacılardan beklenen bir çeşit imar planı, kentsel tasarım ya da proje değildir. Beklenen çok sayıda düşünceyi ortaya konması; belediye bürokrasisi içinde akla gelmeyecek açılımlara kapılar aralanmasıdır... Gelen çalışmalar uluslararası jüri tarafından da bu gözle değerlendirilir ve bu çerçevede sıralanır.

Yarışmacılardan birisinin deyişiyle İzmir Yeni Kent Merkezi'nin "*geçilen değil gelinen yer*" olarak planlanması için yapılan çalışmalar öne çıkar yarışmada... Bunu çalışmasında en iyi yanıtlayan yarışmacı **Alman Mimar Jochen Brandi** büyük ödülü kazanır.

Bünyamin Derman, Dilek Topuz Derman, Yılmaz Erdoğan, Kaan Güner Yarkan ve Sercan Özgencil Yıldırım'dan oluşan ekibin çalışması ikinci; **Ertur Yener, Erdoğan Elmas, Zafer Gülçur, Pınar şahin, Ajda Kuyucuklu, Aydın Köroğlu, Sibel şahin ve Akın Pala** ekibinin çalışması ise üçüncü ödüle layık görülür.

550 ha. genişliğinde, İzmir Körfezi'nin doğu ucunu kuzeyden güneye çevreleyen proje alanının en önemli noktalarından birisi olan ve kentin 5000 yıl önce kurulduğu yerdeki Smyrna ören ye-

1. Ödül: Jochen Brandt, 2001

rinin denizle buluşturulması Brandt'nin çalışmasındaki en ilgi çeken öneridir uluslararası jüriye göre... Çalışmada ikinci ilginç öneri olan Smyrna'dan Kültürpark'a kesintisiz uzanan yeşil alan düzenlemesi, jüri üyelerini derinden etkiler...

Çalışma bütünlüğü içinde anlamlı olsa da Türkiye ve İzmir koşullarına çok da uymayan, deniz altından kurulan Alsancak - Karşıyaka demiryolu bağlantısını jüri üyeleri mimarın "fantezisi" olarak görür ama bu, onun birinciliğini engellemez...

Mimar Brandt'nin önerileri arasında denizin 300 m. genişliğinde doldurulması, mevcut demiryolu-

lunun tramvay yoluna dönüştürülmesi, yörelin tiyatrosu ve müzelerle donatılması da yer alır.

Yarışma sonrasında hazırlanan *İzmir Yeni Kent Merkezi Nazım İmar Planı* kuşkusuz Brandt'nin ya da öteki yarışmacıların çalışmalarını bütünüyle yansıtmayacak nitelikte değildir. Aslında bu ne pratik, ne yasal, ne de parasal olarak mümkündür ama Yeni Kent Merkezi Planı yarışmaya katılan pek çok çalışmadan esintiler taşımaktadır.

Toplumsal yaşamdaki bazı olgular ya da olaylar, toplumu oluşturan bireylerin ve kesimlerin kendilerini ortaya koymaları için çok geniş olanaklar

Eko-Kent Tasarım Ulusal Proje Fikir Yarışması

Derleyen: **Hülagü Kaplan***, **Özge Ercoşkun****,

Yeryüzünün ve ülkemizin iklimsel döngüsü içinde yaşanabilir ve yaşatılabilir bir çevre oluşturulması için kentin doğaya egemen olmayacağı biçimde, kent ve doğa arasındaki karşılıklı ilişkinin bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilebilmesi ve çevre konusunda insanların bilinçlendirilmesi önem kazanmıştır. Doğa ile kent ilişkisini belirleyen, kaynaklar-kullanım-koruma dengesini sağlayarak, kentlerimizin planlanması, tasarımı ve yapılanmasına yönelik disiplinlerde eğitim gören öğrencilerin ekoloji ile barışık kentler planlayabilmelerini teşvik amacıyla, Ekoloji-Kent Tasarımı Konusunda lisans ve lisansüstü öğrencilere yönelik iki kategoride gerçekleştirilecek bir yarışma Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2010 yılında açılmıştır. Bu yarışma ekolojik kentin planlanması ve tasarımı **konusunda ülkemizde ilk yarışma** olma özelliğine sahiptir.

Yarışma şartnamesinde bu konudaki anahtar kavramlar **ekoloji, ekolojik tasarım, ekolojik planlama, ekolojik kentsel planlama ve kent tasarımı olarak belirlenmiş**; ekoloji kavramının fiziksel ve beşeri ekolojiyi kapsadığı belirtilmiştir.

Yarışma'ya eşdeğerlik anlamında bütün üniversitelerden katılımın sağlanabilmesi için bir yarışma alanı belirlemesi yapılmamış, bunun yerine ilkeler belirlenerek, her katılımcının bu ilkelere

göre alan belirlemesi istenmiş ve şartnamede **Yarışma Yeri Seçimine İlişkin İlkeleri** şu şekilde açıklanmıştır:

- Çalışma;
  - Mevcut bir kentsel alan ya da bir kesimin (konut, sanayi, ulaşım donatıları, kentsel açık-yeşil alan ve çevresi dokusu gibi) ekolojik yönden dönüşümünün nasıl olacağı üzerine fikir çalışması olarak, ya da,
  - Yapılaşmamış bir alanda, kentle ilişkisi kurularak yeni bir ekolojik kentsel gelişme (bölge, semt, mahalle, komşuluk grubu ölçeğinde) olarak, ya da,
  - Yukarıda a ve b maddelerinde belirtilen alanların birlikte ele alındığı- karma- bir çalışma olarak sunulabilir.
- Çalışmanın gerçekleştirileceği alanın büyüklüğü 15-50 ha arasında, alanın barındırdığı ya da barındırmayı planladığı nüfus ise 2000-10000 arasında olmalıdır. Çalışma alanına ilişkin belirlenen nüfus eşiği ile alan büyüklüğünün gerekçeli açıklaması pafta üzerinde ifade edilmeli ve ayrıca raporda açıklanmalıdır.
- Seçilen alan içerisinde farklı kullanım biçimleri (konut, sanayi, kentsel açık-yeşil alan vb.) yer alabilir.

* Doç. Dr.
Gazi Üni. Şehir ve
Bölge Planlama
Bölümü

** Araş Gör. Dr.
Gazi Üni. Şehir ve
Bölge Planlama
Bölümü

PLANLAMA
2011/1-2

- Seçilen alana ilişkin doğal çevre verileri (iklim koşullarının analizi, topografya, hidroloji tabanlı toprak ve su kaynaklarının kullanımı, vb.) ve yapılı çevre verileri (tarihi-kültürel-mekansal-sosyal değerler; işlevsellik; mekansal ve sosyal gereksinimler; atık yönetimi, geri kazanım, enerji verimliliği, ekolojik ayakizinin küçültülmesi; iklim değişikliğine katkısı, demografik özellikler, ekonomi, finansman dökümü, vb.) tasarıma en uygun oranda girdi sağlayacak biçimde değerlendirilmeli ve raporda yer almalıdır.

Yarışmaya gönderilen eserlerin

-Mevcut bir kentsel alan ya da bir kesimin (konut, sanayi, ulaşım donatıları, kentsel açık-yeşil alan ve çevresi dokusu gibi) ekolojik yönden dönüşümünün nasıl olacağı üzerine fikir çalışması olarak, ya da,

-Yapılaşmamış bir alanda, kentle ilişkisi kurularak yeni bir ekolojik kentsel gelişme (bölge, semt, mahalle, komşuluk grubu ölçeğinde) olarak, ya da,

-Yukarıda a ve b maddelerinde belirtilen alanların birlikte ele alındığı- karma- bir çalışma olarak sunulmuştur.

Yarışmaya gönderilen projelerin dikey ya da yatay sunuma uygun üç adet 80 cm x 200 cm ebadında poster formatında hazırlanması istenmiştir.

Ekolojik kentsel tasarım konusunun, **bu konuda çalışan şehir plancılarının aktif olarak rol alması gereken, çok disiplinli çalışma ortamının konusu olduğunun bilinci ile**, jüri üyeleri ve rapor-törler konu ile ilgili farklı disiplinlerden oluşturulmuştur.

T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'nca lisans ve lisansüstü öğrencilerine yönelik düzenlenen Eko-Kent Tasarım Ulusal Proje Fikir Yarışması 31.05.2010 tarihinde yapılan jüri değerlendirmesi ile sonuçlanmıştır.

Jüri Toplantısına Müsteşar Prof. Dr. Hasan Zuhuri Sarıkaya ile beraber Müsteşar Yardımcısı Musa Demirbaş, Müsteşar Yardımcısı Mustafa Eldemir, Çevre Yönetimi Genel Müdürü Prof. Dr. Lütfi Akça, Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanı Ahmet Özyanık katılmış ve projeleri inceleyerek önerilerde bulunmuşlardır. Asil Jüri üyeleri Prof. Dr. Hayran Çelem, Doç. Dr. Canan Delidu-

man, Doç. Dr. Hülagü Kaplan, Prof. Dr. Sare Sahil, Recep Şahin, Dr. Mustafa Şahin, Prof. Dr. Gülseven Ubay Tönük, Prof. Dr. Mehmet Tunçer, Prof. Dr. Oğuz Yılmaz, Mehmet Menengiç ve Dr. Özlem Olgun ödül almaya hak kazanan proje ve proje sahiplerini belirlemiştir. Rapor-törler, Dr. İdil Ayçam, Dr. Işıl Çakçı ve Dr. Özge Ercoşkun projeler hakkında ilgili raporları tutmuştur.

Tüm hazırlıkları takiben Jüri ilk oturumu başlamış, jüri üyelerince oybirliğiyle jüri başkanı olarak Doç. Dr. Hülagü Kaplan seçilmiştir. Rapor-törler önceki hazırlıkları içeren raporlarını takdim etmiş; kimlik zarfı ve paftaları olmayan başvurular şartname gereğince elenmiştir. Bunu takiben yarışma şartnamesinin VIII. Bölümünde yer alan değerlendirme ölçütlerinin açılımı görüşülerek, bu ölçütler değerlendirme tablosu haline getirilmiştir. Bu kriterler aşağıdadır:

- Sunulan fikir projesinin sürdürülebilirlik ve ekolojik tasarım kapsamında yaratıcılığı ve özgünlüğü,
- Tasarımın uygulanabilirliği, yaygınlaştırılabilirliği (transferability)
- Toplumun gereksinimlerine cevap verebilmesi,
- Kentsel yaşam kalitesini iyileştirici ya da arttırıcı özellikte olması,
- Seçilen kentsel kesimin kent bütünlüğü ile ilişkisinin kurulmuş olması; kullanılan ölçekler arasındaki ilişkinin doğru kurgulanmış olması.

Jüri tarafından doğa koruma ve ekolojik öncelik ve peyzaj değerleri, veritabanı sağlamlığı, kaynak gösterimi ve sunum tekniği de birinci kriterin açılımı olarak benimsenmiştir. Ayrıca şartnamenin 3. Bölümünde verilen nüfus ve alan hesapları konusunda jüri hassasiyetle durmuş, bu şartlar projelerde aranmıştır.

Projelere ilişkin genel değerlendirme

Bu yarışma, Türkiye'de ekolojik kent düzeyinde açılmış ilk yarışmadır. Öğrenci yarışmasının profesyonel yarışmaya dönmesi konunun önemini arttıracaktır. 2010 yılında küresel iklim değişikliğinin etkileri, aşırı yağışlar, seller, kuraklık ve sıcak hava dalgaları şeklinde hissedilmiş, petrolün tavan yapmış olması durumun ciddiyetini göstermiştir. Buna çözüm, tüketim merkezleri olan

kentleri kendi kendine yeterli ekolojik yerleşimler haline getirmektedir. Bu kapsamda T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı'nın öncü olduğu bu yarışmanın gelenekselleşmesi ve kataloğunun hazırlanması gerekir. Yarışmada ödül alan projelerin değerlendirilmesi yukarıda saptanan kriterlere göre puan verilerek yapılmış, ayrı ayrı projeler hakkında yorumlar yapılmamıştır. Aşağıdaki özet projeler hakkında yazılanlar derleyenin kendi yorumlarıdır. Sürdürülebilir kentsel gelişme, ekolojik kentler ve ekolojik ayak izinin azaltma hedefiyle bu projeler altı başlıkta değerlendirilebilir:

- Alan tasarımı,
- Ulaşım,
- Altyapı,
- Enerji,
- Mimari detaylar,
- Yeşil alanlar.

Alan tasarımında lisans ve lisansüstü projelerde 19 hektardan 40 hektara uzanan, nüfusu 3350'den 10.000 kişiye kadar değişen yerleşimler çalışılmıştır. Serbest bırakıldığı üzere projelerde gelişme alanı, mahalle, sulak alan, dere kenarı, üniversite çevresi ve mevcut dokuda semt düzeyinde dönüşümler örnek alınmıştır. Yer seçimi olarak İzmit Körfezi ve Kandıra, İstanbul- Küçükçekmece/ Firuzköy Mahallesi, Bayramoğlu, Bakırköy, Mecidiyeköy, Başakşehir/Ayamama Deresi, ayrıca Eskişehir ve Bartın seçilmiştir.

Tüm projelerde eşyükselti, eğim, yönlenme gibi analizler ve iklim parametreleri gibi doğal veriler ile nüfus, alan, mekânsal dağılım, mahalle yapısı, arazi kullanımı, doluluk-boşluk gibi diğer analizler projelerde verilmiştir. Bazı projelerde SWOT analizi bazılarında örgütlenme şemaları ile desteklenmiştir.

Az katlı veya kompakt yapı gruplarının ayrık düzende bulunduğu projelerde yapıların yaya alanları ve yeşil sistemle doğrudan ilişkisi ortaya konulmuştur. Eko-modül, eko-kapsül gibi analogiler ve yaşayan kent, tohum kent, yaprak kent gibi tematik isimler projelere zenginlik katmıştır.

Ulaşım konusunda projelerin tümünde yaya ve bisiklet önceliğine yer verilmiştir. Ring yapan raylı sistemler, metrobüs, tramvay, elektrikli bisiklet, biyodizelle çalışan veya hibrit taşıtlar önerilmiştir.

Altyapıda projelerde sulak alanlarda ve derelerde drenaj kanalları, katı atıkların ayrıştırılması ve geri dönüşümü, atık yağ, e-atık ve piller için ayrı toplama, kompost oluşturma, gri ve siyah su arıtma ve damla sulama sistemlerine yer verilmiştir.

Enerji alanında ödül alan projelerin en önem verdiği konu yenilenebilir enerjilerdir. Güneş enerjisini kullanan güneş panelleri ve güneş kolektörleri, büyük çapta güneş tarlaları, rüzgârdan yararlanan rüzgâr türbinleri, toprak altı ısısından ısı pompası ve biyogaz tesisleri önerilmiştir.

Mimari detaylarda değişik gelir grupları ve aile büyüklüklerine göre yeni veya dönüştürülecek yapılarda güneş paneli, rüzgâr türbinleri, ısı pompası, yeşil cephe, yalıtım, bina kabuğunda iyileştirme, yeşil çatı, yağmur suyu toplama depoları, su döngüsü, atıkta ayrıştırma ve geri dönüşüme yer verilmiştir.

Yeşil alanlar konusunda yeşil sisteme, sulak alanlara, dere ekosistemlerine projelerde özel önem verilmiş, koruma zonları, tampon bölgeler işaretlenmiştir. Yeşil koridor, yeşil iskelet, yeşil kafes, yeşil çatı ve yeşil teras gibi kavramlar üzerinde durulmuş, permakültür, kent bahçeleri, modüler seralar, organik tarım ve kentsel tarım projelerde yer almıştır.

Bunların dışında tarım ve hayvancılıkta eko-işletmeler, su, katı atık ve gürültü yönetimi için bilgilendirme kartları, eko-kart, eko-puan, eko-paket, pano ve ekranlarda tanıtım, flora ve faunanın önemi, okul, konut, köprü, ticaret birimleri ve kuş gözlem noktaları gibi detaylar, yuvarlak formlar ve aksiyel planlar projelerde dikkati çeken diğer unsurlardır.

Şehir plancıları ve özellikle kentsel tasarım alanında çalışanlar için yerleşmelerin ekolojik içerikli planlanması ve tasarlanması evresine girdiğimiz bu çağda bu içerikteki yarışmaların çoğalmasının kuram ve uygulamaya da katkısının olacağı düşüncesi ile, bu kapsamda yeni yarışmaların açılması dileğimizdir.

Aşağıda yarışmada jüri, derece ve mansiyon alanların listesi verilmektedir.

Jüri üyeleri ve raporörlerin isim ve kimlikleri şöyledir:

Danışman Jüri Üyeleri ¹

Prof. Dr. Veysel Eroğlu Bakan (Çevre ve Orman Bakanlığı)

Prof. Dr. Hasan Z. Sarıkaya Müsteşar (Çevre ve Orman Bakanlığı)

Dr. Mahir Küçük Müsteşar Yardımcısı (Çevre ve Orman Bakanlığı)

Prof. Dr. Metin Aktaş Gazi Üniversitesi Rektör Yardımcısı

Prof. Dr. Lütfi Akça Çevre Yönetimi Genel Müdürü (Çevre ve Orman Bakanlığı)

Mehmet Çağlar Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürü (Çevre ve Orman Bakanlığı)

Ahmet Özyanık Özel Çevre Koruma Kurumu Başkanı (Çevre ve Orman Bakanlığı)

Mustafa Arı Eğitim Yayın Dairesi Başkanı (Çevre ve Orman Bakanlığı)

Asıl Jüri Üyeleri ²

Prof. Dr. Hayran Çelem (Peyzaj Mimarlığı/Ziraat Fak./Ankara Üniv.)

Doç. Dr. Canan Deliduman (Sanat ve Tasarım Fak. /Gazi Üniv.)

Prof. Dr. İnci Gökmen (Kimya Bölümü/Fen Edebiyat Fakültesi/ODTÜ)

Doç. Dr. Hülagü Kaplan (Şehir ve Bölge Planlama Bölümü/Mimarlık Fakültesi/Gazi Üniv.)

Yrd. Doç. Dr. Ali Uğur Özcan (Orman Fakültesi/Çankırı Karatekin Üniv.)

Prof. Dr. Sare Sahil (Mimarlık Fakültesi/Gazi Üniv.)

Recep Şahin (Çevre Orman Bakanlığı Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı)

Dr. Mustafa Şahin (Çevre Orman Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü Hava Yönetimi Dairesi Başkanı)

Prof. Dr. Gülseven Ubay Tönük (Şehir ve Bölge Planlama Bölüm Başkanı/Mimarlık Fak. / Gazi Üniv.)

Prof. Dr. Mehmet Tuncer (Mimarlık Fakültesi/ /Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Prof. Dr. Oğuz Yılmaz (Peyzaj Mimarlığı Bölüm Başkanı/Ziraat Fak./Ankara Üniv.)

Yedek Jüri Üyeleri ²

Hüseyin Arabacı (Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü/Mühendis)

Mehmet Menengiç (Daire Başkanı -Özel Çevre Koruma Kurumu/Çevre ve Orman Bakanlığı)

Jale Emektaş (Şehir ve Bölge Planlamacı - Çevresel Etki Değerlendirme Genel Müdürlüğü/Çevre ve Orman Bakanlığı)

Dr. Özlem Sıla Olgun (Biyoloji Eğitimi/ODTÜ - Çevre ve Orman Bakanlığı Personeli)

Jüri, danışman jüri üyeleri ve yedek jüri üyeleri ile birlikte toplanır. Asıl jüri üyelerinden en az yedi kişinin katılımı ile çalışmasını tamamlar. Herhangi bir nedenle asıl jüri üye sayısının 7'nin altına düşmesi durumunda sırayla yedek jüri üyeleri çağrılarak gerekli sayı tamamlanır.

Raportörler ²

Dr. İdil Akçam (Mimar, Mimarlık Bölümü/Mimarlık Fakültesi/Gazi Üniv.)

Dr. Işıl Çakçı (Peyzaj Mimarı, Peyzaj Mimarlığı Bölümü / Ankara Üniversitesi)

Dr. Özge Ercoşkun (Şehir Planlaması, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü/Mimarlık Fakültesi/Gazi Üniv.)

¹ Üyeler önce protokol, sonra soyadı alfabetik sırasına göre yazılmıştır

² Üyeler soyadı alfabetik sırasına göre yazılmıştır.

Lisans Kategorisi Yarışma Sonuçları

yaşayan kent
Eko-kent kavramı nedir? Nasıl yapılır? Nereye yapılır?

nereden: yerleşim alanları

1- Ekolojik Gelişim Alanları
Ekolojik gelişim alanları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Ekolojik gelişim alanları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Ekolojik gelişim alanları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

2- Sürdürülebilirlik
Sürdürülebilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Sürdürülebilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Sürdürülebilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

3- Akıllı Yalıtım / Uygulama
Akıllı yalıtım, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Akıllı yalıtım, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Akıllı yalıtım, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

4- Biyoyararlılık
Biyoyararlılık, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Biyoyararlılık, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Biyoyararlılık, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

5- Enerji Kullanımı / Enerji Üretimi / Enerji Depolama
Enerji kullanımı, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kullanımı, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kullanımı, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

6- Anlaşılabilirlik
Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

7- Enerji Kaynakları / Enerji Üretimi / Enerji Depolama
Enerji kaynakları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kaynakları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kaynakları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

8- Anlaşılabilirlik
Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

Varolan Potansiyelin Kullanımı / Materyal

kaynakların dengeli kullanımı
yenilenebilir enerji
geleneksel yapı
taraf ve kültür
kentsel tarım

amaç:
Doğal yaşam korumaları sürdürülebilir modern kentsel yapıları oluşturmak için eko-kent yaratmak.

hedefler:
Var olan potansiyeller değerlendirilmesi
Kentsel tarımın geliştirilmesi
Kültür değerlerinin geliştirilmesi
Yeni kentsel yapıların geliştirilmesi
Yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlamak
Modern yapıların geliştirilmesi

vizyon:
Halkın katılımı
Sürdürülebilirlik
Ekolojik gelişim alanları
Modern yapıların geliştirilmesi
Doğal yaşam korumaları sürdürülebilir modern kentsel yapıları oluşturmak için eko-kent yaratmak

eylemler:
Yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlamak
Ekolojik gelişim alanları
Sürdürülebilirlik
Yeni kentsel yapıların geliştirilmesi
Yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlamak
Modern yapıların geliştirilmesi

yaşayan kent
Eko-kent kavramı nedir? Nasıl yapılır? Nereye yapılır?

1- Ekolojik Gelişim Alanları
Ekolojik gelişim alanları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Ekolojik gelişim alanları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Ekolojik gelişim alanları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

2- Sürdürülebilirlik
Sürdürülebilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Sürdürülebilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Sürdürülebilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

3- Akıllı Yalıtım / Uygulama
Akıllı yalıtım, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Akıllı yalıtım, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Akıllı yalıtım, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

4- Biyoyararlılık
Biyoyararlılık, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Biyoyararlılık, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Biyoyararlılık, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

5- Enerji Kullanımı / Enerji Üretimi / Enerji Depolama
Enerji kullanımı, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kullanımı, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kullanımı, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

6- Anlaşılabilirlik
Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

7- Enerji Kaynakları / Enerji Üretimi / Enerji Depolama
Enerji kaynakları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kaynakları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Enerji kaynakları, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

8- Anlaşılabilirlik
Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar. Anlaşılabilirlik, yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlar.

Varolan Potansiyelin Kullanımı / Materyal

kaynakların dengeli kullanımı
yenilenebilir enerji
geleneksel yapı
taraf ve kültür
kentsel tarım

amaç:
Doğal yaşam korumaları sürdürülebilir modern kentsel yapıları oluşturmak için eko-kent yaratmak.

hedefler:
Var olan potansiyeller değerlendirilmesi
Kentsel tarımın geliştirilmesi
Kültür değerlerinin geliştirilmesi
Yeni kentsel yapıların geliştirilmesi
Yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlamak
Modern yapıların geliştirilmesi

vizyon:
Halkın katılımı
Sürdürülebilirlik
Ekolojik gelişim alanları
Modern yapıların geliştirilmesi
Doğal yaşam korumaları sürdürülebilir modern kentsel yapıları oluşturmak için eko-kent yaratmak

eylemler:
Yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlamak
Ekolojik gelişim alanları
Sürdürülebilirlik
Yeni kentsel yapıların geliştirilmesi
Yerleşim alanları ile doğanın bir arada yaşamasını sağlamak
Modern yapıların geliştirilmesi

1. Ödül: Duygu Ergin, Eda Irmak Türeyyen, Beyza Şen

PLANLAMA
2011/1-2

FIRUZKÖY MAHALLESİ TOHUM EKO-KENTİ

Alanın Konumu

Alanın Coğrafi Analizi

İklimsel Analiz:

Yükseklik Analizi:

Ekolojik Durum:

Mikro İklim:

Orman Döngüsü:

Değerler:

Mezotopolojik Analiz:

SWOT Analizi:

Avantajlar	Değerler	Değerler
...	...	...

Stratifikasyon

1. Katman: ...

2. Katman: ...

3. Katman: ...

4. Katman: ...

5. Katman: ...

6. Katman: ...

7. Katman: ...

8. Katman: ...

9. Katman: ...

10. Katman: ...

11. Katman: ...

12. Katman: ...

13. Katman: ...

14. Katman: ...

15. Katman: ...

16. Katman: ...

17. Katman: ...

18. Katman: ...

19. Katman: ...

20. Katman: ...

21. Katman: ...

22. Katman: ...

23. Katman: ...

24. Katman: ...

25. Katman: ...

26. Katman: ...

27. Katman: ...

28. Katman: ...

29. Katman: ...

30. Katman: ...

31. Katman: ...

32. Katman: ...

33. Katman: ...

34. Katman: ...

35. Katman: ...

36. Katman: ...

37. Katman: ...

38. Katman: ...

39. Katman: ...

40. Katman: ...

41. Katman: ...

42. Katman: ...

43. Katman: ...

44. Katman: ...

45. Katman: ...

46. Katman: ...

47. Katman: ...

48. Katman: ...

49. Katman: ...

50. Katman: ...

51. Katman: ...

52. Katman: ...

53. Katman: ...

54. Katman: ...

55. Katman: ...

56. Katman: ...

57. Katman: ...

58. Katman: ...

59. Katman: ...

60. Katman: ...

61. Katman: ...

62. Katman: ...

63. Katman: ...

64. Katman: ...

65. Katman: ...

66. Katman: ...

67. Katman: ...

68. Katman: ...

69. Katman: ...

70. Katman: ...

71. Katman: ...

72. Katman: ...

73. Katman: ...

74. Katman: ...

75. Katman: ...

76. Katman: ...

77. Katman: ...

78. Katman: ...

79. Katman: ...

80. Katman: ...

81. Katman: ...

82. Katman: ...

83. Katman: ...

84. Katman: ...

85. Katman: ...

86. Katman: ...

87. Katman: ...

88. Katman: ...

89. Katman: ...

90. Katman: ...

91. Katman: ...

92. Katman: ...

93. Katman: ...

94. Katman: ...

95. Katman: ...

96. Katman: ...

97. Katman: ...

98. Katman: ...

99. Katman: ...

100. Katman: ...

Ekolojik Yönetim Kurgusu

1. Katman: ...

2. Katman: ...

3. Katman: ...

4. Katman: ...

5. Katman: ...

6. Katman: ...

7. Katman: ...

8. Katman: ...

9. Katman: ...

10. Katman: ...

11. Katman: ...

12. Katman: ...

13. Katman: ...

14. Katman: ...

15. Katman: ...

16. Katman: ...

17. Katman: ...

18. Katman: ...

19. Katman: ...

20. Katman: ...

21. Katman: ...

22. Katman: ...

23. Katman: ...

24. Katman: ...

25. Katman: ...

26. Katman: ...

27. Katman: ...

28. Katman: ...

29. Katman: ...

30. Katman: ...

31. Katman: ...

32. Katman: ...

33. Katman: ...

34. Katman: ...

35. Katman: ...

36. Katman: ...

37. Katman: ...

38. Katman: ...

39. Katman: ...

40. Katman: ...

41. Katman: ...

42. Katman: ...

43. Katman: ...

44. Katman: ...

45. Katman: ...

46. Katman: ...

47. Katman: ...

48. Katman: ...

49. Katman: ...

50. Katman: ...

51. Katman: ...

52. Katman: ...

53. Katman: ...

54. Katman: ...

55. Katman: ...

56. Katman: ...

57. Katman: ...

58. Katman: ...

59. Katman: ...

60. Katman: ...

61. Katman: ...

62. Katman: ...

63. Katman: ...

64. Katman: ...

65. Katman: ...

66. Katman: ...

67. Katman: ...

68. Katman: ...

69. Katman: ...

70. Katman: ...

71. Katman: ...

72. Katman: ...

73. Katman: ...

74. Katman: ...

75. Katman: ...

76. Katman: ...

77. Katman: ...

78. Katman: ...

79. Katman: ...

80. Katman: ...

81. Katman: ...

82. Katman: ...

83. Katman: ...

84. Katman: ...

85. Katman: ...

86. Katman: ...

87. Katman: ...

88. Katman: ...

89. Katman: ...

90. Katman: ...

91. Katman: ...

92. Katman: ...

93. Katman: ...

94. Katman: ...

95. Katman: ...

96. Katman: ...

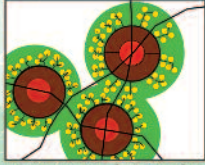
97. Katman: ...

98. Katman: ...

99. Katman: ...

100. Katman: ...

MODEL

TOPLU TAŞIMA SİSTEMLERİNE BAĞLI OLARAK GELİŞEN YAPRAK KENT MODELİ

GÜNÜMÜZDE YAŞANAN HIZLI NÜFUS ARTIŞI KENTLERİN GİDEREK YAYILMASINA VE KENTLERDEN KOPUK YERLEŞİM ALANLARININ OLUŞMASINA NEDEN OLMAKTADIR. KENTLERDE OLUŞAN BU YAYILMA HEM DOĞAL YAPILIYI TAHRİP ETMEKTE HEM MEVCUT KAYNAKLARIN TÜKENMESİNE NEDEN OLMAKTADIR.

KENTE BAĞIMLI, DOĞAYA UYUMLU SÜRDÜRÜLEBİLİR KENTSEL GELİŞME MODELİ

GEREK DOĞAYA TAHRİSATIN ÖNLENMESİ GEREK İSE SÜRDÜRÜLEBİLİR KAYNAK KULLANIMININ SAĞLANABİLMESİ İÇİN EKOLOJİK BİR GELİŞME MODELİNİN GÜNÜMÜZ KENTLERİNDE BENİMSENMESİ GEREKMEKTEDİR. BU NEDENLE EKLENEBİLİR KÜÇÜK BİRİMLERDEN OLUŞAN, KENTE BAĞIMLI YAPRAK KENT MODELİ İLE DENETİMLİ BÜYÜME SAĞLANABİLMEKTEDİR.

YAPRAK KENT MODELİ

KENTLERİN KOMPAKT BİR ŞEKİLDE BÜYÜMESİNİ SAĞLAYAN, KAYNAKLARIN SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİNİ SAĞLAYIP KENDİ KENDİNE YETİBİLİR GELİŞME BİRİMLERİNDEN OLUŞTURAN, TOPLU TAŞIMA AKSLARINA BAĞLI OLARAK GELİŞEBİLDİĞİ İÇİN ÖZEL ARAÇ KULLANIMINI AZALMASINI VE ÇEVRESEL KİRLİLİĞİNİN OLUŞMASINI ENGELLEYEN KENT MODELİ

KONSEPT

YAPRAK KENT MODELİNE TASARIM KONSEPTİ OLARAK DOĞAYLA UYUMLU DALGA KONSEPTİNİ BENİMSENMİŞTİR.

YAPRAK KENT MODELİNİN BİR PARÇASI OLAN EKİ-DALGA KENT BİRİMLERİ

- ENERJİYİ ALAN KULLANIMI
- KENTİ KENDİNE YETERLİYEN DÜZENDE
- ALAKİ DOĞAL ÖZEL TAŞIM KULLANIMI İÇİN ÖZEL ARAÇ
- DOĞAYLA BİRLEŞTİRİLMİŞ YERLEŞİM
- ALANIN DOĞALYLA ALAKİ UYUMUNU SAĞLAYAN BİR KENT

ÖRNEK NİTELİĞİNDE OLAN VE ALAN İÇİN TASARLANAN BU MODEL İLE DİĞER KENTLERDE DE EKOLOJİK DENGENİN KURULMASI SAĞLANABİLİR

PLANLAMA KARARLARI

1 DALGA MODELİ

Deniz kenarına yakın ve uygun alanlar kullanılarak yapılaşma sağlanarak kıyıya doğru gelişimi hızlandırarak deniz kenarına yakın ve uygun alanların değerlendirilmesi sağlanacaktır.

KENT KARAKTER TABLOSU

(1 ÖLÇEĞİNE GÖRE)

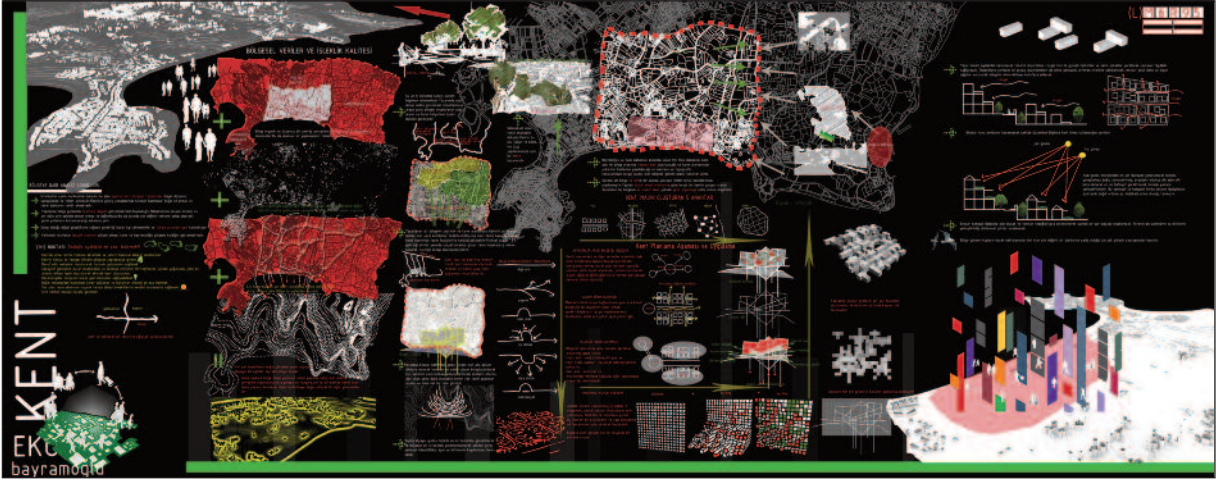
alan birim sayısı	116.026
alan	27.894
alanın yüzölçümü	17.785 m ²
alanın genişliği	7.811 m ²
alanın derinliği	10.380 m ²
alanın yüksekliği	10.380 m ²
alanın en genişliği	49.084 m ²
alanın en darlığı	4.380 m ²
alanın en darlığı	41.802 m ²
alanın alanı	305.081 m ²

MASTER PLAN

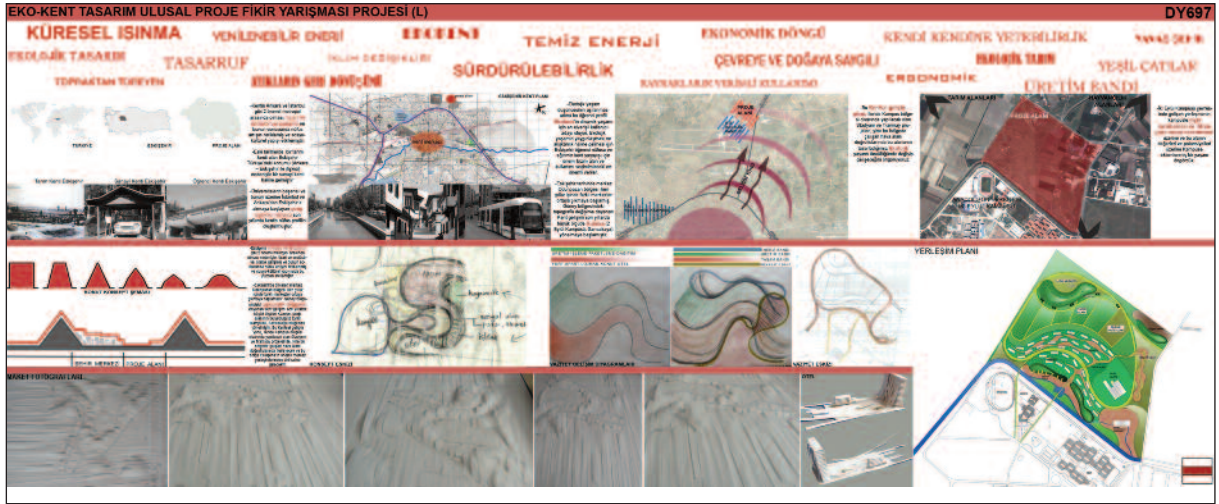
ÖLÇEK : 1 / 2000

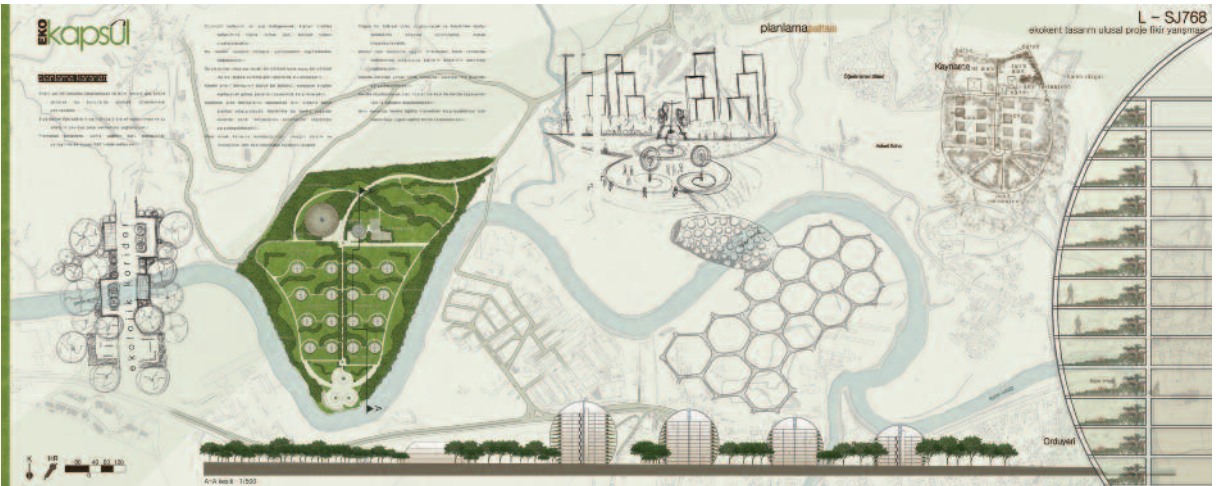
- 2004 yılında Ransar Stratejisi kapsamında sulak alan koruma mevzuatının alınması, alanlarda yer alan koruma kısıtlarının uygulanması.
- Bölgesel koruma alanı olarak bilimsel araştırma amaçlı sınırları açık sınırlar bu alanın biyoçeşitliliğini artırarak koruma altına alınmıştır. Kent dışındaki alanların koruma altına alınmasıyla alanın biyoçeşitliliği artırılmaktadır.
- Alanın koruma altına alınmasıyla alanın biyoçeşitliliği artırılmaktadır.
- Alanın koruma altına alınmasıyla alanın biyoçeşitliliği artırılmaktadır.
- Alanın koruma altına alınmasıyla alanın biyoçeşitliliği artırılmaktadır.
- Alanın koruma altına alınmasıyla alanın biyoçeşitliliği artırılmaktadır.

1. Mansiyon:
Necla Ruken Bars, Erhan Uzuner, Ayşe Akbulut

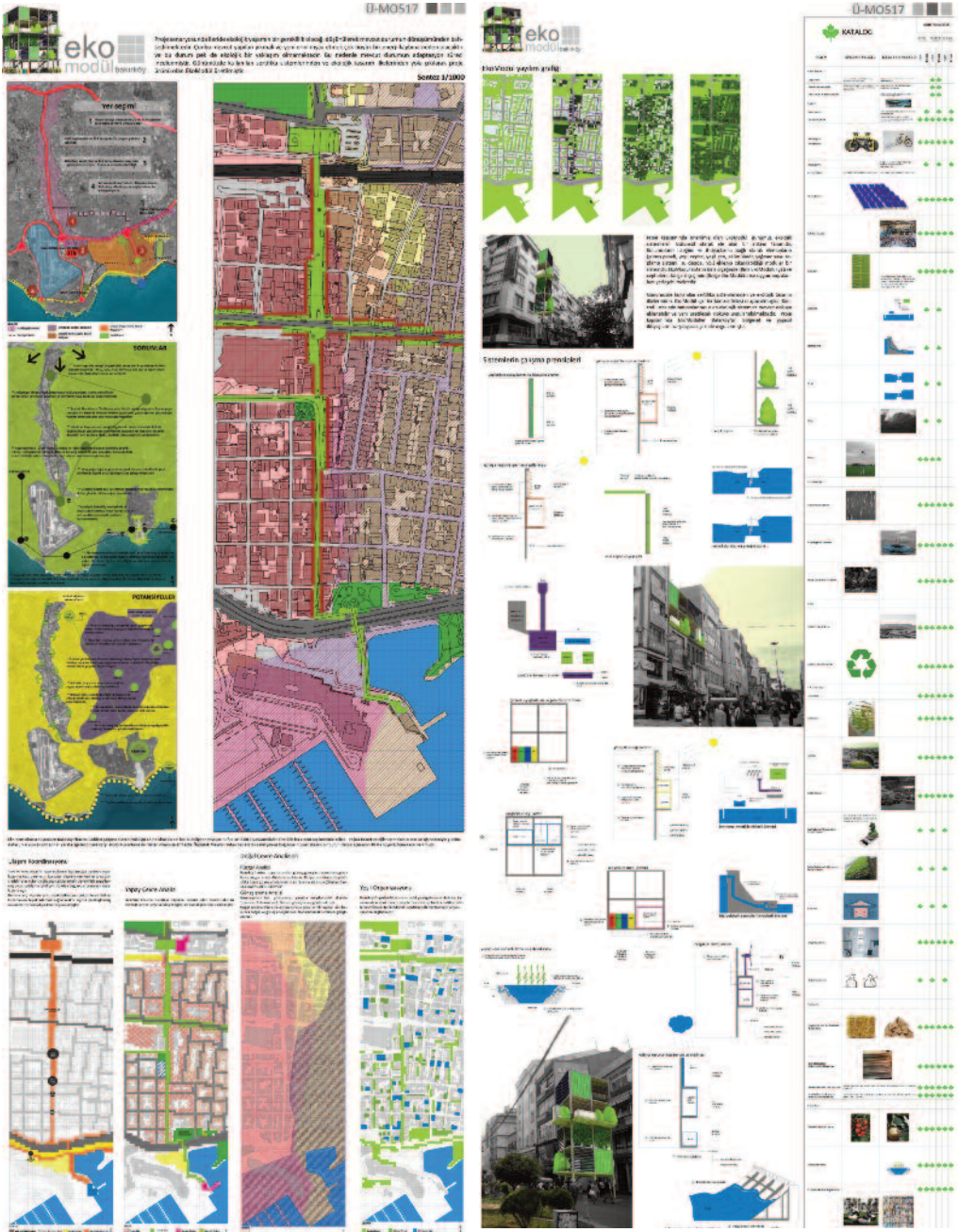
2. Mansiyon :
Berk Buluklu, Can Ulusoy, Cihan Yıldırım, Görkem Çetin, Hazal Baykal, İrem Çiçek, Muhammet Çiftci, Tuğba Topçu

PLANLAMA
2011/1-2

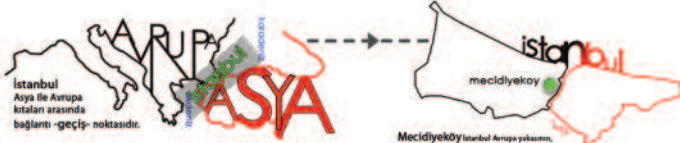
3. Mansiyon :
İmren Hacibölük, Nilay Öztürk, Gamzegül Kurt, Mehmet Cemil Aktaş

Lisans Üstü Kategorisi Yarışma Sonuçları

1. Ödül: Onurcan Çakır, Esra Can, Deniz Tavlı, Elvin Özdemir

PLANLAMA
2011/1-2

YERİNE YERİ SEÇİMİ İÇEREN KILAVUZ

1. Yerleşim alanının bulunduğu bölgenin fiziksel ve sosyal koşullarının değerlendirilmesi
2. Yerleşim alanının ulaşım, su, elektrik, gaz, kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerine erişiminin değerlendirilmesi
3. Yerleşim alanının çevresel koşullarının değerlendirilmesi
4. Yerleşim alanının sosyal ve kültürel koşullarının değerlendirilmesi
5. Yerleşim alanının ekonomik koşullarının değerlendirilmesi
6. Yerleşim alanının politik ve idari koşullarının değerlendirilmesi

Mecidiyeköy mahallelerinde 10 hektarlık bir parsel için alınacak bahçelendirme:

Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²
Yerleşim alanı	10000 m ²
Bahçe alanı	10000 m ²

YERİNE YERİ SEÇİMİ İÇEREN KILAVUZ

1. Yerleşim alanının bulunduğu bölgenin fiziksel ve sosyal koşullarının değerlendirilmesi
2. Yerleşim alanının ulaşım, su, elektrik, gaz, kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerine erişiminin değerlendirilmesi
3. Yerleşim alanının çevresel koşullarının değerlendirilmesi
4. Yerleşim alanının sosyal ve kültürel koşullarının değerlendirilmesi
5. Yerleşim alanının ekonomik koşullarının değerlendirilmesi
6. Yerleşim alanının politik ve idari koşullarının değerlendirilmesi

Mecidiyeköy mahallelerinde 10 hektarlık bir parsel için alınacak bahçelendirme:

1. Yerleşim alanı: 10000 m²
2. Bahçe alanı: 10000 m²
3. Yerleşim alanı: 10000 m²
4. Bahçe alanı: 10000 m²
5. Yerleşim alanı: 10000 m²
6. Bahçe alanı: 10000 m²
7. Yerleşim alanı: 10000 m²
8. Bahçe alanı: 10000 m²
9. Yerleşim alanı: 10000 m²
10. Bahçe alanı: 10000 m²
11. Yerleşim alanı: 10000 m²
12. Bahçe alanı: 10000 m²
13. Yerleşim alanı: 10000 m²
14. Bahçe alanı: 10000 m²
15. Yerleşim alanı: 10000 m²
16. Bahçe alanı: 10000 m²
17. Yerleşim alanı: 10000 m²
18. Bahçe alanı: 10000 m²
19. Yerleşim alanı: 10000 m²
20. Bahçe alanı: 10000 m²

DÜNYA EKOLOJİK AVAZIZI HARİTASI

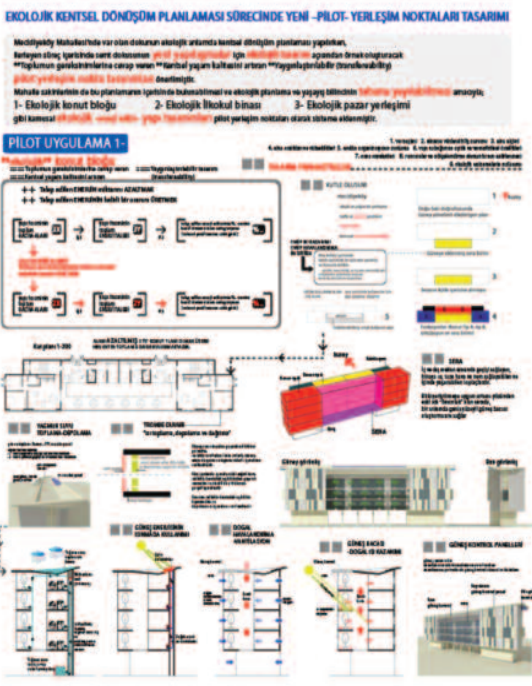
2010 YERLEŞİM

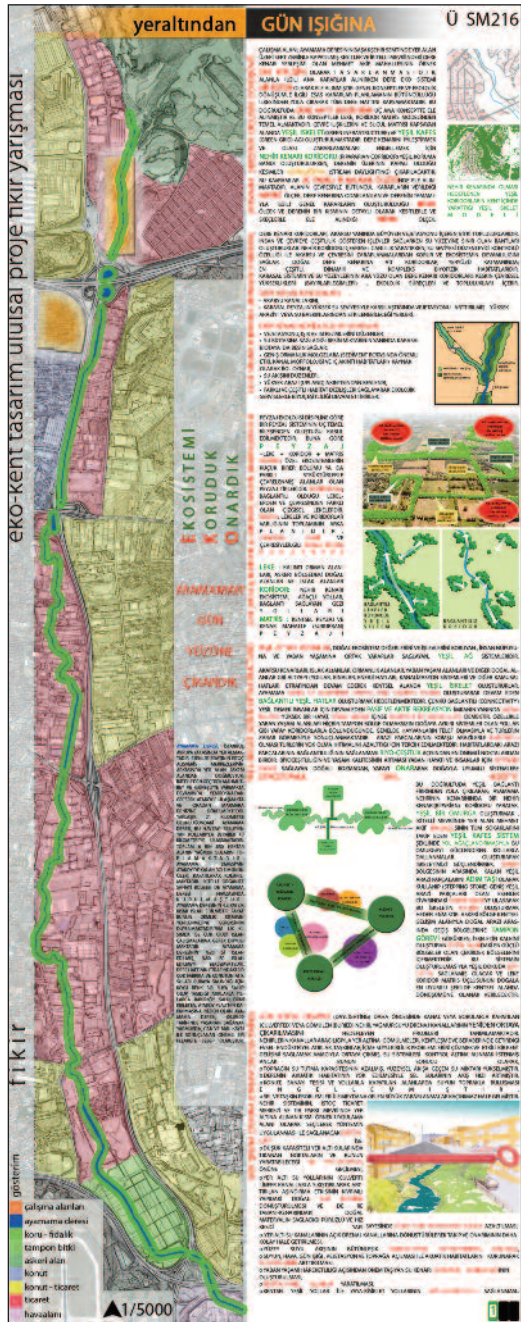
DOĞAL ÇEVRE DEĞERLENDİRMESİ

Ekolojik Kentsel Dönüşüm Planlaması Sörecinde Yeni -Pilot- Yerleşim Noktaları Tasarımı

PILOT UYGULAMA 1:

1- Ekolojik konut bloğu
2- Ekolojik bloklu binası
3- Ekolojik pazar yerleşimi

3. Ödül: Müge Tokuş, Serdal Çoşgun, Meltem Delibaş

PLANLAMA
2011/1-2

Öğrenci Gözüyle Yarışmalar; Merdivenli Sokaklar Kentsel Tasarım Deneyimi

Sadun Serhan Savaşoğlu*
Mehmet Burak Soykurum*

*Şehir Plancısı

Biz Kimiz?

Sadun Serhan Savaşoğlu (3S) ve Mehmet Burak Soykurum olarak 2006 yılında Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Şehir ve Bölge Planlama bölümünü kazandık ve lisans dönemi boyunca pek çok analitik etüd, planlama ve kentsel tasarım çalışmaları yaptık. Bunların en önemlileri olarak Burgazadası Planlama Çalışması, Amasra Stratejik Planı, Arnavutköy Çevre Düzeni Planı, Nazım Plan ve Uygulama İmar Planı, Kurbağalıdere ve Yakın Çevresi Eko-kentleşme Planı, Beykoz Kundura Fabrikası Kentsel Tasarım Çalışması sayılabilir.

Yarışma Süreci

Lisans boyunca edindiğimiz bilgi birikimimizi yarışma düzeyinde ortaya koymak için güncel yarışmaları araştırmaya başladığımızda Seranit firmasının düzenlediği “**Merdivenli Sokaklar Kentsel Tasarım Yarışması**” dikkatimizi çekti. Üniversitelerin mimarlık, iç mimarlık, şehir ve bölge planlama, peyzaj planlama, endüstriyel tasarım öğrencilerine yönelik olarak Şubat 2010’da açılan yarışma, İstanbul’un 8 farklı ilçesindeki merdivenli sokağın yeniden tasarlanmasını amaçlıyordu. Yarışmanın özgün ve bizi heyecanlandı-

ran tarafı fikir düzeyinin ötesinde uygulanacak olmasıydı. Buna rağmen bizim için yarışmaya katılmaya karar vermek kolay olmadı. Çünkü daha önce yarışma deneyimi yaşamamıştık ve yarışmanın şartnamesini okuduğumuzda yarışmayı şehir planlamadan çok mimarlığa yakın bulduk. Ancak katılma fikrimizi hocalarımızla paylaştığımızda bize çok destek oldular ve biz de çalışmalarımıza başladık.

Proje hazırlama sürecimizin uzun bir bölümünü araştırma yaparak geçirdik. Birçok kütüphane doluştuk, kitap ve dergi karıştırdık. Bulabildiğimiz kadar merdivenli sokak, peyzaj ve mimari proje inceledik. Daha önce düzenlenen yarışmaların jüri raporlarını gözden geçirdik. Daha çok hangi konular üzerinde durulduğunu anlamaya çalıştık. Literatür araştırmasından sonra sıra çalışma alanımızı okumaya geldi. Bu noktada planlama ve tasarım birikimimizi devreye sokarak 1/1000 ve 1/500 ölçekte alanda nüfus, tarihsel bellek, arazi kullanımı, ulaşım bağlantıları, yakın çevre ilişkileri, fiziki doku, imar planı gibi konuları değerlendirdik. Ve nihayet tasarım aşamasına geldik.

Analizlerden ve araştırmalardan süzdüğümüz veriler çerçevesinde tasarım kriterlerimizi oluşturduk ve eskiz çalışmalarına başladık. Abartmış olmayız ki lisans boyunca yapmadığımız kadar

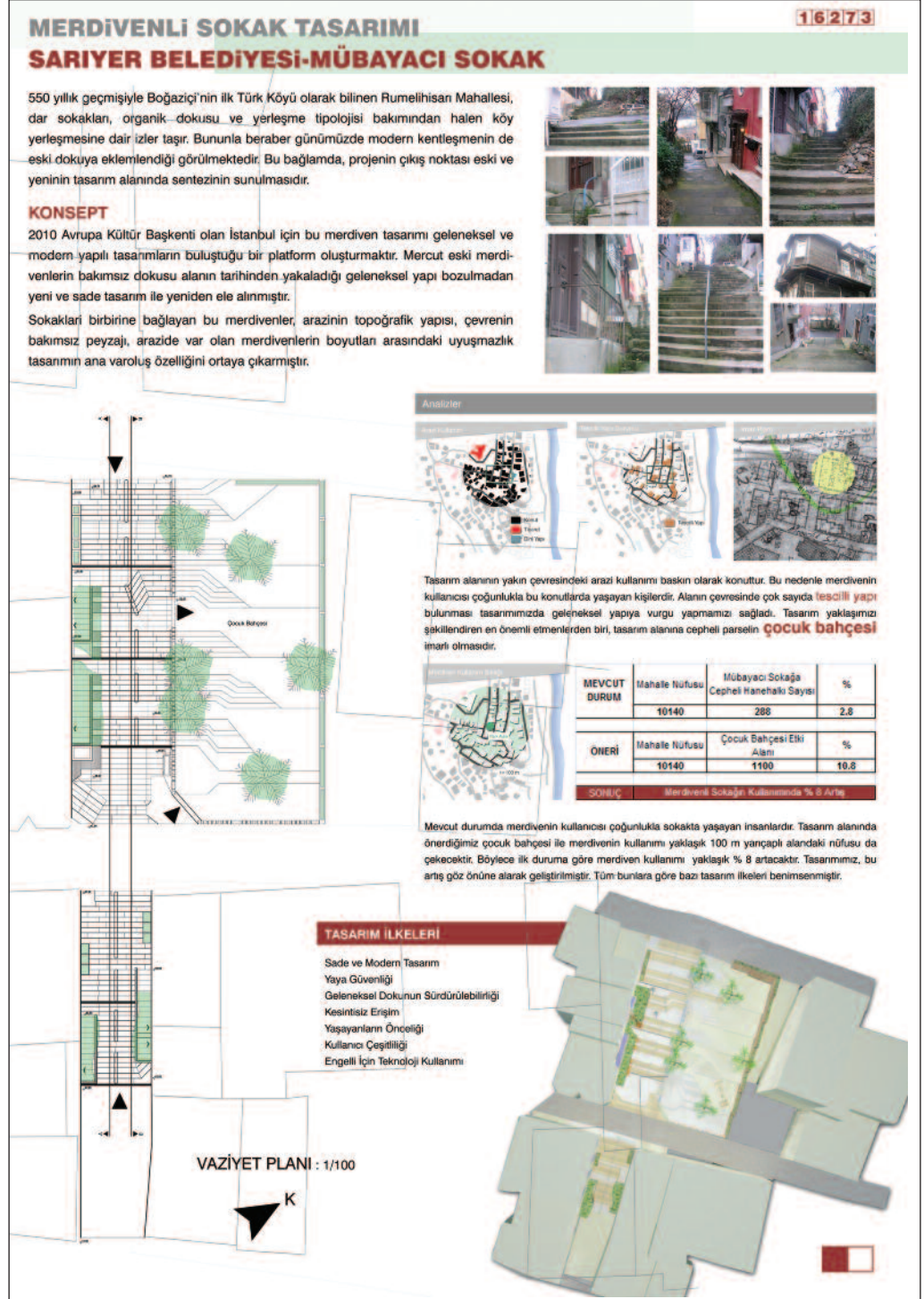
PLANLAMA
2011/1-2

eskiz ürettik. Bunun sonucunda birçok sokak modeli çıktı ve bunların sentezini yaparak nihai projemizi ortaya koyduk.

Proje Raporu

Proje konseptini oluşturmadan önce o bölgenin

tarihi, sosyo-kültürel ve mekansal yapısını anlamak önemlidir. İstanbul Boğaziçi'nin ilk Türk Köyü olma özelliği ile bilinen Rumeli Hisarı, dar sokakları, organik dokusu ve yerleşme tipolojisi bakımından köy yerleşmesine dair izler taşımakta birlikte, alana yeni ve modern kentleşmenin de eklenildiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda

proje konseptimiz, geleneksel ve modern yapı tasarımların bulunduğu bir platform oluşturmaktır. Mevcut eski merdivenlerin bakımsız dokusu alanın tarihinden yakaladığı geleneksel yapı bozulmadan yeni ve sade tasarım ile yeniden ele alınmıştır. Sokakları birbirine bağlayan bu merdivenler, arazinin topoğrafik yapısı, çevrenin bakımsız peyzajı, arazide var olan merdivenlerin yükseklikleri arasındaki uyumsuzluk tasarımın ana varoluş özelliğini ortaya çıkarmıştır.

Proje yaklaşımımızın gelişmesinde Boğaziçi İmar Müdürlüğü'nden almış olduğumuz imar planı etkili olmuştur. Plana göre tasarım alanımıza cepheli parselin çocuk bahçesi imarlı olması tasarım yaklaşımımızı yönlendirmiştir. Tasarım alanımız dışında olsa bile çocuk parkı önerisini göz ardı edemedik. Planda bizim için ikinci önemli husus çalışma alanının çevresinde çok sayıda tescilli yapı bulunmasıydı. Bu durum geleneksel yapıya vurgu yapmamızı daha da güçlendirmiştir.

Mevcut durumda merdivenli sokağın kullanıcı çoğunlukla sokakta yaşayanlardır. Tasarım alanımıza önerdiğimiz çocuk bahçesi ile merdivenin kullanımı yaklaşık 100 m yarıçaplı alandaki nüfusu da çekecektir. Böylece yaptığımız hesaplamalar doğrultusunda merdivenin kullanımı %8 artacaktır. Tasarımımız bu artış göz önüne alınarak geliştirilmiştir.

Yapılan nitel ve nicel değerlendirmeler sonucu tasarımımız bazı ilkeler doğrultusunda geliştirilmiştir. Bunlar; sade ve modern tasarım, yaya güvenliği, geleneksel dokunun sürdürülebilirliği, kesintisiz erişim, yaşayanların önceliği, kullanıcı çeşitliliği, engelliler için teknoloji kullanımımızdır.

Projenin Detayları: Tasarımımızda bütün basamakların riht yüksekliği 15 cm'dir. Basamakların genişliği yaya güvenliği ilkesine göre geniş tutulmuş ve kesintisiz erişim sağlanmıştır. Sokak girişlerinde merdivenler içe kırılarak davetkar olmasına özen gösterilmiştir. Önem verilen noktalardan birisi de merdivenler ve çocuk bahçesinin bir bütün olarak tasarlanmasıdır. Merdiven basamakları çizgisi referans alınarak çocuk bahçesinde dinamik bir düzende devam ettirilir ve kot farkından dolayı oluşturulan platformlarda farklı oyun aktivitelerine izin verilir. Çocukların güvenliği düşünülerek tasarlanan bahçe duvarı boşluklu yapısıyla geçirgen, farklı yükseklikleri ile

hareketli, birbirleriyle olan dengesiyle de harmoniktir. Aydınlatma elemanları ve oturma birimi olarak hazır kent mobilyalarının kullanılması yerine tasarım ile uyumlu olacak şekilde çözümlenmesine dikkat edilmiştir. Yaşayanların önceliği ilkemiz dolayısıyla ev girişlerinin önünde oluşturulan yarı kamusal alanlar ile yaşayanların sokakla ilişkisini arttırmak hedeflenmiştir. Alanın tarihselliği düşünüldüğünde sokakların kamusalılığı önemlidir. Oluşturulan platformlarda tarihi dokuyla uyumlu olacak şekilde doğal taş ve ahşap kullanılmasına özen gösterilmiştir. Belli aralıklarla sahanlıklara kompozit yağmur suyu ızgaraları konulmuş ve suyun yer altında bir depoda toplanıp çocuk bahçesindeki peyzaj alanı için kullanılması önerilmiştir. Engelliler için teknoloji kullanımı ilkesine göre platform asansörün alanda uygulanabilecek en uygun çözüme karar verilmiştir.

Merdivenli sokağımızın tasarımı, merdivenlerin günlük programını (gazete, kitap okuma, sohbet imkanı, transit geçiş, çocuklar için parkta oyun fırsatı vb.) birçok kademelerle (oturma birimi, park, teras gibi) açıkça ortaya koymaktadır. Sonuç olarak; Rumeli Hisarı'nda **kentsel bağlamda iç içe, akışkan, mekansal bütünlüğü ön plana çıkaran, kullanışlı ve güvenli merdivenler dizisi** tasarlanmıştır.

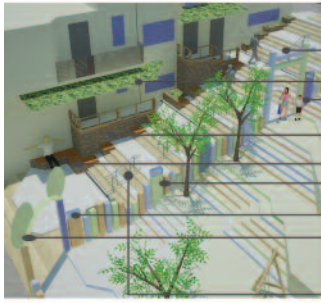
Kazanımlar

Yarışmaya 200 öğrenciden toplam 108 proje katıldı ve 108 proje arasından 8 bölge birincisi seçildi. Diğer 7 bölge birincisi mimarlık öğrencileri olurken Sarıyer birincisi olarak tek şehir ve bölge planlama öğrencisi bizdik. Bu, planlama öğrencilerinin sadece plan değil aynı zamanda tamamı mimar olan jüriden geçerek tasarım yapabileceğinin de göstergesiydi. Kendimize olan özgüvenimiz artarken aynı zamanda çalışma isteğimiz arttı. Bu nedenle yarışmanın bizim açımızdan en önemli kazanımı bilgi birikimimizi zenginleştirmesiydi. Bunu tasarım süresince kendi başımıza hareket etmek yerine fikirlerimiz, çizimlerimiz ile ilgili planlama, mimarlık ve peyzaj gibi farklı disiplinlerdeki öğretim üyelerinin fikirlerini almamıza borçluyuz. Yarışmanın en zevkli kısmı bu olsa gerek. Bunun dışında ürettiğiniz projenin uygulandığını izlemek de ayrı bir deneyim, ayrı bir keyif...

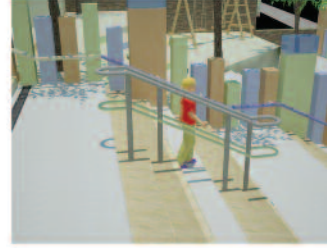
SARIYER BELEDİYESİ-MÜBAYACI SOKAK

SİSTEM DETAYI

	BASAMAKLAR Baharlık ve Girişler: RIVERSTONE GİRİŞ BASAMAK Diğer: RIVERSTONE BEJ BASAMAK
YEŞİL VERANDA	HAREKETLİ GEÇİRGEN DUVAR 2 renk - Farklı yüksekliklerde ancak harmenlik, ağırlıklı
GİRİŞ TERAS Doğal Taş + Alüminyum Korkuluk	DİNLENME BİRİMLERİ Ahi doğal taş - İstifi alüminyum
AYDINLATMA Park duvarıyla bütünlük	ENGELLİ PLATFORM AŞANSÖRÜ
	PARK GİRİŞLERİ Ağırlıklı olarak: Mickey Mouse kuzuları
	TUTAMAK 2 Kademeli - Çocuklar için 50 cm yüksekliğinde tutamak

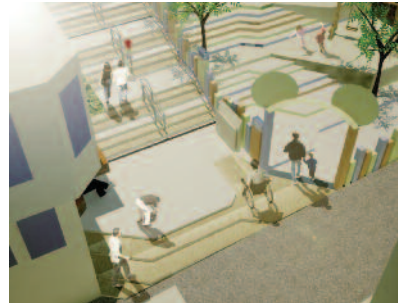
Merdiven tutamakları iniş ve çıkışlar için çift yönlüdür. Aynı zamanda çocuklar için yerden 50 cm yüksekliğinde ve daha ince ikinci bir tutamak yapılmıştır.

Çocuk oyun alanı ile sokak arasında çocukların güvenliği düşünülerek sınırlayıcı konulmuştur. Ancak bu sınırlayıcı boşluğu yapıyla **geçirgen, hareketli ve harmoniktir**. Çocuk bahçesinde kot farkından dolayı basamaklanmalar görülür. Bu basamaklanmalar merdivenli sokağın basamakları **referans** alınarak devam ettirilir ve oluşturulan platformlarda farklı oyun aktivitelerine izin verilir.

Merdivenli sokağın tasarımı, merdivenlerin günlük programını (gazete, kitap okuma, sohbet imkanı, çocuklar için parkta oyun fırsatı vb.), birçok kademelerle (oturma birimi, park, teras gibi) açıkça ortaya koymaktadır. Böylelikle Rumelihisarı'nda kentsel bağlamda **İÇ İÇE, AKIŞKAN, MEKANSAL BÜTÜNLÜĞÜ ÖN PLANA ÇIKAN, KULLANIŞI VE GÜVENLİ** merdivenler dizisi olarak tasarlanan Mübayacı Sokak, **Avrupa Kültür Başkentine** yakışır bir tasarıma kavuşacaktır.

teras, giriş

PLANLAMA
2011/3/4

Öğrenci Gözüyle Yarışmalar; Kadın Dostu Mekanlar Kentsel Tasarım Yarışması

Duy(g)usal Mekanlar: Tunali Hilmi Caddesi – Kuğulu Park

Altan Kiremitçi*
Damla Özdemir*

*Şehir Plancısı,

Yarışma Süreci

2009 yazında stajdan kalan vaktimizi değerlendirmek ve mesleki anlamda bir şeyler yapabilmek adına ilan edilen öğrenci yarışmalarını araştırmaya başladık. Nisan 2009’da ilan edilen “**Kadın Dostu Mekânlar**” kentsel tasarım yarışması dikkatimizi çekti. Birleşmiş Milletler Kadın ve Kız Çocuklarının İnsan Haklarının Korunması ve Geliştirilmesi Ortak Programı’nın düzenlediği yarışma; kadınlara özgü ihtiyaçların ve beklentilerin karşılanabileceği, kadınların yaşamlarını kolaylaştıracak, kentsel yaşama etkin katılımlarını sağlayacak örnek kamusal mekânların yaratılması amaçlanmaktaydı. Bu yarışma ile mimarlık, şehir ve bölge planlama, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım eğitimi almakta olan lisans öğrencilerinin yaratıcı fikirlerini ortaya koymalarına ve tartışılmasına zemin hazırlamak hedeflenmişti. Sokak ve mahallede yaşam çevresi ve kent merkezinde kamusal mekânda kadınların günlük hayatlarının iyileştirilmesi yönünde, ülkemiz planlama ve tasarım süreçlerinde, normlar ve standartlarında değişiklik yapılmasına katkıda bulunmak da yarışmanın hedefleri arasındaydı.

Projeden Kesitler

Kadınların duyularıyla algılayabilecekleri, kendileriyle bütünleştirebilecekleri ve kendilerini oraya ait hissedebilecekleri mekânlar yaratmak projenin amacını oluşturmaktadır. Ayrıca; kentteki dezavantajlı grupların (çocuklar, yaşlılar, engelliler...) ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulacak bir tasarım yapılması ve bu grupların günlük yaşamlarını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi önem teşkil etmektedir. Engelliler, yaşlılar, çocuklar ve kadınların (hatta kadınların da kendi içinde gruplanması; çalışan, genç, ev hanımı, anne... gibi) ihtiyaçları belirlenmiştir. Tüm bunların kesişiminde ise; Duy(g)usal Mekânlar kavramı ortaya çıkmıştır.

“**Duy(g)usal Mekanlar = Duyusal Mekanlar + Duygusal Mekanlar**” olarak nitelendirilebilir.

Tema belirlendikten sonra, temaya yönelik olarak analizler yapılmıştır. Buna göre her bir duyuya hitap eden ve insan psikolojisini de dikkate alan analizler üretilmiştir.

Yarışma’da alan serbest bırakıldığı için, temamızla ilişki kurabileceğimiz yerler aramaya baş-

PLANLAMA
2011/1-2

ladık. Tam o sırada Ankara'daki kadınların sıkça ziyaret ettiği, kullanmaktan zevk aldığı bir alan olan Tunalı Hilmi Caddesi gözümüze çarptı. Alanla ilgili biraz araştırma yaptıktan sonra, caddeye adını veren Tunalı Hilmi Bey'in Cumhuriyet'in ilk yıllarında kadın haklarının savunuculuğunu yapmış birisi olduğunu öğrendik. Temamızla ve konuyla örtüşmesi sebebiyle alanımız belirlenmiş oldu.

Sonra kadınların problemleri ile alan özelindeki problemleri belirledik. Bunu yaparken şartnamede özellikle üzerinde durulan bir konu olan, dezavantajlı grupları da dikkate aldık. Bunun sonucunda sorunları çıkardık ve belli başlı gruplar halinde topladık. Bu başlıkları; fiziksel yapabilirlik, konfor, psikoloji ve güvenlik, sağlık, estetik, ulaşım ve altyapı olarak sınıflandırdık.

Tasarım aşamasına geldiğimizde, sorunlara yönelik olarak oluşturduğumuz kadın ihtiyaçlarına cevap vermeyi hedefleyen yaklaşımlarımızı, Duy(g)usal Mekanlar temamızla harmanlayarak bir plan oluşturmayı amaçladık. Plan ölçeği 1/500'dü. Buna yönelik olarak cadde yayalaştırması gerektiği kanaatiyle, Tunalı Hilmi Caddesi trafiğinin akabileceği alternatif bir güzergah belirledik. Alanın yayalaştırılmasından sonra, bir modüler tasarım grubu oluşturduk. Bu grupta, çimenlik, ağaçlık ve çiçeklik alanlar, havuzlar, gölgelik alanlar bulunmaktaydı. Yol boyunca bu grup çeşitli büyüklük ve açılarla tekrar etti ve çeşitli odaklar yaratıldı. Her bir odak insanın her bir duyusuna hitap edecek şekilde özelleştirildi.

Alanda önerilen sosyal yaşam ve ekonomik boyut da önemliydi. Ekonomik olarak; kadınların ekonomik özgürlüğünün ve kendi ayaklarının üzerinde durmasının sağlanması, böylece erkeklere ekonomik anlamda bağımlılığının azaltılması için çalışmalar yapılması önerilmiştir. Buna yönelik olarak; meslek edindirme kursları açılacaktır. Bilgi ve beceri edindirme kursları: ev hanımlarını kendi evleri içinde de üretime dâhil edebilecek şekilde beceri kursları kurulacaktır. El yapımı ürünlerin satışı için gerekli desteğin sağlanması için , reklam ve pazarlama ile ilgili destek verilecektir. Kadın yatırımcılara mikro kredi ve hibe desteğinin sağlanması hedeflenmiştir. Alanda kadınların istihdam edilmesi sağlanacak; bilgi ve becerilerinin ekonomik hayata kazandırılması amacıyla "Duy(g)usal Mekanlar" konsepti doğ-

rultusunda iş olanaklarının sağlanması hedeflenmiştir.

Sosyalleşme olarak ise; Kadınların sosyalleşmelerini sağlayacak, onları aktif hale getirecek birimler oluşturulacak yaklaşımlar sergilenmiştir. Bu bağlamda; **Sinema ve Tiyatro:** Kısa film festivalleri, güncel sinema filmleri, tiyatro oyunları ve bilgilendirme gösterimlerinin düzenleneceği düşük ücretli kadın sinemaları ve tiyatroları oluşturulacaktır. **Açık hava spor sahaları:** Açık havada düzenlenecek spor aletleri ile kadınlar spora teşvik edilecektir. **Kütüphane:** Kadın bilgilendirme çalışmaları yapılacaktır.(örneğin; bebek bakımı için hamile bilgilendirme günleri, çocuklar için hikaye günleri...) **Festivaller:** Örneğin; oyun günü, evcil hayvan günü, kişisel bakım günü, sanat günü... **Kadın Dostu Hayatı Destekleme Merkezi:** Her komşuluk ünitesinde düşünülecek bu birimler kentlerde valilik ve belediyelerle ortak çalışacak; kadın sağlığı, kadın hakları, çalışma olanakları, yetenek geliştirme, boş zaman değerlendirme, çocuk bakımı, aile planlama, ekonomik özgürlük sağlanması gibi her konuda önder olacak şekilde bilgi sağlayacak, böylece mahalle ölçeğinden kente hatta ülkeye kadar büyük bir ölçekte "bilinçli kadın" profilinin sağlanmasında önemli bir yer tutacaktır. Devlet eliyle kurulması sebebiyle sivil toplum örgütlerinin ötesinde hizmet verecek ve planlamayla da zorunlu kılınacaktır.

Sonuç olarak; kadınları ve dezavantajlı grupları dikkate alan, her türlü ihtiyaçlarını karşılamalarına olanak sağlayan bir mekan tasarlanmıştır.

Projenin Kırılma Noktaları

Alan: Alan seçiminde problemleri bir alanın seçiminden önce, zaten kullanılan bir alanı temayla ilişkilendirerek farklı kılmak — **Tunalı Hilmi Caddesi**

Tema/Konsept : Kadınların ve erkeklerin farkını ortaya koymak — **Duy(g)usal Mekanlar**

Fikirden Mekana: Tasarım elemanlarının ve sokak mobilyalarının seçimi — **Tasarım**

Sosyal ve Ekonomik Bağlam: Kadının sosyal etkinliğinin ve ekonomik özgürlüğünün sağlanması — **Sosyo-ekonomik Planlama**

Sonuç ve Kazanımlar

Kadın Dostu Mekânlar Yarışması'nın bizlere büyük kazançlar sağladığını söyleyebiliriz. Özellikle öğrenci yarışmalarının, eğitim süreci ile bir bütün olduğu; öğrencinin öğrendiklerini okul hayatı dışında kullanabilmenin ve kendine olan güveninin gelişmesinin etkin bir aracı olduğu kanaatindeyiz. Aynı zamanda sistematik ve çok yönlü düşünme, kendi eksiklerini bulup giderme, konunun ele alınışının çok farklı şekillerde ola-

bileceğini görebilme, ekip ruhunun önemini kayrayabilme gibi yetileri de kazandırdığını düşünüyoruz. Yaratıcılığın gelişmesi açısından da büyük önem arz ettiği görüşündeyiz. Öğrenci yarışmalarının önemli bir tecrübe ve deneyim kazandırdığına inanıyoruz. Gerek öğrenci yarışmalarının, gerekse diğer planlama ve tasarım yarışmalarının yapılması; "En İyi Seçme" konusunda tasarımcılar ve ülkemiz açısından önemlidir. Bu sebeple, yarışmaların önemini farkındayız ve sürekliliğinin olması temennisi içerisindeyiz.

PLANLAMA
2011/1-2

Kentsel Mekânın Üretilmesinde Yarışmaların Önemi

Necati Uyar

Cumhuriyetin ilk yıllarından başlayarak, kent planlarının bütüncül olarak elde edilmesinde yarışma yöntemini sıkça kullanmış olan ülkemizde, özellikle plan onama yetkilerinin yerel yönetimlere devredildiği 1980’li yıllar sonrasında planlama kararlarının elde edilmesinde yarışma yönteminden hızla uzaklaşmıştır. Planlama kararlarını üretecek ekibin seçilmesinde, yarışma yöntemiyle seçimin yerini yerel yöneticilerin tek seçiciliği ya da ihale mevzuatının seçiciliği almıştır.

Bu yeni dönemde tercih edilen seçme ölçütleri arasından, uzman jüri üyeleri tarafından tespit edilen planlama kararlarının ‘yerindeliği’, ‘uygulanabilirliği’ gibi ölçütler çıkarken, hizmet maliyetinin düşüklüğü ile planlama kararlarıyla oluşacak rantı yönlendirmede ‘uyumlu çalışma yapacak ekip’ ya da ‘sübjektif değerlendirmelere dayalı ‘güvenilir ekip’ tanımlamaları yeni seçme ölçütleri olarak öne çıkmıştır.

Ülkemizde kentsel mekâna yönelik düzenlemelerde, genel planlama kararlarının verilmesinde yarışma yönteminden vazgeçilirken, planlarda yer seçim kararı verilmiş kullanımlara yönelik mimari proje yarışmalarının yanı sıra, oluşan ya da oluşacak olası noktasal kent sorunlarının çözümü ve kentsel mekân kalitesinin artırılmasına yönelik kentsel tasarım düzenlemeleri için de yarışma yöntemi tercih edilmektedir.

Genellikle kentsel tasarım ‘proje yarışması’ olarak isimlendirilse de, şartnamelerde yer alan sorun tanımlamaları ve sorunlara yönelik çözüm arayışlarıyla aslen planlama kararlarının da verilmesini gerektiren kentsel mekâna yönelik bu tür yarışmalar, sorun tanımlamasına bağlı olarak doğru bir kurgulamayla, farklı meslek disiplinlerinden uzmanların bir arada çalışarak üretmesine olanak sağlaması açısından da büyük öneme sahiptir.

Aynı sorun alanına yönelik, farklı mesleki ve kültürel birikimlere dayalı seçeneklerin geliştirilmesine, bu seçeneklerin ve geliştirdikleri çözümlerin karşılaştırılmasına, kıyaslanmasına olanak sağlayan yarışmalar, salt bu yönüyle mesleki deneyimin, görgünün, birikimin arttırılması, meslek kültürünün geliştirilmesi açısından da büyük öneme sahiptir.

Kent planlama kararlarının üretilmesinde yarışma yönteminden uzaklaşılması, kentlerimizin gelişmesinde, kentsel sorunlara çözüm üretilmesinde, seçenekler üzerinden tartışma ve seçme olanağının da ortadan kalkmasına neden olmuştur. Kentsel tasarım ölçeğinde de olsa, yarışmalar yoluyla kentsel mekâna yönelik geliştirilen seçenekler, doğru çözüme ulaşma olasılığını artırırken, olası kentsel sorunların oluşması olasılığını azaltmakta, kentsel mekân kalitesinin yükselmesine ve dolayısıyla kentsel yaşam kalitesinin de yükseltilmesine aracılık etmektedir.

* Şehir Plancısı,
TMMOB
Şehir Plancıları Odası
Genel Başkanı

PLANLAMA
2011/1-2

Geçmiş yıllarda ulusal bir mevzuata sahip olmayan yarışmaların Kamu İhale Kanunu çerçevesi içine alınması ve bu amaçla “Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği”nin yürürlüğe girmesi sonrasında meslek odalarının yarışma süreci içindeki rolü tanımlı hale gelmiştir. Meslek odalarının, kendi meslek alanlarıyla ilgili konularda düzenlenen yarışmalar için jüri üyesi belirlenmesi ve süreci denetlenmesi konuları, TMMOB mevzuatı dışında yeni bir yasal dayanak kazanmıştır. Ancak söz konusu mevzuatın uygulanmasında sıkça sorunlar yaşanmakta, özellikle farklı disiplinlerin bir arada üretime katıldığı proje yarışmalarında jüri oluşumu ve seçiminde sorunlarla karşılaşmaktadır.

Her ne kadar ulusal bir mevzuatla tanımlanmış da olsa, yarışma sürecinin farklı aşamalarında, yarışma ortamının güvenilirliğine ilişkin tartışmalar geçmişte olduğu gibi günümüz yarışmalarında da sürmektedir. Yarışma öncesinde hazırlanan şartnamelerin yetersizliğinden kaynaklanan tartışmalar, yarışmaların başlangıcından sonuçlanmasına kadar sürerken, yarışmaların sonuçlanması sonrasında ödüllerin dağıtımı, jüri paylarının ödenmesi, kazanan yarışmacı ile sözleşme imzalanması ve kazanan projelerin uygulanması konusunda geçmişte var olan sorunlar bugün de sürmektedir.

Geçmiş yıllardan farklı olarak, bütüncül planlama yarışmaları yerine tercih edilen kentsel tasarım proje yarışması alanlarının kapsam açısından kent bütünü ile karşılaştırıldığında oldukça küçük alanlar durumunda olması ve bu kapsamda kentlerimizde planlanması, projelendirilmesi gereken sorunlu alanların çokluğu dikkate alındığında, günümüzde yarışma yönteminin yeterince tercih

edilmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumun temel nedenlerinden biri, kentsel tasarım projelerinin mevzuat içinde tanımlanmış, hazırlanması zorunlu projeler arasında bulunmamasıdır.

Ülkemizde geçerli olan yasal düzenlemelerde, kent planlama kararlarından mimari proje çalışmasına doğrudan geçiliyor olması, kentsel tasarım projelerinin elde edilmesinde yasal zorunluluk bulunmaması, bu amaçla yapılan çalışmaların ve uygulamaların tercihe bağlı olarak sınırlı sayıda kalmasına neden olurken, doğal olarak bu amaçla yapılan yarışma sayısını da sınırlı sayıda kalmaktadır.

Kentlerimizde mekân kalitesinin yükseltilmesi açısından büyük öneme sahip olan kentsel tasarım proje çalışmalarının, uygulama açısından zorunlu tutulmasına ilişkin düzenlemelerin ilgili mevzuat içinde yerini alması, gelecek yıllarda bu konuda yapılacak yarışmaların sayısında da önemli artışlara neden olacaktır.

Kentsel mekâna yönelik yarışmaların içeriğinde yaşanan değişim, planlama yarışması sayısının azalması, kentsel mekâna yönelik yarışmaların ağırlıklı olarak mimari proje yarışmalarına ve az sayıda kentsel tasarım yarışmasına dönüşmüş olması, şehir plancılarının zaman içinde yarışma süreçlerinden uzaklaşmasına neden olmuştur. Meslek alanımızda yaşanan bu uzaklaşma sorununun varlığını tespit eden Şehir Plancıları Odası, 2001 yılından başlayarak Oda yayın organı olan Planlama Dergisi içinde güncel yarışma projelerine, projelere yönelik değerlendirmelere yer vermeye başlamıştır. Yaklaşık on yıldır sürdürülen bu yaklaşım, mesleğin gelişmesi ve üyelerimizin mesleki görgülerinin arttırılması açısından oldukça önemlidir. Bu tür çalışmalar önümüzdeki yıllarda çeşitli etkinlikler ile devam ettirilecektir.

Yarışma ile Buluşma

Hasan Topal

Yapılarımızın ve yapılı çevremizin, kentlerimizin oluşması – gelişmesi sürecinde nitelikli yapı ve mekânların elde edilmesi her zaman duyarlılıkla ele alınması gereken bir beklentidir. En azından kentlerde karar vericilerin ve meslek insanlarının bu duyarlılığı en üst düzeyde taşımaları gerekir.

Nitelikli kentsel mekânların ve mimarilerin yaşayanların mutluluğuna katkıda bulunacağı genel olarak bilinen ve kabul edilen bir olgudur.

Kentin nitelikli mekânlara, yapıların nitelikli mimari düzeylere sahip olabilmesi kuşkusuz bu alanda taşınan duyarlılıkların yanı sıra bu düzeyin nesilsel elde edileceği hep tartışma, araştırma konusu olmuştur.

Yarışma kurumu, işte bu arayışın ve beklentinin karşılanmasında en önemli araçlardan biridir. Özellikle Avrupa ile karşılaştırıldığında sayıları çok yetersiz olmakla birlikte ülkemizde 1930’lu yıllardan günümüze yarışma alanında önemli bir deneyim ve pratiğin geliştiği de bilinmektedir.

Özellikle 1950’lerde çıkarılan “Mimarlık ve Şehircilik Yarışmalarına Ait Yönetmelik” ile önemli bir düzenlemeye kavuşan yarışma ortamı geçen yetmiş yıllık süreçte yeterli sayısal çokluğa ulaşmamış, süreç içindeki mevzuat değişiklikleri ile günümüzde özellikle şehircilik-planlama alanında yok denecek kadar azalmıştır.

Meslek alanlarının zenginleşmesi ve farklı uzmanlıkların ortaya çıkmasıyla kentleşme ve yapılaşma alanında uzmanlıkların etkin rollerinin

tanımlanamayışı, yarışma alanında da olumsuz yansımalarını bulmuştur. Esasen farklı uzmanlıkların birlikte üretilebilme yeteneğini geliştirecek örgütlenmeler yerine yetki sınırları üzerinde yürütülen tartışmalar yarışmalar sistemini de güçsüzleştiren bir sonucu yaratmaktadır.

Yarışma sürecinde şartname hazırlığı ve değerlendirme aşamasında önemli bir belirleyici olan jürilerin oluşumu istenilen, beklenen performans karşılayacak bir yapıya kavuşturulamakta, çok disiplinlilik adına zaman zaman her alandan bir temsilci ile tek seçiciye dönüşen jüriler oluşturulabilmektedir.

Diğer yandan merkezi ve yerel yönetimlerin sınırlı sayıda yarışma açıyor olması büyük bir eksikliktir. Bütün uzmanlıkların ve meslek insanlarının buldukları her ortamda yarışmaların çoğaltılmasına yönelik kararlı, ısrarlı ve sürekli bir eylemlilik içinde olması zorunludur. Kuşkusuz meslek odaları bu sürecin en önemli ve sorumlu aktörleri olmak durumundadır.

Nitelikli kentsel mekânların ve mimari düzeyi yüksek nitelikli yapıların elde edilmesindeki rolünün yanı sıra genç meslek insanlarının kendilerini ifade edebilecekleri eşit fırsatlar ve olanaklar bulabileceği, bu özelliği nedeniyle de vazgeçilmez bir alan olan yarışma kurumunun güçlendirilmesi, bu anlamda mevzuatının da olumlu yönde geliştirilmesi meslek kurumların önemli gündemi olmalıdır.

Yarışmaların, öngörülen program için çok sayıda öneri içinden uygun olanın seçilmesine olanak

Mimar,
TMMOB Mimarlar
Odası İzmir Şubesi
Yönetim Kurulu
Başkanı

PLANLAMA
2011/1-2

sunmasının yanı sıra, meslek ortamlarının gelişmesine olan katkısı da yadsınmaz. Yarışmanın en iyi mekânsal düzenlemeyi ve yapıyı elde etmek yerine, en uygun olanı elde etmek için sürecin bir aşaması olduğu anlayışının benimsenmesi de önemli bir algı değişikliği olacaktır.

Kentsel mekânların ve yapıların planlarının ve projelerinin elde edilme sürecinde kamu kurumlarının ve yerel yönetimlerin yarışmalar yöntemini seçmelerine engel oluşturan politikaların ve mevzuat sorunlarının aşılması yine uzun soluklu bir uğraşmayı gerekli kılmaktadır.

Bu alanda belki de en önemli güç ise yine meslek insanlarının sahip olmaları gereken bilgi ve yetenekleri olacaktır. 2008 yılında güncellenen ve yerel yönetimlere tavsiye niteliğinde olan Avrupa Kentsel Şartı, kentler ve mimari düzeyleri konusunda çok önemli stratejiler önermektedir.

“Kentlerimiz ve kasabalarımız uygarlığın kavşaklarıdır. Kültür açısından da mimarileri açısından da farklı ve farklılaşmış yerleşimlerdir ve bu farklılıklarını ve özgünlüklerini koruyarak böyle kalmaları gerekir. Bir yandan yapıların ve hizmetlerin standartlaştırılmasını, öte yandan tek düzeyi sıkıcı izlerini her yerde bırakan kültürel bir pazarın kurallarını tanıyan küreselleşmiş bir kentsel gelişme modelinin yarattığı zevksizlik örneği gelişmenin risklerinin farkındayız.

Kentlerimizin ve kasabalarımızın bilgi, kültür ve sanat yuvaları haline getirme amacımızda kentlerin mimari güzelliklerini dikkate almadığımız takdirde saygınlıktan yoksun kalacağımızın farkındayız.

Bu bağlamda kentsel peyzajlarımızın son elli yılda çok kez üst düzeyde bir mimari kalite endi-

şesi duyulmadan geliştiğinin farkındayız. Kent çevrelerindeki peyzajların pek çoğunu ihmal ettik ve kentlerimizin ve kasabalarımızın eteklerini ruhsuz ve yaratıcılıktan uzak bir ticari kentsel planlamaya terk ettik. Bu nedenle mekânsal gelişmemizde mimarlık boyutunu daha fazla dikkate almak ve karar vericilerde ve kentlilerde canlı bir mimari kültürün gelişmesini teşvik etmek istiyorum.

Kentlerimizle ve kasabalarımızla ve onların kültürü ile olduğu kadar mimarileri ile de gurur duy-mak arzusundayız.”

Kentsel şartın bu stratejilerinin ülkemiz kentlerinde yaşama geçmesinde de yarışmalar çok önemli bir işlev görecektir. Yeter ki karar vericilere bu anlayış ve kente dair bu anlamda sorumlulukları benimsetilebilsin.

Kentlerimizin genel olarak sorununu plansızlık ve tasarımsızlık olarak tespit edecek olursak, birbiri ile iç içe olan, birbirini tamamlayarak güçlendiren, birbiriyle sürekli ve önceliksiz etkileşim içinde olan mekânsal gelişme karar ve ölçeklerinin yarışmalar ile geliştirilmesi, zenginleştirilmesi uygar bir tutum olacaktır.

Yaşayanların mutluluğuna katkıda bulunabilecek nitelikli bir kentsel mekân ve kentin nitelikli mimarisi için başta kamu kurum ve kuruluşları ile yerel yönetimler olmak üzere bütün kurumlara çok önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Meslek insanları ve kuruluşları bu anlamda tavizsiz ve ısrarcı olarak taleplerini her ortamda gündeme getirmeli, kentsel mekânın ve yapıların gerçekleşme, yeniden üretilme aşamalarında yarışma ile daha sık ve çok buluşmasını sağlayacak süreçleri yaşama geçirmelidir.

Peyzaj Mimarları Odası'nın Yarışmalara Bakışı

Oğuz Yılmaz

Peyzaj Mimarlığı penceresinden baktığımızda, fiziksel çevremizi ya da yaşam ortamlarını planlama, tasarlama ve yönetmede önemli bir araç konumundaki proje yarışmaları; ilgili meslek disiplinlerinin kendi alanlarında ve disiplinlerarası çalışma ortamlarında yeni yaklaşım ve çözümleri sergilemeleri açısından büyük önem taşımaktadır. Eğitim-öğretimde, profesyonel yaşamda, akademik ortamda ve meslek odası etkinliklerinde proje yarışmalarının önemli bir yeri ve büyük katkısı olduğu yadsınamaz.

Son yıllarda dünyada ve ülkemizde gündeme gelen; küreselleşme etkilerinin, siyasal ve sosyal olayların, çevre sorunlarının (iklim değişikliği, su kaynakları, kirlenme vb.) en alt ölçekteki yaşam ortamlarımıza kadar uzanan etkileri, planlama ve tasarım alanlarında önemli değişimleri zorunlu kılmaktadır. Bu değişimleri eğitim-öğretim ve meslek pratikleri yanında proje yarışmaları ve yönetmelikleri kapsamında da değerlendirmek gerekir. Ancak 21. yüzyılın önümüze koyduğu bu duruma, proje yarışmaları yoluyla sadece bir meslek disiplini ya da meslek odasının çözüm getirmesi mümkün değildir. Bilime dayalı, tüm art düşüncelerden arınmış bir uyum içinde, meslekler arası işbirliği sağlanması zorunludur.

Disiplinlerarası çalışmaları özellikle gerektiren proje yarışmaları, ülkemiz pratiğinde halen 'egemenlik alanı' olarak görülmekte ve 'zoraki' disiplinlerarası ekip oluşturma anlayışının ötesine

geçememektedir. Gelişmiş ülkelerde olduğu gibi, ülkemizde de eğitim-öğretim ortamlarından başlamak üzere, fiziksel planlama ve tasarımdan sorumlu olan mimarlık, kent planlama, peyzaj mimarlığı öğrencilerinin aynı ortamlarda, ortak dersler alması ve proje stüdyolarına girmesi hem kendi meslek disiplinlerinde hem de disiplinlerarası proje çalışmalarında ortak bir dilin geliştirilmesine hizmet edecektir. Bu ortak anlayış, ülkemizde yukarıda belirtilen meslek disiplinlerinin eğitim-öğretimini yeniden yapılandırmayı ve buna bağlı olarak proje yarışmalarında meslek alanı pratiğini ve mesleklerarası etkileşimi kendi doğal sürecinde ele almayı gerektirmektedir. Bunun dışındaki tüm durumlarda proje yarışmaları, ortaya konacak ürünlerin her ölçek ve içerikteki yaşam ortamlarının biçimlendirilmesine daha etkin bir şekilde katkı sağlamak yerine, meslek disiplinlerinin birbirleri üzerinde egemenlik kurma alanı olmayı sürdürecektir.

Yarışmalarda önemli bir sorun jüri oluşturulması aşamasında yaşanmaktadır. Jüriler yarışmanın konusu ve içeriğindeki ağırlığa göre değil, genellikle yarışmayı açan meslek disiplininin ağırlığı esas alınarak yapılmaktadır. Oysa TMMOB çatısı altında, aynı temel amaçları paylaşan meslek disiplinleri olarak, bilimsel ve mesleki etik tek yönlendiricimiz olmalıdır.

Benzer bir sorun yarışma ekibinin oluşturulmasında, özellikle ekip başının belirlenmesinde de

Prof. Dr.
A.Ü. Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı Bl.
TMMOB
Peyzaj Mimarları
Odası Genel
Başkanı

PLANLAMA
2011/1-2

yaşanmaktadır. Konu ve içerik ağırlığı burada da belirleyici unsur olmalı, en iyimser yaklaşımla; ekip başı planıcı-tasarımcı meslek disiplinlerinden olmalı ve ekip başının belirlenmesi ekip üyelerine bırakılmalıdır.

Yarışma sonucu ortaya çıkan ya da ödül kazanan projelerin uygulamasının sınırlı olması da bir başka sorundur. Yarışmalar meslek disiplinlerindeki çağdaş gelişmeleri ve ürünleri ortaya koyma yanında daha toplum için sağlıklı, yaşanabilir ve sürdürülebilir fiziksel yaşam ortamları oluşturulmasına hizmet etmelidir.

Proje yarışmalarındaki bu çok katmanlı sorunları; ilgili akademik ortamlar, meslek odaları, kamu kurum ve kuruluşları ve özel sektörün mercek altına alarak; proje yarışma şartnameleri ve yönetmeliği, eğitim-öğretim, akademik ve profesyonel yaşam açısından sorgulaması, yaşam ortamlarımız açısından gereklilik taşımaktadır. Aksi halde geleceğin yaşam ortamları ya da senaryolarını ele alma esnekliğine sahip olan proje yarışmaları, ülkemizde bu yolda öncü olma fırsatını kaçırmak gündemdeki sorunların sarmalında kalmayı, az uygulanır veya tartışılan bir yöntem olmayı sürdürecektir.

Almanya'da Kent Planlama Yarışmaları

Ali Vardar

Y. Şehir Plancısı

Almanya planlama pratiğinde kentsel geliştirme projelerin tasarlanmasında yarışma yöntemi geleneksel olarak çok yaygındır. Gerek seçkin dönüşüm alanlarının plan ve konseptlerinin hazırlanmasında, gerekse önemli arsaların projelendirilmesinde yarışmalar kent geliştirme süreçlerinin vazgeçilmez öğeleridir. Bir kentte kaliteli semtlerin, çalışma alanlarının, parkların, meydanların veya yapıların ortaya çıkabilmesi ve kentlerin kişiliklerinin güçlendirilebilmesi için farklı tasarım önerilerinin yarışmasından daha makul ne olabilir?

Örneğin başkent Berlin'in kentsel kimliğinin oluşmasında farklı dönemlerdeki mimarlık ve kent planlama yarışmalarının sonuçlarının azımsanmayacak katkısı olmuştur. Kentin farklı gelişme evrelerinde düzenlenmiş yarışmalara birçok örnek verilebilir: 1910 yılında sonuçlanan ve her ne kadar sonuçları inşa edilmese bile Berlin kent planlaması düşüncesinde etkiler yaratan, uluslararası ilgi çeken Büyük Berlin Yarışması hatırlanabilir. Bu yarışmanın ödül sahibi Prof. Jansen yıllar sonra Ankara yarışmasını da kazanacak ve Türk şehircilik camiasında nesiller boyu adından söz ettirecektir. Harp sonrası Berlin'in 'modern' mimari ve şehircilik ilkeleri doğrultusunda yeniden inşasına yönelik yarışmalar (1953 Hansaviertel; 1957 Hauptstadt-Berlin) akla gelir. İki Almanyanın birleşmesinden sonra Berlin kent merkezinin yeniden inşasında, hükümet ve par-

lamento mahallesinin yapılandırılmasında şehircilik, kentsel tasarım, peyzaj düzenleme ve mimarlık yarışma projeleri temel alınmıştır.

Almanya'daki yarışmalar 1876 tarihinde tanımlanan aşağıdaki ana prensipler çerçevesinde düzenlenmektedir:

- Tüm katılımcılara yarışma sürecinde eşit davranılması
- Net, açık ve belirgin bir görev tanımı
- Uygun bir maliyet – külfet dengesi
- Yetkin ve ehliyetli bir jüri oluşturulması
- Yarışma projelerinin anonim olarak değerlendirilmesi
- Birinci ödüle uygulama projesini hazırlamak üzere görev alma perspektivi sunulması.

Federal Mimarlar Odası istatistiklerine dayanarak 2004 – 2008 yıllarında yılda ortalama 250 - 300 yarışma düzenlendiği söylenebilir. Bu yarışmaların % 20 - 25 i şehir planlama / kentsel tasarım (Staedtebau) konularını kapsamaktadır.

Almanya'daki planlama yarışmalarına dönük gözlemler iki başlıkta toparlanabilir:

- Süreç ve içerik
- Formel çerçeve

PLANLAMA
2011/1-2

1. Süreç ve içerik

Alman kentleri nüfus bakımından büyüme eğiliminde olmadıkları, ya da çok sınırlı bir büyüme gösterdikleri için, yarışmalar genellikle verimsiz kullanılan, terk edilmiş veya ileride şimdiki fonksiyonunu kaybedecek alanların (dönüşüm alanları) yeniden geliştirilmesi hedefine yöneliktir. Ekonomik ömrünü tamamlamış sanayi, liman ve demiryolu alanları, ihtiyaç fazlası askeri alanlar, günün gereklerini karşılayamayan okul ve hastaneler, düşük yoğunluklu konut alanları, kent içi boş alanlar, istasyon ve anayol çevreleri - kentler için taşıdıkları gelişme potansiyelleri nedeniyle - yarışmaların konusudur. Ayrıca park, yeşil alan ve kentsel meydanların yeniden düzenlenmeleri de yarışmalar yoluyla olmaktadır.

Yarışma, sürecin sadece bir aşamasıdır

Herhangi bir kentsel alan için düzenlenecek planlama yarışması, o alan için kurgulanan stratejik kentsel geliştirme sürecinin bir basamak taşı olarak hazırlanır. Yarışmayla sadece **bir fikir projesi elde etmek, bir geliştirme ana fikri yakalamak, yalnız fikir projesi yarışmalarına has bir hedefdir. Şehircilik ve kent tasarım projeleri bilindiği gibi çok aktörlü projelerdir ve gerçekleşme senaryolarının baştan iyi tanımlanması gerekir.** Proje gerçekleştirmeye yönelik çalışmalarda yarışma öncesi ve sonrası (uygulamaya kadar olan süre) dahil olmak üzere, idarece tüm süreç kurgulanarak, bu süreçte hangi uygulama araçlarının (proje organizasyonu, proje bütçesi, idarenin kendi içindeki proje organizasyonu, gerekli resmi kararlar ve hemşerilerle iletişim vs) nasıl kullanılacağı gözden geçirilir. Ön hazırlıklar bütün uzmanlık birimlerinin katkılarıyla, onların görüşleri alınarak titiz bir biçimde yapılır. Ayrıca idare dışında yarışmanın gerçekleşmesinde rol üstlenebilecek tüm kurum ve kuruluşlar, mülk sahipleri mümkün olduğunca sürece katılmaya çalışılır. Bu hazırlıkların niteliğinin iyi olması yarışma sonuçlarından uygulamaya geçerken az pürüzün çıkmasını ve seçilen projenin kamuoyunda kabul görmesini sağlar. Ancak bu hedeflere her yarışmada ulaşmak mümkün olmamakta ve bazı ödüllü projeler uygulama şansı bulmaksızın rafa kaldırılmaktadır.

Eleştirici hemşeri

Almanya'da yarışmalardan söz edilirken, bu yarışmaların hangi ortamlarda gerçekleştiğine ve vatandaş beklentilerine kısaca değinmek yararlı olur: Demokrasi kültürünün artması ve konuya ilginin çoğalması sonucu, plancılar çoktan fildişi kulelerinden alana inmiş, ona güvensiz ve hatta kızgın vatandaşın nefesini enselerinde hissetmektedir.

Şimdiye kadar gerçekleşen bir çok planlama uygulaması sonucu halkın bir kesimi yerel siyasetçilerin ve bürokratların dediklerine ve yaptıklarına kuşkuyla bakmakta, bir çok projede programatik hedeflerin yanlış, ya da tek taraflı tanımlandığını ileri sürmektedirler. Planlamaya ilgili vatandaşlar çeşitli motivasyonlarla süreçte etkin rol almaktadırlar: Planlamadan olumsuz etkilenebilecekler, ya da etkilenebileceğini düşünenler; kentine sahip çıkan ve bazı olguların göz ardı edildiğini fark ederek o konulara dikkat çeken ve inisiyatif gösterenler; kentsel rantın belirleyici olduğunu ve sosyal dengelerin sağlanmadığını düşünenler ve buna tepki duyanlar; kendi hayat görüşlerinin tercihlerinin ve değerlerinin süreçte unutulmamasına çaba gösterenler; eksik veya yanlış hazırlıkların farkına varanlar; plancıların makul olmadığını, siyasetçilerin kararlarında taraflı davrandığını düşünenler... Böylece boş alanların imara açılabilmesi, gürültü getiren yeni yol bağlantılarının inşası, yeşillikleri azaltarak mevcut konut alanlarında yoğunluk arttırımına gidilebilmesi vs için kuvvetli gerekçelerin gösterilmesi ve alternatiflerin sunulması gerekmektedir. Bu güvensizlik ortamı hedeflerin net, süreçlerin açık olmasını ve kamuya iletişimin özenle yapılmasını gerektirmektedir. İleride anlatılacak olan 'kooperatif süreç yarışmaları' sonucu kentliyle idare -ve plancı- arasındaki dialog yarışma sürecinde de korunmak istenmektedir.

Vatandaşın genel eleştirel tutumu idareyi oldu bitiler yapmamaya, yarışma programlarının belirlenmesinde vatandaş zamanlıca sürece katmaya zorlamaktadır. Yarışma şartnamesine konu olacak stratejik ve operasyonel hedeflerin tanımlanması ve bu hedeflerin ilgili kuruluş ve kent sakinlerine ve de örgütlerine tanıtılıp, onların görüşlerinin sürece dahil edilmesi ileride yarışma sonuçlarının kentlilerce kabul görmesini kolaylaştırmaktadır.

Almanya’da kent sorunlarına duyarlı aktif bir kentli vatandaş kesiminin varlığı, bu kesimin yerel siyasetçilerden bağımsız olarak, kendi çıkar ve görüşlerini dolaysız olarak sürece katma talebi, planlama süreçlerinin daha başlangıçtan dış iletişimi ihmal etmeyen, katılıma olanak sağlayıcı bir şekilde kurgulanmasını gerektirmektedir. O bakımdan planlamalarla istenilen değişikliklerin gerekçeleri, tanımlanan hedefler, vatandaşla uygun ortamlarda paylaşılmaya çalışılmaktadır. Ancak bu konudaki çabaların başarı düzeyleri farklıdır.

Halkın politikacılara güvensizliği en son 2010 yılında Stuttgart 21 projesinin uygulanması sırasında belirginleşmiş, hemşeri – idare / politika çatışmasında (çelişkiyi azaltmak için göreve getirilen tarafsız ve saygın bir arabulucunun tüm çabalarına karşın) henüz ortak bir noktaya gelinememiştir. Stuttgart 21 projesiyle kent merkezinin demiryolu bağlantıları değiştirilmek istenmekte, istasyonun ve çevresinin yeniden yapılanması hedeflenmektedir. Çevreye de etkileri olacak bu dev projenin maliyeti 4,1 milyar euro olarak hesaplanmaktadır.

Stuttgart 21 projesi Almanya’da her yıl seçilen ‘yılın yeni kelimesi’ tercihini de etkilemiştir: Alman Dil Derneğince 2010 yılının yeni kelimesi ‘Wutbürger’ yani ‘kızgın vatandaş’ olarak belirlenmiştir. Bu yeni kelimeyle kendi beklentilerinden uzak karar veren politikacılara tepki gösteren halk ifade edilmektedir.

Yarışma programı (ihtiyaç programı) ve raporörlük

Yarışmacılara verilen hazırlık belgesinde plan alanı ve çevre bağlantılarıyla ilgili veri ve değerlendirmelerin (analitik veriler) yanında bizde ‘**ih-tiyaç programı**’ olarak adlandırılan **yarışma görev tanımı** yapılır. Siyasi tercihler, vatandaş katılımıyla yapılan toplantılarda saptanan kamuoyu beklentileri, ulaşılmak istenen hedefler yarışmacılarca dikkate alınması üzere belirlenir. Ayrıca ulaşım, çevre, teknik ve sosyal altyapı, anıt koruma vs gibi farklı uzmanlık raporlarında belgelen talep ve değerlendirmeler de yarışma hazırlık kitapçığına entegre edilir. Hazırlık belgesinde gerçekleştirilmek istenen programatik hedefler ve tasarlanması istenen kullanım alanlarının miktarı açık bir şekilde belirtilir ve yarışma

raportörlüğünce (Vorprüfung) bu hedeflerin ne ölçüde tutturulup tutturulmadığı jüri toplantısı öncesi kontrol edilir. Yarışma için hazırlanan hazırlık kitapçığının kalitesi yarışma sonuçlarının verimliliğini belirler.

Çoğu zaman nitelikli bir şartnamenin ve yarışma programlarının hazırlanması günlük rutin içinde çalışan ve bu işi sık sık yapmayan belediye idaresine ek bir külfet getirdiği için planlama yarışma şartnamelerinin hazırlanması ve raporörlük görevleri özel ihtisaslaşmış ofislere ihale edilebilir. Bu tür serbest bürolar yarışmayı hazırlayan kuruluşun gözetim ve desteğiyle hem yarışma hazırlık kitapçığını hazırlarlar, hem de yarışmanın uygulanmasında idareye danışmanlık ve organizasyon servis hizmetleri verirler.

Böylece jüri toplantılarının ve kolokyumların organizasyonu, protokollerin hazırlanması, ön değerlendirmeler vs gibi raporörlük görevleri ‘Vorprüfer’ olarak adlandırılan bu ofislerce yapılır.

Her ne kadar raporörlük görevleri serbest ofislere ihale edilse bile, yarışmayı açan kurum kendi içinde bir proje organizasyonuna giderek proje sorumluluklarını, yarışma hazırlık katkılarının ve süreçteki iç ve dış iletişiminin nasıl sağlanacağını belirler.

Projelerin iletişimi

Kentlerde doğru ve verimli planlama strateji ve kararlarının ortaya çıkmasında günlük politikanın güdümünde olmayan belediye kadroların yeri yadsınamaz. Seçmenlerin oylarıyla belirlenen politik tercihlere göre öncelikli kent geliştirme stratejilerine ve projelerine karar verilmesi doğaldır. Ancak siyasi kaygıların teknik, çevre ve kültürel uzmanlık alanlarına müdahalesi kabul edilemez. Nitelikli projelerin hazırlanması, projelerin kentlilerin ve meslek çevrelerinin gözünde değer bulması, uluslararası ilgi çekebilmesi ancak yetenekli, ehliyetli kadroların çalışmasıyla olur. Özellikle büyük şehirlerde imar kadrolarının başındaki makamı dolduran kişi siyasetçilerle, yatırımcılarla, vatandaşla, medyayla, meslek çevreleriyle verimli ilişki kurabilen, bu kesimlerce mesleki birikimi nedeniyle saygı gören, günlük politikaya mesafeli duran teknik bir otorite olmak durumdadır. Büyük Alman kentlerinde siyasi yöne-

ticilerin yanında 'Oberbaudirektor, 'Stadtbaurat', 'Senatsbaudirektor' gibi benzer adlarla bu tür makamlar sağlanmıştır. Günlük rutin işlerin ötesinde ağırlıklı olarak stratejik kentsel projelerle uğraşan bu makamlar kentlerinde tutarlı ve nitelikli şehirciliğin garantörü rolünü üstlenmekte ve siyasetçilere danışmanlık yapmaktadırlar. Seçim dönemlerini aşan sözleşme süreleri bu kişilere siyasete mesafeli durma şansını sağlamaktadır. İmar idaresinin 'halka dönük yüzü' olan bu plançılar kentlerinde tanınırlar.

Bu 'direktörler' kentlerindeki yarışma süreçlerinde ve jürilerde aktif rol alırlar ve sonuçların medyaya ve kamuya iletişimini üstlenirler. Yarışma sonuçlarının medyada yer alması, halka açık toplantılarda anlatılmasıyla konuya kentte ilgiyi artırır. Yerel gazeteler kendi şehirlerinde olan bitenlere ilgi gösterdikleri için şehircilik konularını izleyen ve konulara hakim gazetecileri vardır. Projelerin farklı yönleri gazetelerde yer alır, kolokyum ve sergilere geniş vatandaş katılımı çekilmeye çalışılır. İlgili halkla birlikte yapılan atelye çalışmalarında çalışma gurupları ve moderasyon yöntemleriyle toplantıların verimli olması istenir.

Yarışma süreçlerinin şeffaflığını belgelemek, projelerin kamuda ve ilgili çevrelerde tanınarak benimsenmesini sağlamak için, yarışma sonuçlandıktan sonra yayımlanmak üzere yazılı bir dokümantasyon hazırlamak genel bir gelenektir. Yarışmanın ana çerçevesi ve sonuçları genellikle broşürler halinde belgelenir; genellikle belediyece basılarak veya internet üzerinden kamuya açıklanır.

Ayrıca yarışmaların ilanı ve sonuçlarının yayımlanması konusunda mesleki dergiler de üzerlerine düşeni yapmaktadırlar. Özellikle 'wettbewerb aktuell' dergisi yarışmalar üzerine ihtisaslaşmıştır ve derginin web sayfasında güncel yarışmalar duyurulmaktadır.

2. Biçimsel Çerçeve

Yarışma kurallarının belirtildiği bir yönerge, İhale Yönetmeliğini ve Avrupa Birliği mevzuatını göz önüne alarak hazırlanmıştır. Farklı kademelerdeki resmi kuralların belirtildiği belgeler şu şekilde özetlenebilir:

Mimarlık ve planlama yarışmalarını düzenlemek üzere 'Federal Ulaşım, İnşaat ve Kentsel Gelişme Bakanlığı'nca¹ yarışmalar için hazırlanan '**Planlama Yarışmaları Yönergesi**'² (RPW 2008) 01.01.2009 tarihinden itibaren Almanya'daki yarışmaların büyük bir kesimine çerçeve oluşturmaktadır. Bazı eyaletlerin bu yönergeyi henüz benimsememiş olmaları ve bazı özel yarışmalarda bu düzenlemenin dışında kalması nedeniyle yeni düzenleme henüz tam uygulanmamaktadır. Federal Bakanlıkça Federal Meslek Odalarının katkılarıyla hazırlanmış olan yeni yönerge bundan önceki (en son 2003 yılında yenilenen) yönergenin (GRW 1995)³ yerine geçmektedir. Yeni yönerge (RPW 2008) Bakanlıkça 'Yarışmaların Durumu ve Geleceği' başlığıyla hazırlatılan ekspertiz sonuçlarını ve meslek odalarının önerilerini göz önüne alarak eskisine göre oldukça basitleştirilmiş ve kısaltılmıştır. Bu düzenlemeyle hem yarışma maliyetlerinin düşürülmesi, hem de muhtemel hukuki sorunların önüne geçilmesi hedeflenmiştir. Ancak bazı eyaletler yarışmalar konusunda Federal Bakanlığın Yönergesini henüz kabul etmemiş olup (eski yönergenin bürokratik güçlüklerinden dolayı) 2001 yılında hazırladıkları ve 2004 te güncellenen 'Yarışmaları Düzenleme Kuralları'nı (RAW 2004⁴) uygulamaktadırlar.

Eski yönergenin (GRW 1995) neden olduğu bürokrasi dolayısıyla yarışma düzenlenmesinin güçleşmesi ve yarışmaların son yıllarda azaldığı tespiti, yapılan güncelleştirmenin ana gerekçeleridir. Yeni yönergede yarışmaların düzenlenmesinde takip edilecek temel ilkeler belirtilmekte ve yarışmaların '**Serbest Meslekler İçin İhale Yö-**

1 Bundesministerium für Verkehr, Bau und Stadtentwicklung (BMVBS)

2 Richtlinien für Planungswettbewerbe RPW 2008 Fassung vom 12. September 2008
<http://www.bmvbs.de/SharedDocs/DE/Artikel/SW/richtlinien-fuer-planungswettbewerbe.html>

3 Grundsätze und Richtlinien für Wettbewerbe auf den Gebieten der Raumplanung, des Städtebaus und des Bauwesens -GRW 1995- Novellierte Fassung vom 22.12.2003

4 Regeln für Auslobung von Wettbewerben RAW 2004-

netmeliği'yle (VOF) bağlantısı kurulmaktadır⁵. Bu 'VOF-Yönetmeliği'nin 15, 16 ve 17. maddeleri yarışmalarla ilgili bazı prensipler tanımlanmıştır. Kamuca yapılan ihale ve yarışmalarda, Avrupa Birliğince saptanmış eşik ihale bedelinin aşılması durumunda VOF-Yönetmeliğinin uygulanması zorunludur. Bu eşik 200.000 Euro dur.

2009 yılında yenilenen 'Serbest Meslekler İçin İhale Yönetmeliği' (VOF) **Avrupa Parlamentosunun 2004/18/EG sayılı 'Kamu İhaleleri Yönergesi'** 'ne uygun olarak hazırlanmıştır. Böylece planlama yarışma düzeninin Avrupa Birliğinin ihale kurallarıyla tutarlı hale getirilmek istenmektedir.

VOF-Yönetmeliğinin yarışmalarla ilgili maddelerinde şu kurallar dikkati çeker:

İlgili yönergelerin hazırlanmasında **meslek odalarının katılımı öngörülmüştür**

Yarışmalara katılım **sadece bir üye ülkeyle sınırlanamaz**

Yarışmayı düzenleyen kuruluş **her yarışmacıya aynı şansı tanımakla yükümlüdür**

Yarışmaya katılan **projeler jüri kararına kadar anonimdir**

Sınırlı katılımla yapılacak yarışmalarda katılımcıları seçmek için ayırıcı olmayan, **net ve açık seçme kriterleri belirlenmelidir**.

RPW 2008 adlı 'Planlama Yarışmaları Yönergesi'nin giriş bölümünde yarışmalarda **amacının, bir planlama görevi için alternatif seçeneklerin, optimize edilmiş konseptlerin ve uygun plancuların bulunması** olduğu belirtilir. Yukarıda adı geçen maliyet eşliğinin üzerindeki yarışma ilanları Avrupa Birliğinin resmi organlarında duyurulur⁷.

Yönergeye göre yarışma sürecinde yarışmayı açan kurum, jüri, yarışmacılar ve diğer katılımcılar olmak üzere dört temel aktör vardır.

Diğer katılımcılar olarak özel danışman raportörlük ofisleri (Vorprüfer) yarışma dosyasının hazırlığına katkıda bulunurlar, öndeğerlendirmeleri yaparlar ve belgelerler. Yarışma raportörünün de katılımcılarından istenen ehliyeteye sahip olması gerekmektedir. Eğer yarışmayı düzenleyen kuruluş kendisi bu ehliyeteye sahip ise raportörlüğü kendi bünyesinde üstlenebilir.

Yarışmaların diğer bir katılımcısı ise, konusunda derin bilgilere sahip olan uzmanlardır (bilirkişi). Bu uzmanlar yarışmanın hazırlanmasına, ön değerlendirilmelere ve jüri çalışmalarına konularında katkıda bulunabilirler. Ayrıca meslek odaları da yarışmanın diğer katılımcılarına dahildir. Mimar ve mühendis odaları yarışma öncesi, yarışma süresi boyunca ve yarışma sonrası danışman olarak hizmet verirler ve yarışmaların bu yönergeye uygun olarak yapıldığını onaylayarak kayda geçirirler.

Yönergede dört çeşit yarışmadan söz edilmektedir:

- Tanımlanan teknik ve mesleki ehliyeti belirleyen her ilgili mesleğin katılabileceği **açık yarışmalar**
- **Açık olmayan yarışmalarda** yarışmayı çıkartan kuruluş kamuya açık bir ilanla yarışmaya

Yarışmaların diğer bir katılımcısı ise, konusunda derin bilgilere sahip olan uzmanlardır (bilirkişi). Bu uzmanlar yarışmanın hazırlanmasına, ön değerlendirilmelere ve jüri çalışmalarına konularında katkıda bulunabilirler. Ayrıca meslek odaları da yarışmanın diğer katılımcılarına dahildir. Mimar ve mühendis odaları yarışma öncesi, yarışma süresi boyunca ve yarışma sonrası danışman olarak hizmet verirler ve yarışmaların bu yönergeye uygun olarak yapıldığını onaylayarak kayda geçirirler.

Yönergede dört çeşit yarışmadan söz edilmektedir:

- Tanımlanan teknik ve mesleki ehliyeti belirleyen her ilgili mesleğin katılabileceği **açık yarışmalar**
- **Açık olmayan yarışmalarda** yarışmayı çıkartan kuruluş kamuya açık bir ilanla yarışmaya

- 5 Vergabeordnung für freiberufliche Leistungen –VOF- vom 18. November 2009
İngilizce: Regulations on Contract Awards for Independent Professional Services - VOF - Version 2009
Promulgated on 18 November 2009
<http://www.bmwi.de/BMWi/Redaktion/PDF/V/vergabeordnung-freiberuflicheleistungen-vof-en.property=pdf.bereich=bmwi,sprache=de,rwb=true.pdf>
- 6 Directive 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council of 31 March 2004 on the coordination of procedures for the award of public works contracts, public supply contracts and public service contracts
RICHTLINIE 2004/18/EG DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES vom 31. März 2004 über die Koordinierung der Verfahren zur Vergabe öffentlicher Bauaufträge, Lieferaufträge und Dienstleistungsaufträge
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32004L0018:EN:NOT>
- 7 Commission Regulation (EC) No 1564/2005 of 7 September 2005 establishing standard forms for the publication of notices in the framework of public procurement procedures pursuant to Directives 2004/17/EC and 2004/18/EC of the European Parliament and of the Council (Text with EEA relevance)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32005R1564:EN:NOT>
İlanlar yönetmeliğinin 12. ekine göre hazırlanır.

katılmak isteyen ilgililerin başvurusu için çağrı yapar. Bu çağrıda yarışmaya kaç katılımcı alınacağı, ilgililerden hangi belge ve referansların istendiği açık bir şekilde belirtilir. Ayrımcı olmayan, nesnel kriterlere dayanılarak, yarışmayı çıkartan kuruluş yarışmaya alacak büroları saptar. Uygun yarışmacıların fazla olması durumunda kuraya başvurulur. Yarışmayı eğer bir özel kuruluş düzenlemişse, yarışma katılımcılarını kendisi belirleyebilir.

- **İki aşamalı yarışmalarda** açık veya açık olmayan yarışmalar, iki etapta gerçekleştirilir. İlk aşamada jüri sunulan ana çözümleri değerlendirerek, elemelere gider ve ayrıntılı çözümlerin beklendiği ikinci aşamaya katılacak projeleri saptar.
- VOF-yönetmeliğinin uygulanmadığı yarışmalarında **kooperatif süreç yarışmalarına** gidilebilir. Özellikle planlama sorunsalının çok net olmadığı durumlarda, soruna aşamalı bir yaklaşım sağlamak üzere katılımcılar arasında düzenlenen toplantılar yoluyla fikir alışverişine gidilebilir. Bu tür yarışmalarda ara ve son sunumlarda anonimlik ilkesi kaldırılabilir.

Eski Yönergede öngörülen '**fikir yarışmalar**' yeni yönergede kategori olarak geçmese de, düzenlenmeleri hala öngörülmektedir. Ancak fikir yarışmalarında gerçekleşme aşaması olmadığı için, ödüllü fikir projesinin daha sonraki aşama için görevlendirilmeyeceği şartnamede açık olarak belirtilmelidir.

Yönergede küçük ve **genç büroların** da yarışmalara yeterli ölçüde katılmasının sağlanması istenmektedir. Bunu sağlamak üzere bazı iki aşamalı, başvuru yarışmalarında genç bürolar için kontenjanlar ayrılmaktadır.

Kamu kuruluşlarının düzenlediği yarışmaların jüri kompozisyonunda üyelerin çoğunluğunun mesleki ehliyetinin yarışma katılımcılarından istenenle aynı olmak durumundadır. Ayrıca jüri üyelerinin çoğunluğunu yarışmayı düzenleyen

kuruludan bağımsız olan jüri üyeleri oluşturmalıdır. Jüri üyelerinin sayısı tek sayıdır. Özel kuruluşların yarışmalarında ise jürinin en az yarısı planlama meslek üyeleri olup, bu kesimin çoğunluğu da yarışmayı düzenleyenlerden bağımsız bir konumda olmalıdır. Jüri toplantılarının nasıl yapılacağı ve raporörlerin görevlerinin ne olduğu yönergenin eklerinde belirtilmektedir.

Yarışmayı düzenleyen kuruluş tarafından yarışmadan sonra uygulama projesi yapma görevi jüri tavsiyelerini gözönünde tutarak ödül alan projelerden birine verilir. Oysa bundan önceki yönergede genellikle birinci seçilen yarışmacının (eğer bu durumu engelleyecek kuvvetli bir gerekçe yoksa) uygulama görevini alması öngörülmüştü.

Yarışan ekspertizler

Bu yukarıdaki anılan formel çerçevenin dışında bazı yarışmalar ise 'Mimar ve Mühendisler için Ücret Yönetmeliğine'⁸ dayanılarak yapılan birden fazla - yarışan - ekspertiz hazırlanması yöntemidir⁹. Bu yöntemle kamu kurumları veya özel yatırımcı kuruluşlar belediyeyle işbirliği içinde seçip davet ettikleri planlama büroları arasında bir yarışma düzenlerler.

Örneğin bu çerçevede Berlin'de 2009 yılında yaklaşık 7 hektarlık kamu arsalarının geliştirilmesi ve satılması için gerekli geliştirme konseptini hazırlamak üzere dört büronun davet edildiği bir yarışma anılabilir¹⁰. Bu yarışmada ekipler düzenlenen ara kolokyumda jüri ile ilk önerileri tartışır ve son kolokyumda projelerin sunumunu gerçekleştirir.

Gene aynı yöntemle Düsseldorf Gerreseheim-Süd yarışmasında istasyon çevresinde demiryolunun böldüğü iki kesimi birlikte tasarlamak üzere katılımcı bir yarışma düzenlenmişti¹¹. Bu yarışmanın ihtiyaç programı 2008 yılında halk katılımının sağlandığı atelye çalışmalarında genel olarak tanımlanmıştır. Üç aşamalı olarak düşünülen moderasyonlu katılımlı ekspertiz sürecine

8 Honorarordnung für Architekten und Ingenieure - HOAI

9 konkurrierende Mehrfachbeauftragung nach HOAI / Konkurrierendes steatdebauliches Gutachtenverfahren

10 Wartenberger Straße – Falkenbergerchaussee# Konkurrierendes Städtebauliches Gutachtenverfahren http://www.stadtentwicklung.berlin.de/aktuell/wettbewerbe/ergebnisse/2009/2009_gutachterverfahren/ausschreibung_falkenberger.pdf

11 Gutachtenverfahren ,Gerresheim Süd verbinden 2010) http://www.duesseldorf.de/planung/wettbewerb/gerresheimsued_verbinden/index.shtml

dört planlama bürosu davet edilmiştir. İlk kolokyumda başlangıç bildirileriyle benzer sorunlu alanlardaki yaklaşımlar sunulmuş ve tartışılmıştır. İkinci kolokyumda ekiplerin ilk düşüncelerinin sunumu ve tartışması gerçekleşmiştir. Son sunumda ekipler yaklaşım ve önerilerini anlatmak fırsatı bulmuşlardır.

Almanya’da gündemde olan iki örnek yarışma HafenCity

Hamburg’un en önemli kentsel projesi, kentin Elbe’ye açılan yeni yüzü, HafenCity¹² le 155 hektarlık eski liman ve depolama alanlarının merkeze yakın karışık kullanımlı kent parçaları olarak geliştirilmesi hedeflenmektedir. Proje tamamlandığında bu kesimde 10.000-12.000 kişi yaşayacak, 40.000 kişi çalışacaktır. Genel yerleşim düzeni planından yapı ölçeğine kadar projenin farklı uygulama aşamalarında birbirlerini tamamlayan şehir planlama, kentsel peyzaj tasarım ve mimarlık yarışmaları düzenlenmektedir. 1990 ların ortalarında başlayan ilk hazırlık çalışmalarından sonra belediye bünyesinde oluşturulan proje ekibiyle, alan geliştirilmesi için kurulan HafenCity Geliştirme Şirketinin ortak çabalarıyla bu çalışmaların ilk sonuçları gözle görülür hale gelmiş, şehrin bu kesimi daha şimdiden bir prestij bölgesi olarak kente kazandırılmıştır.

HafenCity için geliştirme çerçeve planını hazırlamak üzere ilk yarışma 1999 yılında eski yarışma yönergesine (GRW 95) göre önseçmeli, kooperatif süreçli şehircilik fikir yarışması olarak düzenlendi. Yarışma ilanı üzerine tüm Avrupa’dan 175 katılımcı başvuruda bulunmuştu. Başvurular bir uzman komisyonca değerlendirilerek 8 interdisipliner ekibin yarışmaya katılmasına karar verildi. Planlama sorununun karmaşıklığı nedeniyle sürecin katılımcıları arasında diyalogu sağlayan bir kooperatif süreç tercih edilmişti. Ara kolokyumlarda jüri, yarışmacılar, yarışmayı düzenleyenler, bilirkişiler ve ilgili hemşeriler arasındaki bilgi alışverişi sağlandı. Ara sunumlarda ekiplerin taslakları üzerinde fikir alışverişinde bulunuldu. Sonunda jüri birinci projeyi seçti¹³. Ödül kazanan projeye dayanarak 2000 yılında HafenCity için kentsel gelişme çer-

çevesini tanımlayan ‘Masterplan’ hazırlandı. Daha sonra ‘Regelwerk’ olarak adlandırılan, tamamlayıcı bir informel yaklaşımla, masterplanın koyduğu ilkeler doğrultusunda planlama alanının alt bölgeleriyle ilgili tasarım tipolojileri geliştirildi.

2002 yılında serbest alanların (meydanlar, parklar, rıhtımlar v.s.) düzenlenmesi ve donanımı için açılan tasarım yarışmasını Barselonalı bir ekip kazandı ve uygulama projelerini hazırladı.

HafenCity projesinde en önemli görevlerden biri de hazırlanan arsaların plan çerçevesinde nasıl geliştirilebileceğiydi. Kentin bu seçkin kesimi için kaliteli tasarımlar, monoton olmayan bir çevre ve canlı kullanımların ortaya çıkması isteniyordu. Bu bakımdan arsa satışlarında arsaları geliştirecek yatırımcıların sadece en yüksek fiyat teklifi belirleyici olmadı; belirleyici olan etken, yatırımcıların sunduğu yatırım konseptinin kalitesiydi. Arsaların ihalesi için HafenCity Şirketince düzenlenen yarışmalarda, ilgilenen yatırımcıların sunduğu mimari ve kullanım konseptlerinin düzeyi, belirlenen programatik hedeflere uygunluğu, çevredeki projelerle olan ilişkileri, arsaların yatırımcılara satılmasında etken oldu. Oluşturulan jüriler verilen teklifleri inceleyerek satış kararlarını hazırladı. Aralarında birçok seçkin mimarın da yer aldığı farklı bürolar yapıların projelerini üstlendiler. Böylece kentin bu yeni kesiminde genel bir plan çerçevesinde mimari çeşitliliğe ulaşılacak istendi. Bu süreç hala HafenCity’nin diğer kesimleri için devam etmektedir. Masterplanın koyduğu çerçevede arsaların geliştirilmesine yönelik kullanım ve nitelik talepleri HafenCity Şirketince hazırlanmaktadır. Planlanan mimarlık fakültesi, rıhtım yapıları gibi kamu kullanımlarına dönük projelerin hazırlanması için ayrıca mimarlık yarışmaları düzenlenmiştir. HafenCity projesi Avrupa şehircilik literatüründe ilginç bir çağdaş proje olarak şimdiden yerini almış olup, benzer stratejilerde yararlanılmak üzere farklı açılardan irdelenmesi gereken bir yaklaşımdır. Bu bağlamda akla Türkiye’de düşünülen Galataport ve Haydarpaşa dönüşüm projeleri ile ilgili hazırlıklar gelmektedir. HafenCity deneyimlerinden bu projelerde yararlanmak faydalı olabilir.

12 <http://www.hafencity.com/en/home.html>

13 <http://www.hafencity.com/de/publikationen.html> Arbeitsheft 3. Bu yayında ödül alan projeler tanıtılmaktadır.

Mitte Altona

2010 yılında düzenlenen ‘Mitte Altona Şehir ve Peyzaj Planlama Yarışması’yla kentin ortasında yer alan, istasyonun taşınması nedeniyle kullanım dışı kalan, istasyon, demiryolu ve ona bitişik sanayi alanlarının yeni bir kentsel çevre olarak yeniden geliştirilmesi hedeflenmektedir. Hamburg’un alt merkezlerinden birinin bitişiğindeki 30 hektarlık yarışma alanında çevredeki semtlerle uyumlu, 3000 konutu barındıracak mahallelerin inşası planlanmaktadır. Kent ve peyzaj planlaması yarışması¹⁴ Hamburg Belediyesiyle işbirliği içindeki mülk sahiplerince (bunlardan biri Alman Demiryolları Şirketidir) düzenlenmiştir. Demiryollarının bir kesiminin taşınmasının epey zaman alacağından, yarışma alanı fikir ve gerçekleştirme projeleri olarak iki aşamada ele alınmıştır. Boş alanlarda ilk etapta 2000 konutun inşası gerçekleşme projesiyle mümkün görünmektedir. Yarışma çerçevesinde demiryolu alanı içindeki tarihi anıt niteliğindeki depo ve yükleme yapıları için eserlerin değerlerini koruyan yeni kullanımlar önerilecektir. Projenin bir hedefi de, yarışma alanı içinde, çevreye de hizmet edecek, 8 - 10 hektar büyüklüğünde bir yeşil alanın oluşturulmasıdır. Fikir projelerinde önerilecek çözümler ilerdeki imar planı hazırlama sürecinde değerlendirileceklerdir.

Yarışma programının oluşturulmasında Altona’lılar fikirleriyle katkıda bulundular: Mayıs 2010 da düzenlenen bir toplantıda yarışmanın neden düzenlendiği ve hangi amaçların izlendiği halka anlatıldı. Daha sonra düzenlenen bir ‘hemşeri forumu’nda halkın görüş ve önerileri saptandı ve sonuçları yarışma programına dahil edildi. 10 planlama ekibinin davet edildiği yarışmanın raportörlüğünü özel bir büro üstlenmişti. Kasım 2010 da birinci seçilen proje müellifine

‘Masterplan’ olarak adlandırılan çerçeve plan hazırlanacaktır. Daha sonra bu plana dayanarak ‘işlev planı’ ve imar planların hazırlanması 2011 yılı içinde başlanacaktır. Detaylı planların hazırlanmasına en erken 2012 yılında geçilmesi düşünülmektedir.

Sonuç olarak saptamalar

Almanya’da eskiden beri yaygın olan yarışma geleneği hala geçerliliğini korumakta, önemli kentsel projelerin hazırlanmasında planlama yarışmaları düzenlenmektedir. Yarışma sonuçları da çoğunlukla daha sonraki planlamalar için temel alınmaktadır. Yarışma programlarının hazırlanmasına özen gösterilmekte, yarışmalar bir kentsel gelişme stratejisinin bir ara adımı olarak genel sürece entegre edilmektedirler. Program oluşturulmasında halk katılımına önem verilmektedir. Yarışma sonuçlarının nasıl uygulanacağı önceden düşünülmekte, organizasyon önlemleri alınmakta, finansman araçları sağlanmaktadır. Karmaşık hedefli şehircilik yarışmalarında halk ve yarışma katılımcılarının arasında fikir alışverişinin sağlandığı, katılımcı / kooperatif yarışma süreçlerine sık sık rastlanmaktadır. Kamu arsalarının değerlendirilmesinde en fazla rant ana kıstas olmayıp, bu arsaların kullanımının kentin kimliğine nasıl bir katkı sağlayacağı ön planda tutulmaktadır.

Yarışmaların gerçekleşmesinde eskiden beri var olan genel prensipler korunmakla beraber, yarışma kurallarında bir serbestleşme ve basitleştirme eğilimi gözlenmektedir. Federal yapı eyaletler arasında farklı uygulamalara olanak sağlamaktadır. Avrupa Birliğinde belirlenen ihale kurallarının etkileri yarışma sistemine kadar kendini hissettirmektedir.

Resim 1 Mitte Altona (Hamburg), yarışma alanı (2010) Planlanacak olan demiryolu alanları

*Resim 2 Hamburg, Mitte Altona Hamburg); 1. Ödül alan Proje kent dokusu içine yerleştirilmiş (2010)
A. Poitiers Architekt RIBA Stadtplaner Hamburg ve Peyzaj Planlama Arbos Freiraumplanung Hamburg*

PLANLAMA
2011/1-2

*Resim 3 Hamburg
Altona projesinde
plan müellifi proje-
sini ilgili hemşeri-
lere açıklıyor (2011)*

Resim 4 Yarışma sergisi açılışı (2011)

Resim 5 Hamburg Hafencity Yarışmasında da 1. ödüllü projenin maketi
(1999 Hamburgplan mit Kees Christiaans /ASTOC)

Resim 6 Hamburg Hafencity, bitmiş ve hazırlık halinde olan projeler;
Hafencity Şirketinin Broşüründen alıntı (2008)

PLANLAMA
2011/1-2

Örnek Yarışmalar Işığında Güney Kore Tasarım Yarışmaları

Doğudan Yükselen Yarışma Işığı

Emrah Söylemez

Giriş

Dünya tasarım yarışmaları tarihine ilk yarışma olarak geçen milattan önce 448 yılında Helen Akropolünde savaş sonrası inşa edilen anıt tasarımı yarışmasından buyana yarışmalar, kentsel ve mimari kültürün oluşmasına verdikleri katkılar ile farklılaşarak günümüze ulaşmışlardır. Yarışma kültürünü standart süreçten farklı kılan aynı problematiğe karşı yarışmacıların özgün bakış açıları, yaklaşımları ve özgürlüklerini demokratik ve meşru bir süreçle elde etmesidir. (Nasar, 1992; Strong, 1976) Kentsel tasarım yarışmalarının süreç, yöntem ve biçimi dönemin ideolojisi, planlama kültürü, ekonomik ve sosyal koşulları tarafından şekillenmekte buda tasarım yarışmalarının süreçlerini coğrafi bağlamda irdelemeyi anlamlı kılmaktadır. Kentsel tasarım yarışmalarının meslek alanına katkıları her yarışmanın kendi gerçekleri ve yaklaşımları çerçevesinde kendi özgün sonuçlarını kuramsallaştırdığı ve kentsel tasarım alanına teknik, bilgi, yaklaşım ve yeni sorulara cevaplar bulması açısından bir çerçeve çizmesi bağlamında coğrafya farkı önemi ortaya çıkmaktadır. Asya kentlerinin son dönemde küresel-bölgesel düzeyde ortaya çıkan rekabetçi kimliklerini güçlendirmek ve çekiciliklerini artırmak amacıyla kentsel tasarım yarışmalarının gücünü ve önemini fark etmişler ve uluslararası yarışmalarla ön plana çıkmaya başlamışlardır.

Ekonomik ve kültürel coğrafyanın kentsel yarışmalara etkisi küresel sisteme entegre olma yolunda çaba gösteren Güney Kore örneğinde gözlemlenmektedir. Güney Kore’de çıkan kentsel tasarım yarışma pratikleri **yöntem, süreç ve sonuçları** örnekler üzerinden incelenmiştir.

Güney Kore Tasarım Yarışmaları

Güney Kore’de yarışmaların ön planda tutulmaları genç yetenekleri keşfedici özelliklerinin yanında yerel mimariyi hareketlendirme ve farklı tarzdaki mimarinin yaratacağı artırıcı etkiyi dikkate almaları olarak gözlemlenmiştir. Kore’de yarışma yöntemi ile yapılması kararı ülkenin idari yapısına paralel olarak merkezi hükümet birimleri, yerel yönetimler veya kentsel tasarım şirketleri tarafından verilebilmektedir. (<http://english.mltm.go.kr/intro.do>) Yarışmaya çıkan kurum öncelikli olarak yarışma sürecini baştan itibaren yönetecek resmi bir yarışma danışmanı belirlemektedir. Danışman, süreci şartnamenin hazırlanmasından itibaren yönetir ve yetkili otoriteye jüri üyelerini önerir. (<http://english.mltm.go.kr/intro.do>) Jüri üyelerinin yarışma sürecinde açıklanıp açıklanmaması ise yarışmadan yarışmaya farklılık göstermektedir. Bazı yarışmalarda şartname ile aynı zamanda jüri isimleri açıklanırken bazı yarışmalarda ise isimler önceden belirlenmiş olsa bile sonradan açıklanmaktadır.

Y. Şehir Plancısı
Bayındırlık ve İskan
Bakanlığı Teknik
Araştırma ve
Uygulama Genel
Müdürlüğü

PLANLAMA
2011/1-2

Güney Kore'deki tasarım yarışmaları, tasarıma verilen önem açısından 3 farklı guruba ayrılmaktadır. Bunlar; **tasarım odaklı, inşa odaklı ve fizibilite ve sponsor odaklı proje finans yarışmalarıdır**. Tasarım sürecini inşaat sürecinden ayıran tasarım odaklı yarışmalar; **fikir veya konsept oluşturma yarışmaları** ve **şematik tasarım yarışmaları** olarak hem ulusal hemde uluslararası düzeyde düzenlenmektedir. Genelde katılımın çok sıkı olarak kısıtlanmadığı yarışmalarda temel amaç yaratıcılığın ortaya çıkmasını sağlamaktır. Plan ve inşaat sürecinin birlikte ele alındığı bütçesi belirlenmiş Koreye özgü hızlandırılmış bir süreç olan inşa odaklı "Anahtar Teslim" yarışmalarında ise katılımcılar yarışma danışmanı ve sponsor tarafından belirlenir ve tasarım ve inşaa süreci birlikte ele alınarak sürecin kısıtlanması amaçlanır. Uygulanabilirliğin öncelikli olduğu tasarım yarışması türü olan fizibilite ve sponsor tabanlı proje finans yarışmalarında ise yönetim planı dahil uygulama süreçleri de birlikte sunulur.

Tablo'1 de belirtilen tasarım yarışma süreçlerinin en önemli ve zor parçası olan değerlendirme süreci ülkedeki yarışma kurumuna verilen önem açısından hassasiyetin yoğunlaştığı kısımdır. Örneğin Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışmasında jüri detaylı tasarım kriterleri belirlemiş ve süreç şeffaf bir şekilde sonuçlandırılmıştır.

Yarışma süreci boyunca çalışan ve gerekli bilgileri yarışmacılara sunan yarışmaların web siteleri olması ise zorunlu olmayan ancak hemen her yarışmada oluşturulan bir deneyimdir. Sürecin internet üzerinden takip edildiği bu yarışmaların çoğunda yer görme belgesi istenmemektedir. Katılım çeşitliliği ve fazlalığı açısından avantajları olan bu yöntemde yer görmenin sadece sanal araçlarla kısıtlı kalması eleştirilebilecek bir uygulamadır. Ancak bu sayede süreçte şeffaflık sağlanmakta yarışmanın duyurulmasından jüri değerlendirmesine kadar her türlü iş ve işlem kamu tarafından izlenebilmektedir.

Yarışma Tipleri		Meslek Gurubuna göre	Yarışmanın Ölçek ve Büyüklüğüne göre	Örnek	
1-Tasarım Odaklı Yarışmalar	Tasarım / Planlama ve İnşaa süreçleri farklı olarak ele alınır. Tasarım değerlendirmede en önemli kriterdir.	Fikir / Konsept oluşturma yarışmaları	Herkese Açık	Tek Aşamalı	Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışması
		Şematik Tasarım yarışmaları	Herkese Açık/ Limitli katılım Öğrenci	İki ve daha çok aşamalı	Uluslararası Şematik Tasarım Yarışması - Magok Waterfront Competition
2-İnşaa odaklı Anahtar Teslim Yarışmalar	Plan ve İnşaat sürecinin birlikte ele alındığı Bütçesi belirlenmiş Koreye Özgü hızlandırılmış bir süreç.	Hibrid Süreç	Çağrılı katılım	Tek / İki Aşamalı	Ulusal Ekolojik Enstitüsü Ecorium tasarım yarışması
3-Fizibilite ve sponsor tabanlı Proje Finans Yarışmaları	Büyük ölçekli projelerde seçilen yöntemdir. Optimum İş planı ve etkili tasarımı belirli bir alanda uygulamayı amaçlar.	Hibrid Süreç	Çağrılı katılım	Tek Aşamalı	Yongsan Uluslararası MİA Proje Finans Yarışması

Tablo 1: Güney Kore Tasarım Yarışmaları Kategorizasyonu

Güney Kore'deki tasarım yarışma sistemi son yıllarda düzenlenmiş yarışmaların analiz edilmesi suretiyle ele alınmış ve profesyonel danışmanın rolü, yarışmayı düzenleyen kurumun rolü, teknik danışmanların ve sponsor ve danışman arasındaki iletişim, jürinin rolü, yarışmacıların rolü, değerlendirme kriterleri, yarışma dokümanları bağlamında karşılatırmalı analiz yapılmıştır.

Örnek Yarışmalar

Son dönemde ülkede artmakta olan uluslararası ölçekte çıkılan yarışmalar hem ölçekleri hem de kaliteleri açısından yarışma kültürünün sadece ülke genelinde değil uluslararası düzeyde de gelişmesinde önemli rol oynamaktadır. Güney

Kore'de hem merkezi hükümet hem de yerel yönetimler çeşitli şekillerde bu aracı kullanmaktadır. Ülkedeki sistemi daha yakından incelemek açısından 3 farklı yarışma ve süreci detaylı olarak incelenmiştir.

Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışması

2009 yılında Busan Metropolitan Belediyesi tarafından uluslararası düzeyde çıkan yarışmanın amacı Güney Kore'nin okyanus tarafında kalan kentlerine ulaşım kapısı olarak işlevlendirilen Gadeok-do Adasını ülke, bölge ve Busan kenti vizyonlarına paralel bir şekilde uluslararası turizm merkezi olarak yapılandırmaktır.

Şekil 1: Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışması 1. Proje
(Kaynak : www.gddcompetition.com, erişim tarihi 01.04.2010)

Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışması					
Özet		Yarışma Yöntemi	Yarışma Sponsoru	Teslim koşulları	Ödüller
Konum	Chungadong Gangseo-gu Busan, Kore	Fikir Yarışması / Herkes Açık	Busan Metropol Belediyesi	Çizimler, Tasarım raporu, CD, DVD vb.	Bölgenin Master Planını yapmaya hak kazanacak ve 20 milyon Kore Wonu
Büyüklik	22.52 km ²				
Periyot	Kasım 2009- Şubat 2010 (3 ay)				

Tablo 2: Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışması

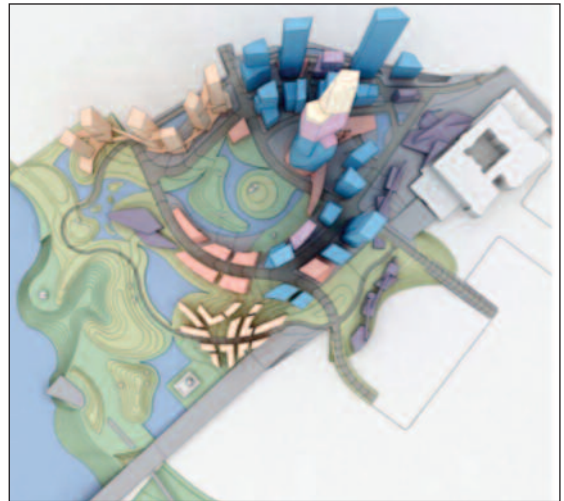
Yongsan Uluslararası İş Alanı Yarışması

Yongsan Uluslararası İş Alanı master planı uluslararası düzeyde 5 mimari firmanın yarışması ve sonucunda Studio Daniel Libeskind'in yarışmayı kazanması ile sonuçlanmıştır. Ölçeği, Güney Ko-

re'ye getireceği yeni yaşam tarzı, hem kültürel hem de sosyal bir merkez olma iddiasındaki bölge Kore tarihinin en büyük kentsel gelişme projelerinden birisidir.

Yongsan Uluslararası İş Alanı Yarışması					
Özet		Yarışma Yöntemi	Yarışma Sponsoru	Teslim koşulları	Ödüller
Konum	Yongsan	Fizibilite ve sponsor tabanlı Proje Finans Yarışması / 5 davetli 5 adet uluslararası ölçekli firma	Kore Railroad Corporation	Ulusal yasalarla tamamen uyumlu Master Plan	Yongsan Uluslararası iş alanının uygulaması
Büyüklik	0.442 km ²				
Periyot	Temmuz 2008 - Aralık 2008 (5 Ay)				

Tablo 3 Yongsan Uluslararası İş Alanı Yarışması

Şekil 2: Yongsan Uluslararası İş Alanı Yarışması 1.Proje (Kaynak <http://www.dreamhub21.com/eng/mainReal.asp>, erişim tarihi 10.01.2011)

Uluslararası Magok Şematik Tasarım Yarışması

Magok bölgesini turizm, ticaret ve çevre dostu bir alana dönüştürmek üzere uluslararası ölçekte çı-

kılan yarışmanın temel hedefi kültür ve ticareti aynı alanda toplayan çevre dostu bir yaşam alanı inşa etmektir.

Uluslararası Magok Şematik Tasarım Yarışması					
	Özet	Yarışma Yöntemi	Yarışma Sponsoru	Teslim koşulları	Ödüller
Konum	Magok Waterfront	Şematik Tasarım yarışması /	Busan Belediyesi	Çizimler, Tasarım raporu, CD, DVD vb.	Kazanan ekip 3.8 milyon dolar bütçeyi yöneterek projeyi tamamlayacak.
Büyüklik	1.1 km ²	Tek kademeli /Mesleki bir ayırım olmadan herkese açık	Metropol ve SH Şirketi		
Periyot	Kasım 2007 – Mayıs 2008 (6 Ay)				

Tablo 4: Uluslararası Magok Şematik Tasarım Yarışması

Şekil 3: Uluslararası Magok Şematik Tasarım Yarışması 1. Proje (Kaynak <http://www.dreamhub21.com/eng/mainReal.asp>, erişim tarihi 10.01.2011)

PLANLAMA
2011/1-2

Karşılaştırmalı Analiz

Güney Kore'deki tasarım yarışmalarının normatif olmaktan uzak ancak yaratıcılığın sınırlarına

çok fazla dokunmayan bir yöntem izlediği incelenen 3 farklı yarışmanın ortak özelliğidir. İncelenen 3 yarışmada da 1. Proje uygulanmış veya uygulama süreci halen devam etmektedir.

	Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışması	Uluslararası Şematik Tasarım Yarışması - Magok Waterfront Competition	Yongsan Uluslararası MİA Proje Finans Yarışması
Yarışmanın Amacı	Gadeok-do master planını uluslararası deniz turizmi merkezi haline getirmek amaçlı olarak ulusal ve uluslararası fikirleri elde etmek	Magok bölgesini turizm, ticaret ve çevre dostu bir alana dönüştürmek	Yongsan Uluslararası MİA Geliştirme Projesini üstlenecek Müellif seçimi
profosyonel danışmanın rolü,	Bölgenin gelişme kriterleri 10 madde halinde yarışmacılara sunulmuştur	Kore Planlama Birlikleri Başkanı resmi danışman olarak seçilmiş ve jüri toplantılarına katılmıştır ancak oy hakkı yoktur.	Danışman 1. Aşama olan yarışma sürecini hemde proje teklif ve müellif seçim süreçlerinin içinde bulunur.
yarışmayı düzenleyen kurumun rolü, teknik danışmanların rolü	Teknik danışmanlar değerlendirme sürecinde etkin biçimde Jüriye yardımcı olmuşlardır. Detaylı teknik dokümanlar hazırlanmıştır.	Seul Metropol Belediyesi Projei uygulamakla yükümlüdür. Teknik danışmanlar değerlendirme sürecinde etkin biçimde Jüriye yardımcı olmuşlardır.	Teknik danışmanlar tüm süreçlerde yer alır.
Sponsor	Seul Metropolitan Belediyesi	Seul Metropolitan Belediyesi ve SH Şirketi eğer seçilirse birinci projeye 4.000.000 \$ bütçe verilecektir.	Korail Ulaştırma Şirketi 28 milyar \$ bütçe.
Jüri	Tek aşamalı yarışmanın jürisi teslim tarihinden 1 ay önce açıklanmıştır.	İki aşamalı birinci aşama teknik eleme, ikinci aşama ise final seçim Her iki aşamada da kimlikler gizli tutulmuştur.	Jüri Uluslararası ve ulusal üyelerden oluşturulmuştur.
yarışmacılar	Ekip üyeleri en fazla 5 kişiden oluşur, meslek olarak herhangi bir kısıt bulunmamaktadır.	Meslek kısıtlaması yoktur herkese açık bir yarışmadır.	5 uluslararası firma davet edilmiştir.
değerlendirme kriterleri	Şartnamede 20 adet değerlendirme kriteri belirlenmiştir.	Şartnamede net olarak jüri değerlendirme kriterlerini açıklamamıştır.	Jürinin seçtiği tasarımı uygulayacak olan konsorsiyum ekonomik gücüne göre seçilir.

Tablo 4: Uluslararası Magok Şematik Tasarım Yarışması

Yarışmalarla Elde Edilen Yeni Kentler

90'lı yıllardan buyana artan küresel, bölgesel ve kentsel rekabet kültürünün Asya kentlerinde çıkan kentsel tasarım yarışmalarından yansıyan "mükemmeliyeti bulma"da bir araç olarak görülmemekte olduğu; sadece kent parçalarını değil milyon nüfuslu kentleri tasarım yarışmaları yordamı ile elde etme çabalarından anlaşılmaktadır. Kentin tümü veya bir bölümünü kurgulayan bir model yaratmaya odaklı kentsel tasarım yarışmaları problemlerinin çözümlerini disiplinler arası birlikteliklerle araması, mimari ve mimari olmayan elementleri de içermesi açısından içerikte farklılaşması, anılan bölgenin dokusuna, sosyal ve ekonomik ilişkilerini de dikkate alarak çözüm üretme çabaları karmaşık ve iyi yönetilmesi gereken bir süreçtir.

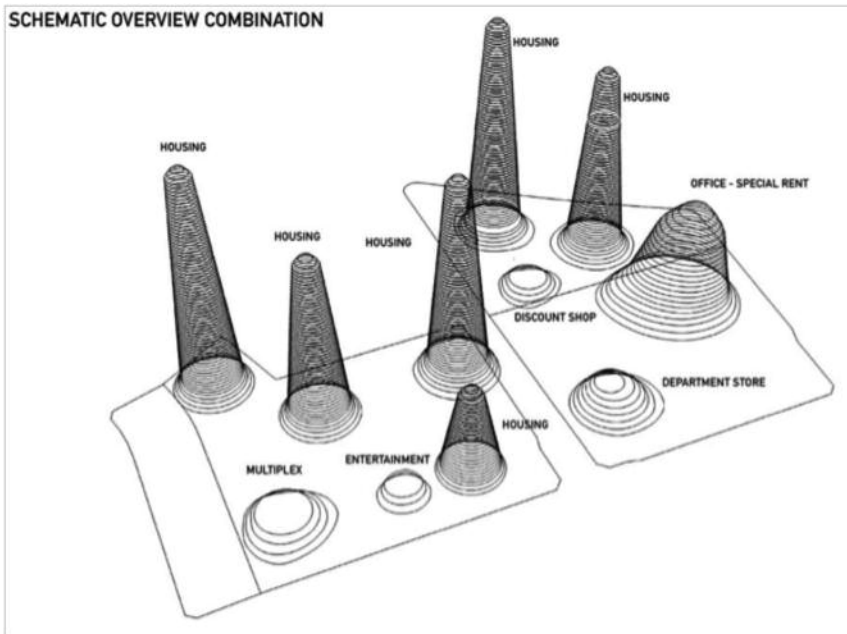
Güney Kore Büyük ölçekli kentsel tasarım yarışmalarını özellikle yeni kentler yaratmanın bir aracı olarak kullanma konusunda edindiği deneyimler ve projelerin uygulama sürecindeki yaratıcı araçlar bakımından da önemli bir örnektir. Bu rekabetçi ortamda büyük ölçekte çıkılan yarışmalar (MAC Administrative kent merkezi, Gwanggyo kenti yarışmaları, Gadeokdo Adası tasarım ve fikir yarışması, Yongsan Uluslararası MIA Proje Finans Yarışması), ön plana çıkmakta ve henüz amaç ve hedef cümlelerinde kentin ve

bölgenin rekabet edebilir kimliğine vurgu yapılmaktadır.

2000'li yıllar Güney Kore Cumhuriyetinin özellikle ülkenin nüfusunun %20'sini (10.4 milyon) barındıran ve trafik, konut azlığı, kirlilik ve yoğun nüfus gibi kentleşmenin birlikte getirdiği sorunlarla karşı karşıya kalan başkent Seul'un mekânsal olarak yeniden yapılanmasının başlangıcı olarak kabul edilebilir. Kentlerdeki baskıların sonucunda alternatif olarak üretilen yeni kentleri elde etme yöntemleri bakımından ön plana çıkmıştır. (Maritza ve Sarah, 2008) "Çok fonksiyonlu Yönetim Kenti" konsepti ile Başkent'in yönetim fonksiyonlarının taşınacağı 150 kilometre uzaklıkta 2030 yılı hedefli 500.000 nüfusu barındıracak 72 kilometrekarelik bakir bir alanda Sejong kenti uluslararası tasarım yarışmasına çıkmıştır.

Aynı zamanda 2008 yılında 80.000 kişi için planlanan Gwanggyo kenti yarışmaları da yine kent bütününde çıkmış yarışmalar serisi olarak değerlendirilebilir. Şekil 4.

Kent Bütünü'nün tasarlanmasını hedef alan yarışmalar genelde uluslararası ölçekte merkezi hükümetin ve belediyelerin tam desteğini alan ve uygulama sürecinde büyük konsorsiyumlar ile oluşturulan stratejik işbirliği yöntemlerine dayanan çok aktörlü oluşumlardır.

Şekil 4: Gwanggyo Kent Merkezi yarışması 1. Ödül (MVRDV Architecture, 2008)
Kaynak: <http://www.mvrdv.nl/>

Sonuç

Savaştan uzlaşmaya kadar geniş bir spektruma yayılan bir toplumsal ilişki süreci olan ‘Yarışma’ kültürü kentsel tasarım özelinde paradoksal bir şekilde demokratik potansiyeline rağmen ‘yaratıcı’ karakterleri tarafından tehdit edilmektedir. Bu karakterden dolayı eleştiriler daha muhafazakar bir tutum almakta ve yarışma formatının orijinalliği ve kişisel ifadeyi profesyonel deneyimden üstün kılması nedeniyle kaliteyi düşürmekte olduğu ileri sürülmektedir. (Strong J. 1976) Ancak bu görüş son dönemde Güney Kore tasarım yarışmaları ve uygulama sonuçları incelendiğinde yarışmaların rolü ve değeri üzerine sığ kalmaktadır.

Uluslararası ölçekte düzenlenen tasarım yarışmaları hem Güney Kore’nin tasarım kültürüne büyük katkı sağlamışlar, hemde bu alanda eksik olan alt yapıyı oluşturmuşlardır. Son dönemdeki bu yarışmalar sayesinde teori ve pratik aynı anda gelişme imkanına kavuşmuştur. Politik, ekonomik ve sosyal faktörleri içeren karmaşık bir süreç olan yarışma süreci entellektüel mirasın büyümesine katkı sağlarken korunması ve arşivlenmesi gereken bir kültürel miras olarak ele alınmalıdır.

Kaynakça

Nasar, Jack, L. (1992). Design by Competition : Making Design Competition Work..Cambridge: Cambridge University Press,

Strong J. (1976) Participating in architectural competitions : a guide for competitors, promoters, and assessors, London : Architectural Press

Minister of Land, Transport and Maritime Affairs, [http://www.english.mltm.go.kr/intro.do], erişim tarihi: 17 Aralık, 2010.

Public Procurement Services, [http://www.pps.go.kr/english/], erişim tarihi: 17 Aralık, 2010.

Maritza E., Sarah K. (2008), [http://www.sarahkathleenpeck.weebly.com/design-guidelines-sejong.html,] The New Planner, erişim tarihi: 17 Aralık, 2010.

Uluslararası Magok Şematik Tasarım Yarışması, [http://www.dreamhub21.com/eng/mainReal.asp] , erişim tarihi: 10.01.2011

Mvrdv Architecture, [http://www.mvrdv.nl/], Erişim tarihi 28 Kasım 2010.

Gadeokdo Adası Uluslararası Sürdürülebilir Gelişme Kentsel Fikir Yarışması, [http://www.gddcompetition.com], erişim tarihi: 01.04.2010

http://web.inter.nl.net/users/Paul.Treanor/europlan.extra.html

http://www.eigca.org/uploads/documents/originals/DesignCompetitionHandbook%20Oct%2003.pdf

http://www.iasdr2009.org/ap/Papers/Orally%20Presented%20Papers/Design%20Education/An%20Analysis%20on%20Metaphoricity%20of%20Design%20Competition%20Winners.pdf

http://www.isocarp.net/Data/case_studies/1682.pdf

http://www.isocarp.net/Data/case_studies/585.pdf

http://www.mlit.go.jp/kokudokeikaku/international/spw/general/korea/index_e.html

http://ata.hannam.ac.kr/korea/contri/con1.htm

http://www.theunreality.net/?p=31

ABD’de Kentsel Tasarım Yarışma Süreçleri

Burcu H. Özöduru

Giriş

Her ülkenin kendine özgü politik, ekonomik ve sosyal yapısına göre mimarlık ve kentsel tasarım projelerinin gerçekleşme süreçleri çeşitlenmektedir. Yapılı çevrenin fiziksel farklılıklarının, yani farklı yerlerde yürüebilmenin, dinlenmenin, iş/eve giderken farklı çevrelerden geçebilmenin nedenlerinden biri de bu süreçlerdir. Bu süreçlerin bugün en güncel ve popüler olanlarından biri, hemen tüm kentlerin yapısında etkili olan kentsel tasarım yarışmalarıdır. Yarışmaların ortak özelliği, yarışmaya katılan projelerin sadece meslek çevreleri tarafından değil, toplum tarafından da tanınmasının (Nasar, 1999); böylece, düzenleyen kurumların isimlerinin ve icraatlarının çeşitli çevreler tarafından da bilinmesinin sağlanmasıdır. Diğer bir deyişle, yarışmalar kurumların bir pazarlama aracı olarak görülmektedir. Günümüzdeki yarışmalar, seçilen proje uygulandığı takdirde yapılı çevrenin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Öte yandan, yarışmalar yenilikçi fikir, teknik ve mesleki uygulamaların ortaya çıkması ve teori ile uygulamadaki konuların eleştirel bir biçimde tartışılmasına görece uygun platform sağlamamak-

tadır. Bu platform hem ulusal hem de uluslar arası düzeyde olabilmekte, böylece küresel olarak da tasarım konularının tartışılmasına olanak vermektedir. Avrupa ülkeleri mimarlık ve kentsel tasarım yarışmalarının düzenlenmesinde öncü olmuşlardır. İlk mimari yarışma İtalya’nın Floransa kentinde 1400’lerde Santa Maria del Fiore’nin Kubbesi’nin inşası için yapılmıştır (www.wbdg.org). ABD’de ise mimari yarışmalar ilk olarak Beyaz Saray’ın inşası için 1700’lerin sonunda düzenlenmiştir. Ancak, özellikle 1980’lerin sonuna doğru yarışma sayısı artışında bir ivme belirlenmiş ve bugün en yaygın kentsel gelişme araçlarından biri olmuştur (Nasar, 1999). Her ülkede yarışma süreçleri birbirine benzemektedir: Yarışma konusunun, şartnamesinin ve jürinin belirlenmesi, tasarım ürünlerinin toplanması ve değerlendirme sonucunda dereceye girenlerin seçilmesi, katılan projelerin çeşitli medya ortamları aracılığıyla halka tanıtılması, gerekli finans ve organizasyon sağlandığı takdirde ise seçilen projenin uygulanması. Ancak, süreçlerin uygulanması ve süreçler sırasında karşılaşılan sorunların aşılması ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal yapısına, kentsel tasarım yaklaşımları ile yarışma ve uygulama süreçlerinde rol alan aktör-

Dr., Öğr. Gör.
Gazi Üniversitesi,
Mimarlık Fakültesi,
Şehir ve Bölge
Planlama Bölümü

PLANLAMA
2011/1-2

lere göre değişmektedir. Yarışma süreçleri arasındaki farklılığı yaratan da bu süreçlerin uygulanmasında küçük gibi gözükse ancak önemli fark yaratan değişikliklerdir.

Bu yazıda, kentsel tasarım yarışmalarının ABD'deki gerçekleştirme süreci çeşitli kaynak ve görüşmelerden elde edilen bilgiler ışığında anlatılmaktadır. Öncelikle kentsel tasarım yarışma süreçlerinin genel akışı, diğer bir deyişle yarışma yapılmasına karar veren kurumların yarışma sürecine yaklaşımı, tasarım alanının ve probleminin belirlenmesi, yarışma şartnamesinin hazırlanması, jürinin belirlenmesi, yarışmacıların projelerinin değerlendirilmesi, seçilen projelerin halka tanıtılması ile yarışma sürecinden uygulamaya geçene kadar olan sürede etkili olan kurum ve kişilerin rolleri anlatılacaktır. Daha sonra, bu konular St. Louis kentindeki Gateway Arch kentsel tasarım yarışma süreci (2009-2010) çerçevesinde örneklendirilecektir. Sonuçta, ABD'deki kentsel tasarım yarışmalarının diğer ülkeler ile karşılaştırıldığında ortaya çıkan benzerlik ve farklılıklar ortaya konmuş olacaktır. Böylece, yarışma süreçleri hakkında Türkiye'de de olası yeni uygulamaların hayata geçirilip, geçirilmeyeceği tartışılmış olacaktır.

1. Kentsel Tasarım Yarışmalarının Süreci

ABD'deki kentsel tasarım yarışma süreçleri sorun teşkil eden kamusal alanlar, örneğin, çö-

küntü bölgesi haline gelmiş ya da gelmekte olan kamu mülkiyetindeki alanlar, tarihi yerleşim yerleri, yeni gelişme alanları, kent kimliğini yenilemek adına belirlenmiş özel kentsel proje alanları için düzenlenmektedir. Bazı durumlarda, sıra dışı tasarım problemleri arz eden kırsal alanlar ya da milli parklar için de düzenlenebilmektedir. Örneğin, St. Louis'deki Gateway Arch (Resim 1), kenti simgeleyen en önemli anıtsal öğelerden biri olarak bir park ile birlikte tasarlanmıştır. Öte yandan, aynı dönemde sonuçlanan bir başka yarışmada yabancı hayvanların trafik kazaları nedeniyle ölmesine neden olan kırsal kesimde yer alan bir trafik aksının yeniden tasarlanması için bir yarışma düzenlenmiştir¹. Bu iki farklı konu, ABD'deki kentsel tasarım yarışmalarının çok farklı nitelik, ölçek ve amaçta olabildiğini göstermektedir.

Günümüzde, diğer ülkelerde olduğu gibi ABD'de de büyük ölçekli mimari projeler, gayrimenkul geliştirme yatırımları ve kentsel tasarım projeleri arasındaki ayırımı belirleyebilmek zorlaşmıştır. Bu nedenle, mimari yarışmaları kentsel tasarım yarışmalarından ancak alan büyüklüğü, konusu ve yarışma ve uygulama süreçlerinde rol alan aktörler ile ayırmak mümkün olmaktadır. Yarışma alanlarının büyüklüğü ve konusu genelde ilgili kamu kurumları tarafından belirlenmektedir. Bazı yarışmalarda bir konu belirlendikten sonra uygun konum araştırılmakta ve o konum için yarışma düzenlemekte iken, bazı yarışmalarda konum ve konu baştan belirlenmektedir. Yarışmalar fikir yarışması olabileceği gibi, uygulanması onaylanmış projelerin de yarışmaları olabilmekte ve *açık, sınırlı, davetli* ya da *iki etaplı* olarak düzenlenebilmektedir (Nasar, 1999). *Açık* yarışmalarda, tüm tasarımcılar anonim olarak yarışmaya katılabilmekte iken, *sınırlı* yarışmalarda yarışmacılar eyalet ya da bölgeye göre ya da deneyimlerine göre düzenleyen kurum tarafından sınırlandırılmaktadır. Yarışmacıların anonim olması, yarışmacı hakkında oluşabilecek herhangi bir önyargıyı yok etmektedir. Nasar (1999) bu tip yarışmaların özellikle kamusal hedefleri olan basit projeler için, örneğin Washington D.C.'deki Vietnam Anıtı ve alanının tasarım yarışması (Resim 2) için uygun olduğunu düşünmektedir.

Resim 1. St. Louis, Kansas, Gateway Arch
Kaynak: www.news.travel.aol.com (erişim tarihi: 16/12/2010)

Resim 2. Vietnam Anıtı, Washington D.C. Kaynak: Özüdüru, 2005.

Davetli yarışmalarda ise eyalet içinden ya da dışından seçilen firmalar düzenleyen kurum tarafından yarışmaya katılmak için davet edilmektedir. Bu firmalar yerel kodlar, kurallar ve standartlarla daha aşına olan firmalarla eşleştirilmektedir. Her eyaletin kendine özgü imar kuralları olması sebebiyle yerel bir firma ile olan bu eşleştirme, imar kurallarının doğru uygulanabilmesini sağlamaktadır. Bu tip yarışmalarda tasarımcıların deneyimleri ve firmaların özelleştiği konular göz önünde bulundurularak, şartname koşullarını sağlayabilecek yarışmacıların özellikle davet edilmesi beklenir; bu nedenle de yarışmayı düzenleyen kurumun detaylı bir şartname ve tasarım programı sunabilmesi gerekmektedir. Bu yarışmalarda, yarışmacılar hakkında bir önyargı oluşsa da, jüriye verilen detaylı şartname kurallarına uygunluk değerlendirmede esas alınarak bu önyargı giderilebilmektedir. Yarışma süresi boyunca, tasarımcıların soruları kurum ile yapılan anonim görüşmelerle cevaplandırılmaktadır. Teslim sonrasında her firmanın tasarımlarını jüri önünde sunması beklenir. Böylece, diğer yarışmalardan farklı olarak iki taraf arasında bir iletişim platformu sağlanmaktadır. Ancak, bu sağlanan iletişimin önyargı yaratmaması açısından oldukça objektif bir biçimde organize edilmesi gereklidir; örneğin, yarışmacıların sunum şekli, sırası, ortamı aynılaştırılmalı, böylece jürinin farklı yargılara varması engellenmelidir (Nasar, 1999, 155).

İki etaplı yarışmalarda ise, öncelikle açık çağrı yapılmakta ve tüm tasarımlar toplanmaktadır. Daha sonra bu tasarımlar içinden bazıları seçilerek kısa bir liste oluşturulmakta ve bu gruplardan daha detaylı plan ve tasarımlar talep edilip, ikinci kez jüri değerlendirmesi yapılmaktadır. Ancak, bu yarışma tipi daha fazla bütçe gerektirdiğinden tercih edilmemektedir. Nasar (1999, 151-152) tüm yarışma tipleri karşılaştırıldığında özellikle davetli yarışmaların daha başarılı sonuçlar ürettiğini vurgulamakta; bunun sebebinin yarışmayı düzenleyen kurumun yarışmaların en önemli süreçlerinden biri olan şartnamelerin detaylı olarak hazırlanmasında gösterdiği özel ilgi ve anonim olarak yarışmacılarla kurumların iletişim sağlanabilmesi olduğunu belirtmektedir.

Kentsel tasarım yarışmalarının düzenlenmesine ya Belediye ya da Merkezi İdare'nin ilgili Bakanlık veya alt birimleri, örneğin, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı (Department of Housing and Urban Development - HUD), Ulusal Yeşil Alan Hizmetleri (National Park Services -NPS), Ulusal Tarihi Koruma Vakfı (National Trust for Historic Preservation - NTHP) gibi kurumlar karar vermektedir. Bu kurumlar, kendi görev tanımları çerçevesinde belli konulara odaklanmaktadır. Örneğin, düşük maliyetli konut üretimi üzerine özelleşmiş HUD özellikle köhneleşmiş konut alanları ile ilgili yarışmaların düzenlenmesinde rol oynarken, tarihi mimari eserleri koruma üze-

rine çalışmalar sürdüren NTHP, kentsel yenileme kapsamında tarihi çevreyi koruma odaklı projelere yönelmektedir. Bu kurumlar özellikle konu ve alan ile tasarım probleminin belirlenmesinde, tasarım şartnamesinin yazımında, yarışma sürecinin işleyişinde ve jürinin seçilmesinde stratejik rol oynamaktadır.

Yarışma sürecinin yönetimi, yani çağrının açılması, yarışmacıların tasarımlarının toplanıp, değerlendirilmesi, bütçe ve görev tanımlarının belirlenmesi ayrı bir süreç olarak farklı bir organizasyon tarafından yönetilmektedir. Bu organizasyon, yarışmayı düzenleyen kurum tarafından açılan çağrıya cevap veren bir üstlenici firma, enstitü, sivil toplum örgütü ya da vakıf olabilmektedir. Kurum yapılan başvuruları bir alt komisyon aracılığı ile değerlendirip, başvuran organizasyonlardan birini yarışma sürecini yönetmesi için seçer. Bu organizasyonda, yarışmanın ölçeğine göre, yönetici ile birlikte basın ve medya ilişkileri koordinatörü, grafik tasarımcı, sosyal medya ilişkilerini yürüten bir kişi ile internet sayfası yapımı ve tasarımından görevli bir kişi bulunabilmektedir. Bundan sonra, yarışma sürecini, yani şartnamenin hazırlanması ve ilan edilmesi, bütçenin hazırlanması ve tahsis edilmesi, jürinin seçilmesi, yarışmacıların başvurularının kabulü, bu başvuruların değerlendirme oturumlarının gerçekleştirilmesi ve sonuçların ilan edilmesi bu organizasyon yürütmektedir. Böylece, başvuruların çok olduğu açık ya da sınırlı yarışma tiplerinde süreç daha kontrol edilebilir nitelik kazanmaktadır. Ayrıca, bu ikili yönetim grubuna danışmanlık yapmak üzere, kentsel tasarım ve yapı çevre ile ilgili meslek kuruluşlarından oluşan bir teknik danışma kurulu kurularak sürecin sadece politik çevre ya da bürokratlar tarafından değil, mesleki disiplinler tarafından da değerlendirilmesi sağlanır.

Yarışma şartnamesi, yarışma konusu ve bağlamına göre pek çok bölümden oluşabilir. Örneğin, International Living Building Institute, NTHP ile ortaklık yaparak çağrıya açtığı kentsel tasarım fikir yarışmasında (www.ilbi.org) hazırladığı şartnamede, vizyon ilgili teorik referanslarla çerçevelenerek belirlenen ana başlıklar oluşturulduktan sonra konum, alan, su, enerji, sağlık, yapı malzemeleri, eşitlik, güzellik gibi 20 ana başlıkta, istenilen standartlar ve tartışmalar sunulmuş; hedef kitle, konseptin uyarlanabileceği

toplum (orta ve yüksek yoğunluk) yarışmacıların meslekleri, teslim medyasının özellikleri ile teslimde istenilenler kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır. ARC yarışmasında (www.arc-competition.com) ise yarışmanın amacı, konumun nasıl seçildiği ve özellikleri, konsept tasarımın niteliklerini sıralayan bir program, tasarımda tercih edilen öncelikler ve ilgili makaleler ile belgeler, ARC'in ve danışmanlarının nitelikleri, yarışma tipi ve yarışmacılar, jürinin özellikleri, başarılı tasarımlardan beklenenler, yarışmanın bitiminden sonraki tanıtım süreci (yayınlar, internet siteleri, vb.), teslim edilmesi gerekenler ve format, seçim süreci ve değerlendirmede göz önünde bulundurulacak kriterler kapsamlı olarak sıralanmaktadır. Hemen tüm kentsel tasarım yarışmalarında vizyon ve üst ölçekteki senaryoya vurgu yapılmaktadır. Önerilen tasarımın bu vizyona uyması tüm yarışmalarda en önemli kriter olmaktadır. Ayrıca, uygulamaya geçecek planlarda kentten daha önceden oluşturulmuş standartlarına yarışmacıların ciddi bir biçimde uyması beklenmektedir. Standartları ve teknik bilgileri içeren belgeler de ek olarak yarışmacılara verilmektedir.

Yarışma jürisi, kurumun belirlediği alt komisyon tarafından konu ve yarışma alanının kent içindeki yapısına göre seçilmekte ve jüri üyelerinin sayısı her yarışmaya göre değişmektedir. Örneğin, Minneapolis Nehir Kıyısı Kentsel Tasarım Yarışma jürisi Belediye Başkanı, kentsel tasarım uzmanı ve Minneapolis Üniversitesi Tasarım Fakültesi Dekanı, Parsons The New School of Design in New York City Yapılı Çevre Fakültesi Dekanı, Vilayet Denetçisi ve Yardımcısı, bir peyzaj tasarımı özel şirket Genel Müdürü, Milletvekili, Belediye Meclis Üyeleri, Minneapolis Park ve Eğlence Alanları Yönetim Kurulu Başkanı ve Üyeleri, Mimarlık ve Tasarım Küratörü gibi çeşitli meslek gruplarından ve ilgi alanlarından oluşan bir gruptan oluşturulmuştur (www.minneapolisriverfrontdesigncompetition.com). Şikago'daki Burnham Park'taki Burnham Anıtı ve Çevre Düzenlemesi yarışmasının yedi kişiden oluşan jüri üyeleri ise çeşitli akademik, kamu ve özel sektör işlerinde çalışan iki peyzaj mimarı, bir sanat tarihçisi, bir çevre tasarımcısı ve kent tarihçisi ve üç şehir plancısından oluşmaktadır (<http://www.aiachicago.org/burnham/competition.asp>). Genelde jürinin, teknik, tasarım, politik

ve eğitim perspektiflerini yansıtabilen kişilerden oluşması ve bu kişilerin ırk, etnik köken ve cinsiyet dağılımı açısından dengeli sayıda olması sağlanmaya çalışılmaktadır (www.wbdg.org).

Kentsel tasarım yarışmalarında jürinin kompozisyonu şartnamenin hazırlanması kadar önemlidir; çünkü yarışmayı düzenleyen kurum bir anlamda kritik olan tüm karar verme görevini jüriye yüklemekte ve kurumun taleplerini bu jürinin karşılamasını beklemektedir. Nasar (1999, 153) özellikle farklı disiplinlerdeki kişilerin jüride bir araya gelmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Böylece, farklı kullanıcı gruplarının talepleri değerlendirilebilecek ve tasarım dışındaki konulara da odaklanabilecek kişilerin fikirleri yarışma sonucunu belirlemede etkili olabilecektir.

Katılımcılar tasarım önerilerini belirlenen standartlarda teslim etmek zorundadırlar; aksi takdirde yarışmadan çekilmek zorunda bırakılırlar. Ayrıca, teslim edilen materyal ile birlikte katılımcılardan yarışmaya katılma nedenleri ve öneriler arkasındaki düşünceleri içeren bir niyet mektubu yazması da beklenmektedir. Nasar (1999, 155) özellikle yarışmacıların teslim ettikleri materyalin ve sunum şekillerinin standartlaştırılması gerektiğini, aksi takdirde, jürinin yanlış davranabileceğini anlatmakta, seçilecek bir danışmanın geliştireceği şekilde teslim materyalinin, sunum ve büyüklüğünün teslim standartları ile aynı olmasının sağlanması gerektiğini, kesinlikle standartlar dışındaki materyalin teslim alınmaması gerektiğini nedenleri ile açıklamaktadır. Teslim materyali standart olmadığında yaratılan yanlışlığın kazanan grubun seçiminde etkisi olmaktadır.

Jürinin değerlendirme süreci iki aşamadan oluşmaktadır. İlk aşamada, tüm yarışmacılardan seçilenlerden kısa bir liste oluşturulur. Bu kısa listede en beğenilen projeler bulunmaktadır. Kısa listeden yapılan elemelerden sonraki en son aşamada ise ödüllü projeler seçilir. Eğer, davetli yarışma ise, yarışmacıların projelerini sunmaları da beklenir. Bu projeler çeşitli medya araçları ile halka duyurulmaktadır. Gereken bütçe sağlandığında ise ikinci etaba yani uygulama etabına geçilmektedir.

Projelerin uygulanma süreçleri ayrı bir süreç olarak yönetilmektedir. Bu süreç için de ayrı bir organizasyon kurulu. Bu organizasyon, hem

finansal kaynak bulmak, hem de tasarım planını kazanan tasarım grubu ile birlikte yürütmekle görevlidir. Tasarımın uygulama sürecinde, seçilen alandaki işletmelerin ve yaşayan halkın da fikirleri alınır. Gerektiğinde uygulama sürecine katılmaları desteklenir ve ilgili konularda da karşılıklı anlaşma yoluna gidilir. Seçilen projenin birebir uygulanması yerine, diğer projelerin de güçlü yönlerini alarak, uygulamanın farklılaştırılması söz konusu olabilir. Nasar (1999) kullanım sonrası değerlendirmenin (post-occupancy evaluation) projenin başarısını belirleyeceğini, alınan sonuçlara göre gerektiğinde tasarımda değişiklik yapmanın da başarılı ve canlı mekanlar oluşturmakta bir yöntem olarak kullanılabileceğini savunmaktadır.

Tüm bu süreçlerin şüphesiz ki en önemli parçalarından biri de bütçenin sağlanmasıdır. Hem ilgili idari kurum (merkezi, eyalet ya da yerel ölçekte) hem de ayrı bir sivil toplum örgütü, vakıf ya da enstitü yarışmaların yönetiminin sponsorluğunu yapabilmektedir. Bazı yarışmalarda, işletmelerin ve tüzel olmayan kişilerin de finans sağladığı görülmektedir (Tritto, 2010). Yarışmaların düzenlenmesi, genelde uygulanmasının %1'i kadar bir bütçe gerektirmektedir (Nasar, 1999).

2. St. Louis Gateway Arch Yarışma Süreci

St. Louis'deki Gateway Arch 192 m. genişliğinde ve 192 m. yüksekliğinde ünlü mimar Eero Saarinen tarafından tasarlanmış kemer şeklinde bir anıttır. Bu anıtın tasarımı 1947 yılında St. Louis Belediyesi tarafından düzenlenmiş bir mimari yarışmaya katılan 147 tasarım arasından seçilmiştir. Anıtın inşası 1959'da başlamış, 1965'de tamamlanmıştır (Tritto, 2010). Anıt, altındaki park alanı ile birlikte 36,8 hektarlık daha büyük bir parkın, Jefferson Memorial Expansion'ın bir parçasıdır. İkonik bir imaj olarak, Amerikan İç Savaşı'nda Batı'da savaş kazanmış kadın ve erkeklerin lider ruhunu temsil etmektedir. Bu nedenle de, Batı'ya açılan bir kapı olarak nitelendirilmekte, şehrin kuruluşunun 200. yılının anısını simgelemektedir. Kemerin içinde iki yönden de ziyaretçileri en tepeye taşıyan bir asansör sistemi vardır. En tepede bir gözlem alanı bulunmaktadır ve buradan tüm kenti görmek

mümkün olmaktadır. Ayrıca, iki adet 1 076 basamaklık acil çıkış merdiveni iki ayakta da yer almaktadır. Kemerin tasarımı, o dönem sıklıkla görülmeyen yuvarlak hatların inşasının zorluğu yüzünden uzun zaman almıştır. Paslanmaz çelik konstrüksiyonu olan kemer, hem yüksek hızdaki rüzgara hem de depreme dayanıklı olarak inşa edilmiştir. Bu anıtı yılda 2,8 milyon kişi ziyaret etmektedir (www.wikipedia.org). 2009 yılında Efes antik kentini toplam 2 milyon kişinin ziyaret ettiği (www.yeniasir.com.tr) göz önünde bulundurulursa, bu rakam ciddi bir rakamı temsil etmektedir.

NPS'nin 18 ayda çeşitli kamusal örgütlerin katılımıyla hazırladığı Genel Park Yönetimi Planı'nın bir parçası olarak Kasım 2009'da St. Louis Gateway Arch'in altındaki park ve bu parkın çevresiyle ilişkisinin tasarlanması için uluslararası kentsel tasarım yarışması düzenlenmesine karar verilmiştir (www.dirt.asla.org). Yarışma Aralık

2009 – Eylül 2010 ayları arasında 10 ayda sonuçlanmıştır.

NPS CityArchRiver 2015 Vakfı'nı yarışma sürecini yönetmek üzere seçmiştir. Yarışma amacı "anıtın altındaki alanı da anıt kadar güzel yapabilmek" olarak tanımlanmış ve sadece tasarım açısından değil, kavramsal olarak da gerçekçi, uygulanabilir, ekonomik tasarımlar arayışında olduğu belirtilmiştir (Tritto, 2010). Yarışmanın internet sitesinde ise "Modern bir Başyapıtın Çerçevesi" sloganı kullanılmıştır. Yarışma alanının tamamı kamu mülkiyetinde değildir; alanda, özel mülkiyetteki depolar ve demiryolları da etki alanı içinde kalmaktadır. Yarışmanın başında, bu alanların sahiplerinden de kendi işletmelerine zarar gelmediği sürece kazanan projenin uygulanması için işbirlikliği sözü alınmıştır.

Uluslararası açık yarışma olarak düzenlenen bu yarışmaya ilk etapta 49 yarışmacı katılmış, bu yarışmacılardan 40'ı ilk etaptaki yarışmanın

1. AŞAMA: PORTFÖY	2. AŞAMA: YARIŞMACILARIN NİTELİKLERİ VE MÜLAKAT	3. AŞAMA: TASARIM KONSEPTİ
Kayıt	2. aşamanın duyurulması	3. aşamanın duyurulması
St. Louis'de yarışma yöneticisi ve yönetim kurulu temsilcileri ile kısa görüşme ve konum ziyareti	St. Louis'de bir ağ oluşturma toplantısı düzenlenerek azınlık veya dezavantajlı işletmeler ile yerel yüklenici firmalar ve farklı diğer grupların kısa listeye kalan tasarımcılarla bir araya getirilip, bilgi alışverişinde bulunmasının sağlanması	Tasarım öncesi istenilenler hakkında yarışma yöneticisi, sponsor ve teknik danışmanlarla toplantı yapılarak, hem konum hem de tasarım konsepti hakkında tartışma
Tasarımcı firmaların portföylerinin teslimi	Tasarımcı firmanın yarışmacı grubun son halini oluşturması	Tasarım konseptinin hazırlanması
Yarışma yöneticisi tarafından uygunluk testi	Oluşturulan grupların deneyim ve özelliklerinin yarışma komitesine teslimi	Tasarımların fizibilitesinin ve işlevselliğinin yüksek olması için yarışma yöneticisi, sponsor ve teknik danışmanların temsilcileri ile yarışmacıların bir araya gelerek öneri tasarımları tartışması
Jürinin portföyleri değerlendirmesi ve 2. Aşamaya kalacak yarışmacıları seçmesi	Yarışma yöneticisinin teslim edilenleri uygunluk testinden geçirmesi	Öneri tasarım konseptlerinin teslimi
	Yarışmacılarla jürinin mülakatı	Yarışma yöneticisinin teslim edilenleri uygunluk testinden geçirmesi
	Jürinin yarışmacıları değerlendirmesi ve 3. aşamaya kalacak yarışmacıları seçmesi	Tasarım konseptlerinin sergilenmesi
		Teknik danışmanların teslim edilenleri değerlendirmesi ve jüriye tasarım konseptlerinin teknik açıdan tutarlılığı hakkında bilgi vermesi
		Tasarım konseptlerinin jüriye finalistler tarafından aktarılması
		Jürinin tasarım konseptlerini değerlendirip, son seçimi yapması
		Kazananın açıklanması

Tablo 1. St. Louis Gateway Arch Uluslar arası Kentsel Tasarım Yarışması'nın Aşamaları

Kaynak: <http://www.cityarchrivercompetition.org/wp-content/uploads/2010/09/summary-report-092410.pdf> (erişim tarihi: 26 Aralık, 2010).

teknik danışmanları tarafından yarışmacıların teslim ettikleri materyalin yarışma şartnamesi kural ve standartlarına uyup uymadığını test edildiği uygunluk testini geçmiş, 9'u kısa listeye kalabilmiş. En son etapta ise finalist olarak 5 yarışmacı seçilmiştir. İlk kısa listeye kalan 9 yarışmacıdan projenin uygulaması hakkında ekstra çalışma beklenmiş, ayrıca yarışmacılarla mülakat yapılmıştır. Sona kalan 5 finalistin ise 90 günlük bir konsept yarışmasına girmesi talep edilmiştir. Bu süreçte finalistlerin tasarım yaklaşımları, planın gerçekleşmesi için gerekli aşamaların tutarlılığı, bütçe planı ve programı ile yöntemleri test edilmiştir. Bu etapta sunumlar kamuya açık olarak yapılmıştır. Dinleyiciler sunumları izleyebilmiş ancak onlardan katılım ya da katkıda bulunmaları istenmemiştir. Kamuya bilgi vermek amacıyla internet sayfasında yorumların yazılabileceği bir sayfa tasarlanmıştır. Yarışmanın detaylı etapları Tablo 1'de sunulmaktadır.

Yarışmayı New York'taki MVVA (Michael Van Valkenburgh Associates) grubu kazanmıştır. Projeler metropoliten alanın 9 yerinde sergilenmiştir. Daha sonra, kazanan proje müellifi ile birlikte CityArchRiver 2015 Vakfı'nın Aralık 2010 ayının sonuna kadar bütçe hazırlaması, 2011 yılında ise bu bütçe için federal, yerel idarelerden ve özel şirketlerden sponsorluk bulma çalışmalarına girmesi beklenmektedir.

Yarışmanın bütçesi 2 milyon dolar olarak belirlenmiştir. Her finaliste 100 000 dolar ödül verilmiştir. Bütçenin üçte biri tüzel olmayan kişilerden, üçte biri çeşitli işletmelerden, üçte biri ise vakıflardan gelmiştir. Yarışma böylece sadece bir kişi ya da kuruma ait kalmamış, hem özel hem kamu sektörünü, hem de halkı bünyesine katmıştır. Yarışmanın hem idari, hem teknik danışman hem de yarışma yönetimi olarak üçlü bir yönetici grubu oluşturulmuştur. NPS ve projenin 2015 yılına kadar olan tüm sürecinden sorumlu CityArchRiver 2015 Vakfı üyelerinden oluşan idari komite hem bütçe, hem de idari ve stratejik ilişkilerden sorumludur. Bu komite, Belediye Başkanı da dahil olmak üzere, ulusal park savunucuları, Washington Üniversitesi, Mimarlık ve Kentsel Tasarım Fakültesi Dekanı, Southern Illinois Üniversitesi rektörü gibi şehrin önde gelenlerinden oluşmaktadır. Teknik danışman komitesi tasarım, engelliler, ekonomik gelişme, tarihi koruma, açık mekan ve çevre koruma,

güvenlik, ulaşım, su kaynakları üzerine danışmanlık yapabilecek kişilerden (ör. Missouri Ulaşım Dairesi, Metropolitan Park ve Dinlenme Alanları Ofisi) oluşmaktadır.

Son olarak, yarışma yönetimini de StastnyBrun Architects Inc. firmasının kurucusu ile Otak Inc. Şirketindeki bir şehir plancısı ve proje müdürü üstlenmiştir. Jüriyi bir mimar kritiği, Washington Üniversitesi, Beşeri Bilimler Araştırma Merkezi Müdürü bir profesör, Ulusal Park Hizmetleri eski bölge müdürü, Harvard Tasarım Fakültesi profesörü, bir danışman şirketine kentsel strateji üzerine uzmanlaşmış şehir plancısı bir müdür, Smithsonian Cooper-Hewit Ulusal Tasarım Müzesi küratörü, bir peyzaj mimarı ile bir mimar oluşturmuştur. Yarışmanın hedefi 28 Ekim 2015'de seçilen projenin tamamlanması, böylece, Arch'in 50. yıldönümünün kutlanmasıdır.

3. Sonuç

ABD'deki kentsel tasarım yarışma süreçleri Türkiye ve Avrupa ülkelerindeki süreçlere genel hatları ile benzemektedir. Ancak, yarışmaların hedefleri ve uygulamadaki bazı detaylar ülkeler arasındaki farklılıkların oluşmasına neden olmaktadır. En belirgin hedef farklılığı, çoğu yarışmaların uygulamaya yönelik olması, diğer bir deyişle, gerçekleştirilebilir olmasının beklenmesidir. Bu temel fark nedeniyledir ki, yarışma şartnamesi olabildiğince detaylı bir biçimde hazırlanmakta ve yarışmacıların kentin ya da kırsal alanın imar planı ile kentsel tasarım kod ve standartlarına göre ürün yaratması beklenmektedir. Bu nedenle teknik danışma kurulunun jüriye sunduğu rapor değerlendirmede oldukça önemli olmaktadır. Bu kurul aracılığıyla farklı disiplinlerdeki kişilerin de bir araya gelip, yarışma ürünlerini sadece plancı, tasarımcı, mimar gözü ile değil, uygulanabilirlik açısından farklı açılardan değerlendirmeleri sağlanmakta, böylece, fazlasıyla soyut, uygulanamayacak projeler değerlendirme sırasında elenmektedir.

Bir diğer uygulamaya yönelik farklılık ise yarışma sürecinin ve uygulama sürecinin, İdari kurum dışında ikincil bir üstlenici organizasyon tarafından yönetilmesidir. Bu organizasyon hem yarışma sürecindeki her detayla ilgilenmekte ve sürecin problemsiz bir şekilde ilerlemesini sağla-

makta, hem de finalist belli olduktan sonra projenin gerçekleşmesine kadar gerekli olan tüm süreçlerin (bütçe sağlanması, taraflar arası iletişim ve koordinasyon, tasarım değişiklikleri, vb.) gerçekleşmesinde etkin rol oynamaktadır. Böylece, bir yarışma ürününün seçildikten sonra rafa kaldırılması büyük ölçüde engellenmekte ve bazı bürokratik süreçler daha kolay aşılmaktadır.

Ayrıca, yarışma şartnamelerinde yarışmanın fikir yarışması olup olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın bir vizyon kurgulanması şartı aranmaktadır. Projelerin değerlendirilme sürecinde şartnamede detaylı olarak sunulan bu vizyon ile ilişki kurulması en önemli kriter olmaktadır. St. Louis Arch Gateway kentsel tasarım yarışmasının jüri raporunda her finalist için bu değerlendirmenin yapıldığı görülmektedir.

Yarışmaların jüri üyeleri, kentsel tasarım uzmanlarından çok konuyla ilgili idarecilerden oluşmaktadır. Teknik kurulun da süreçte etkin olması idareciler ile yarışmacılar arasındaki kopukluğu gidermektedir. Bu durum, projelerin uygulamaya yönelik olması ve projelerin gerçekleşmesi konusundaki titizlik nedeniyledir. Ancak, proje tasarım sürecini idarecilerin objektif bir biçimde tartabilmesi de teknik kurul olsa dahi çok kolay olmamaktadır.

Halkın katılımı ABD'deki yarışmalarda da arka planda kalmaktadır. Yarışmacıların proje sunumları halka açık yapılabilmektedir. Ayrıca, ilgilenen kişilerden fikir alabilmek amacıyla internet aracılığı ile iletişim platformları kurulmaktadır. Yine de ABD'deki yarışmalarda kamunun daha etkin katılımının sağlanması konusunda süreçte değişiklikler yapılması gerekliliği ve bunun önemi vurgulanmaktadır. Sonuçta, yapı çevresinin kullanıcının taleplerini tatmin etmesi yarışmaların en önemli hedefi olmalıdır.

Bir diğer farklılık da belki Türkiye'de hiç uygulanamayacak bir konu olan jüri ile tasarımcıların bir araya getirilmesidir. Yarışmacılar bu sayede projelerini savunabilmekte, jürinin kafasında oluşan soruları yanıtlatabilmektedir. Nasar (1999) bu sürecin ön yargı oluşturmaya imkan vermeyecek şekilde tasarlanması gerektiğini özellikle vurgulamaktadır. Aksi takdirde, oluşacak önyargının da değerlendirmeye zarar vermesi söz konusu olmaktadır.

ABD kentsel tasarım süreçlerinde önem verilen bir diğer konu ise teslim edilen materyalin standartlaştırılması ve standart dışındaki materyalin kesinlikle yarışmacının elenmesine neden olması, böylece yarışmacılar arasındaki haksız rekabetin önlenmesidir. Şartnamede, teslim edilecek materyal hakkında özellikle detaylı bilgi verilmektedir ve her etapta da teslim edilenler teknik danışma kurulu tarafından uygunluk testinden geçirilmektedir.

Son olarak, jürinin St. Louis Arch Gateway Kentsel Tasarım yarışmasında olduğu gibi her projenin başta belirtilen her tasarım hedefini gerçekleştirip, gerçekleştirmediği hakkında açık bir değerlendirme yapması ve yarışmacılara yapılan geribildirim yarışmanın şeffaf, eşitlikçi ve adil bir şekilde gerçekleşmesini sağlamaktadır.

Kaynakça

Anonim, Architectural Wonders of the United States, [http://news.travel.aol.com/2010/04/16/architectural-wonders/], erişim 16 Aralık, 2010.

Design Competition and Exhibit, [http://www.aiachicago.org/burnham/competition.asp], erişim 31 Aralık, 2010.

Downtown Fargo: An Urban Infill Competition, [http://competition.kilbournegroup.com/], erişim 16 Aralık, 2010.

Efes'te hedef 2.5 milyon ziyaretçi, [http://www.yeni-asir.com.tr/HayatinIcinden/2010/06/23/efeste_hedef_25_milyon_ziyaretci], erişim 26 Aralık, 2010.

Gateway Arch, Wikipedia Encyclopedia, [http://en.wikipedia.org/wiki/Gateway_Arch], erişim 26 Aralık, 2010.

International Living Building Institute, (2010) Living City Design Competition Brief, [http://ilbi.org/resources/competitions/livingcity/index.html], erişim 15 Aralık, 2010.

Nasar, J. (1999) *Design by Competition*, Cambridge University Press, New York.

St. Louis Gateway Arch Design Competition Down to Nine Teams, (2010) [http://dirt.asla.org/2010/02/17/st-louis-gateway-arch-design-competition-down-to-nine-teams/], erişim 26 Aralık, 2010.

The CityArchRiver2015 Foundation (24 Ekim, 2010), Framing A Modern Masterpiece: The City, The Arch, The River 2015 Summary Report [http://www.ci-

tyarchrivercompetition.org/competition/summary-report/], erişim 25 Aralık, 2010.

The Next Generation of Parks: Minneapolis Riverfront, [http://minneapolisriverfrontdesigncompetition.com/about/jury], erişim 09 Aralık, 2010.

Tritto, C. (2010) Arch Grounds Redesign Deadline Nears, *St. Louis Business Journal, White Paper*, [www.bizjournals.com/stlouis/stories/2010/07/12/story13.html], erişim 23 Kasım, 2010.

Vierra, S. (2009) Running a Design Competition, Steven Winter Associates Inc., [http://www.wbdg.org/resources/rundesigncomp.php], erişim 16 Aralık, 2010.

Western Transportation Institute Montana State University ve The Woodcock Foundation (2010) ARC: International Wildlife Crossing Infrastructure Design Competition Brief, [www.arc-competition.com/files/ARC_Brief.pdf], erişim 16 Aralık, 2010.

Avustralya Örneğinde Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları ve AILA Victoria Bölgesi Proje Yarışması (2008) Deneyimi

Adnan Kaplan

Giriş

Günümüz kentlerinde giderek karmaşık yapı gösteren sosyo-ekolojik sorunlar ve bunların fiziki coğrafya üzerindeki yansımaları fiziksel planlama ve tasarım alanlarında yeni anlayışları veya araçları gündeme getirmektedir. Aralarında kentsel tasarımın da yer aldığı çalışma ortamları ve uygulamaları bu gelişmelere bağlı olarak yeniden tarif edilme gerekliliği göstermektedir. Bu çerçevede Avustralya ve özellikle Victoria Bölgesinde (Eyaletinde) enstitülerin (Türkiye’de karşılığı ‘meslek odaları’dır) kentsel tasarım kategorisinde proje yarışmaları ele alınacaktır. Enstitülerin belirli bir proje alanı ya da konusuna yönelik uluslararası, ülke ve bölge ölçeğinde proje yarışmaları bu kapsamın dışında tutulmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise makale yazarının jüri üyesi olduğu AILA Victoria Bölgesi proje yarışması süreci (2008) üzerinde durulacaktır.

Avustralya Kentsel Tasarım Ödülü ve PIA, AIA ve AILA Ödülleri

Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları ‘Avustralya Kentsel Tasarım Ödülü’ yanında PIA (Planning Institute of Australia, Avustralya Planlama Enstitüsü), AIA (Australian Institute of Architects, Avustralya Mimarlar Enstitüsü) ve AILA (Australian Institute of Landscape Architects, Avustralya Peyzaj Mimarları Enstitüsü) tarafından ülke ve bölge ölçeğinde her yıl ya da iki yılda bir düzenlenmektedir.

Avustralya Kentsel Tasarım Ödülü her ölçek ve içerikte kentsel bölgenin geliştirilmesi yolunda, son yıllarda yapılan kentsel tasarım çalışmalarının (projeler, araştırmalar ve yayınlar) değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Ödül programına sunulan çalışmalar PIA, AIA ve AILA’nın proje yarışmalarına sunulmuş ve ödül kazanmış olabilir. Ödül programını PIA’nın Kentsel Tasarım Bö-

Prof. Dr.,
Ege Üniversitesi
Ziraat Fakültesi
Peyzaj Mimarlığı
Bölümü Öğretim Üyesi

PLANLAMA
2011/1-2

lümü yönetmekte, aralarında AIA, AILA ve Kent-
sel Tasarım Forumun yer aldığı bir grup destek-
lemektedir. Çalışmalar yeni yerleşim bölgeleri ve
kent merkezleri, yüksek yoğunluklu konutsal yer-
leşim, kent meydanları ve çevresi, kıyı bölgeleri
gibi çeşitli konuları kapsamaktadır. Ödül ölçüt-
leri arasında; kentsel tasarıma özel bir önem at-
fedilmesi, sosyal konulara duyarlılık, günümüz
ve geçmişin yerleşimleriyle kurulan iletişim, eko-
lojik sorunlara getirilen çözümler, kültürel ya-
şama katkı, yenilikçi ve değişimlere açık olma
hususları bulunmaktadır. Yarışmaya kişi ya da
ekip olarak, üçüncü taraf ya da jüri önerisiyle
aday olunmaktadır. Proje önerisinde bulunan jüri
üyesi ilgili projenin değerlendirilmesine ve oyla-
masına katılmamaktadır. Yarışmaya 1 sayfa proje
özü, 5 sayfa proje özeti (projenin ödül ölçütleri
uyarınca değerlendirilmesi) ve sunumu (dijital or-
tamda 15-20 görüntü) ile katılım söz konusudur
(Australia Award for Urban Design, 2010).

2008 yılında yapılan yarışmada Bendigo (Victo-
ria) kent merkezinin canlandırılarak yaşam kalite-
sinin artırılmasını ve ticari hareketlilik yaşan-
masını amaçlayan proje ödül kazandı. Kentsel
dönüşümü kentsel tasarım çalışmalarını rehber
edinen çok yönlü yatırımlar gerçekleştirecektir.

Jüri 2 çalışmaya Avustralya Kentsel Tasarım
2009 ödülü vermiştir. 'Avustralya şehirlerini dö-
nüştürme' başlıklı araştırmaya göre; iklim deği-
şikliği ve sürdürülebilirlik bağlamında şehir
kurgularının yeniden tanımlanması, daha yaşana-
bilir olmaları ve de ulaşım ağlarının güçlendiril-
mesi mevcut sorunları çözmeye kilit rol oynaya-
caktır. Melbourne (Victoria Bölgesi) örneğinde
hazırlanan proje birçok şehrin geleceğine yöne-
lik gelişme modeli sunmuştur. Diğer çalışma ise
su rezerv alanı olarak kullanılan, daha sonra
parka dönüştürülen tarihi bir bölgede (Sydney)
'Paddington Su Rezerv Bahçeleri' projesidir.
Kentsel tasarım ekibi yakın çevresi ile bağlantılı
olarak, tarihi kalınlardan ve arazinin topoğraf-
yasından hareket ederek farklı kotlarda bahçeler,
çatı yapıları ve açık mekanlar sistemi oluştur-
muştur. Projenin kültürel mirası koruyarak gele-
cek nesillere aktarma duyarlılığı ve içinde
bulunduğu yerleşim ile iletişimi anlamlı bulun-
muştur. Bu proje aynı zamanda AILA'nın 2010
yılı Avustralya büyük ödülünü almıştır. 2009 yı-
lında mansiyon ödülü kazanan 'Sürdürülebilir
Sydney 2030' öngörüsünde ise şehir merkezine

ve çevre yerleşimlere yönelik hazırlanan üst öl-
çekli projeler kentsel tasarım çerçevesinde yürü-
tölmüştür. Raporda 10 strateji ve 10 kentsel
tasarım fikri 180'in üzerinde faaliyet alanı saye-
sinde uygulama olanağı bulmuştur. Karmaşık
yapı gösteren stratejik planlama kararları kentsel
tasarım yaklaşımlarıyla netlik kazanmıştır. Şehir
planlamacı, mimar, peyzaj mimarı ve ulaşım
planlamacılarından oluşan kentsel tasarım ekibi
yaratıcı ve gerçekçi uygulama stratejileri ortaya
koymuştur.

2010 yılında jüri 3 çalışmayı ödüle layık gör-
müştür. 'Beyond the pavement' başlıklı çalış-
mada, yenilikçi kentsel tasarım yaklaşımları ve
mekan kalitesi ön plana çıkmaktadır. Kaliteli me-
kanlar oluşturmaya trafik ve inşaat mühendisli-
ğinin katkısı, ulaşım altyapısı ve çevresinin
planlanması ve tasarımına bütüncül yaklaşım ge-
tirilmesi anlamlı bulunmuştur.

Geelong Bölgesi Gençlik Aktivite Merkezi pro-
jesi fiziksel ve sosyal çevrenin bütünlüğü teme-
linde, kıyı bandı ve kent merkeziyle iletişimli,
kentin tarihine günümüz yapılarıyla gönder-
melerde bulunan ve günün her saati kullanılabilen
güvenli bir ortam oluşturmuştur. Toplumun
farklı kesimleri, özellikle gençler ve aileler için
çekim merkezi olan ve çok yönlü kentsel yaşam
ortamı sunan bu park geleceğin kamusal dış me-
kanları ve kullanımlarına örnek niteliktedir.

PIA Victoria Bölgesi 2010 yılında 16 dalda (yılın
genç planlamacısı, planlama bursu, araştırma ve
eğitim, medya, öğrenci projesi, yerel yönetim,
planlama bakanlığı, enstitü özel ödülü gibi) ödül
verdi. Kırsal ve bölge planlama, kent planlama,
kentsel tasarım, çevre planlama ve koruma, ula-
şım planlaması, doğal/kültürel miras kategorile-
rinde projeler değerlendirildi. Nüfus artışı ve
iklim değişikliği kaynaklı sorunlar planlama ve
kentsel tasarım projelerine önemli işlevler yük-
lemektedir. PIA altında oluşturulan UDC (Kentsel
Tasarım Bölümü) meslek politikası ve uygulama
rehberleri, akreditasyon ölçütleri ve mesleki et-
kinlikleri geliştirmek suretiyle fiziksel planlama
ve tasarım alanlarına hizmet etmektedir. Amaç-
ları ise kısaca; Avustralya ve dünya şehirlerinin
gelişiminde kentsel tasarıma önemli işlevler
kazandırmak, PIA üyeleri ve kentsel tasarımla
ilgili diğer kurum-kuruluşlar arasında iletişim
sağlamak, meslek disiplini olarak kentsel tasarımı

desteklemek, araştırma – eğitim – mesleki aktiviteler kapsamında PIA'nın mesleki yeterliliğini arttırmak, eğitim-öğretim kurumlarında araştırma ve eğitimi desteklemektir. Bu çerçevede planlamacılara, mimarlara, peyzaj mimarlarına, ulaşım mühendislerine ve ilgili diğer disiplinlere mesleki, etik ve akademik yönde katkı sağlamaktır (Planning Institute of Australia Victoria Division, 2010).

PIA Kentsel Tasarım bölümüne üye olabilmek için; akredite olmuş bir üniversiteden (Avustralya'da veya başka bir ülkede) kentsel tasarım, şehir ve bölge planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı programlarında lisans veya lisansüstü derecesi almak; uygulama, eğitim, araştırma alanlarında yeterli birikime sahip olmak gerekmektedir. Kentsel tasarım eğitimi-öğretimi alanların en az 2 yıl, diğer alanlarda ise en az 5 yıl kentsel tasarım alanında (proje, eğitim ve araştırma ortamında) çalışmış olması gerekir. Kentsel tasarım mesleki yeterliliğine ilişkin en az 3 özelliği sağlayan kişiler çalışmaları kapsamında değerlendirmeye alınmaktadır.

AIA ülke ve eyalet bazında 7 kategoride yarışmalar düzenlemektedir. Kentsel tasarım kategorisini tek bina, bina grupları ya da kamusal alanın master planı veya kentsel tasarım projeleri oluşturmaktadır. Ödül kazanan projelerin yapılı çevrenin veya kamusal alanın kalitesini artırarak kentsel yerleşime hizmet etmesi beklenmektedir (Australian Institute of Architects, 2011).

AIA'nın temel politikası; şehirlerin veya yerleşimlerin ekonomik, sosyal ve çevresel yönden sürdürülebilirliğini geliştirme yolunda ulusal bir kentsel tasarım politika ve uygulaması kurulu ve Planlama Bakanlığı destekli, ulusal ölçekte kültürel çevre tasarımı politikası oluşturmaktır. Planlama ve kentsel tasarımın denetleme işlevi; ülke çapında planlama yasa-yönetmeliklerinde kentsel gelişmenin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere değişiklikler yapmayı, yasal çerçevede, yerel yönetimlerde ve kentsel tasarım çalışmalarında planlama ve kentsel tasarım kavramlarını ulusal ölçekte koordine etmeyi, kamusal alan tasarımı temelinde planlama ve kentsel tasarımın kentsel gelişmeyi kontrol etmeyi öngörmektedir (Australian Institute of Architects, 2008).

Enstitü, kentsel tasarım politikası altında 3 ana kaygıyı taşımaktadır. Bunlar;

- şehirlerin veya yerleşimlerin sürekli genişleme göstermesine karşı hükümet politikalarının sürdürülebilir önlemler getirmesi, bu yolda yerleşimlerde yoğunluk artışı ve kamu taşımacılığının teşvik edilmesi,
- şehirlerin fiziksel ve sosyal karakteristiklerine yönelik kapsamlı verilerin kentsel tasarım hizmetlerine destek olması,
- kentsel tasarım süreçlerinin kamusal alanı denetleyerek özel mülkiyet alanlarının kontrol edilmesidir. Şehirlere veya yerleşimlere uygun yapılaşma standartları ve bunun yasal çerçevesi getirilerek kentsel değişim süreçleri daha etkin bir şekilde yönetilecektir (Australian Institute of Architects, 2008).

AIA, içinde kentsel tasarım çalışmalarının da yer aldığı her ölçek ve içerikte peyzaj mimarlığı hizmetlerinde ve peyzaj politikalarında; iklim değişikliği stratejilerini, sürdürülebilirliği (ekonomik, sosyal ve ekolojik) ve mesleki gelişmeyi ön plana çıkararak 'Avustralya Peyzajı İlkeleri'ni temel almaktadır. Proje yarışmalarında jüri bu ilkelere ne ölçüde uygunluk gösterildiğini ve özellikle iklim değişikliği etkilerine karşı önlemlerde (yenilikçi) yaklaşımları değerlendirmektedir.

Enstitü planlama, tasarım, yönetim ve yayıncılık üzere 4 kategoride ülke ve bölge ölçüğünde yarışmalar düzenlemektedir. Planlama kategorisinde peyzaj planlama, peyzaj ve kentsel gelişme politikaları, bölge planlama, çevre ve görsel etki değerlendirme, doğal ve kültürel kaynak yönetimi, doğal ve kültürel mirası koruma yanında kentsel tasarım çalışmaları yer almaktadır. Planlama kategorisinde değerlendirme ölçütleri arasında; planlama süreçleri ve yöntemlerinin net bir şekilde ortaya konması ve bu yolda yenilikçi yaklaşımlar, Avustralya peyzaj ilkelerini gözetme, proje, araştırma ve yayın çalışmalarının pratikteki yeri, çalışmalarda kamu katılımı gibi hususlar bulunmaktadır (Australian Institute of Landscape Architects, 2010).

2011 yılında AIA ülke ve bölge ölçüğünde proje yarışmalarına 5. ana kategori olarak 'kentsel tasarım'ı eklemiştir. Yarışmalara katılımda proje özeti ve genel tanıtımı, proje sunum dosyası ve ek dosyalar, çalışma araştırma raporu veya yayın haline getirilmiş ise bir adet orijinal baskısı teslim edilmektedir. Bu kategoride, diğer ana kategori-

lerde ödül alma potansiyeli taşıyan kentsel tasarım çalışmaları değerlendirilmeye alınacaktır. Peyzaj ya da master planlama, tasarım rehberleri hazırlama, kentsel kamusal mekan(ların) tasarımı kapsamındaki çalışmalar bu kategoride değerlendirilecektir. Kentsel tasarım sosyal ve fiziksel bağlamda sürdürülebilirliği sağlamak üzere; peyzaj ve şehir planlama, ekoloji, ulaşım, yerleşimin fiziksel ve sosyal dokusu, ekonomik kalkınma ve mühendislik alanlarını biraraya getiren çok bileşenli ortam olarak tanımlanmaktadır (Australian Institute of Landscape Architects, 2011).

AILA Victoria Bölgesi Proje Yarışması (2008)

Her yıl Victoria Bölgesinde yapılan AILA proje yarışmasında, 4 kategoride (tasarım, planlama, yönetim, araştırma ve yayım) teslim edilen çalışmalar (proje, rapor, yayım) değerlendirilmiştir. Yarışma takviminin AILA tarafından ilanı ve çalışmaların teslim edilmesini takiben 'tasarım' ve 'planlama' başlıklarında 2 jüri oluşturulmuştur. Jürilerde enstitü yönetim kurulu üyelerine ve değerlendirme sürecini etkileme potansiyeli olan kişilere yer verilmemiştir. 9 kişiden oluşan her bir jüri kamu kurum-kuruluşlarında, özel sektörde ve akademik ortamda çalışan peyzaj mimarlarından ve kentsel tasarımcılardan (peyzaj mimarlığı kökenli) oluşturulmuştur. Tasarım jürisi 19 çalışmayı (17 çalışma tasarım, 2 çalışma ise lisansüstü öğrenci projesi dalında) değerlendirmeye almıştır. Planlama jürisi ise planlama, yönetim, araştırma-yayın ve lisans öğrenci projeleri dalında 20 çalışmayı değerlendirmiştir. Her iki jüri RMIT (Kraliyet Melbourne Teknoloji Enstitüsü) Üniversitesinde toplanarak 1 tam günde çalışmaların sunumu ve ön değerlendirmesi yapılmıştır. Programda her çalışma için 20 dk. toplam süre (yarışma şartnamesinde 10 dk. sunum ve 10 dk. soru-cevap tavsiye edilmiştir) ayrılmıştır. Sunumlardan sonra jüri ödül kategorilerine bağlı olarak çalışmaları kendi içinde değerlendirmiştir. Herhangi bir çalışmanın müellifi ile ilişkisi olan jüri üyeleri bu durumu bildirip, ilgili çalışmanın değerlendirme ve oylamasına katılmamıştır.

Ödüllere bağlı olarak yapılan ön değerlendirmeden sonra jüri üyeleri internet ortamında tartışarak son değerlendirmeler yapılmıştır. Ödül kazanan her bir çalışmanın jüri raporu (en az 200

sözcük içeren) öncelikle jüri üyeleri tarafından 1 ya da 2 kişilik gruplar halinde 1 hafta içinde hazırlandıktan sonra bu raporlar jüri içinde tartışılıp değerlendirildikten sonra netleştirilmiş ve AILA Victoria Bölgesi Yönetim Kuruluna teslim edilmiştir. Yarışmada tüm kategorileri kapsayan en büyük ödülün belirlenmesi için planlama ve tasarım jürisi birlikte toplanarak her bir kategoride aday gösterilen çalışmalar değerlendirilmiş ve oylama sonucu ödül kazanan belirlenmiştir. AILA tarafından düzenlenen, geniş katılımı ve görkemli ödül töreninde kazanan çalışmalar ve jüri raporları kamuoyuna ilan edilmiştir.

Yarışmaya teslim edilen çalışmalar sürdürülebilirlik (AILA Çevre İlkeleri) ve her kategori için belirlenen ölçütler uyarınca değerlendirilmiştir. Suyun etkin kullanımı odaklı kentsel tasarım, canlı-cansız peyzaj materyali, mikroklima, atıkların dönüşümü ve her ölçekte organik tarım, enerji kullanımında tasarruf ve bakım başlıkları altında sürdürülebilirlik ele alınmıştır. Su tasarrufu ve etkin kullanımı, tasarım ve uygulamaların doğal kaynakları koruma politikası (özellikle su rezervlerinin artırılması ve ekonomik kullanımı), biyoçeşitlilik ve ekosistemlerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, çeşitli atıklarla ve diğer uygulamalarla kirletilen veya bozulan ortamların onarılarak sağlıklı hale getirilmesi, geri dönüşümü olan peyzaj materyali kullanımı teşvik edilmektedir.

Planlama (ve kentsel tasarım) kategorisinde teslim edilen çalışmaları değerlendirme ölçütleri 3 ana bölümde toplanmıştır.

- Planlamada kalite kaygısı ve işlevsellik; planlama süreçleri ve yöntemlerinin net olarak ortaya konması, planlamada yenilik ya da meslek disiplini yeni yönelimlerin gösterilmesi, meslek disiplini bilgilerinin etkin kullanımı (stratejik yönelim, amaca uygunluk ...),
- Çevresel kaygılar ve sürdürülebilirlik; sürdürülebilir politika ve stratejilerin oluşturulması ve geliştirilmesi, çevresel karar verme süreçlerini olumlu yönde etkileme, AILA çevre ilkelerine uyum gösterme,
- Peyzaj mimarlığı meslek disiplini ve kamu ile ilişkisi; toplum değerlerini ortaya koyması ve geliştirmesi, etkin bir şekilde kamu katılımına olanak sağlaması, öngörülen hususların uygulanabilirliğini göstermesidir.

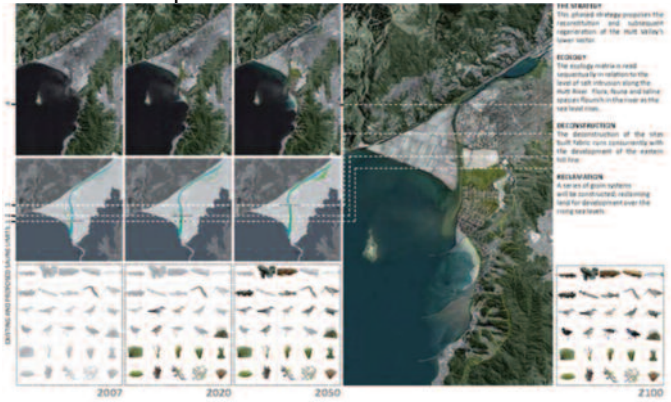

Araştırma-yayın kategorisinde özel jüri ödülü alan ‘moved to design’ araştırması ve kitabı; RMIT Üniversitesi (Melbourne, Avustralya) ve Victoria Üniversitesi (Wellington, Yeni Zelanda)

Şekil 3a. Proje stüdyosu temelli araştırma kitabı

Şekil 3b. Deniz seviyesi yükselmesi senaryosunun etkileyeceği kıyı bölgeleri ve etkileri

Şekil 3c. Deniz seviyesi yükselmesine karşı geliştirilen bir tasarım çözümü

Kaynak: 3a, b, c: Cath Stutterheim and Penny Allan (Ed.), 2007. Moved to design. RMIT University Press, Melbourne, Australia

PLANLAMA
2011/1-2

Peyzaj Mimarlığı Programları öğrencileriyle birlikte yapılan proje stüdyosu sürecini ve ürünlerini kapsamaktadır. Melbourne ve Wellington’da örneklenen kıyı bölgelerinde iklim değişikliği ve buna bağlı deniz seviyesi yükselmesi sorunlarına karşı geliştirilecek planlama ve tasarım stratejileri stüdyonun çalışma konusu olmuştur. 2007-2050 dönemini kapsayan çalışmada; planlama, tasarım, ekoloji ve mühendislik alanlarındaki veriler konu uzmanları tarafından stüdyo ortamına getirilmiştir. İklim değişikliği odaklı sosyo-ekolojik sorunlara karşı tasarım ortamının yukarıda tanımlanan çok boyutlu bir çerçevede yeni bir dil geliştirmesi ve bu durumun meslek pratiğine ve eğitim-öğretim programlarına olası etkileri ‘stüdyo tabanlı araştırma-yayın’ çalışmasını önemli kılmaktadır (Şekil 3a, b, c).

Proje yarışmasında ödül kazanamamakla beraber Avustralya’da kentsel tasarımın farklı uygulamalarını temsil eden 3 projeye burada yer verilecektir. Planlama kategorisinde sunulan ‘St Kilda Limanı Master Planı’nda denizin dalga etkisi ile liman bölgesinde (yat limanı) neden olduğu altyapı ve ekolojik sorunlar ele alındı. Planlama, tasarım ve mühendislik alanlarında uzmanlardan oluşan proje ekibi bu sorunlar yanında Melbourne’ün cazibe merkezlerinden olan St Kilda’da kamunun limanı daha etkin bir şekilde kullanımını ve marina hizmetlerini proje ortamında ele almıştır (Şekil 4a, b).

Tasarım kategorisinde sunulan EastLink projesi, gelecekte Melbourne karayolu sisteminin önemli bir bölümünü oluşturacaktır. Avustralya’nın en büyük altyapı inşaatı (45 km. otoyol) projelerinden biridir (Şekil 5a). Tasarım, ulaşım ve altyapıyı bir arada ele alan proje sürücülerin, yerel halkın ve çevrenin gereksinimlerini ve değerlerini dengelemeyi öngörmektedir. Çevrenin sürdürülebilirliği temeline dayanan bu projede; mühendislik tasarımı, kentsel tasarım, peyzaj tasarımı ve çevre yönetimi çalışmaları hükümetin ve yetkili kurumun standartlarına uygunluk göstermiştir. Yolun geçtiği bölgelerdeki parkların ve sulak alanların korunması, tasarımı ve onarımı yanında sanat yapıları, bisiklet ve yaya yolları (>35 km.) tasarımı çalışmada önemli bir yer tutmaktadır (Şekil 5b). 4 yıldan uzun süren analiz aşamasında; 15 peyzaj karakter tipi, 11 önemli bitki topluluğu, doğal ve kültürel koruma değerleri ve önemli koruma alanları, rekreasyon ve

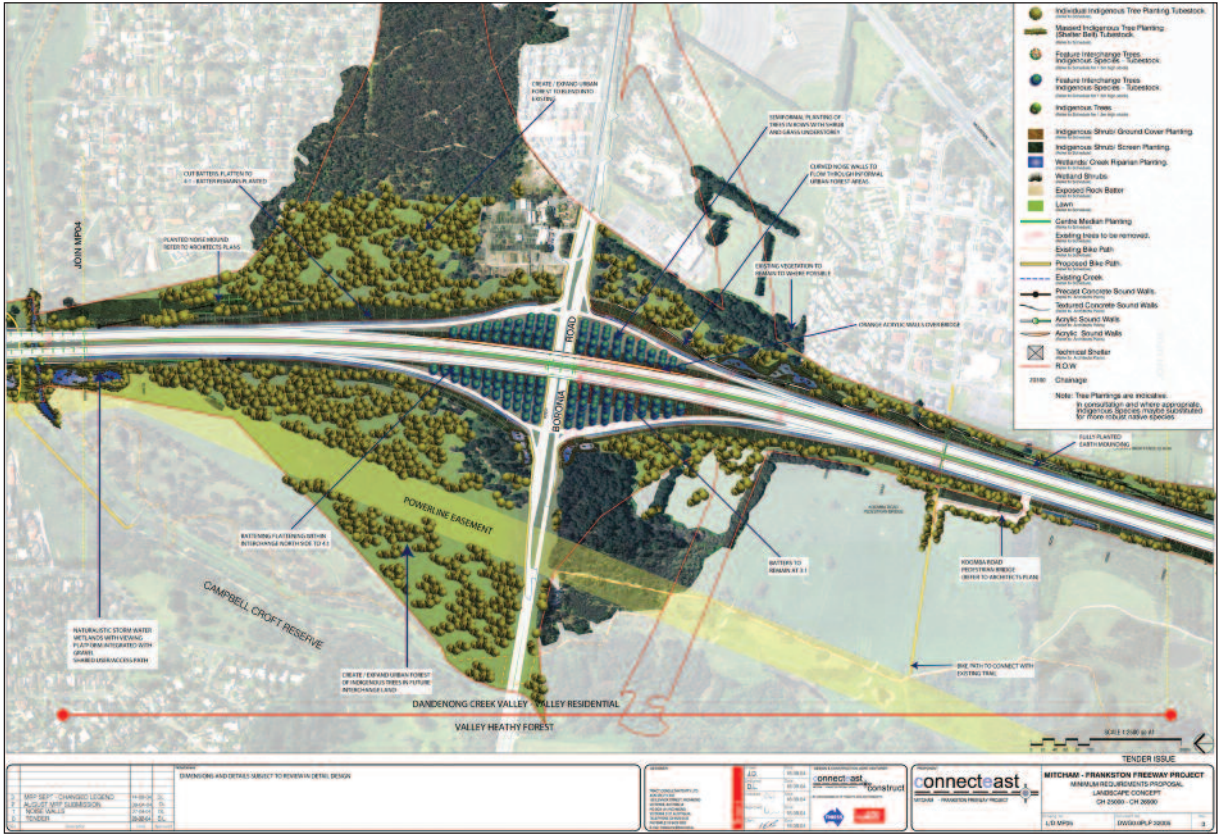

Şekil 4a. St Kilda Liman Bölgesi ve çevresi

Şekil 4b. Liman altyapısı ve kullanım aktiviteleri birlikte ele alınmıştır.
Kaynak, 4a, b: Site Office & Jackson Clements Burrows

PLANLAMA
2011/1-2

Şekil 5a. EastLink projesi sadece bir ulaşım altyapısı çalışması olmayıp geçtiği bölümlerdeki peyzajları birlikte ele almaktadır.

Şekil 5b. Ses perdesi, bisiklet-yaya yolu karayolu tasarımında yeni bir anlayış getirmektedir.

Şekil 5c. Özellikle Victoria Bölgesinde ulaşım altyapısı, sürücü ve yaya gereksinimleri ve doğa koruma olgusu etkisinde yeni bir kentsel tasarım anlayışı gelişmektedir. Kaynak 5a, b, c: Tract Consultants Pty Ltd.

Genel Değerlendirme

Avustralya'da enstitü bazında kentsel tasarım proje yarışmaları ve hizmetleri genellikle disiplinlerarası ekip çalışmalarını gerektirmektedir. 'Paddington Su Rezerv Bahçeleri' ve 'Geelong Bölgesi Gençlik Aktivite Merkezi' gibi birçok projenin ve araştırmanın Avustralya Kentsel Tasarım ödülü yanında enstitülerin ödüllerini kazanması veya başvurusu bu durumu göstermektedir. Kentsel tasarım çalışmalarını yürüten kamu kurum-kuruluşları ve (özel) firmaların genellikle planlama, mimarlık, peyzaj mimarlığı ve kentsel tasarım hizmetlerini birlikte sunması (disiplinlerarası çalışma kültürü), kentsel tasarım çalışmalarında olası çatışmaları veya belirsizlikleri azaltmakta, çalışmaların içeriğine bağlı olarak diğer meslek alanları da (özellikle mühendislik alanları) ekiplerde yer alabilmektedir. Yarışmalara sunulan projelerin, içeriği ve buna bağlı olarak planlama, tasarım ve mühendislik sorunlarını bir arada ele alması ve uygulaması önem taşımaktadır. Bu nedenle yarışmalara katılan kamu ya da özel kurum-kuruluşlar çalışmalarını kendi bünyesinde ya da diğer kurum-kuruluşlarla işbirliği içinde hazırlamaktadır. Sunulan çalışmaların yarışmaları temel almaktan ziyade kamu ve özel sektördeki kurum-kuruluşların kentsel tasarım ve diğer planlama-tasarım pratiklerini ve yenilikleri göstermektedir. Bu nedenle enstitülerin açtığı proje yarışmalarına katılmak ve ödül kazanmak özellikle firmaların konumunu, meslek pratiğinde ulaşılan düzeyi görmek açısından büyük önem taşımaktadır. Aynı zamanda merkezi ve yerel yönetimler, akademik ortamlar, kamu ve özel sektör bu çalışmalardan beslenmektedir.

Çalışma konusuna odaklı, disiplinlerarası kentsel tasarım çalışmalarının temeli öncelikle üniversite eğitim-öğretimine dayanmaktadır. Örneğin; Melbourne Üniversitesinde şehir planlama, mimarlık ve peyzaj mimarlığı programları kentsel tasarım ortamında (veya kentsel tasarım programında) yer alırken, RMIT Üniversitesinde lisans düzeyinde mimarlık ve peyzaj mimarlığı programlarının ortak çalışmaları, lisansüstü düzeyde ise planlama ve peyzaj mimarlığı bütünsel programı kentsel tasarım eğitim-öğretimini vermekte ya da desteklemektedir. Planlama, mimarlık ve peyzaj mimarlığı alanındaki akademisyenlerin, profesyonellerin ve öğrencilerin aynı ortamları

paylaştığı bir üniversite yaşamında birlikte çalışma yani kentsel tasarım kültürü geliştirmekte ve bu durum ulusal ve uluslararası ölçekte kamu ve özel kurum-kuruluşlardaki çalışmalara uzanmaktadır.

Avustralya Kentsel Tasarım Ödülü kentsel tasarım alanında üst çerçeve niteliğindedir. 3 enstitünün kentsel tasarım yarışma kategorilerine sunulan çalışmalardan bu yarışmaya gönderilenlerin değerlendirildiği bir ortamdır. Enstitülerin kentsel tasarıma yaklaşımlarında ortak hususlar bulunmakla beraber bazı hususlar daha fazla ön plana çıkarılmaktadır. PIA kentsel tasarımda üst çatı konumunu tanımlarken, AIA 'kamusal alan' ve 'sürdürülebilir yerleşim', AILA 'iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik (sürdürülebilir kentselleşme)' kavramları ve alt açılımları üzerinde durmaktadır. Bu durum kentsel tasarımın farklı okunmasından ziyade bu ortamın gelişmesine ve hizmet ağının genişlemesine olanak sağlamaktadır. Kentsel tasarım aracının gelişmesi aynı zamanda ilgili meslek disiplinlerinin kendi çalışma çerçeveleri ve anlayışlarının genişlemesine olanak sağlamaktadır.

Disiplinlerarası niteliği yanında günümüzün çok boyutlu sosyo-kültürel ve ekolojik sorunlarına çözüm getirmede planlama, tasarım, ekoloji, mühendislik, halk sağlığı gibi alanları sentezlemesi kentsel tasarım ortamına yatay ve dikeyde büyük bir hareket serbestliği sağlamaktadır. EastLink projesi gibi karayolu çalışmaları son yıllarda Avustralya'da ivme kazanmış olup kentsel tasarım alanı ulaşım ve altyapı konularıyla birlikte ele alınmaktadır. Yine AILA'nın suyun etkin ve tasarruflu kullanımına dayanan kentsel tasarım yaklaşımı, global ölçekte ekolojik sorun ya da kısıtlılıklarla mücadelede bu alana önemli sorumluluklar yüklemektedir. İklim değişikliği ve etkileri, sürdürülebilirlik (özellikle kaynakların korunması ve enerji tasarrufu bazında) hususları kentsel tasarımın değişen ve yeni anlamlar kazanan yapısını göstermektedir. Bu durum sürdürülebilir ya da ekolojik tasarım, peyzaj bağlamında şehircilik (landscape urbanism) gibi anlayışların kentsel tasarımın disiplinlerarası yapısını kullanarak mevcut karmaşık sorunlara odaklanmasını getirmektedir.

Ülkemizde kentsel tasarım proje yarışmaları ve hizmetleri, disiplinlerarası etkileşimden ziyade

meslek disiplinlerinin birbirlerine üstünlük sağlama veya kendi egemenlik alanlarını genişletme ortamı olarak görülmekte, Avustralya örneğindeki çalışmalara olanak sağlanmamaktadır. Ülkemiz eğitim-öğretim ortamlarında sorunun ana kaynağını; şehir planlama, mimarlık ve peyzaj mimarlığı meslek disiplinlerinin (kentsel tasarım ortamında) entegrasyonu oluşturmaktadır. Son yıllarda bazı üniversitelerde bu yolda önemli gelişmeler yaşanmakla beraber kentsel tasarımın dünya örnekleri ve gelişimi gözönüne alınarak bu etkileşimin profesyonel ve akademik yaşamda geliştirilmesi önem taşımaktadır. Avustralya’da proje yarışmalarına katılan firmalar genellikle kentsel tasarım hizmeti sunan uzmanlıklara ve disiplinlerarası çalışmalara yer verirken ülkemizde bu yapıdaki firmaların sınırlı olması da bir diğer önemli eksikliklerdir. Bu nedenle kentsel tasarım yarışmaları şartnamelerinde şehir planlamacı, mimar ve peyzaj mimarlarının proje ekibinde olması bazı durumlarda ‘zoraki birliktelik’ olarak görülürken, uzmanlıkların sınırlı ya da göstermelik temsil edildiği ekiplerin çalışmaları Avustralya örneğindeki çok boyutlu yaklaşımlara ve uygulamalara göre daha düşük etkinlikte kalmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda iklim değişikliği etkileri, sürdürülebilir kentleşme, yaşam kalitesi, çok kültürlü yaşam, sosyal eşitsizlikler gibi karmaşık yapı gösteren sosyo-ekolojik sorunlar karşısında kentsel tasarım alanının içeriği ve uygulama alanları yeniden tanımlanmaktadır. Şehir Plancıları Odası’nın ‘Yarışmalar’ başlıklı Planlama Dergisi sunuş yazısında belirtildiği gibi; peyzaj odaklı kentsel tasarım yarışmaları farklı ölçek ve içerikteki kentsel tasarım hizmetlerinde ön plana çıkmaktadır. Bu durumun sadece ‘peyzaj mimarlığı meslek disiplininin kentsel tasarım alanında ve diğer mesleki çalışmalarında etkinliğini artırıyor’ şeklinde okunması doğru değildir. Çünkü yaşanan gelişmelerin ve sorunların kentsel tasarımın kapsamını genişlettiği ve bu durumdan planlama, tasarım ve mühendislik disiplinlerinin (kentsel tasarım ortamında ve de kendi mesleki pratiklerinde) yararlandığı en azından Avustralya örneğinde görülmektedir. Bütün bu karmaşık sorunlar karşısında ve meslek disiplinlerinin 21. yüzyılda gelişimi hususunda peyzaj bağlamında kentsel tasarımı tek başına çözüm olarak sunmak da olası değildir. Ancak kentsel ta-

sarımın bu kuldarda gelişimi; Avustralya örneğinde eğitim-öğretimde, meslek pratiği ve kentsel tasarım hizmetlerinde, enstitülerin ve merkeziler yerel hükümetlerin kentsel tasarım alanına yaklaşımında önemli değişimler getirmiştir. Örneğin; ‘11 şehir 11 stüdyo’ başlıklı sunumda metropol statüdeki şehirlerin 2030 yılına kadar gelişimleri ve özellikle iklim değişikliği sorunlarına karşı getirilecek çözümler kentsel tasarıma yeni hareket alanları sağlamıştır. Ancak ülkemiz pratiğinde, yine dergi sunuş yazısında belirtildiği gibi, arazi rantlarının yönlendirilmesinde planlama yarışmalarının yerini giderek kentsel tasarım proje yarışmalarına bırakması yaşanan bir olgudur. Bu nedenle kentsel tasarım yarışmaları bu rantın paylaşım aracı olarak da görülebilmektedir. Avustralya örneğinde ise planlama ve kentsel tasarım ilişkisi birbirini destekleme ya da tamamlama yolunda, yasal, idari ve uygulama çerçevelerinde tanımlanmış olup Türkiye’de yaşanan arazi rantı odaklı sorunlar mevcut değildir. Özellikle yarışmalar kentsel tasarım alanının sınırlarını genişleterek planlama ortamında önemini arttırmakta, eğitim-öğretimde, planlama-tasarım firmalarında birbirine geçişli, disiplinlerarası çalışma düzeni sağlıklı işlemektedir. Avustralya örneğinde ‘peyzaj bağlamında’ tanımlanan kentsel tasarım uygulamaları sosyo-ekolojik sorunlara karşı gündeme getirilen çözüm araçlarından biridir. Yarışmalara sunulan çalışmalarda görüldüğü üzere; kent merkezinin tasarımından başlayarak, karayolları planlaması-tasarımı-inşaatı, her ölçek ve içerikte altyapı projeleri, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik kapsamında kentçi ve yakın çevrelerinin ve de metropollerin planlanması ve yönetimindeki önemi kentsel tasarımın ülkemizde yasal, idari ve uygulama mekanizmalarında, bu hizmetlerin ve yarışmaların yürütülmesinde, meslek odalarında ve eğitim-öğretim ortamlarında daha fazla sorgulanmasını gerektirmektedir. Bunların yanında Avustralya’da bağımsız ya da çok disiplinli çalışma ortamlarında üretilen ve yarışmalara sunulan kentsel tasarım hizmetlerinin uygulaması, fiziksel ve sosyal çevrelere olan katkısı, eğitim-öğretim ve araştırma ortamlarındaki etkileri ülkemiz özelinde ayrıca mercek altına alınmalıdır.

Sonuç olarak; Avustralya örneği kentsel tasarım proje yarışmaları ve hizmetleri, üniversite ve enstitülerin konumu, firmaların ve kamu kurum-ku-

ruşların uygulamaları ülkemiz için bir model olarak görünmekle beraber merkezi ve yerel yönetimler, eğitim-öğretim ortamları, meslek odaları, kamu ve özel sektör işbirliğinde, 'üniversite - profesyonel yaşam' sürecinde ülkemizin kendi sentezini oluşturması yaşanan sosyo-ekolojik sorunlara çözüm getirmede ve yaşam ortamlarımızın geleceğini belirlemede büyük önem taşıyacaktır.

Kaynakça

Australia Award for Urban Design, 2010. Call for nominations.

Planning Institute of Australia Victoria Division, 2010. Planning Excellence Victorian Awards. Victoria.

Australian Institute of Architects, 2008. Urban design policy.

Australian Institute of Architects, 2011. 2011 Awards entry handbook.

Australian Institute of Landscape Architects, 2011. 2011 state and national project awards: information and guidelines. Canberra.

Australian Institute of Landscape Architects, 2010. 2010 project awards: information, guidelines and submission form. Melbourne.

Avrupa'nın Sorunlu Kentsel Alanlarına Yönelik Çözüm Arayışları: EUROPAN ve Türkiye'nin EUROPAN Deneyimi

Derya Yazman

Şehir Plancısı
Arkitera

EUROPAN, 40 yaşın altında Avrupalı mimarlara yönelik, kazanan projelerin uygulanmasını amaçlayan bir mimari proje yarışmasıdır. EUROPAN organizasyonunu yürüten ulusal organizasyonların bir araya gelmesiyle oluşmuş EUROPAN EUROPE adlı Avrupalı bir mimarlık federasyonu tarafından merkezi bir iletişim ağı içerisinde iki yılda bir düzenlenmektedir.

EUROPAN, geleceğin Avrupa kentini şekillendirmeyi hedeflerken, kentsel dönüşümü ön plana çıkararak Avrupa kentlerinin deneyimlerini paylaşmalarını öngörmektedir. Kent yönetimleriyle sıkı ilişki içinde olan EUROPAN'ın önemi, uygulama sahasının dışında daha genel bir kentsel alanın gelişimi ve dönüşümünü tetikleyecek "stratejik proje"ler ile kentlere ileriye dönük kentsel çözümler sunmasıdır.

Arkitera Mimarlık Merkezi, genel sekreterliği Paris'te bulunan EUROPAN ile yapılan görüşmeler sonucunda Türkiye'nin ulusal düzeyde EUROPAN düzenleyen ülkelerden biri olması için katılımı konusunda olumlu adımlar atmış ve

Türkiye'nin katılımı Uluslararası Organizasyon Komitesi'nin 11 Eylül 2004'te bir araya geldiği toplantıda kesinleşmiştir.

1. Türkiye'nin EUROPAN Deneyimi

Resim-1: European Türkiye Poster, kaynak: Arkitera Mimarlık Merkezi

PLANLAMA
2011/1-2

2005 yılında düzenlenen EUROPAN 8, 19 ülkede eşzamanlı olarak, ortak tema ve kurallar çerçevesinde düzenlenen uluslararası bir yarışma olarak toplam 74 arazi yarışma konusu olarak Avrupalı mimarlara sunuldu. Organizasyon Komitesi'ne Türkiye'nin de katılımı ile ilk olarak EUROPAN Türkiye'de gerçekleşmiş oldu. Yarışmaya yönelik ulusal komite ve ulusal sekretarya oluşturulmuştur. Ulusal komite mimarlık ve kentsel planlama konusunda profesyoneller, kurumsal temsilciler, yerel ve merkezi yönetimden uzmanlar, araştırmacılar, vb. kişilerden oluşmuştur: İhsan Bilgin (Komite Başkanı); Günkut Akın (İTÜ), Korhan Gümüş, Ulvi Günpınar (İstanbul Büyükşehir Belediyesi), Hüseyin Kahvecioğlu (İTÜ), Ömer Kanıpak (Arkitera Mimarlık Merkezi), Nevzat Sayın (serbest mimar), H. Feridun Uyar (Antalya Büyükşehir Belediyesi Başkan Danışmanı), Ömer Yılmaz (Arkitera Mimarlık Merkezi).. Ulusal komitenin en temel görevleri arasında, ulusal yarışmaya dair kararlar, jüri ve proje arazisi seçimi, organizasyonun yürütülmesi ve en son olarak, kazanan projelerin uygulanabilmesini sağlamak vardır. Yarışmanın ulusal sekretaryası ise Arkitera Mimarlık Merkezi oldu. Belediye ve işverenler tarafından temin edilen arazilerde düzenlenen EUROPAN'ı diğer yarışmalardan ayıran en önemli unsur, yarışma sonucunda kazanan projelerin inşa edilmelerinin amaçlanmasıdır. Ulusal sekretaryalar, yarışmanın organizasyonu ve kazanan projelerin uygulama sürecinin takibini belediye ve işverenlerin ortaklığı ile üstlenmişlerdir.

EUROPAN'ın, Türkiye için bir başka önemi de alışlagelmiş yarışma kalıplarını kırarak, tüm sürecin karşılıklı fikir alışverişi ile oluşmasını ve uluslararası ölçekte deneyim paylaşımını, sürekli bir iletişimi öngörmesiydi.

Türkiye, EUROPAN 8'e Antalya Büyükşehir Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kepez Belediyesi ve Zeytinburnu Belediyesi'nin ortaklığı ile katıldı. Yarışmaya ilk olarak İstanbul'dan Zeytinburnu ve Küçükçekmece, Antalya'dan da Kepez olmak üzere 3 araziyle katılındı. Fakat 14 Nisan 2005 tarihinde Küçükçekmece Belediyesi, bütçe sıkıntısı nedeniyle yarışmadan çekilme kararı almıştır.

Jürinin değerlendirmesi sonucunda her arazi için ayrı ayrı birincilik ve mansiyon ödülleri verile-

cekti; ayrıca kazanan ekip 12.000 Euro, mansiyon ödülü alan ekip de 6.000 Euro'luk para ödülüne sahip olacaktı. Ödül alan projelerin uygulanmasının amaçlanması ise EUROPAN'ın en önemli özelliğiydi.

Türk mimarlar, bu iki arazinin yanı sıra, başka ülkelerdeki arazilere de başvurabileceklerdi. Birden fazla arazide ürettikleri projelerle EUROPAN'a katılan takımlar, katıldıkları ilk arazi için katılım ücreti olarak 100 Euro, aynı ülke içinde olmamak kaydıyla daha sonraki her bir arazi için 50'şer Euro katılım ücreti ödediler.

1.1. Yarışma Jürisi

EUROPAN Türkiye Ulusal Jürisi aşağıda ismi geçen kişilerden oluşuyordu:

Prof.Dr. Gerhard Fehl, RWTH-Aachen, mimar ve kent plancısı, yabancı jüri üyesi

Massimiliano Fuksas, Massimiliano Fuksas architetto, yabancı jüri üyesi

Prof. Francine Houben, MECANOO, mimar, yabancı jüri üyesi

Emre Arolat, Emre Arolat Mimarlık, mimar
Sefer Kocabaş, İstanbul Büyükşehir Belediyesi İmar Komisyonu üyesi, mimar

Hakan Kodal, GYODER kurucu başkanı, işveren temsilcisi

Dr. Suha Özkan, Ağa Han Ödülleri Genel Sekreteri, mimar

Prof.Dr. İlhan Tekeli, ODTÜ, kent plancısı ve sosyal bilimci

Han Tümertekin, Mimarlar Tasarım, mimar
Yedek jüri üyeleri:

Doç.Dr. Murat Güvenç, İstanbul Bilgi Üniversitesi, kent plancısı

Doç.Dr. Abdi Güzer, ODTÜ, mimar

Doç.Dr. Hüseyin Kahvecioğlu, İTÜ, mimar

Dr. Tansel Korkmaz, İstanbul Bilgi Üniversitesi, mimar

1.2. Yarışma Alanları Hakkında

Kepez, Antalya

Çalışma alanı: 157 hektar **Proje alanı:** 22 hektar

Tema: "Belediye mülkiyetinde olup az katlı gecekondularca kaplanmış olan arazinin, legal, fiziksel, altyapısal ve kentsel problemlerine

Resim-2 ve 3: Kepez Yarışma Alanı , kaynak: Arkitera Mimarlık Merkezi

getirilecek çözümlerle kentin nitelikli bir yerleşim alanına dönüştürülmesi amacı ile yapılacak yenileme çalışması. Alanın problematik özelliklerinin yanında sahip olduğu düşük yoğunluklu yapısal dokunun ve yeşil örtünün, nitelikli bir yerleşim alanı oluşturma yönünde sunduğu potansiyelin değerlendirilmesi konunun önemli bir parçasıdır. Bir diğer önemli yön ise, yapılacak kentsel dönüşüm operasyonu için yerel yönetimin gereksinim duyulacağı kaynağın belli oranda arazide yaratılacak gelir getirici fonksiyon alanları ile karşılanması gereğidir.”¹

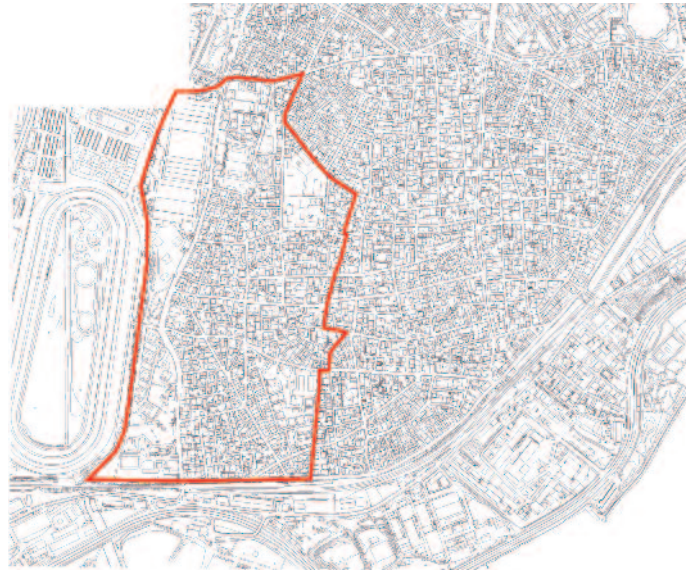
Zeytinburnu, İstanbul

Çalışma Alanı: 66 hektar **Proje alanı:** 66 hektar
Tema: “İstanbul önemli bir deprem bölgesi içindedir ve yakın gelecekte büyük bir deprem olma olasılığı oldukça yüksektir. Çalışma bölgesini oluşturan Zeytinburnu - Sümer Mahallesi, zemin yapısı ve mevcut binaların yetersiz niteliklerinden dolayı böyle bir depremde en ağır hasarın beklendiği bölgelerin başındadır. Bu nedenle bölgedeki yapıların tamamen yıkılarak yerleşim alanının yeniden inşası gereklidir. Yapılacak yenileme depreme karşı güvenli, daha nitelikli yapılar elde etmenin yanında, şu andaki boşluksuz kent dokusunun daha yaşanabilir kentsel çevrelere dönüştürülmesini de hedeflemektedir. Geliştirilecek öneriler, aynı risk altındaki çevre yerleşimlerin de aynı şekilde sağlıklı ve güvenli çevrelere dönüştürülmesi için model oluşturacaktır. Dönüşüm sonrasında bugünkü kullanıcılarla beraber gelişen çevresel niteliklere bağlı olarak farklı sosyal gruplardaki kullanıcıların da bölgeye yerleşmesi, sosyal çeşitlilik sağlayacaktır.”¹

1 <http://www.european-tr.org>

Resim-4: Zeytinburnu Yarışma Alanı Sınırı, kaynak: Arkitera Mimarlık Merkezi

Resim-5: Zeytinburnu Yarışma Alanı Halihazır Haritası, kaynak: Arkitera Mimarlık Merkezi

1.3. EUROPAN 8 Türkiye Sonuçları

Toplam 2.886 projenin teslim edildiği yarışmanın sonucunda her arazi için birincilik ve mansiyon ödülleri iki aşamalı jüri değerlendirmesinin ardından belli olmuştur.

Türkiye'nin İstanbul'dan Zeytinburnu ve Antalya'dan Kepez olmak üzere iki araziyle katıldığı yarışmada, Zeytinburnu arazisi için Fransız Carole Pralong ve ekibi birinci olurken, mansiyon ödülünü Almanya'dan katılan Sayman Bostancı ve ekibi aldı. Kepez arazisinde ise birinciliğe layık proje görülemediği için iki eşdeğer mansiyon ödülü verilmiştir.

Zeytinburnu Arazisi Sonuçları²

Zeytinburnu arazine yönelik **birincilik ödülü** alan Fransız Carole Pralong ve ekibi proje açıklama raporlarında üç ana soru üzerinden alana yönelik çözüm aradıklarını belirtmişlerdir:

- 1 Daha yaşanabilir yerleşim nedir?
- 2 Bir spekülasyonla ve sosyal yapının yapaylaşmasıyla nasıl baş edilir?
- 3 Ulaşımı sağlamak için doğru strateji nedir?

Projenin açıklama raporunda amaç şu şekilde tanımlanmaktadır: “Toplumsal ayırım yapmak değil, karışık bir şehirsal alan içinde farklı alternatifleri olan bir yaşam alanı sunmayı amaçlamaktır. Sürdürülebilir gelişim, sosyal ve çevresel çeşitliliği entegre eden ayırmacılık- karşıtı bir sürecin formülüdür.”

Zeytinburnu arazisi için **mansiyon ödülü** alan Sayman Bostancı ve ekibinin proje açıklama raporunda ise üst ölçekten alt ölçeğe yönelik stratejiler ile yasal olmayan konut yerleşiminden varolan informal yapı stoğunun içinde kontrollü yapılaşma olarak tanımladıkları “Bağ ve Özgürlük” ve “Kamusal Alanı Geri Kazanmak” temalarıyla çözümler üretildiğinden bahsedilmektedir. Jüri raporunda bu iki projenin seçilme nedenleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Carole Pralong, Kevin Joutel ve Nathanaelle Bases'tan oluşan ekibin LC477 rumuzlu projesi, toplumsal açıdan geçerliliği, mali olarak yapılabilirliği ve kalitesi ile birincilik ödülüne layık görülmüştür. Siyasi açıdan yerel yönetimi ve halkı birbirinden koparmayacak bu öneri, Zeytinburnu için oldukça zor bir dönüşüm operasyonunu etaplandığı için ayrıca övgüye değer bulunmuştur. Önerilen projedeki her bir etap, bir demonstras-

Resim-6: 1.'lik Ödülü alan projeden görseller, kaynak: Arkitera Mimarlık Merkezi

yon etkisi yaratacak ve bir sonraki etabın uygulanmasında yaşanabilecek olası sorunları hafifletecektir.

Sayman Bostancı, Stefany Kim ve Ayfer Şen'den oluşan ekibin EU805 rumuzlu projesi, bölgenin temel sorunlarından deprem riskine duyarlı yaklaşımı, uygulanabilirliği ve inşaat teknolojisi konusundaki detaylı önerisi ile Zeytinburnu arazisi için mansiyon ödülüne layık görülmüştür.”

Kepez Arazisi Sonuçları³

Kepez arazisine yönelik mansiyon ödülü alan Hollandalı Sander Hazevoet, projesini “Kepez Light” teması ile tanımlayarak alanın bağımsız alçak konut yapılaşmasının, özel bahçelerin ve hiyerarşik olmayan bir sokak düzeninin varolduğu yeşil bir ada olduğunu tarif etmektedir.

Kepez arazisine yönelik diğer bir mansiyon ödülü alan İtalyan Giulio Forte ve ekibi ise projelerinde “yasallaştırma süreci, yeniden işlevlendirme süreci, yeniden işlevlendirme süreci” olarak tanımladığı 3 aşamada stratejiler geliştirmişlerdir. Stratejileri gerçekleştirmeye yönelik de 3 birim tanımlanmıştır. Bunlar, Peyzaj Sınırları/Bölgeleri, Kentsel Atıl Alanlar/Yüzeyler ve Yerel Noktalar/Kuleler'dir.

Jüri raporunda bu iki projenin mansiyon ödülüne layık görülme nedenleri şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kepez-Antalya için sunulan iki proje, yarışma arazisinin Antalya metropolitan alanının içindeki konumunun ve bağlamının farkındalığıyla jürinin dikkatini çekmiştir. Ancak her iki projenin de uygulama aşamasında tam anlamıyla yol gösterici olamamaları nedeniyle jüri birincilik ödülü vermekten kaçınmış, Giulio Forte-Elisabetta Avalone-Gabriele Pierluisi ve Sander Hazevoet'i mansiyon ödülüne layık görmüştür.

Sander Hazevoet'in SH164 rumuzlu projesi, dik-kate değer seracılık önerisini tüm araziye yayarak arazinin talep ettiği işlevsel farklılaşmaya duyarsız kalması ve uygulama aşamasında yeterince yol gösterici olamaması nedeniyle eleştirilmiştir.

Resim-7: Kepez Arazisi için Mansiyon Ödülü Alan proje, kaynak: Arkitera Mimarlık Merkezi

Resim-8: Kepez Arazisi için Mansiyon Ödülü Alan proje, kaynak: Arkitera Mimarlık Merkezi

3 EUROPAN Türkiye’de ödül alan projeler 2006 yılında <http://www.arkitera.com> adresinde yer alan “Yarışma Projeleri” bölümünde yayınlanmıştır.

Giulio Forte-Elisabetta Avallone-Gabriele Pierluisi'nin AB212 rumuzlu projeleri ise, denetimsiz boşlukları tasarlayarak anlamlı kentsel boşluklara dönüştürmesi ve sosyal çeşitliliği sağlaması ile jürinin dikkatini çekmiştir. Ancak önerdikleri yüksek blokların mevcut çevre ile uyumlu olmaması ve ileride ciddi mülkiyet sorunu doğuracak yüksek ve alçak katlı yapı dağılımı eleştirilmiştir.”

2. EUROPAN 11'e Doğru...

2005 yılında gerçekleşen EUROPAN 8'in sonucunda Türkiye'deki yerel yönetimlerle yaşanan birtakım sorunlardan ötürü sonraki EUROPAN yarışmalarına Türkiye'nin katılımı mümkün olmamıştır.

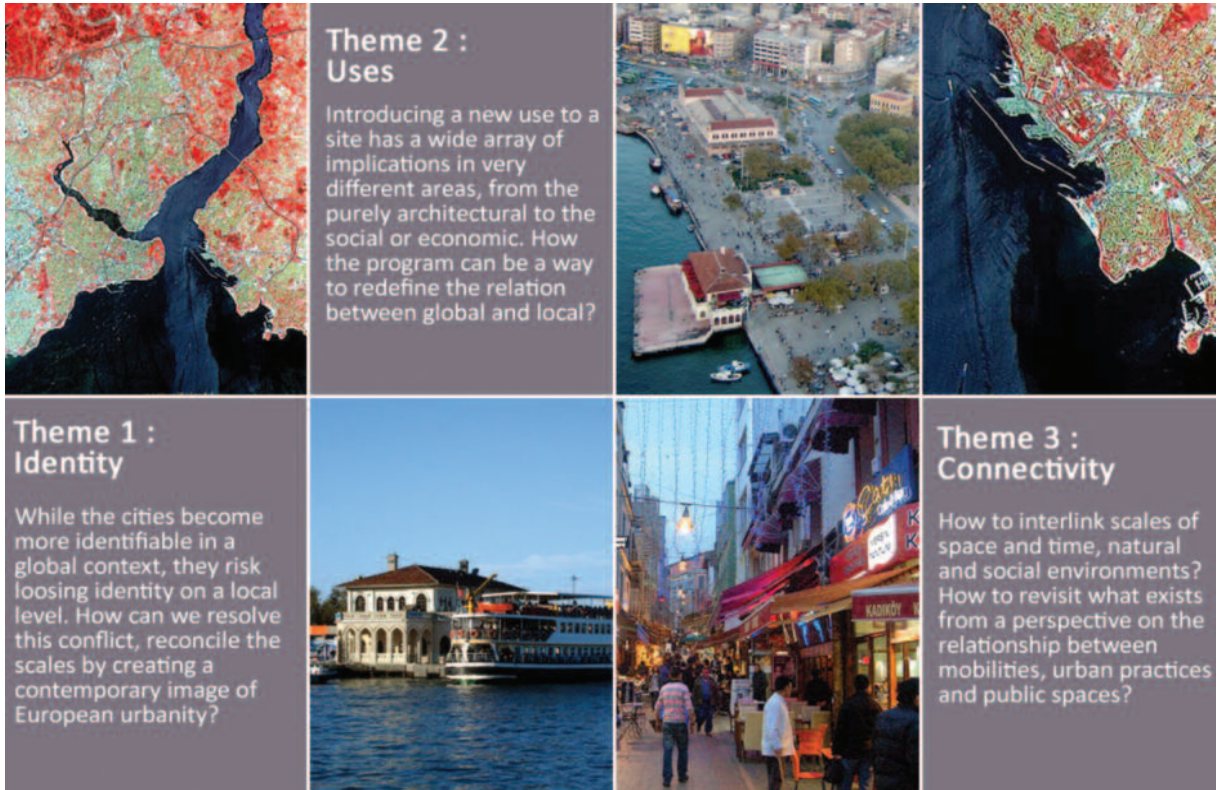
Bu sene ise 11. EUROPAN Yarışması öncesi yarışma alanlarına yönelik bir forum, 3-4 Aralık 2010 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirildi. Ev sahipliğini Kadir Has Üniversitesi'nin yaptığı buluşmaya Avrupa'nın birçok ülkesinin yerel yönetimlerinden, üniversitelerinden profesyonel mimarlar ve şehir plancıları katıldı. EUROPAN

8'in Türkiye ayağının organizasyonunu üstlenen Arkitera Mimarlık Merkezi de bu sefer izleyici olarak orada yer aldı.

Tartışmalar öncesi İstanbul'un 3 ayrı bölgesine alan gezileri yapıldı. Katılımcılar tercihleri doğrultusunda İstanbul'un iş alanı bölgesi, tersaneler ve Santralistanbul, ilk planlı gelişen toplu konut alanı (Ataköy bölgesi) olmak üzere üç bölgede gözlem yaptılar.

Forum kapsamında konuşan European Europe Başkanı Thomas Sieverts, düzenlenen yarışmaların kentlerin yaratıcılığını ortaya çıkarmada, kentlerarası yeni dengelerin oluşumunda ve mimari-kentsel ölçekteki bilgilerin küresel anlamda paylaşımında katkı sağladığını ifade etmiştir.

Gerçekleşen forumun amacı, “Kentlerin küresel anlamdaki sürdürülebilirlik stratejileri ile yerel ölçekteki kentsel tasarım gelişimleri arasındaki ilişkiler nelerdir? Alanlar her iki ölçüğe de girdi sağlayacak şekilde nasıl dönüştürülmelidir?” sorularına yanıt aramak olarak tanımlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda “**kimlik, bağlantı ve kullanım**” ana başlıklarında eş zamanlı oturumlar düzenlenmiştir.

Bunlardan “kimlik” teması ile gerçekleşen “**Kimlik: Bir Sorudan Yeni Bir Karaktere**” başlıklı tartışmaya yönelik Hollanda, İspanya, Almanya ve Hırvatistan’dan gelen yerel yöneticiler kentlerindeki sorunlu kentsel alanlarına yönelik **en iyi çözüm önerilerini hangi sorular sorarak elde edebilecekleri üzerine tartıştılar**. Tüm bu çözüm önerilerini, kentlerin yerel kimliklerini kaybetmeden nasıl olabileceğine yöneliktir. Çünkü kentler küresel ortamda daha fazla kimlik kazandığı zaman yerel kimliklerini kaybetme riskine sahiptirler. O nedenle Avrupa’nın çağdaş kentsel resmini ortaya koyarken ne tür araçlar ve yöntemlerin kullanılması gerektiği önem taşımaktadır. Yarışma alanlarına yönelik yapılan sunumlar “**görüntü, hafıza ve strateji**” kavramları olmak üzere 3 ana başlık çerçevesinde ele alınmıştır.

Amsterdam, Hollanda; 16 hektar büyüklüğündeki ofis alanı bölgesinin güçlü bir kentsel kimlik ile gerçekleşmesi planlanan dönüşüm projesidir. Alanın büyük bir bölümünün mülkiyeti Amsterdam hükümetine ait olmakla beraber 2 tane daha farklı mülk sahibi var ve bu nedenle alan parçalanmış durumdur. Alanda 300’e yakın ofis kullanılmadığı için boştur. Alana yönelik daha öncede yarışma düzenlenmiştir. Yarışmanın sonucunda alanın tamamen kamusal alana dönüştürülerek yeraltında da bir otopark alanı yaratmak fikri kabul edilmiştir. Fakat mülk sahipleri arasında anlaşmazlıktan ötürü bu fikir uygulanamamıştır.

EUROPAN yarışmasına konu olması ile bu alanın karma kullanımlı (konut, ofis, ticari, yeşil alan) bir alan olarak gelişimi ve yerel kimliğin korunarak bir dönüşümü planlanmaktadır. Amsterdam Belediyesi’nden mimarlar ve şehir plançıları alana yönelik çalışmanın “Ofis alanında konut alanını nasıl cazip kılabiliriz?” sorusu ile gerçekleşmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Cordoba, İspanya; Ana otoyol üzerinde konumlanan 15 hektarlık yeşil alanın, mevcut yapılaşma bölgesi, maden sanayi alanı ve Cerro Muriano Bölgesi arasında bir köprü oluşturabilecek yeni konut alanı geliştirmeye yönelik bir projedir. Yeni bir kentsel hareketlilik, sosyal hayat ve ekoloji kazandırmayı amaçlayan proje ile bu bölgelerarası bağlantıların yayalar açısından da daha sağlıklı bir şekilde olması hedeflenmektedir.

PLANLAMA
 2011/1-2

Sestao, İspanya

Dubrovnik, Hırvatistan

Sestao, İspanya; Bilbao kentindeki 18,5 hektarlık bu alan Eduardo Arroyo'nun stadyumuna yakın bir yerde konumlanmaktadır. Sanayi alanının dönüşümü olarak geliştirilen proje ile konut alanı ve iş alanları arasında kuvvetli ulaşım (raylı sistem ve yaya ulaşımı) bağlantısı kurulması amaçlanmaktadır. Alanın kaybetmiş olduğu kimliğin bölgelerarası yeni bağlantılar ile tekrar kazandırılması planlanmaktadır.

Dubrovnik, Hırvatistan; Tarihi merkezde turistlere yönelik yeraltı otopark alanı yaratarak, alanı kamusal alana yönelik stratejilerle geliştirerek UNESCO Kültür Mirası unvanını koruyan bir kimlik ile gelişim planlanmaktadır.

Ibbenbüren, Almanya; Proje alanına yönelik geliştirilen proje kapsamında şunlar amaçlanmaktadır: Mimari açıdan kuvvetli yeni konut alanları yaratmak, tek bir odak (benchmark) ile yerel kimliği kuvvetlendirmek, spor ve rekreasyon alanları ile desteklemek, kent merkezi ve rekreasyon alanları arasında yaya ve bisiklet yolları düzenlemek. Ibbenbüren Kenti Şehir Planlama Departmanı Başkanı, "Ibbenbüren daha görünür olmalı!" sloganı ile yeşil alan girişleri ile kent merkezi arasındaki ilişkiyi hangi spesifik kararlar ile sağlayacaklarına cevap aradıklarını belirtmişlerdir.

Ibbenbüren, Almanya

Wittstock, Almanya; Proje de amaç, terk edilmiş sanayi yapılarını yeniden canlandırarak, alanı kuvvetlendirmek ve alanın doğu-batı aksı boyunca bağlantıları kuvvetlendirerek (her iki yönde bulunan istasyon alanı ve girişler arasında) kent merkezi ile entegre bir yapı oluşturmaktır. Wittstock Belediye Başkanı Jörg Gehrman projede yapılmak isteneni, modernleştirme ve kentin dinamiklerini ortaya çıkarma olarak tanımlamıştır.

3. Değerlendirme

2005 yılında Türkiye'nin de katılımıyla gerçekleşen EUROPAN 8, uluslararası bir platformda kentlerin sorunlu bölgelerini masaya yatırarak, çözüme yönelik fikir alışverişi içinde bulunabilmek adına önemli bir süreçti. Fakat yarışma sonucunda iyi çözümler elde edilse de, düzenlenen diğer yarışmalarda olduğu gibi bu yarışmanın sonuçları da hayata geçirilememiştir. Başlangıçta

yoğun ilgi ve heyecanla başlayan süreç, sonuçta yerel yönetimlerle yaşanan maddi sorunlar nedeniyle istenilen etkiyi bırakamamıştır.

2005'deki yarışma ile Türkiye'nin ilk ve son katılımı olan EUROPAN'nın bu sene 11.si düzenlenecektir. Yarışma öncesi yarışma alanları tartışılmak üzere EUROPAN Europe ekibi ve katılımcıları geçtiğimiz Aralık ayında İstanbul'daydılar. Yerel yönetimlerden gelen profesyonel mimarlar, şehir plancıları kendi ülkelerindeki sorunlu kentsel alanlarına yönelik "En iyi nasıl çözüm yolları üretilebilir?" sorusuna cevap aramışlardır.

Türkiye'de de Cumhuriyet'in ilanı ile artarak devam yarışmalar günümüzde büyük yankı uyandıran gelişmeler haline gelmiştir. Özellikle genç mimarlar, şehir plancıları, peyzaj mimarları, vs. bu yarışmalara büyük ilgi göstermektedirler. Önemli emekler harcanmakta olup, sonucunda da başarılı ürünler ortaya çıkmaktadır. Fakat ülkemizde açılan yarışmaların çoğu, yerel yönetimlerin yarışmanın başında gösterdiği hassasiyeti yarışmanın sonucunda aynı şekilde gösteremesinden ötürü büyük hayal kırıklıkları ile sonuçlanmıştır. Son zamanlarda açılan yarışmalarda da elde edilen sonuçların uygulanmadığını görmekteyiz.

Peki, bu durumun nedeni nedir? Yarışmalar sonrasında projeler üzerinde tartışmak adına yapılan kolokyumlar gibi belki de bu durumun nedenleri üzerine tartışmak gereklidir. Temel sorun yerel yönetimlerin maddi sıkıntısının olması mı yoksa yarışmalara gösterilen ilginin yetersiz olması mı? Eğer temel sorun, elde edilen projelerin yerel yönetimleri maddi açıdan zorlayıcı uygulamalar olması ise, bunu projelerin müellifleri ve yerel yönetimler arasında yapılacak uzlaşmalar ile çözmek gereklidir. Yoksa hayata geçirilmemiş bir sürü emek ve yaratıcı fikirler sadece sergilenmekle kalacaklardır.

Yarışmalar Dizini

Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği

Dayandığı Kanun Numarası ve Tarihi: 4734 - 4.1.2002

Resmî Gazete İle Neşir ve İlanı: 24 Aralık 2002 - Sayı: 24973

Yarışmanın Adı 2010 yılı 7 yarışma	Yarışmayı Düzenleyen Kurum	Yarışmanın düzenlendiği kent	Yılı
İzmit Sahili Peyzaj ve Kentsel Tasarım Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2011/1-2 sayısında yayınlandı)	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi,	Kocaeli	06/2010
Zonguldak Lavuar Koruma Alanı ve Çevresi Koruma, Planlama, Kentsel Tasarım ve Peyzaj Düzenleme Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2011/3 -4 sayısında yayınlandı)	Zonguldak Belediyesi	Zonguldak	06/2010
TOKİ İstanbul Kayabaşı Bölgesi için Konut Tasarımı Mimari Fikir Proje Yarışması	Toplu Konut İdaresi Başkanlığı	İstanbul	05/2010
Eko-Kent Tasarım Ulusal Proje Fikir Yarışması (Planlama Dergisi 2011/1-2 sayısında yayınlandı)	Çevre ve Orman Bakanlığı	-	04/2010
Selimiye Camii ve Çevresi Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2010/2 sayısında yayınlandı)	Edirne Belediyesi	Edirne	03/2010
Yaya Üst Geçitleri Topkapı - Fındıklı - Göztepe Mevkisi Fikir Projesi Yarışması	İstanbul Büyükşehir Belediye	İstanbul	10/2009
Denizli Hükümet Konağı Mimari Projesi ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Projesi (Planlama Dergisi 2010/1 sayısında yayınlandı)	Denizli İl Özel İdaresi	Denizli	08/2009
Uludağ Milli Parkı I. ve II. Gelişim Bölgeleri Peyzaj Planlama, Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması	Çevre ve Orman Bakanlığı	Uludağ BURSA	11/2008
Sarıkamış Harekatı Anma Alanları Fikir Yarışması (Planlama Dergisi 2008/3 sayısında yayınlandı)	Kültür ve Turizm Bakanlığı	Kars	12/2008
Urla - Çeşme - Karaburun Yarımadası Ulusal Fikir Yarışması (Planlama Dergisi 2008/4 sayısında yayınlandı)	İzmir Büyükşehir Belediyesi	İzmir	11/2008
Küçükçekmece İlçesi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Proje Yarışması	Küçükçekmece Belediyesi	Küçükçekmece İstanbul	09/2008
Ziyapaşa Mahallesi-Mimar Sinan Parkı Kesimi Kentsel Tasarım Ulusal Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2009/1 sayısında yayınlandı)	Adana Büyükşehir Belediyesi	Adana	03/2008
Üçüncü Bin Yılda Yaşayan Osmanlı Köyü - Cumalıkızık Fikir Proje Yarışması	Yıldırım Belediye Başkanlığı	Cumalıkızık Yıldırım Bursa	11/2007
Başakşehir Kent Merkezi II Kademeli - Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2008/1-2 sayısında yayınlandı)	İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi	İstanbul	05/2007 07/2007 II aşama
Konyaaltı Doğa ve Kültür Parkı Alanı Mimari ve Çevre Düzenleme Proje Yarışması	Antalya Büyükşehir Belediyesi	Antalya	06/2007
Dicle Vadisi Peyzaj Planlama Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2006/4 sayısında yayınlandı)	Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	Diyarbakır	03/2007
Maltepe Bölge Parkı Fikir Projesi Yarışması (Planlama Dergisi 2007/2 sayısında yayınlandı)	İstanbul Metropolitan Planlama ve Kentsel Tasarım Merkezi	İstanbul	02/2007
European 8 (40 yaşın altında Avrupalı mimarlar) (Planlama Dergisi 2006/1 sayısında yayınlandı)	European,	İstanbul, Antalya	09/2006
Uzundere Rekreasyon Vadisi Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2006/3 sayısında yayınlandı)	Konak Belediyesi	İzmir	07/2006
Balıkesir Çamlık Kentsel ve Mimari Tasarım Ulusal Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2007/1 sayısında yayınlandı)	Balıkesir Belediyesi	Balıkesir	07/2006
Bursa Kızıyakup Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2006/2 sayısında yayınlandı)	Osmangazi Belediyesi	Bursa	05/2006
Burdur Şehirlerarası Otobüs Terminal Kompleksi Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması	Burdur Belediyesi	Burdur	02/2006
Beylikdüzü Cumhuriyet Caddesi ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması (Planlama Dergisi 2006/2 sayısında yayınlandı)	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul	02/2006

PLANLAMA
2011/1-2

Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Planlama Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2006/2 sayısında yayınlandı)	Bursa Büyükşehir Belediye	Bursa	12/2005
Bursa Yıldırım Belediyesi Kaplıkaya Rekreasyon Vadisi Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2006/1 sayısında yayınlandı)	Yıldırım Belediyesi	Bursa	08/2005
Van Beşyol Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması (Planlama Dergisi 2006/1 sayısında yayınlandı)	Van Belediye	Van	07/2005
Gebze Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Projesi Yarışması (Planlama Dergisi 2005/3 sayısında yayınlandı)	Gebze Belediyesi	İzmit	07/2005
Kent Meydanı Kentsel Tasarım Fikir Projesi Yarışması (Planlama Dergisi 2005/3 sayısında yayınlandı)	Konyaaltı Belediyesi	Konyaaltı Antalya	03/2005
Trabzon Belediyesi Kalkınma Mahallesi Parkı Bölgesel Fikir Projesi Yarışması	Trabzon Belediyesine	Trabzon	01/2005
Gaziosmanpaşa Belediyesi Belediye Binası ve Çevresi Mimari-Kentsel Tasarım Proje Yarışması	Gaziosmanpaşa Belediye	İstanbul	10/2004
Eski Başiskele Köprülü Kavşağı Ulaşım Sistemi ve Çevre Düzenlemesi Fikir Projesi Yarışması	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi	İzmit	09/2004
Pananos Plajı Kentsel Tasarım ve Peyzaj Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2004/2 sayısında yayınlandı)	Selçuk Belediyesi	İzmir	02/2004
Ankara Büyükşehir Belediyesi Osmanlı İmparatorluğu'nun 700. Kuruluş Yıldönümü Anıt Kompleksi ve Parkı Proje Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara	03/2003

"Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Mühendislik ve Mimarlık Proje Yarışma Yönetmeliği"

"TMMOB Mimarlar Odası Mimarlık Mühendislik Şehircilik ve Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları Yönetmeliği"

Yarışmanın Adı	Yarışmayı Düzenleyen Kurum	Yarışmanın düzenlendiği kent	Yılı
2002-1990 yılı 28 yarışma			
50. Yıl Parkı ve Şehitler Anıtı Kompleksi Proje Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara	12/2002
Antalya Tarihsel Karaalioğlu Parkı Belediye Binası ve Çevresi Kentsel Tasarım ve Koruma Proje Yarışması	Antalya Büyükşehir Belediyesi	Antalya	10/2002
Depreme Duyarlı Yerleşmeler Mimari Fikir Yarışması	TMMOB Mimarlar Odası		08/2002
Doğukent Kentsel Mekanlar ve Cepheler Tasarım Projesi 1	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara	09/2002
Ankara Kuşulu Park ve Yakın Çevresi Yarışması	Çankaya Belediye Başkanlığı	Ankara	04/2002
İzmir Liman Bölgesi Kentsel Tasarım Uluslararası Fikir Yarışması (Planlama Dergisi 2006/3 sayısında yayınlandı)	İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ	İzmir	08/2001
Ankara Gölbaşı Özel Çevre Koruma Bölgesi Bölge Parkı ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Proje Yarışması	ÖZEL ÇEVRE KORUMA KURUMU	Gölbaşı Ankara	06/2001
Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama ve Tasarım Yarışması (Planlama Dergisi 2002/1 sayısında yayınlandı)	Bursa Büyükşehir Belediyesi	Bursa	05/2001
Kadıköy Meydanı - Haydarpaşa - Harem Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması (Planlama Dergisi 2001/4 sayısında yayınlandı)	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul	04/2001
Ankara Büyükşehir Belediye Sarayı ile Sosyal-Ticari Tesisleri Mimarlık-Mühendislik ve Kentsel Tasarım Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara	12/2000
Damlataş Mağarası Çevresi ve 100. Yıl Atatürk Parkı Peyzaj ve Tasarım Proje Yarışması	Alanya Belediyesi	Alanya Antalya	11/1999
Altındağ Belediyesi Ankara Kalesi Koruma ve Geliştirme Fikir Proje Yarışması	Altındağ Belediyesi	Altındağ Ankara	1998

Genbolu Yarımadası Barış Parkı Uluslararası Fikir ve Tasarım Yarışması	Tarım ve Orman ve Köyişleri Bakanlığı	Genbolu Çanakkale	08/1997
Isparta Çarşamba Pazarı Kentsel Tasarımı ve Mimari Proje Yarışması	Isparta Belediyesi	Isparta	04/1997
Bağcılar Meydan Düzenlemesi ve Kentsel Tasarımı Yarışması	Bağcılar Belediye Başkanlığı	Bağcılar İstanbul	09/1996
Tarihi Kentte "Gelecek İçin" Yaşama Çevreleri Mimari Fikir Projesi Yarışması	çekül Vakfı'nın		09/1996
Bandırma Belediyesi Cin Çukuru Kent Merkezi Düzenleme Yarışması	Bandırma Belediyesi	Bandırma Balıkesir	08/1996
Konya Karatay Kent Merkezi Mimari Proje Yarışması	Konya Büyükşehir Belediyesi	Konya	07/1996
İzmir Konak Meydanı Fikir Proje Yarışması	Mimarlar Odası İzmir Şubesi	İzmir	1996
Gaziantep Merkezi Hal Bölgesi Koruma Geliştirme Amaçlı Kentsel Tasarım Yarışması	Belediyesi	Gaziantep	02/1996
Harran Üniversitesi Kampüsü Mimari Proje Yarışması	GAP Bölge Idaresi	Şanlıurfa	08/1995 11/1995 II Asamalı
Bosna Hersek Anıtı Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediyesi		07/1995
Ankara Merkezli İş Alanı (Kuzeybatı Kesimi) Planlama ve Geliştirme Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediye	Ankara	11/1993
Akdeniz Gençlik-Kültür ve Sanat Parkı Çevre Düzenlemesi	Antalya Belediye	Antalya	06/1993
Trabzon Sahil Bandı Rekreatif Amaçlı Tesisleri	Trabzon Belediyesi	Trabzon	1993
Söğüt Ertuğrul Gazi Kültür Merkezi ve Çevre Düzenlemesi Mimari Proje Yarışması			1993
Kartal Merkez Sahil Kesimi Düzenlemesi Fikir Proje Yarışması	Kartal Belediyesi	Kartal İstanbul	1993
Denizli Belediyesi Incilipınar Kültürparkı ve Kültür Sitesi	Denizli Belediye Başkanlığı	Denizli	1992
Bursa Büyükşehir Belediyesi Cumhuriyet Alanı ve Atatürk Caddesi Düzenlemesi	Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Bursa	1992
Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Saraçlar Çarşısı Proje Yarışması		Altındağ Ankara	1992
Antalya Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması	Antalya Belediyesi	Antalya	1992
Güzel Ankara Projesi Kent Girişleri Düzenlemesi - İzmir Girişi Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara	1992

Antalya Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması 1. Ödül: Baran İdil, kaynak: İlhan Gülgeç

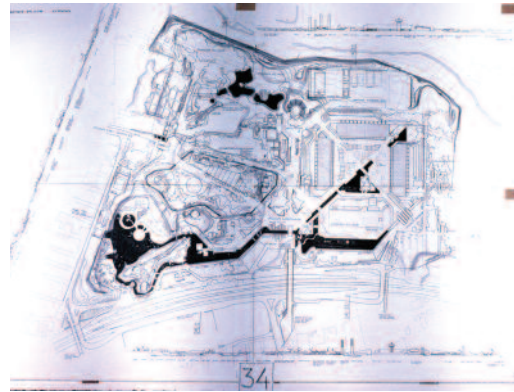
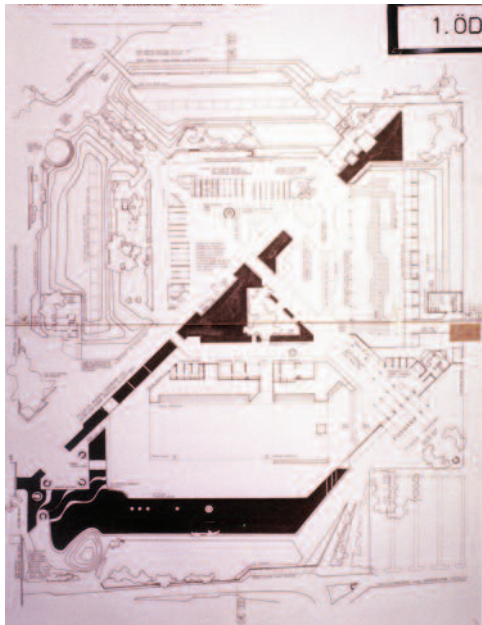
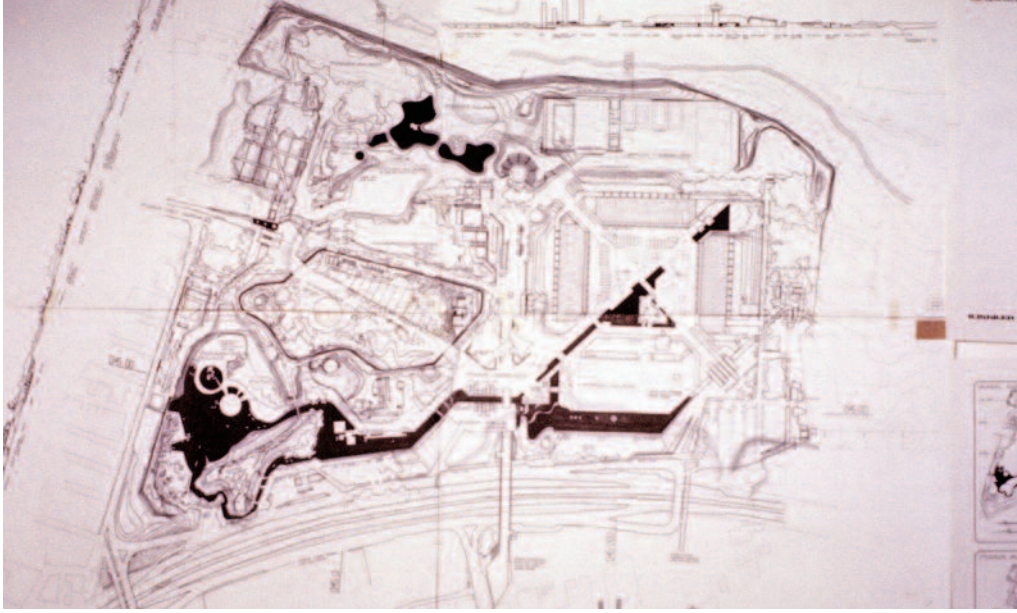
PLANLAMA
2011/1-2

Antalya Kalekapısı ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması 2. Ödül: Can Kubin, kaynak: İlhan Gülgeç

Güzel Ankara Kent Omurgası Kuzey Bölümü Kentsel Tasarımı Proje Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara	11/1991
Uluslararası İzmir Kültür Parkı ve Fuar Alanı Proje Yarışması	İzmir Büyükşehir Belediyesi	İzmir	1990
Güzel Ankara Projesi Kent Girişleri Düzenlemesi - İstanbul Girişi Yarışması	Ankara Büyükşehir Belediyesi	Ankara	1990
İzmir Büyükşehir Belediyesi İzmir Fuarı Kültürpark Çevre Düzenlemesi Fuar Kompleksi Yarışması	İzmir Büyükşehir Belediyesi	İzmir	1990
Selamıçeşme Park ve Kentsel Tasarım Yarışması		İstanbul	1990
Beşiktaş Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması	Beşiktaş Belediye Başkanlığı	Beşiktaş İstanbul	1990
Yarışmanın Adı	Yarışmayı Düzenleyen Kurum	Yarışmanın düzenlendiği kent	Yılı
1989-1970 yılı 28 yarışma			
Gaziantep 100. Yıl Atatürk Parkı Kentsel Tasarım Yarışması	İller Bankası	Gaziantep	1989
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Tarlabası Caddesi Düzenlemesi	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul	1989
İstanbul Beyazıt Meydanı Kentsel Tasarımı	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul	1988
Trabzon Belediyesi Şehir Anıtları	Trabzon Belediyesi	Trabzon	1987
Üsküdar Meydanı ve Çevresi Düzenleme Yarışması		İstanbul	1987
Uluslararası Taksim Meydanı Düzenlemesi Proje Yarışması			1987
Bursa Büyükşehir Belediyesi Zafer ve Şehreküstü Meydanları Kentsel Tasarımı	Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı	Bursa	1987
Ankara Ulus Tarihi Kent Merkezi Çevre Düzenlemesi		Ankara	1986
Elazığ El Sanatları Atölyeleri ve Fuar Alanı Düzenlemesi		Elazığ	1986

"Yarının Yaşamı İçin Konut ve Çevresi"	TMMOB Mimarlar Odası		1985
İstanbul Çamlıca Dinlenme Merkezi ve Rekreasyon Alanı	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	İstanbul	1985
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yenikapı Kültür ve Eğlence Parkı Kentsel Tasarımı	İstanbul Büyükşehir Belediyesi	İstanbul	1985
Adana 5 Ocak Meydanı Yeraltı Kuyumcular Çarşısı, İnönü Parkı Yeraltı Otopark ve Çevre Düzenlemesi Proje Yarışması	Adana Belediyesi	Adana	1985
Trabzon Sahil Şeridi Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	Trabzon	1985
Tuzla Deniz Harp Okulu Atatürk Anıtı ve Anıtsal Çevre Düzenleme Yarışması		Tuzla İstanbul	1985
Adana Kültür ve Eğlence Vadisi Kentsel Tasarım Proje Yarışması	Adana Belediye Başkanlığı	Adana	1984
Antalya Akdeniz Atatürk Kültür Parkı Düzenlemesi Mimari Proje Yarışması	Antalya Belediye	Antalya	1982
Eskişehir Fuar ve Dinlenme Eğlence Kültür Alanları Kentsel Tasarımı Mimari Proje Yarışması	İller Bankası	Eskişehir	1981

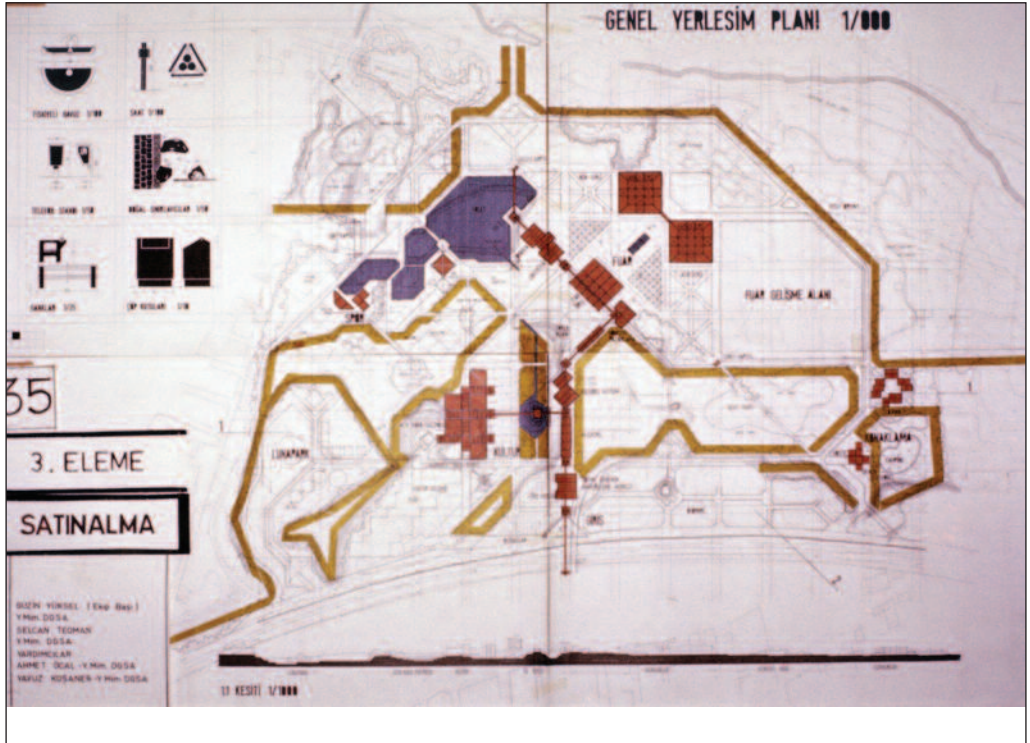

*Eskişehir Fuar ve Dinlenme Eğlence Kültür Alanları
Kentsel Tasarım Mimari Yarışması
1.Ödül: Baran İdil kaynak Baykan Günay*

PLANLAMA
2011/1-2

Eskişehir Fuar ve Dinlenme Eğlence Kültür Alanları Kentsel Tasarım Mimari Yarışması kaynak Baykan Günay

Eskişehir Fuar ve Dinlenme Eğlence Kültür Alanları Kentsel Tasarım Mimari Yarışması kaynak Baykan Günay

İzmit Sahili Peyzaj ve Kentsel Tasarım Proje Yarışması

T.C. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi

Derleyen: **M. Nazım Özer**

Yarışmanın Türü ve Şekli:

4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 23. maddesi ve “Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği”ne dayanılarak Serbest Ulusal ve Tek Kademeli olarak düzenlenen “İzmit Sahili Peyzaj Ve Kentsel Tasarım Proje Yarışması”dır.

Yarışmanın Yeri ve Konusu:

Sekapark Rekreasyon Alanı'nın doğu sınırından başlayıp, güneyde Naila Kafe'ye kadar uzanan; mevcut Marina Sahili (Nazmi Oğuz Parkı), Fuar Alanı, KBB Yerleşkesi'nin de içerisinde yer aldığı, İzmit Körfezi, Salim Dervişoğlu Caddesi ve Eski Gölçük Yolu arasında kalan sahil alanını kapsayan Peyzaj ve Kentsel Tasarım Proje Yarışmasıdır.

Yarışma Takvimi:

Yarışmanın İlanı: **05.04.2010**

Şartname Satış Tarihi Başlangıcı: 05.04.2010

Yer Görmek İçin Son Tarih: **30.04.2010**

Son Soru Sorma Tarihi: 06.05.2010

Cevapların Gönderilme Tarihi: 11.05.2010 saat: 17.00

Proje Teslim Tarihi: **16.07.2010 saat: 17:00**

Jüri Değerlendirme Tarihi: 21.07.2010 - 23.07.2010

Yarışma Sonucu İlan Tarihi: **04.08.2010**

Sergi Başlangıç ve Bitiş Tarihi/Yeri: 04.08.2010 ve 14.08.2010 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Süleyman Demirel Kültür Merkezi

Kolokyum Tarihi ve Yeri: 10.08.2010 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Süleyman Demirel Kültür Merkezi

Danışman Jüri üyeleri:

Prof. Dr. **Nihal Şenlier** (Y. Mimar/Şehir Plancısı, Gebze Yüksek Teknoloji Enst. Mim. Fak. Şehir Bölge Planlama Bölüm Başkanı)

Prof. Dr. **Yalçın Yüksel** (İnşaat Y. Mühendisi, Yıldız Teknik Üni. İnş. Fak. İnşaat Mühendisliği Bölümü Hidrolik Anabilim Dalı Başkanı)

Arzu Nuhuğlu (Peyzaj Mimarı, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası)

Adnan Bilgiç (İnşaat Y. Mühendisi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Genel Koordinatör)

Ercan Yazıcı (İnşaat Mühendisi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yrd.)

Tahir Akman (İnşaat Mühendisi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Fen İşleri Dairesi Başkanı)

Asli Jüri Üyeleri:

Prof.Dr. **Hüseyin Cengiz** (Jüri Başkanı-Y. Mimar/Şehir Plancısı, Yıldız Teknik Üniv. Mim.Fak. Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Bölüm Başkanı)

PLANLAMA
2011/1-2

Prof. Dr. **Kamuran Öztekin** (Y. Mimar, Kocaeli Üniv. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. **Zekai Görgülü** (Y. Mimar/Şehir Plancısı, Yıldız Teknik Üniv. Mimarlık Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. **Ahmet Eyüce** (Y. Mimar, Bahçeşehir Üniversitesi Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. **Ahmet Cengiz Yıldızcı** (Y. Orman Mühendisi/Şehir Plancısı, İstanbul Teknik Üniv. Mimarlık Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Bölüm Başkanı)

Yrd. Doç. Dr. **Y. Ayça Ç.Kaptanoğlu** (Y. Peyzaj Mimarı, İstanbul Üniv. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyesi)

Gökmen Mengüç (Şehir Plancısı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanı)

Yedek Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç. Dr. **E. Yeşim Kösten** (Y. Mimar, Kocaeli Üniv. Mimarlık ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü Öğretim Üyesi)

Yrd. Doç. Dr. **Nilüfer Kart Aktaş** (Y. Peyzaj Mimarı, İstanbul Üniv. Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyesi)

Dr. **Reyhan Yıldız** (Y. Şehir Plancısı, Gebze Yüksek Teknoloji Enst. Mimarlık Fak. Şehir Bölge Planlama Bölümü Öğretim Üyesi)

Önder Kaya (Y. Mimar, TMMOB Mimarlar Odası)

Raportörler:

Ali Bilgi (Orman Mühendisi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi)

Arzu Yiğit (Şehir Plancısı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi)

Dudu Keskin (Elektrik Mühendisi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Etüt Proje ve Keşif Şube Müdürü)

Raportör Yardımcıları:

Duygu Öztekin (Şehir Plancısı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi)

Fatmanur Danış (Peyzaj Mimarı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi)

Onur Uzcan (Elektrik Teknikeri, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi)

Pınar Demir (İnşaat Teknikeri, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi)

Ödüller:

1. Ödül: 90.000 TL
2. Ödül: 70.000 TL
3. Ödül: 50.000 TL

Beş adet mansiyon, (her birine): 20.000 TL
Satın almalar için jürinin kullanımına 20.000 TL ayrılmıştır.

Yarışmanın Amacı ve Kapsamı:

Yarışma, Kocaeli'nin gelecek vizyonu koşutunda, mekansal, kültürel, sanatsal, sportif ve ekolojik değerlerin nitelikli bir biçimde geliştirilmesi, çok sayıdaki seçenek arasından koruma-kullanım dengesini gözeten işlevsel, sürdürülebilir, yenilikçi, ekonomik çözümleri içeren; özgün kimlikli mekânlar oluşturularak sahilin kente bütünleşmesi bağlamında kent yaşamına kazandırılması amaçlarına yöneliktir.

Kocaeli hızlı sanayileşme ve kentleşme sürecinde sahili ile yaşamayan bir metropoliten sanayi kenti görünümündedir. Sanayinin kent merkezinden desantralizasyonu sonucunda son 10 yılda kentin sahille buluşmasını amaçlayan parçacıl projeler gerçekleştirilmiş olup; yarışma alanı, dokümanlardan da izleneceği gibi, batısında ve güneyinde yer alan sahil düzenlemeleri arasında bulunmaktadır. Üzerinde birbirinden bağımsız işlevler ve sürekliliği sağlanamamış kullanım alanları bulunmaktadır. Benzer şekilde kıyı-kent ilişkisine parçacıl çözümlerin getirildiği görülmektedir. Bu bağlamda:

Çağdaş şehircilik ilkeleri doğrultusunda kullanıcıların dinlenme vb. gereksinimleri ve kentsel estetik, kullanılabilirlik ve sürdürülebilirlik ilkeleri göz önünde bulundurularak çözümlerin geliştirilmesi, Doğusundaki eski Gölcük yolu (sahil yürüyüş yolu, Naila Kafe) batısındaki Seka Park ve bu iki alan arasındaki kesintisiz devam eden güzergâhta, yarışma proje alanında yakın çevre ilişkilerinin kurulması, uyumu ve sürekliliği,

Kentin gelecekteki merkezi iş alanı (MİA) ve mevcut kent merkezi ile öneri tasarımın bütünlüğünün sağlanması,

Tasarımın özgün, geniş katılımlı kültürel etkinliklerin olacağı ve sürekli bir yaşam alanı olma niteliğini ifade etmesi,

Tasarımda açık ve kapalı alanlar ile işlevler arasında kabul edilebilir, uyumlu bir denge arayışına ulaştırılması,

Tasarım alanının mevcut ve öneri ekosisteminin zenginleştirilip sürekli kılınması,

Doğal kaynakların alan üzerinde tanımlandığı sınırları verilmiş olan sulak alanın korunması, korumaya zonlarının iyileştirilmesi,

Yarışma alanının tabi olduğu yasa ve yönetmeliklerin (örneğin; kıyı kanunu, sulak alanları korunması yönetmeliği gibi) getirdiği koşul ile hükümlere uygunluk sağlanması,

Yukarıda da değinildiği gibi alanın kentle bütünleşmesinde ve kendi içersinde önem kazanan ulaşım konseptinin (yaya, kara, deniz, demiryolu, otopark vb) açıklıkla ifade edilmesi,

Yarışma alanına özel ve kamusal motorlu taşıtlar ile ulaşımın, mevcut karayollarından denetimli olarak sağlandığı, alan içerisinde ve alanın kent ile bağlantısının kurulduğu alanlarda ulaşım çözümlerinin yaya ve çevre dostu sistemler olarak tasarlanması,

İzmit'in kentsel ve mimari dokusunun ve buna bağlı olarak görünümünün iyileştirilmesi,

Kocaeli ve yakın çevresindeki doğal ve kültürel değerlerin, özelliklerin korunması, bu anlamda kentsel ve mimari, vb alanlardaki yeni gelişmelerin bu değer ve özelliklere yabancılaşmamış olması,

Coğrafi olarak kentin doğal eşiklerinden ve sınırlarından biri olan deniz kent yaşamı ile birleştirilmesi; kentin sosyal ve kültürel yaşamında kıyının yeniden yer alması,

Belediye Hizmet Binası, Sabancı Kültür Merkezi, Fuar Alanı gibi kullanımların içerik ve kimliğinin, halkın sürekli kullandığı açık alanların bir parçası olarak yeniden değerlendirilmesi/işlevlendirilmesi,

Yarışma alanı, ülkemizdeki en ciddi su ve toprak kirliliği yaşanan bölgelerden biri niteliğinde olduğundan, oksijensiz kalmış İzmit Körfezi'nin temizlenmesine, tuzlu ve sanayi atıkları ile kirlenmiş topraklarda bitki yaşamına ve yeni ya-

pılaşmaya uygun bir alanın nasıl bir arazi ıslahı ile elde edileceğine dair yapılması hedeflenen çalışmalarından proje içerisinde bahsedilmesi,

Alanda tasarlanması istenen Kongre ve Kültür Merkezi'nin, kente katacağı imgesel değerler göz önünde bulundurularak tasarlanması,

Sahil-yaya ilişkisi bütünlüğünün sağlanması, yarışmacılardan beklenmektedir.

Yarışma Alanına İlişkin Bilgiler

Toplam 166 hektar büyüklüğe sahip olan yarışma alanı, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve İzmit İlçe Belediyesi sınırları içerisinde yer almaktadır.

Yarışma alanının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi ve kimlik öğeleri

İzmit, eski adı ile Nikomedia, eski çağdan günümüze kadar gelmiş, Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı dönemi tarihinin izlerini taşıyan bir kent niteliğindedir. Eski kaynaklardan ve haritalardan kentin merkezinin günümüzdeki merkezi ile örtüştüğü, yerleşimin deniz ve tepeler arasında sınırlanmış alan içerisinde geliştiği görülmektedir. Diğer bir deyişle kent kıyı ile yaşamış ve gelişmiştir.

Kentin niteliği, gelişimi ve dönüşümünü tetikleyen iki ana etmeden biri sanayi diğeri ise ulaşım olmuştur. 1930'ların ortalarında başlayan sanayileşme süreci doğrultusunda kurulan SEKA Fabrikası ile İzmit sanayi sektöründe Türkiye'nin önde gelen kentlerinden biri olmaya ve suya ihtiyaç duyan sanayi işletmeler kıyıda yer seçmeye başlamıştır. 1950'li yılların sonunda açılan E-5 (D-100) Karayolu ile kopma sürecine girmiş kent kıyı arasına yeni bir set çekilmiştir. Kentin eskiden kıyıda yer alan sosyokültürel tesisleri yavaş yavaş yol kenarında kalmaya başlamıştır.

Kent 1970'li yıllara kadar sınırlarını fazla genişletmemiş, 1970'li yıllardan itibaren doğu-batı yönündeki gelişimini, sanayileşmenin de etkisi ile kuzey yönünde de sürdürmeye başlamış, güneydeki tarım arazileri ve bataklık alanlara doğru genişleme eğilimine girmiştir.

Yarışma alanının geçmişine baktığımızda, alanın, ulaşımın ve kentin gelişme eğiliminin etkisi ile ortaya çıktığı görülmektedir. E-5 karayolunun açılması ile ortaya çıkan, günümüzde balıkçıla-

rın, balık restoranlarının, Gemi Müzeler Müdürlüğü'nün, Yelken Kulübünün, Marina'nın bulunduğu, doldurulmuş sahil bölgesi alanın batısını oluşturmaktadır. Bu alanın geçmişi 1950'li yıllara, E-5 karayolunun geçirildiği döneme dayanmaktadır, ancak günümüzdeki halini alışı 30.03.1994 onay tarihli Saraybahçe Dolgu Amaçlı İmar Planı'ndan sonra olmuştur. Alanda yürüyüş yolları, oyun alanları, parklar, kameriyeler, kafe ve restoranlar yer almaktadır.

İhtiyaç Programı

Yarışma alanı içerisinde;

Rekreasyon Alanları / Dinlenme ve Eğlence Alanları:

Değişik yaş gruplarına cevap veren eğitici çocuk oyun alanları,

Doğa kültürlerini sergileyen özel bitkisel alanlar (Bitki koleksiyon parkı),

Açık hava sergi alanları,

Açık hava gösteri alanları,

Çevre sorunlarını çözmeye yönelik doğa onarım bilgi bahçeleri,

Tematik parklar,

Piknik alanları,

Yeme-içme mekanları.

Uluslararası Kongre ve Kültür Merkezi

Kentsel kıyımın sürekliliğini sağlamak için gündelik hayatın barındırdığı programların, yarışma kapsamında önerilecek olan bir konferans ve kongre merkezi ile birlikte düşünülmesi; kültürel, sosyal bağlamın birlikteliğinin sağlanması hedeflenmektedir. Bu bağlamda;

Kültür ve Kongre Merkezi, 800-1000 kişilik çok amaçlı salonun konferans, tiyatro, dans, caz konseri gibi gösterilere karşılık verebilecek kapasitede olması,

Küçük toplantı salonları, cep sinemaları, müzik kitaplığı, sergi salonları vb programlara karşılık veren açık ve kapalı mekânları ile birlikte, kolay ulaşılan, sahiplenerek kullanılan, kentin temsil edildiği simgesel değerler olarak ele alınması beklenmektedir.

Spor Alanları

Kentin sahnesi görünümünde ve Körfezin odak noktası olan yarışma alanında yer alacak açık ve kapalı programlara ait spor tesislerinin, gerek kentin gerekse il bütününlü ulusal ve uluslar arası spor müsabakalarına (olimpik standartlardaki) ev sahipliliği yapabilecek kapasiteye sahip bir alan olarak planlanması beklenmektedir. Buna ait program açılımlarının yarışmacı tarafından mevcut uluslar arası standartlara bağlı olarak araştırılması ve geliştirilmesi beklenmektedir.

Spor tesis alanları: (Su sporları -Yelken, Kano, v.b.- alanı, Kapalı spor tesis alanları)

Açık spor alanları: (Açık tenis, voleybol, basketbol, futbol, hentbol sahaları)

Bisiklet Yolları

Fuar Alanı

1966 yılında körfezin bitimindeki bataklık kısmın doldurulmasıyla elde edilen Kocaeli Sanayi Fuarı, Cengiz Topel Havalimanı'na yakınlığı, deniz ulaşımına elverişliliği, demiryolu ağına bağlantısı, İzmit şehir merkezine ulaşılabilirliği, kentsel hafızadaki yeri, İstanbul gibi bir mega kente yakınlığı ve bölgenin taşıdığı sanayi potansiyeli ile uluslararası düzeyde bir organizasyonun gerçekleşmesi için uygun bir alandır. Tüm bu potansiyellerine rağmen mevcut durumda "sanayi fuarı" olma işlevini büyük ölçüde yitirmiş ve yılın büyük bir çoğunluğunda kullanılmaması nedeniyle giderek atıl bir yer haline almıştır. Bu alanın, "Yılın her ayında farklı bir organizasyonun gerçekleşebileceği ulusal ve uluslararası düzeyde bütünlük bir fuar alanı (tasarım ve teknoloji fuarı)" olarak yeniden örgütlenmesi beklenmektedir.

Vapur İskelesi

İskele en az 3 yolcu gemisinin yaşayabileceği tasarımıda istenmektedir. Yanaşıma yeri hidrolik olarak su düzeyine göre uyarlanabilir bir mekanizmaya sahip olabilir. Bu durum yolcuların konforunu artıracaktır. Hidrolik sistemin değişim aralığı İzmit körfezi proje alanında yapılacak gözlem ve modelleme çalışmaları ile uygulama projelerinin hazırlanması sırasında belirlenebilir. Su seviyesindeki değişimlerin atmosferik basınç değişimi ve gel-git nedenli olduğu bilinmektedir. İskele hizmet verecek bekleme salonu 150-200 kişi kapasitede olmalıdır, bu ya-

pının tasarımında Ulaştırma Bakanlığı DLH Genel Müdürlüğü “Kıyı ve Liman Yapıları Teknik Esasları” göz önüne alınması ve çağdaş yapım teknolojilerinden en üst düzeyde yararlanılması beklenmektedir. İskele ile beraber oluşacak idari yapı için hizmet binası tasarlanmalıdır. Hizmet binası; 1 adet müdür odası, 2 adet wc, 1 adet mutfak, 1 adet santral-özel kalem odası, 1 adet arşiv odası, 3 adet çalışma ofisi, 1 adet toplantı salonu, 1 adet bekleme/dinlenme odasını içerir şekilde olmalıdır.

Yarışmacılardan İstenenler:

İlkesel Yaklaşım (1/5000 ölçekli) Öneri arazi kullanım kararlarını içeren, yakın ve uzak çevre ilişkilerini kurgulayan, uygulama adına etaplama sistematiğine sahip, kentsel tasarımın temel ilkelerini ortaya koyan, fikri, özgünlüğü ve süreci anlatan, makro kentsel ulaşım sistemini açıklayan üst ölçekli çalışmadır.

Peyzaj ve Kentsel Tasarım Projesi (1/2000 Ölçekli) Yarışma ve yakın çevresine ilişkin kentsel tasarım (vaziyet planları) kararları ile birlikte alanın içersinde:

Önerilen tüm açık ve kapalı işlev alanları,

Ulaşım sistemi çözümlemesi (kademelenme, türler, toplu taşıma, durak, otopark gibi)

Peyzaj planlama kararları,

vaziyet planı tekniğinde hazırlanmalıdır.

Kısmi Vaziyet Planı (1/1000 Ölçekli) Yarışmacının uygun göreceği ve 50 ha büyüklüğü aşmayacak bir alanda vaziyet planı tekniğinde plan, kesit, görünüş ve silüetleri içeren, işlevleri tanımlayan, istenildiği takdirde, korunacak yapılara getirilen mimari yorumları ifade eden çalışmadır.

Mimari Avan Proje (1/500 Ölçekli) 1/1000 ölçekli çalışılan alanda yine yarışmacının uygun göreceği bir alanın, yarışmacı tarafından uygun görülen bir alanında ayrıntıları içeren kesit, görünüş, silüet, kot, cephe v.b. belirleyen mimari çalışmalardır.

Çözüm Önerilerinin 3 Boyutlu Sunumu Fikri, özgünlüğü ve süreci anlatan, 1.9.1 maddesindeki ilkesel yaklaşımı da (1/5000 ölçekli) kapsayacak şekilde 3 boyutlu çalışmalara yer veren, açıklama raporunun da yer alabileceği, 2 adet A0 renkli sunum paftası olarak hazırlanan çalışmalardır.

Açıklama Raporu Uygulama etaplarını belirten çözüm önerilerinin 3 boyutlu sunumunda açıklama raporuna yer vermeyenlerden 1 A4 sayfasını geçmeyen en fazla 500 kelimeyi içerecek açıklama raporudur.

Jüri tutanağı

Toplam 119 adet şartname satın alınmış, 115 adet yer görme belgesi verilmiş ve 49 adet proje teslim edilmiştir. Yarışmaya 46 (3 adet proje yarışma dışı kaldı) adet projedeğerlendirilmiştir.

Jüri, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 23.Maddesi ile 13.08.2004 tarihli ve 25552 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmaları Yönetmeliği'nin Proje Değerlendirme esaslarını belirleyen 29. Yarışmadan çıkarma esaslarını belirleyen 30, Seçme Usulünü belirleyen 31. ve Eser Sahiplerinin Belirlenmesini tanımlayan 32. maddeleri uyarınca projeleri değerlendirerek ödül alan projeye sahiplerini belirlemiştir.

Kolokyum, Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde (Yahya Kaptan Mh. Akasyalar Cd. İzmit/ Kocaeli) 10.08.2010 tarihinde saat 10:30 da yapılacaktır. Projeler, 04.08.2010 - 14.08.2010 tarihleri arasında Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde (Yahya Kaptan Mh. Akasyalar Cd. İzmit/ Kocaeli) sergilenecektir.

Jüri Değerlendirme kriterleri;

Kocaeli'nin gelecek vizyonu koşutunda mekan-sal, kültürel, sanatsal, sportif ve ekolojik değerlerin nitelikli bir biçimde geliştirilmesi,

Çok sayıdaki seçenek arasından projenin koruma – kullanım dengesini gözetmesi, işlevsel, sürdürülebilir, yenilikçi, ekonomik çözümler içermesi,

Özgün / kimlikli mekanlar oluşturularak sahilin kent ile bütünleşmesi, kent yaşamına kazandırılması,

Ulaşım kurgusundaki yaklaşımlar,

Fonksiyonel alan organizasyonu, fonksiyonlar arası ilişkiler ve mekan kurgusu,

Disiplinler arası ortaklığın projeye yansımaları,

Mimari çözümler,

olarak belirlenmiştir.

1. Ödül

Dr. Ervin Garip Mimar - Ekip başı (İTÜ)

Banu Garip Y. Mimar (İTÜ)

Alev Özkan Albayrak Y. Şehir Plancısı (İTÜ)

Kamer Özaydın Peyzaj Mimarı (Bilkent Üni.)

Yardımcılar:

D. Başar Erol Y. Mimar

Turan Altıntaş Mimar

Didem Sağlam Mimar

Genel Tasarım Kararları

Alanı bütünsel olarak ele aldığımız proje, birbirine bağlı meydanlardan ve alt meydanlardan oluşmaktadır. Önerilen tasarım, davetkar kurgusu ile çevredeki yaya akışlarını içine alır ve park içine dağıtır. Genel tasarım kararları, aşağıdaki amaçlar doğrultusunda verilmiştir:

Kıyıyı şehre bağlamak ve kıyıda kesintisiz yaya sürekliliğini sağlayarak kıyıyı gündelik kent yaşantısına kazandırmak.

Alanın batısında seka park ile beraber gelen yeşil alan sürekliliğini devam ettirmek, alanın “yeşil alan dengesi”ni düzenleyerek güneydeki kıyı yeşiline bağlamak.

“Meydanlar” ve “alt meydanlar”dan oluşan, kesintisiz yürüme, koşu ve bisiklet yolları ile desteklenen, “yeşil” içinde eritilmiş bir bütünsel kurgu oluşturmak.

Meydanları, günlük aktivitelerle destekleyerek su ile ilişkili, kamusal kullanımı zengin ve yoğun mekanlar oluşturmak. Fonksiyonel sürekliliği vurgulayarak oluşturulan kentsel aks ve koridorlarda her yaş için aktivite çeşitliliği ortaya koymak ve kentlinin gündelik yaşantısını zenginleştirmek.

İnsancıl ve çevreci ulaşım çözümleri ile yaya akışını kesmeyen, tam tersine destekleyen ve besleyen bir “entegre ulaşım şeması” ortaya koymak.

Alan içinde mevcut bulunan ve gabari ve fonksiyonları korunan yapıları, meydan ve alt meydanlarla genel kurgu içinde eritmek, onları genel yerleşim düzeninin parçası haline getirerek çevreye insancıl şekilde bağlamak.

Birbirine bağlı olarak zonlanan alanlarda yeşilin baskınlığını bozmadan fonksiyonel ve kullanım-sal çeşitliği sağlamak.

Alan içinde yer alan sulak alanın bitki restorasyonunun yapılarak “sulak alan bahçesi” haline getirilmesi ve oluşturulan tampon bölgelerle korumaya alınması.

İzmit Kongre ve Kültür Meydanı

“Kent”in “su” ile buluştuğu noktada oluşturulan “ana meydan”, önerilen “izmit uluslararası kongre ve kültür merkezi”nin eylem ve açık aktivite alanına ev sahipliği yapmaktadır. Söz konusu aktivite meydanı, kentlinin su ile buluştuğu bir buluşma ve günlük eylem meydanıdır. kongre ve kültür yapısı, meydan ile bütünleştirilerek meydanın yapının içine girmesi, yapının da meydana yarı kapalı alanlar sağlaması öngörülmüştür. meydan ve yapı, bu bağlamda bir bütün olarak ele alınmıştır. Kongre ve kültür yapısının üst kota yükselen meydanı, yarı açık bir kamusal kullanım alanıdır. Yapının zemin katında oluşturulan “aralık” yapıyı zemine bağlamakta, ölçeklendirmekte ve aralıktan “müze gemi” nin görünmesini sağlamaktadır.

Yapı, hem meydanın hem de izmit körfezi’nin imajını güçlendiren “parlak inci”si dir. Heykelsimsi görünüşünün yanında yapı, insancıl, ölçekli ve çevresi ile bütündür. Yapının aynı zamanda deniz tarafından ve diğer kıyılardan da algılanabilmesi mümkündür. Bu sayede bulunduğu meydana da geceleri ve gündüzleri kimlik ve karakter kazandırmaktadır.

Spor Parkı

Mevcut “atletizm” ve “futbol” sahası korunarak proje kurgusunun bir parçası haline getirilmiş, bu sahaya ek olarak tasarlanan “örtü” ve tribün ile de genel tasarım diliyle bütünleştirilmiştir. Kentlilerin “doğa içinde spor keyfi” konsepti ile hem körfezi, hem de müsabakaları aynı anda izlemeleri amaçlanmıştır. spor parkı, genel yerleşim kurgusunun önemli bir parçasıdır. Bu park, araç yolu, ve noktasal otoparklarla desteklenerek koşu, basketbol, jimnastik, tenis, uzun yürüyüş gibi sporların yapılabileceği yoğun insan kullanımlı alanlardır.

Juri Raporu

Yarışma ihtiyaç programının başarılı olarak yorumlanması ve planlama ve tasarım kararlarına dönüştürülmesi sağlanmıştır.

Gerek yerleşik alanlar gerekse merkezi iş alanı olarak düşünülen ve güneyde konuşlanacak alanlar kurduğu çok güçlü yaya ilişkileri, bu bağlamda kente yakın çevresine olan entegrasyonu, yaya aks ve mekanlarının okunabilirliğinin yanı sıra meydan ve su gibi kamusal öğelerle desteklenmesi ve birlikteliği, kitle organizasyonundaki netliği, bu bağlamdaki yer seçimi kararları, sert zemin – yumuşak zemin arasındaki denge, sulak

alanın su ögesi ile parçalanmasına karşın doğal bir değer olarak korunma çabası, abartılmamış ve belli bir olgunluğa erişmiş mimari dili önerinin olumlu yönü olarak görülmüştür. Üst ölçekli analizi bütünden gelen yaklaşımı çevre-kent ilişkisinin kurulması ve kıyı sürekliliğinin sağlanamaması olumludur. Nitelikli ve okunaklı bir sunuş dili kullanılması başarılı bulunmuştur. Yat limanının karaya bağlantısının çok uzun olması nedeniyle açık deniz etkilerinden zarar göreceği için yerinin D bölgesine kaydırılmasına ve kara alanlarında hizmet tesislerinin planlaması tavsiye olunmuştur.

ALANIN ÇEVRE İLİŞKİLERİNİ GÖSTEREN ÇALIŞMA MAKETİ

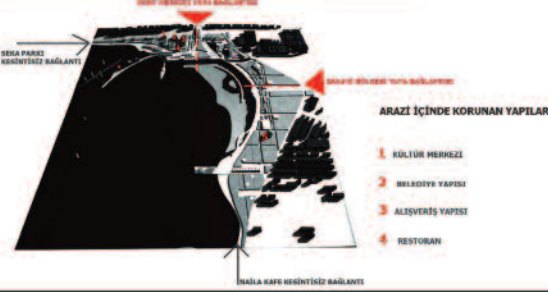
ALAN İÇERİSİNDE OLUŞTURULAN ZONLAR, YAYA SİRKÜLASYONUNUN KESİNTİSİZ OLARAK SÜREKLİLİĞİNİ SAĞLAMAKTADIR.

ZONLAMA KARARLARI

- 1 KENT MERKEZİ BAĞLANTI AKSI VE KONGRE MEYDANI
- 2 KENTSEL ALY BİTİMİ
- 3 KENTİ FANONUN VE TEKNİKLERİN PAKETİ
- 4 KÜLTÜR KENTİ BAĞLANTI AKSİ - SUDA PARK BAĞLANTISI
- 5 SPAZ PARKI
- 6 SÖZLEŞİMLİ KENT YAYI BAĞI
- 7 MEYDAN VE FANON ALANI
- 8 SULAK ALAN HİSTORA BÖLGESİ
- 9 TRANSİT BÖLGESİ
- 10 BİTİM KOLEKSİYON PARKI
- 11 OTODİZ - FİRENSİZ TERMINALI

KORUNACAK YAPILARA YAKLAŞIM KARARLARI

ARAZİ İÇİNDE KORUNAN YAPILAR

- 1 KÜLTÜR MERKEZİ
- 2 BELEDİYE YAPISI
- 3 ALIŞVERİŞ YAPISI
- 4 RESTORAN

MEVCUT YAPILARIN DEĞERLENDİRİLMESİNE İLİŞKİN PRENSİPLER

MEVCUT YAPILAR, GENEL KURGU İÇİNDE ERİTİLEREK, PROJE ALANI İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMİŞTİR. OLUŞTURULAN MEYDAN VE ALT MEYDANLAR BU YAPILARI BİRSİBİRİ İLE VE ÇEVRESİ İLE BAĞLAR. MEVCUT YAPILARIN GABARESİ VE FONKSİYONLARI KORUNMUŞ, YENİDEN TASARLANAN ÇEPELERLE İÇ-DİŞ İLİŞKİLERİ YORUMLANMIŞTIR. MEVCUT SELESTEYE SÖNMEZİN CEPHESİ SOYULARAK SEFFAFLAŞTIRILMIŞ, OLUŞTURULAN YENİ ÇEPE VE BİNA ARASINDA YEŞİL AVLULAR ELDE EDİLMİŞTİR.

MEVCUTA VAR OLAN ALIŞVERİŞ YAPISI, YENİ ÇEPE OLUŞTURULARAK YENİDEN DEĞERLENDİRİLMİŞ, ZEMİN KOTU BELLİ NOKTALARDA SEFFAFLAŞTIRILARAK DIŞARIYA AÇILMIŞ, YAPININ KENDİ İÇİNE KAPALI KARAKTERİ BOZULMUŞTUR. GENİŞ YÜZEYLİ ÇATI, YEŞİL ÖRTÜ İLE KAPLANARAK, YEŞİL PARKA YABANCI LAŞMASI ÖNLENMİŞTİR. ZAMAN ZAMAN YARIKLAR AÇILAN ÇEPE, YEŞİL BALKONLAR OLUŞTURMUŞTUR.

ALANIN YAKIN VE UZAK ÇEVRE İLE ENTEGRE ULAŞIM ŞEMASI

- 1 ÇEVRE KALINLIĞI
- 2 YAPILARIN KALINLIĞI
- 3 FANONUN KALINLIĞI
- 4 KENT MERKEZİ BAĞLANTI AKSI
- 5 KENTSEL ALY BİTİMİ
- 6 KENTİ FANONUN VE TEKNİKLERİN PAKETİ
- 7 KÜLTÜR KENTİ BAĞLANTI AKSİ - SUDA PARK BAĞLANTISI
- 8 SPAZ PARKI
- 9 SÖZLEŞİMLİ KENT YAYI BAĞI
- 10 MEYDAN VE FANON ALANI
- 11 SULAK ALAN HİSTORA BÖLGESİ
- 12 TRANSİT BÖLGESİ
- 13 BİTİM KOLEKSİYON PARKI
- 14 OTODİZ - FİRENSİZ TERMINALI

PEYZAJ SENARYOSU

YEŞİL TEPE

ÇUKUR AKTİF YEŞİL

FUAR İÇİ ÇİÇEK BAĞÇELERİ

SULAK ALAN

AKTİF YEŞİL ALAN

BİTKİ KOLEKSİYON PARKI

PLANLAMA
2011/1-2

ZONLAR VE İŞLEV ALANLARI

A KENT MERKEZİ BAĞLANTI AKSI VE KONGRE MEYDANI

ÖZİT ULUMLARININ HONORE VE KÜLTÜR MERKEZİ
ÖZİT KONGRE VE KÜLTÜR MEYDANI
AÇIK ALAN GÖSTERİ ALANI
AÇIK SAHNE
ÖZİT VE KANDI BEYER BASIN ALANLARI
KENT MERKEZİ BAĞLANTI AKSININ SAĞIYAKI YANINDA
BU İÇİ KAFE - RESTORAN
BU İÇİ KAFE - RESTORAN

B KENT MEYDANI

KOCAELİ İYİLEŞİMİNİN HAYATİYE HİZMET ENİŞİ
KOCAYAZIRIYI MERKEZİ
SARAYCIYI MERKEZİ
ANITKÖY RESTORAN
KANDI SAĞIRIYI VE SOĞUK TESİSİ
AÇIK OTOPARK - YERALTI OTOPARKI
KÜÇÜK MEYDAN

C İZMİT TASARIM VE TEKNOLOJİ FUARI

SÜZÜLMÜŞ MEYDAN VE KAFELER
SERGİ ALANLARI
AÇIK OTOPARK - YERALTI OTOPARKI
FİTNE MEYDANI
AKTİVİTE ÇARŞI - YAKINDA SUYU TOPLAMA İNHAZU
SÜZÜLÜŞLER - BU KÖRFEZLERİ - KÜÇÜK KANDI DİR

D KÜZET KİTİ BANDI REKREASYON ALANLARI - SEKA PARK BAĞLANTISI

KAFE- RESTORANLAR
ÇOCUK OYUN ALANLARI
YERKURULUŞ
ÖZİT KONGRE VE KÜLTÜR MEYDANI (SKELELER)
VAPUR İSKELERİ 1

E SPOR PARKI

ALETLEN MEYDANI
FİTNE SAHNE
KAPALI SPOR TESİSİ (BAĞETİSİZ, VOLEYBOL, HENTBOL)
KAPALI YERKURULUŞ VE FİTNE MEYDANI
AÇIK TENEKTELER
AÇIK BAĞETİSİZ SAHNELER
KARAYOL - PARKING
KÖRFEZ VE SERGİLER SAHNELERİ
GRAND YONKULU HOTELİ
AÇIK OTOPARKLARI
BAĞETİSİZ STADYONLARI
SPOR MEYDANI

F SÜZÜLMÜŞ KİTİ YAYA BANDI

SARAYCIYI - RESTORANLARI
TRAMVAY YOLU
SİHALET YOLU
FİTNE SAHNELERİ
SARAYCIYI VE ARAÇ PLATFORMLARI

G DİNLENME VE PİKNIK ALANI

SÜZÜLMÜŞ MEYDAN
PİKNIK ALANLARI
AÇIK OTOPARK
KÖRFEZ VE SERGİLER SAHNELERİ
ÇİM KÖRFEZ VE GÖSTERİ ALANI
SARAYCIYI VE ARAÇ PLATFORMLARI
BAĞETİSİZ STADYONLARI

H SULAK ALAN KORUMA BÖLGESİ

SULAK ALAN BİLGİ MERKEZİ
SARAYCIYI VE ARAÇ PLATFORMLARI
YERKURULUŞ VE GÖSTERİ ALANI
SULAK ALAN VE TRAMVAY BÖLGE ÜZERİNDEN GÖZLEME PLATFORMLARI

I TRANSFER BÖLGESİ

VAPUR İSKELERİ 2
TRANSFER MEYDANI
AÇIK OTOPARK
BU GÖSTERİ SAHNELERİ VE SAHNELER

J BİTKİ KOLEKSİYON PARKI

ÖZİT BEKLEME
ÇOCUK SAHNELERİ - KOCAYAZIRIYI
DOĞA OKURU SAHNELERİ

K OTOBÜS - MİNİBÜS TERMINALİ

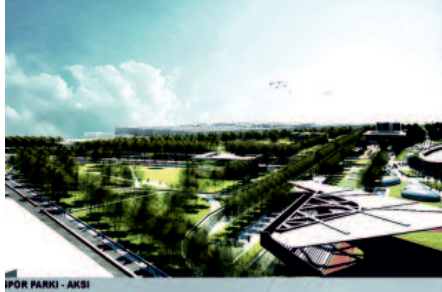
TERMINAL ALANI
GÜNEY KİTİ BANDI BAĞLANTISI

KENT MERKEZİ BAĞLANTI AKSI VE KONGRE MEYDANI

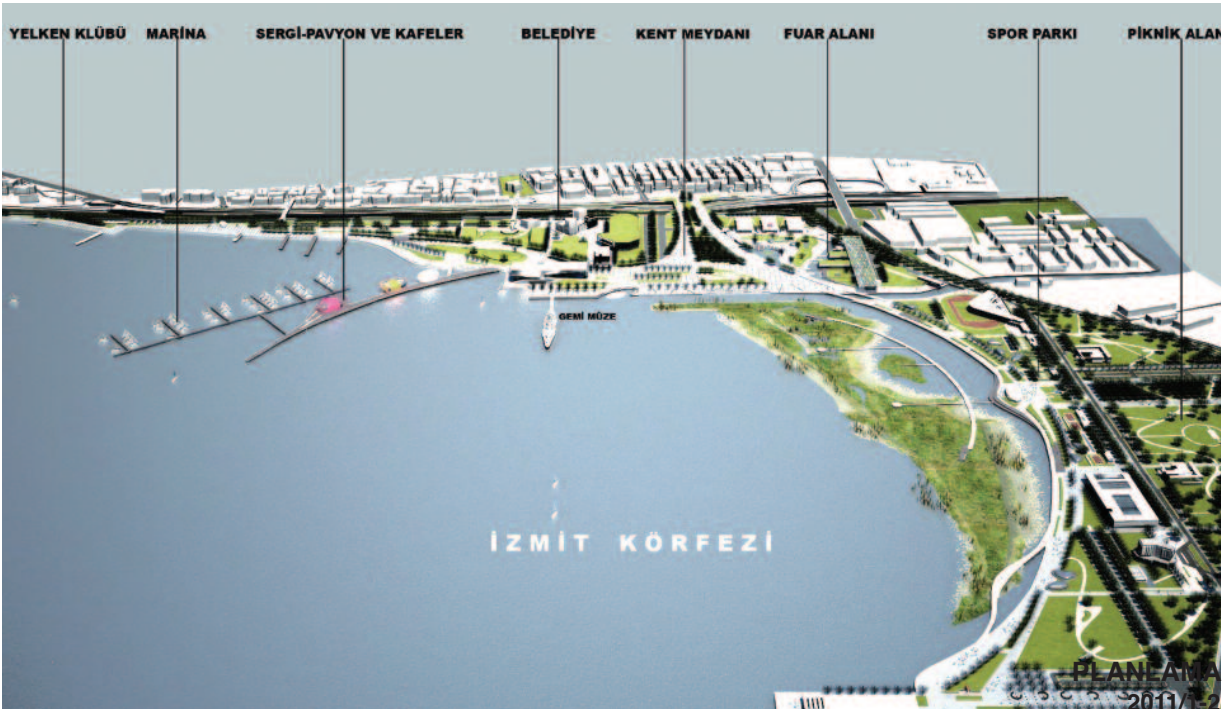
İZMİT TASARIM VE TEKNOLOJİ FUARI - AKTİVİTE MEYDANI

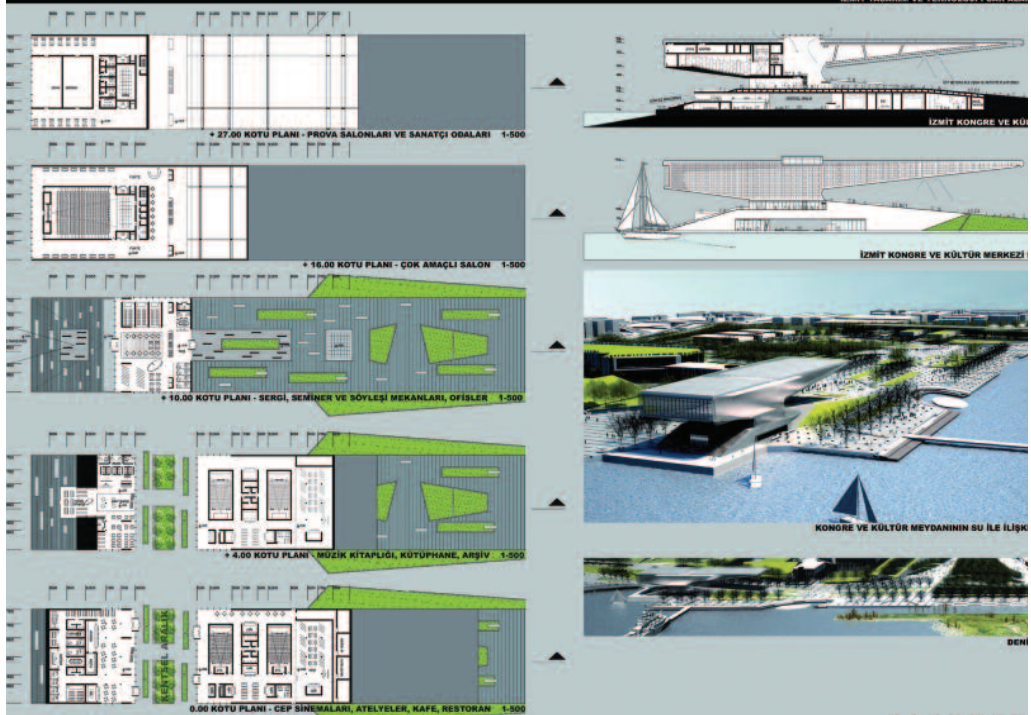
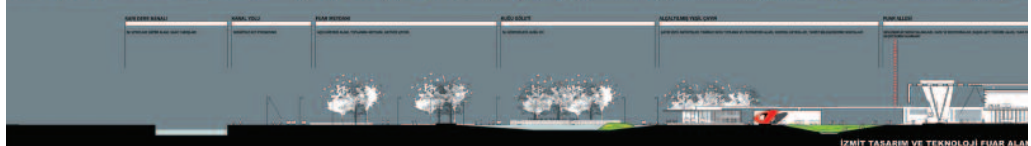

SPOR PARKI - AKSI

PLANLAMA
2011/1-2

2. Ödül

Osman Ümit Sirel Y. Mimar - Ekip başı
(D.G.S.A. Y.Mim.B.)

Dr. **Ayşe Sirel** Şehir Plancısı / Y. Mimar
(D.G.S.A. Mim.Y.O.)

Binnur Öktem Ünsal Y. Şehir Plancısı
(MSÜ)

Sema Erdali Kentsel Tasarımcı / Peyzaj Mimarı (Bilkent Üni.)

Danışmanlar:

Burak Tursoy Y. Mimar (TÜ)

Nefter Zafer Kentsel Tasarımcı / Peyzaj Mimarı (BÜ)

Yardımcılar:

Ali Aytaç Baklacı

Kentsel Tasarım Açıklama Raporu

İlkesel Yaklaşım

Sahil yerleşmesi olarak, güneyinden geçen şehirlerarası arter tarafından kıyı ile bağlantısı koparılmış İzmit kentinde, her yaş grubunun yarışma alanını dinlenme, eğlence, sosyo-kültürel faaliyetler ile fuar-ticaret işlevlerine ilişkin mekânsal ihtiyaçlarına cevap verebilmesinde;

- Lineer şekilde uzayan alanda yaratılacak etkinliklere en geniş anlamda katılarak kullanımını sağlamak için kapalı ve açık aktivite odaklarının yaratılarak yıl boyunca sürdürülebilirliği sağlayacak ortam oluşturulması,

- Kentle yarışma alanının ilişkisini sağlayan mevcut ve ilave üst yaya geçişlerinin güçlendirilerek, alanı bir uçtan diğer uca kat eden ana yaya bulvarına belli odaklardan bağlanıp, sahil bandının kentli tarafından maksimum kullanımının sağlanması,

- Alan boyunca batıda Seka Park'la bağlantılı bir şekilde başlayan ve güney uca minibüs terminaline kadar devam eden ana yaya aksı, önerilen aktivite odaklarını birbirine bağlarken diğer taraftan tüm alanda kesintisiz bir şekilde yaya dolaşımını sağlaması,

- Alanın ekolojik sistemine saygılı ve korumacı bir yaklaşımın benimsenmesi .... tasarlama sürecinde ana bakış açılarını oluşturmuştur.

İşlev Dağılımı

İşlev dağılımında temel yaklaşım, alanın kentsel bütün içindeki doğal ve yapay çevre verileri dikkate alınarak gerçekleştirilmiş olmasıdır. Yarışma alanı dört temel alt bölüm halinde ele alınmıştır. Batıda yarışma alanına farklı ulaşım türleri ile ulaşılabilirliği sağlayan "ulaşım transfer odağı", orta bölümde kentle çok güçlü bağlantıların kurulduğu "kültür sanat odağı", bu odağın devamında İzmit merkezi iş alanı ile bağlantılı "fuar ve teknoloji odağı", güneyde "sportif faaliyetler odağı". Söz konusu dört temel alan aşağıda belirtilen işlevlerle zenginleştirilmiştir.

A. Seka Park: Parkın tüm kıyı boyunca devamını sağlamak için, mevcut viyadükün güneyinde kalan çok dar alan genişletilerek parkın alana doğru devamlılığı sağlanmıştır.

B. Ulaşım Transfer Odağı: Şehirlerarası ana karayolunun güneyinde yer alan mevcut demiryolu istasyonu; gerek karayolu ve kentin ana yaya omurgası ile gerekse denizyolu ile entegre olacak şekilde bir transfer noktasına dönüştürülmüştür. Bu nedenle mevcut iskelenin yeri demiryolu istasyonu ile direkt ilişkilendirilecek şekilde kaldırılarak kapasitesi artırılmıştır. Yaratılan bu odak yarışma alanının kentle direkt ilişki kuran batı kapısı olarak değerlendirilmiştir.

C. Yat Limanı: Mevcut yat limanı geliştirilerek kapasitesi artırılmış ve gerekli yapısal düzenlemelerle desteklenmiştir.

D. Denizcilik ve Gemi Müzesi: Mevcut gemi müzesi yeni düzenlemede biçim ve kapasitesi artırılarak korunmuştur.

E. Yeme İçme Birimleri: Ana yaya bulvarı ve rıhtım arasında yer alan restoran ve kafeler, alan bütününde yerleştirilmiş yeme içme odaklarından biri olarak kurgulanmıştır.

F. Mevcut Yapılar: Belediye binası, kültür merkezi ve NCity gibi korunması istenilen yapılar ve işlevleri korunarak alan bütünü ile entegre edilmiştir.

G. Kültür-Sanat Odağı: Alanın en güçlü buluşma odağı olarak kabul edilen bu bölüm; kentsel doku ile önerilen güçlü bir üst yaya köprüsü ile bağlanmakta ve alanın önemli bir giriş kapısı olarak işlev görmektedir. Öte yandan yarışma alanının batı ucundan başlayıp güney ucundaki spor alanlarına kadar uzanan ana yaya yolu, bu odakta

büyütülerek geliştirilen göletin çevresinde meydanaşarak önemli bir yaya toplanma alanına dönüştürülmüştür. Kentle en sıkı ilişki sağlayan bu bölüm; gölet çevresinde konumlanmış kültür kompleksi, çarşı, gölgeli dolaşım alanları, meydan ve yaya köprüsü bitiminde alan için bir imge oluşturacak seyir teraslarından oluşmaktadır.

- Gölet: Çevresinde yer alan işlevlere göre yeniden biçimlendirilmiş gölet, ışık-su-ses gösterileri ile tüm alana cazibe kazandıracak bir tavır olarak ele alınmıştır.

- Kültür Kompleksi: Göletin kuzey doğusunda 1000 kişilik çok amaçlı salon, 250 şer kişilik dört adet sinema salonu, kütüphane ve dokümantasyon merkezi, film arşivi, sahaflar çarşısı, güzel sanatlar ve el sanatları mekanlarından oluşan kompleks kapalı bir sanat yolu üzerinde ve tek bir çatı örtüsü altında biçimlendirilmiştir. Kültür kompleksinin bitiminde yer alan açık sanatsal sergi alanı, doğusunda yer alan fuar alanının açık sergi alanına bağlanarak yayanın akıcılığı sağlanmıştır.

- Çarşı ve alışveriş birimleri: Göletin kuzey batısında yer alan satış ve yeme içme birimleri gölgelikli bir aksla doğusundaki kültür kompleksine bağlanmıştır.

- Yaya Köprüsü ve Seyir Terası: Yarışma alanının kentsel doku ile en güçlü bağlantısı olarak düşünülen köprü promenatı; alana bir giriş kapısı oluştururken diğer taraftan göletin 4-5 m üzerinden devam ederek kıyıdaki seyir kule platformuna bağlanmakta ve bu haliyle bir nirengi noktası oluşturmaktadır.

H. Uluslararası Fuar ve Teknoloji Kompleksi Odağı: Gölcük yolunun doğusunda kalan alan İzmit kentinin şimdi ve gelecekteki merkezi iş alanını oluşturmaktadır. Yarışma alanının bütününde çevresel veriler dikkate alındığında, MİA' ya komşu olan bu bölüm fuar kompleksi olarak ayrılmıştır. Merkezi iş alanına bir yaya köprüsü ile bağlanan Fuar alanına Gölcük yolundan taşıt girişi de sağlanarak, aynı zamanda yarışma alanına önemli bir giriş kapısı daha eklenmiştir. Yüksek açıklıklı sergileme salonlarından oluşan fuar yapıları, yarı açık sergileme alanlarını da kapsayan çatı örtüsü ile bütünleştirilmiştir. Ana yaya aksının kuzeyinde yay şeklinde konumlanan bütünleşik fuar yapıları önünde oluşturulan meydan, iklim şartlarına göre açıla-

bilir bir üst örtü sistemi ile kaplanmıştır. Bu alanın Kocaeli ve çevresinin izlenmesine olanak sağlayan ve alan için simge oluşturabilecek bir kule ile görsel etkisi vurgulanmıştır.

İ. Konaklama Alanı: Mevcut otel yapısına ilave olarak yeni bir otel, yüzme havuzu ve kendi iç yeşilleri ile alanın konaklama kapasitesi güçlendirilmiştir.

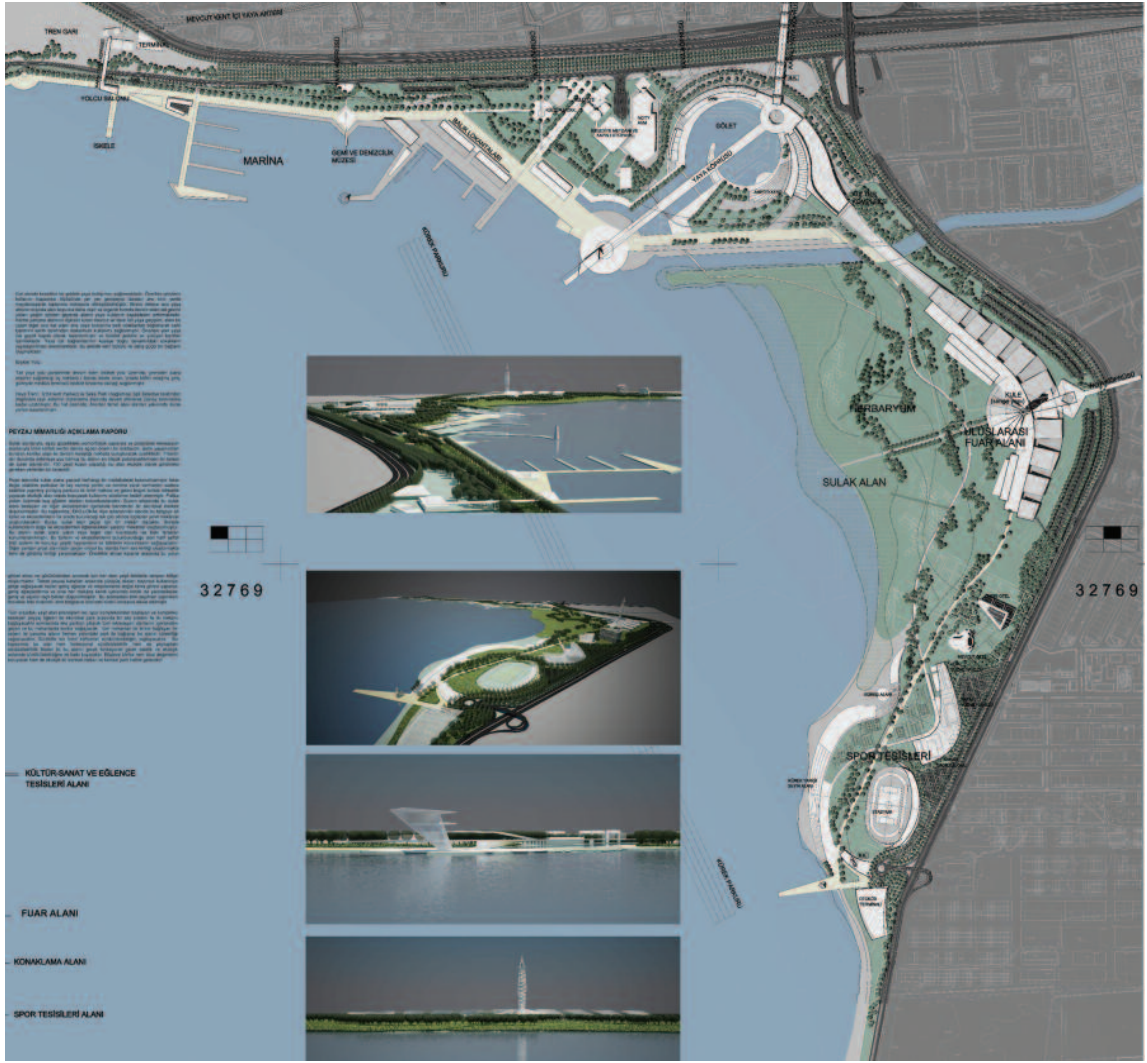
J. Ekolojik Odak: Sulak alan statüsündeki bölgenin çevresindeki alanlarda doğal nitelik ön plana çıkartılmıştır. Bu bölgede bir "Herbarium" planlanmıştır.

K. Sportif Faaliyetler Odağı: Yarışma alanının güney ucunda önerilen stadyum, kapalı spor salonu, kapalı ve açık yüzme havuzu, tenis ve basketbol sahaları bir kompleks oluşturmaktadır. Kapalı spor salonu ve kapalı havuz tek çatı altında toplanarak, alan bütününde oluşturulan mimari dil burada da vurgulanmıştır. Ana yaya yolunun güneyinde hafif eğimli arazide oluşturulan seyir yerleri ile çevrelenen güreş alanı doğal yeşil alanın bitimine yerleştirilmiştir. Kıyıdaki devamında ise kürek yarışlarının izleneceği seyir terasları oluşturulmuştur.

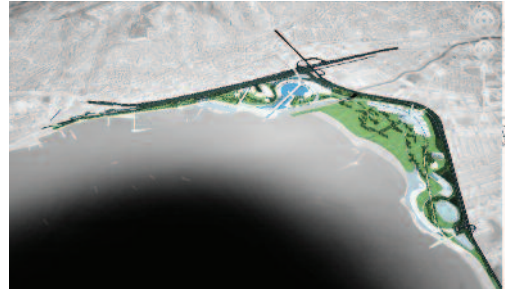
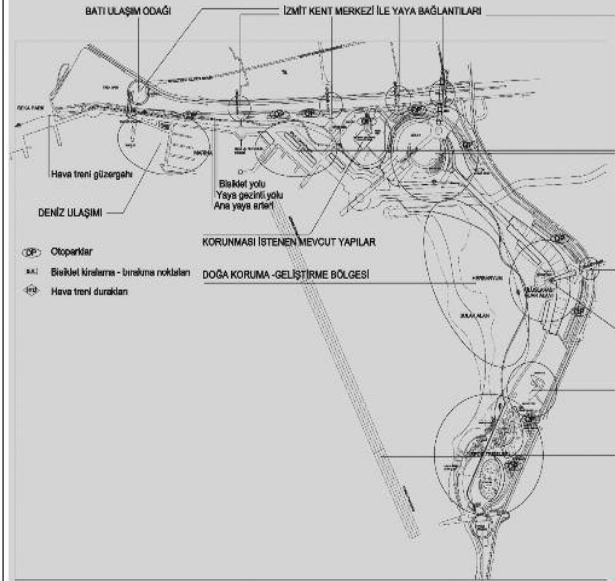
L. Şehir içi Otobüs-Minibüs Terminali: Kıyıdaki yaya sirkülasyonunu kesen mevcut terminal yeniden tasarlanarak, yarışma alanındaki ritim ve önerilen ana yaya aksının güneye doğru devamlılığı sağlanmıştır.

Juri Raporu

Öneri proje sunum paftalarından anlaşıldığı şekilde yarışma alanı için geliştirilmiş bir planlama ve peyzaj kararları getirilmiştir. Bu bağlamda araç ve yaya ilişkileri çözülmüştür. Özellikle deniz kenarında önerilen geniş yaya aksı, balık lokantaları, denizcilik müzesi, marina ve iskelelerin konumları olumlu bulunmuştur. Programda önerilen işlevlerin alansal konumları ve boyutları olumlu bulunmuştur. Sulak alan bölgesinin fuar alanı ile arasında kalan alan tampon bölge oluşturulmuştur. Yarışma programının gerektirdiği işlevsel çözümler abartılı olmyan mimari çözümlere dönüşebilmiştir. Ancak bu süreçte spor alanları için geliştirilen mimari önerilerin aynı yer seçimi kararlarının olumluluğuna rağmen birbirleri ile olan form ilişkileri açısından bazı uyumsuzluklar izlenmiştir.

GENEL YERLEŞİM VE ULAŞIM ŞEMASI 1/5000

PLANLAMA
2011/1-2

3.Ödül

Selami Demiralp Peyzaj Mimarı - Ekipbaşı (AÜ)

Burak Özdöver Mimar (ODTÜ)

Nihan Özdöver Peyzaj Mimarı (AÜ)

O. İlksoy Bostancıoğlu Peyzaj Y. Mimarı (EÜ)

Arzu Sert Şehir Plancısı (ODTÜ)

Yardımcılar:

Ergin Ünver Peyzaj Mimarı

Fatma Ayhan Öğrenci

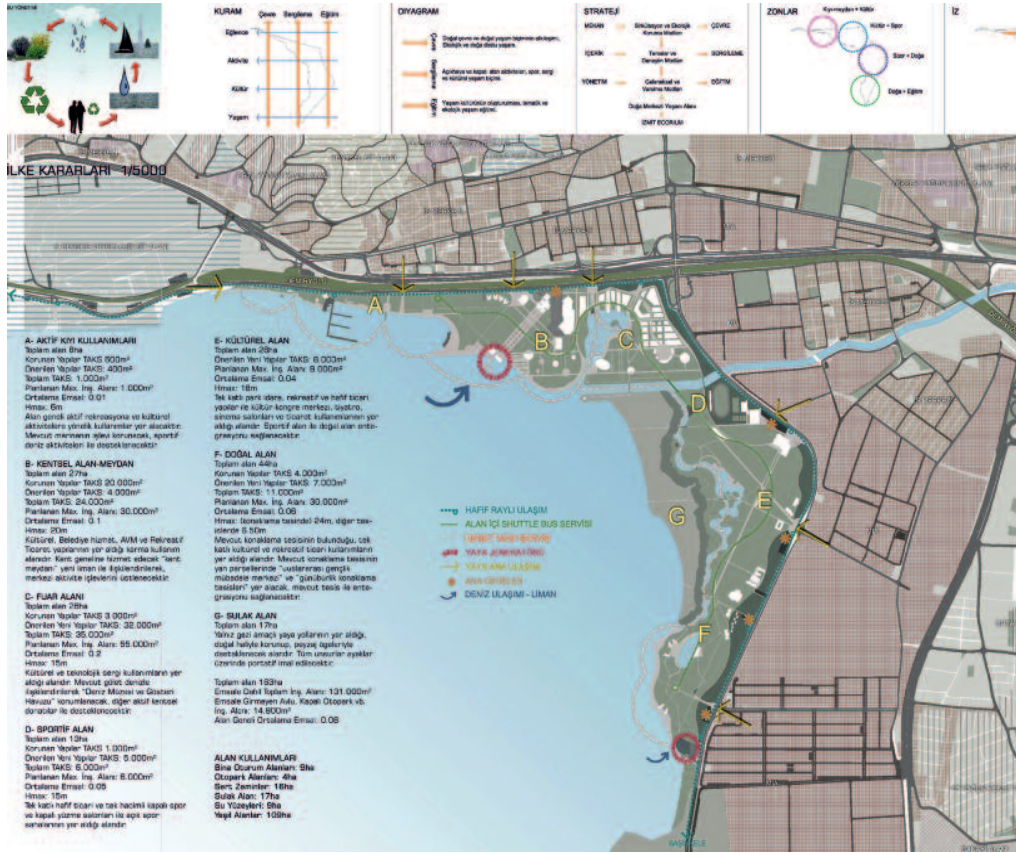
Kamile Çakır Öğrenci

Seda Kurnaz Öğrenci

Juri Raporu

Üst ölçek yaklaşımı olumlu bulunmuştur. Araç yaya ulaşımı ve deniz kenarındaki yaya aksları kentin kıyı ilişkisini sağlanması açısından olumlu bulunmuştur. Büyükşehir Belediyesi'nin önündeki binanın denize kadar uzatılması olumlu bulunmuştur. Tasarım ve teknoloji fuarı gölet çevresine bir bütünlük oluşturmaktadır. Ancak spor alanlarının yeri sulak alan bölgesine çok yakın yer almaktadır. Mimari yapı konseptleri uygun bulunmamıştır.

PLANLAMA
2011/1-2

1.Mansiyon

Turgut Toydemir Y. Mimar - Ekip başı (İTÜ)

Cengiz Yeter Mimar

Melih Birik Şehir Plancısı (MSÜ)

Erhan Toydemir Mimar

Hande Güler Mimar

Emine Öztürk Peyzaj Mimarı (ÇÜ)

Ekoloji' kKimlik:

Yarışma alanı, marmara bölgesi içerisinde bir alt ekosistem olarak tanımlanabilir. Doğusunda sapanca gölü, batısında İzmit Körfezi ile kuzey ve güneyi çevreleyen dağ oluşumları nedeniyle Marmara Denizi ve Sapanca Gölü arasında bir 'hidrolojik koridor' olarak değerlendirilebilir. Kocaeli – sapanca su toplama havzasını besleyen yaklaşık 20 adet mevsimsel akarsu bulunmaktadır. Havzanın morfolojik yapısı sebebiyle, yarışma alanı büyük sistemin orta noktasında bulunmakta ve önemli bir doğal süzgeç görevi üstlenmektedir. yarışma alanı sapanca gölü bataklık alanında olduğu gibi zengin hidrolojik yapıya sahip olmasına ramen yüzey suyunun kanalize edilerek sulak alanın dışına deşarj edilmesi nedeniyle 'sulak alan' olma niteliğini kaybetmektedir. Yarışma alanında yapılacak tasarımın öncelikle sulak alanın rehabilitasyonu ve yeniden kazanılması ile ilgili kriterlere yer vermesi düşünülmüştür.

Doğanın kendini yenilemesi ve geliştirmesi için fırsat verilmesi' temel tasarım ilkesi olarak belirlenmiştir. Sulak alanın rejenerasyonu ile ortaya çıkacak ekolojik ve ekonomik potansiyellerin değerlendirilmesi projenin geliştirilmesi için araç olarak değerlendirilecektir. Sulak alanı yeniden canlandırarak elde edilecek kentsel kullanım alanlarının, kent kimliğine yeni kalıcı değerler kazandırması amaçlanmaktadır. Bu değerler sanayi kentinin sürdürülebilir kılınmasını sağlayacak önemli yapı taşları, yeni kimlik öğeleri olacaktır.

'Fırsat Yaratmak' - Potansiyellerin Değerlendirilmesi:

Doğanın kendisini yenilemesi için fırsat yaratmak amacıyla mevcut yapıdaki sisteme en basit müdahale ile sulak alanın tekrar büyük sistemdeki yerini ve işlevini kazanması, hidrolojik koridor üzerindeki 'süzgeç' görevini üstlenmesi düşünülmüştür. Bunun için yarışma alanı

içerisinde bulunan beton kanaetli sarı dere'nin eski izmit yolundan denize kadar uzanan yaklaşık 700 metrelik beton kanal kısmının kaldırılması önerilmiştir. Kanalin bitiş noktasında ise doğal havalandırma ve güneşlendirme yöntemleri ile suyun sulak alana deşarjı önerilmiştir. Sulak alanı besleyen ve 1/5000 planda 'merkezi iş alanı' olarak tanımlanan bölgenin kıyı bantına doğal koridorlarla bağlanması ve bu alanın kontrol edilebilir 'sektörler'e bölünmesi yine sulak alanı besleyen akışların tekrar kazanılmasını sağlayacak ve doğal ortamın kendini yenilemesi için fırsat yaratacaktır.

Kontrol Kuşakları ve Kademelenme:

Sulak alanın rehabilitasyonu ile birlikte yenilenen ekosistemde tanımlı işlev kuşaklarının oluşturulması, alanın yönetimi ve organizasyonu için önem taşımaktadır. Mutlak koruma alanı, doğal yaşam yenileme alanı, tampon alan, aktif rekreasyon alanı kuşakları proje alanını yapılanma ve yönetim şartları belirli alanlara bölmektedir. Bu kuşaklar ile kentsel doku arasında kalan alan ise kentsel hizmet alanları için değerlendirilecektir.

Mekansal Kurgu:

Projede mekansal kurgunun oluşumu öncelikle doğal koruma alanının yenilenmesi üzerine odaklandığı için kentsel hizmet alanları doğal morfolojinin ve koruma kuşaklarının izin verdiği noktalarda şekillendirilmiş ve birbirlerine ekolojik park kurgusu ile bağlanmıştır. Omurgayı oluşturan 'ekolojik park' kuzeyden güneye uzanan kıyı bantında yer alarak, kongre ve spor alanlarını birbirine bağlamakta güneyde konaklama, küçük ölçekli ticaret, tematik park ve transfer alanı ile tamamlanmaktadır. Kentsel hizmetlerin odaklandığı kuzey merkez noktası kentsel atlama noktasıdır. Belediye, kültür merkezi ve a.v.m.'nin bulunduğu alan, açık ve kapalı pazar alanları, meydan ve servis alanlarından oluşmaktadır. Ekolojik parkın odak noktası da kuzey doğudaki kapalı ve açık sistemler içerisinde, 'ekolojik park' kurgusunun anlatıldığı merkez seralar ve ekolojik fuar alanından oluşmaktadır. Sistemin batısında kentsel sit alanı ile bütünleşen ve öneri iskeleye bağlanan üst geçit yeni bir kentsel atlama noktasıdır. Bu nokta seka park ile de bağlantının sağlandığı geçiş alanıdır.

Juri Raporu

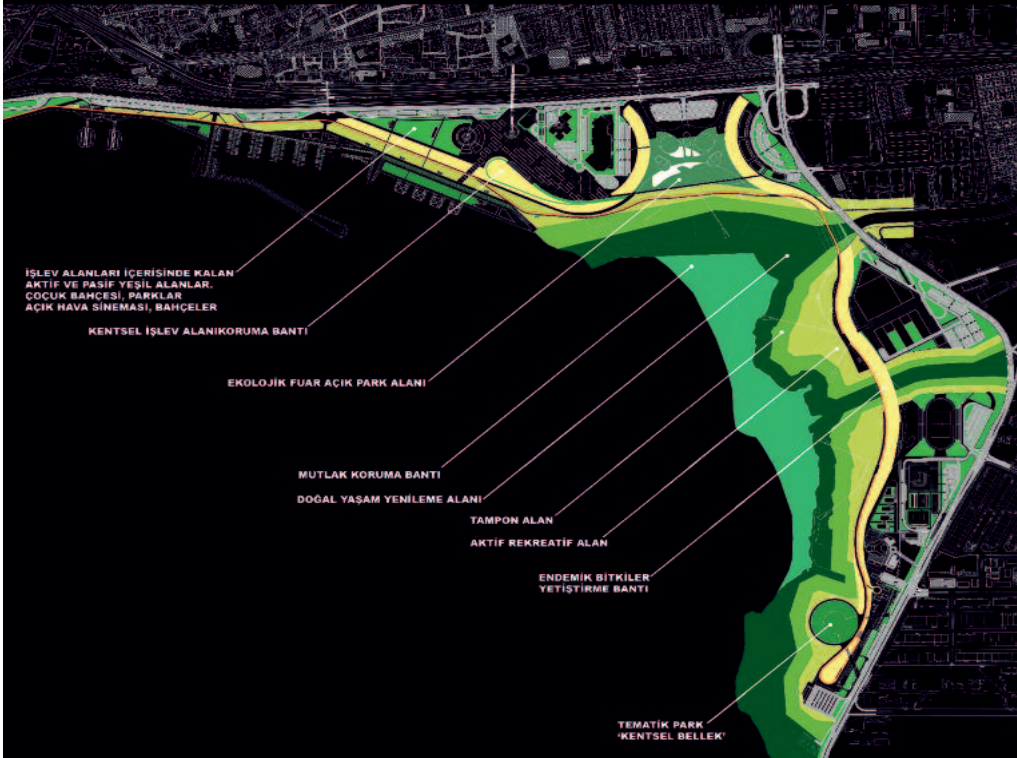
Fonksiyonel alan çeşitliliği ve mekansal dağılımı başarılıdır. Kıyı kullanımı uygundur. Ancak karma kullanımlı avlulu bloklar programa uygun

değildir. Otoparklar yetersizdir. Sulak alan korunmamıştır. Arazi kullanım kararlarında yanlışlıklar vardır.

YEŞİL TASARIM

SULAK ALAN KORUMA BANTLARINI MEKANSAL İFADESİ TASARIMA YON VEREN 4 ANA KUŞAK MEKANDA FONKSİYONEL ARI TASIYAN OMURGA GÖREVİ ÜSTLENMEKTEDİR. BU KUŞAKI ARA EK OLARAK KENTSEL KULLANIM ALANLARININ İHTİYACI OLAN TAMPON YEŞİL ALANLAR VE İŞLEV ALANLARININ İÇİNDE KALAN PARK VE BAHÇELER SİSTEME EKLENMİŞTİR.

PLANLAMA
2011/1-2

2. Mansiyon

Doç. Dr. **Hayriye Eşbah Tunçay** Peyzaj Mimarı
- Ekip başı (ÇÜ)

Esra Sert Mimar (YTÜ)

Nazife Tuğçe Onuk Peyzaj Y. Mimarı (EÜ)

Neşe Çakır Şehir Plancısı (İTÜ)

Oğuz Ateş Peyzaj Mimarı (ZKÜ)

Yardımcılar:

Uğur Şentürk Peyzaj Mimarı

Meliz Akyol Peyzaj Mimarı

Kenan Akifoğlu Mimar

Juri Raporu

Bir konsept çerçevesinde gelişmiş olması, fonksiyonel alan dağılımının dengeli olması olumlu bulunmuştur. Ancak mevcut merkezi iş alanlarının mevcut bağlantılar dışında düşünülmemiş olması, gelişecek merkezi iş alanlarıyla öneri spor alanları yaya bağlantılarının, öngörülen spor alanları ile otopark alanları ilişkilerinin zayıf olması olumsuz bulunmuştur.

PLANLAMA
2011/1-2

3. Mansiyon

Dr. Oktan Nalbantoğlu Peyzaj Y. Mimarı - Ekip başı (AÜ)

Ufuk Ertem Mimar (ODTÜ)

Okan Can Şehir Plancısı (GÜ)

Tuğba Akyol Peyzaj Mimarı (AÜ)

Yardımcılar:

Abdullah Akagündüz

Juri Raporu

Projenin güçlü teması ve detaylı kullanım programı, fiziksel planlama yaklaşımı ile tutarlılık göstermek ile birlikte, planlama kararlarının fiziksel mekana dönüşüm sürecinde geliştirilen tasarımlar beklenen düzeyde geliştirilememiştir. Fuar göletinin denizle birleştirilip yeniden yorumlanması, çevresinde oluşturulan mimari kurgu güçlü olmakla birlikte; kültür ve kongre merkezinin popüler mimari formlar ile olan ben-

zerliği olumsuz bulunmuştur. Kentsel alanlarla ekolojik programların ayrı zonlanması olumlu bulunmuş, ancak doğal peyzaj alanları içerisinde konumlanan fuar alanı ve spor kompleksi gibi yoğun kullanımlı programlar ve bunları besleyen ulaşım aksları alanı parçalamıştır.

4.Mansiyon

Doç. Dr. Ayhan Usta Y. Mimar - Ekip başı (KTÜ)

Prof. Dr. Gülay Usta Y. Mimar (KTÜ)

Ali Kemal Şeremet Mimar (KTÜ)

Engin Aktaş Y. Peyzaj Mimarı (KTÜ)

Selin Karabrahimoğlu Şehir Plancısı (GÜ)

Mimarî Rapor;

A.Kolye / Ekolojik Koridor Esas Etkinlik Omurgası; Bütün işlev alanlarını birbirine bağlayan sürekli yaya aksı. Bu aks üzerinde yeme/ içme / gezme- dinlenme-seyir, kültürel eylemler, tematik ve bilgi parkları, seyir kuleleri ve alan içi gezinti yolları ile raylı sistemi barındırmaktadır. Omurga üzerinde yer alan mimari düzenlemeler hem güçlü bir peyzaj düzenlemesi için zemin

yaratmakta, hem de farklı yaş grubundaki kullanıcılar için güçlü bir rekreasyonel kullanım sunmaktadır Körfez için adeta bir kolye görünümünde olan bu omurgaya farklı işlevleri temsil eden açık ve kapalı kullanım mekanları takılmaktadır.

B.Tampon Bölge / Kentsel Sahne Çim Yüzeyi C Bölgesindeki korunması gerekli sulak alanla A bölgesindeki esas etkinlik omurgası arasında kalan bir tür tampon bölge konumundaki kentsel yeşil alandır.Bu bölge kamusal genel kullanıma dönük bir işleve sahiptir. Serbest gezinti, piknik alanları, eğitici çocuk alanları, açık hava gösteri alanları, tematik park ve yeme içme alanlarına sahip olan bu bölge körfez manzarasına açılan bir sahne görünümündedir. Bu nedenle boylu bitkiler belirli akslarda ve lineer olarak gruplandırılması öngörülmektedir.

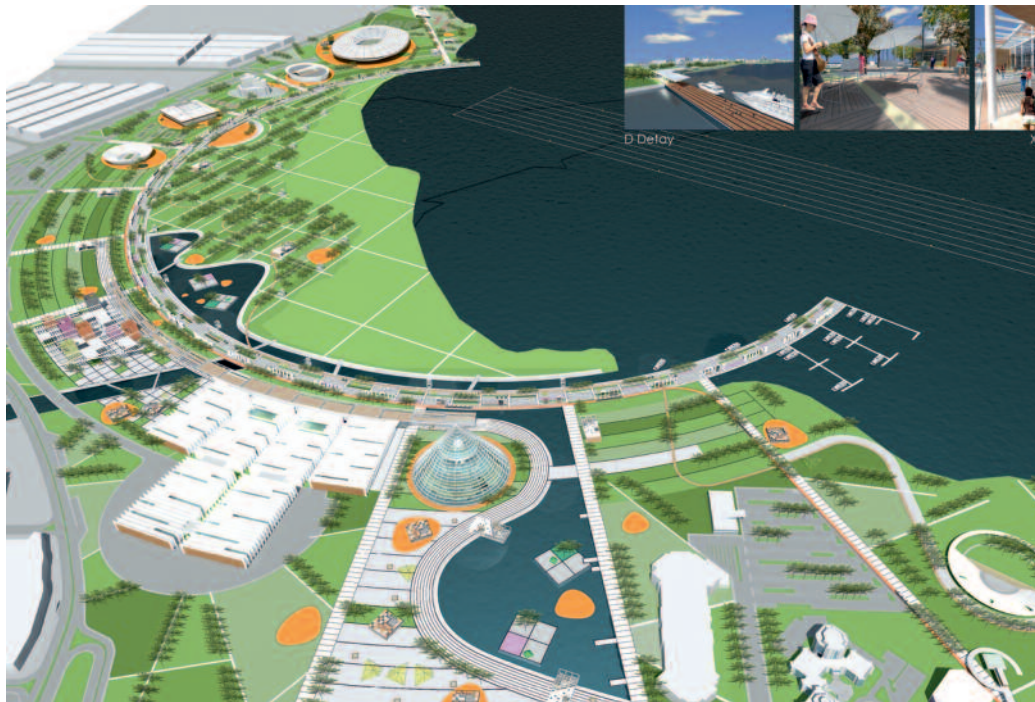

PLANLAMA
2011/1-2

C.Korunması gerekli sulak alan; Körfez bölgesinde korunması gerekli sulak alan olan bu bölge tamamen kendi doğal yapısı içinde bırakılmıştır. Flora ve faunasının B bölgesi ile birlikte planlanarak geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bölgeye kontrollü bir gezinti/ öğrenme amaçlı ahşap yürüyüş yolları planlanmaktadır.

Juri Raporu

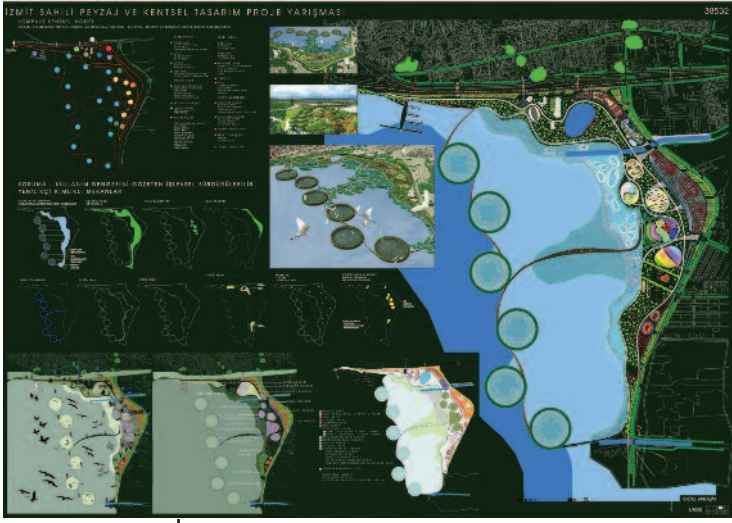
Üst ölçek analizi yeterli okunmamaktadır. Mevcut kent ile olan ilişkiler zayıftır. Fonksiyonel alan dağılımı dengeli ancak çeşitliliği az bulunmuştur. Proje kapsamında geliştirilen mimari çözümler kitlesel özellikleri bakımından arzu edilen düzeyde birbirleriyle ilişkilendirilememiştir.

PLANLAMA
2011/1-2

Satınalma

Tuncer Çakmaklı Mimar - Ekip başı
(Karlsruhe T. Üni.)

Sıla Akalp Şehir Plancısı (ODTÜ)

Gülşen Kınalı Peyzaj Mimarı (İÜ)

Danışmanlar:

Prof. Dr. **Egon Martin**

Prof. Dr. **Bettina Menzel**

Dr. **Selçuk İz**

Hakan Karaman

Muhammet Gülesin

Burak İşçen

Stefan Zwiers

Marcus Coelen

Yardımcılar:

Funda Tan

Elifcan Tunç

Thoren Kissler

Ceyda Tekin

Satınalma

Nimet Aydın Y. Mimar - Ekip başı (GÜ)

Kezban Düzdağ Peyzaj Mimarı (AÜ)

Nalan Aygül Şehir Plancısı (ODTÜ)

Berkan Erkovan Mimar (KTÜ)

Yardımcılar:

Ayşe Uçar Mimar

Ali Düzdağ Mimar

Ebru Öztürk Mimar

Mürvet Şahin Mimar

Esra Güven Mimar

Murat Turan Mimar

Satınalma

Aslı Balcıoğlu Mimar / Şehir Plancısı Ekip başı (GÜ)

Bahadır Şimşek Şehir Plancısı / 3 Boyutlu Modelleme Uzmanı (SÜ)

Tuna Balcıoğlu Şehir Plancısı / Kentsel Tasarım Uzmanı (SÜ)

Köksal Hoş Peyzaj Mimarı (AÜ)

Yardımcılar:

Tuğba Gül Şehir Plancısı (ODTÜ)

Mustafa Özkan Şehir Plancısı / Görsel Tasarım Uzmanı (GÜ)

Satınalma

A. İrem Mollaahmetoğlu Falay Y. Mimar Ekip başı (İTÜ)

İdil Sönmez Peyzaj Mimarı (İTÜ)

Sevil Şeten Şehir Plancısı (MSÜ)

Danışman:

Prof. Dr. **Ferhan Yürekli** Y.Mimar

Satınalma

Dr. Sertaç Erten Şehir Plancısı - Ekip başı (ODTÜ)

Alişan Çırakoğlu Y. Mimar (ODTÜ)

Ilgın Avcı Mimar (İTÜ)

Eda Ekim Peyzaj Mimarı (İTÜ)

Danışman:

Devrim Çimen Mimar

Yardımcılar:

Çağrı Helvacıoğlu Öğrenci

İpek Mehmetoğlu Öğrenci

Barış Göğüş Öğrenci

Yarışmalar Tezler

**Söylemsel Pratik Olarak Türkiye’de
Kentsel Tasarım Yarışmaları:
1980 – 2009**

**Urban Desin Competitons as
Discursive Practice in Turkey:
1980-2009**

Çimen, Devrim- Doktora,
ODTÜ, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
Tez Yöneticisi:
Assoc. Prof. Dr. Özcan Altaban
Şubat 2010, 278 s., İngilizce

Son yıllarda Türkiye’de açılan kentsel tasarım yarışmalarının sayısında ciddi bir artış gözlenmektedir. Yarışmalar genel anlamda disiplinlerin hem teorik hem de pratik çerçevelerini zenginleştiren ve bu disiplinler için söylemsel pratiklerin üretilebilmesini sağlayan önemli araçlardır. Bu tespit, yarışmaların bir süreç olarak önemini ortaya koymaktadır. Tüm bu değerlendirmelere dayanarak yarışma süreci, özellikle kentsel tasarım yarışma süreci, bir bütün olarak değerlendirildiğinde, farklı aktörlerin, farklı söylemlerin farklı ortamlarda ortaya konabildiği genel çerçeveyi çizmesi anlamında kentsel tasarıma hem teorik hem de pratik anlamda çok önemli katkılar sunmaktadır.

Kentsel tasarımın tek bir tanımı olmamasına karşın tüm yaklaşımlarda öne çıkan özelliği “disiplinler-arası”lıktır ve bu özelliği tanımlarda her zaman muğlak alanlar bırakmaktadır. Bu tespit kentsel tasarım alanını eleştirilere açık hale getirirken bir yandan da onu farklı disiplinlerden gelebilecek katkılara açmaktadır. Bu tür katkılar söz konusu olduğunda, yeni fikirler ve yaklaşımların üretildiği yarışmaların önemi yeniden ortaya çıkmaktadır. Yarışma, tanımlı bir strüktürü olması,

farklı disiplinlerden tanımlı rollerin tarif edilmiş olması, süreç içinde farklı söylemlere ortam hazırlayan dokümanlar üretmesi özellikleri ile aslında zaman-mekanda öyle bir boyut oluşturmaktadır ki, sürece dahil olan tüm farklı disiplinlerin izdüşümleri bu boyuta yansımakta ve bu farklı söylemler bazen birbirleriyle çatışır halde, bazen birbirleriyle kesişim kümesi oluşturmuş, bazen de üst üste çakışmış halde bulunmaktadır. Böylece yarışma, *objeleri, ifade üslupları, kavramları ve temaları* ile söylemsel oluşumların insan öznesi tarafından üretildiği ve egzersizinin yapıldığı ortamlar olarak tarif edilebilir. Bu anlamda bakıldığında aslında kentsel tasarımın ne zaman başladığının tartışılmasından çok ne zaman kavramsallaştırıldığı, yarışmaların bu kavramı yaygınlaştırmada ne zaman ve nasıl araçsallaştırdıkları ve bunun nasıl bir alana yer açığının tespiti daha net olarak yapılabilir.

Bu tezin amacı, kentsel tasarım yarışma süreçlerinin şartname, soru-cevap, kazanan projeler, jüri raporu ve ulaşılabildiği ölçüde değerlendirme yazıları ve kolokyum raporlarına dayanarak, Michel Foucault’nun Bilginin Arkeolojisi (1972), kitabında ortaya koyduğu metodolojinin uyarlanması ile incelenmesidir. Bu bağlamda, bu çalışma ulusal, açık, tek aşamalı ve isminde kentsel tasarım ibaresi geçen yarışmalara odaklanmış ve ilki 1980’de olmakla birlikte 35 adet yarışma tespit edilmiştir. Yarışma şartnameleri, soru-cevaplar, kazanan projeler, jüri raporları, değerlendirme yazıları ve kolokyum notları incelenerek bunlara ek olarak kentsel tasarım yarışma süreçlerinde yer almış, farklı kuşakları temsil eden meslek insanları ile yapılmış olan söyleşilerden de faydalanılarak, Türkiye’de kentsel tasarımın yarışmalar bağlamında farklı söylemselliklerinin izleri sürülmeye çalışılmıştır.

**PLANLAMA
2011/1-2**

Bu türden bir çalışmanın kentsel tasarım alanında yapılmamış olması, yapıldığında ise kentsel tasarımı meydana getiren farklı söylemlerin irdelenmesi, bu söylemlerin birbirleri ile olan ilişkilerinin anlaşılması ve yarışmalar bağlamında kentsel tasarıma farklı yaklaşımlar ve farklı çerçeveler çizilebilmesinin önünü açması itibarıyla önemli olduğu düşünülmelidir.

Anahtar Sözcükler: Michael Foucault, güç (ilişkileri), pozisyonlar, kentsel tasarım, yarışma, söylem, söylemsel pratik, söylemsel formasyon, muğlaklık, disiplinler-arasılık.

1980 Sonrası Türk Mimarlığında Yaşanan Dönüşümlerin Yarışma Projeleri Üzerinden İncelenmesi

The examination of transformation, realized in turkish architecture after 1980 through project competitions

Ay, Pınar

Yüksek Lisans, DEÜ, Mimarlık Bölümü
Tez Yöneticisi: Y.Doç.Dr. Özlem Arıtan
2010, 302 s., Türkçe

Anahtar kelimeler: Mimari yarışmalar, Post-modernizm, Sürdürülebilirlik, Küreselleşme, Sanal Mimarlık

Mimarlık eylemi bir ülkenin içinde bulunduğu sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel durumun en önemli yansıtıcılarından birisidir. Dolayısıyla bu eylem, içinde bulunulan kültürel sistem, hakim düşünce ve eğilimlerden doğrudan etkilenmektedir. Özellikle 1980 sonrası dönem, yaşanan siyasi, kültürel ve ekonomik gelişmeler ile bu değişimlerin mimarlık alanındaki yansımaları göz önüne alındığında bir kırılma noktası olarak kabul edilebilir.

Mimarlığın geçirdiği dönüşümleri dile getirmenin en geçerli yollarında biri de mimari yarışmalardır. Yarışmalar, kabul edilen yeni kavramların ya da fikir ayrılıklarının anlaşılabilmesi, mimarların söz söyleme hakkını elde etmeleri, toplum-mimarlık bağının kurulmasına zemin hazırlaması açısından oldukça önemli yere sahiptirler. Bu ne-

denle 1980 sonrası Türk mimarlığının gelişimi ile yaşanan dönüşümleri yarışmalar üzerinde irdelemek, bu dönemde Türk Mimarlığı'nın gelişiminde yarışmaların oynadığı özgün, etkin rolün incelemek bu tezin amacı olmuştur.

Tezin ikinci bölümünde Türk Mimarlığı'nın 1980 sonrasında günümüze kadar olan gelişimi ve geçirdiği dönüşümler, dönemin sosyo-ekonomik-siyasal verileri çerçevesinde ve '80 öncesi dönemine ilişkin kısa bir anımsatma yapılarak tanımlanmıştır.

Üçüncü bölümde mimarlığı yaşatma fırsatı olarak proje yarışmalarının önemine, genel işleyiş biçimine, amaçlarına ve yarışmalardan beklentilere değinilir. Bunun yanında '80 sonrası Türkiye'deki yarışma ortamının daha net kavranması açısından, yarışmaların Cumhuriyet döneminden 80'lere kadar olan gelişimi, dönem mimarisinin gelişimi doğrultusunda incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, başka bir deyişle asıl örneklem bölümünde 1980 sonrası dönem '80'ler, '90'lar ve 2000'ler olmak üzere üç bölümde ele alınmış, her bölümde önce yarışmaların gelişimi tariflenmiş, daha sonra seçilen yarışma projeleri üzerinden dönemin mimari akımlarının, biçimsel yansımalarının, ülkenin yaşadığı değişimlerin mimarlık alanında yapısal ve kavramsal etkileri irdelemiş ve çeşitli saptama ve analizler yapılmıştır.

2000-2008 Yılları Arası Ulusal ve Bölgesel Mimarlık Yarışmalarına Yönelik Bir Profil Belirleme Denemesi

A profile determination trial toward national and local competitions between 2000-2008

Zahra, Noushin Rashedi

Yüksek Lisans, Gazi Üniversitesi, FBE Mimarlık Anabilim Dalı
Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Pınar Dinç
2009, 272 s., Türkçe

Bu çalışmanın amacı, son dönemde yapılan mimari yarışmalar hakkında mimarlara ve özellikle genç mimarlara katkıda bulunacak ve çalışmala-

rını daha doğru bir şekilde iletmelerine ışık tutacak yarışmalar profili hakkında bir bakış sunmak ve yarışmalar ortamının nasıl analiz edilebileceği üzerine bir metodoloji ortaya koymaktır.

Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de yarışmaların proje elde etme ve uygulama aşamasında oldukça önemli bir yer tuttuğunun bilincinde olarak bu çalışma kapsamında 2000-2008 yılları arasındaki Türk kurum ve kuruluşların açtığı Ulusal Ve Bölgesel yarışmaların genel karakteristiğinin neler olduğu incelenmiştir. Bu sorunun cevabını bulabilmek için, öncelikle genel olarak yarışma olgusunun bileşenleri belirlenmiştir. Bu bileşenler kısaca 1) yarışma yönetmelikleri, 2) yarışma ortamının profili, 3) şartnameler ve 4) mimarların bu konudaki fikirleri olarak düşünülmüştür.

Yarışma yönetmeliklerindeki kurallar esas alınarak ve bir alternatifle karşılaştırma yaparak incelemek amacıyla Britanya örneği ile Türkiye bir arada incelemeye alınmıştır. Sonra, bu bileşenler bağlamında Türkiye’de 2000-2008 yılları arasında durum saptanması yapılmıştır. Bunun için bu yarışmalarla ilgili dokümanlar Arkitera sitesi, Mimarlar Odası Yarışma Arşivi ve Mimarlık dergisinin 2000-2008 yılları arasındaki tüm sayıları taranıp sınıflandırılıp bu yıllar arasındaki yarışmalar ortamının dökümü yapılmıştır. Daha sonra yarışmaların kurallarını belirleyen en önemli dokümanlardan biri olan şartnameler incelenmiştir. Bu inceleme, şartnamelerde bulunan kuralların ve yarışmacılardan istenilenlerin eksik olduğu düşüncesiyle yapılmıştır. Bunun için 2000- 2008 yılları arasında yapılan “Yapı” yarışmalarının şartnameleri “İçerik Analizi” yöntemiyle incelenip eksiklikler saptanmaya çalışılmıştır. Son olarak da, yarışmacılar ve jüri üyelerinin tecrübelerinden yararlanmak için yapılan çalışmalardan, yarışmalarla ilgili ortaya konulan problemler ve sorular, bu yıllar içerisinde hem yarışmacı hem jüri üyeliği yapmış olan profesyonellerle görüşülüp “Temellendirilmiş Kuram” yöntemiyle durum analizi yapılmıştır. Tüm analizler, 2000-2008 yılları arasındaki yarışmalar ortamının başlıca sorunlarının;

Yarışma sayısının azlığı,

Özel sektörün yarışma yerine teklif alma yöntemini tercih etmesi,

Yarışma şartname içeriklerinin net ve açık olması ve bazı eksik bilgilerinin bulunması,

Yapılan kolokyumların asıl amacını yerine getirmemesi,

Jüri tarafından seçim sürecinde hazırlanan raporların yeterli olmaması

olduğunu ortaya koymuştur.

Türkiye’de 1980 Sonrası Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sürecinde Yaşanan Gelişmeler, Karşılaşılan Problemler ve Süreç Üzerine Değerlendirmeler

The improvements achieved and problems encountered in the process of national architectural competitions in Turkey after 1980 and evaluations on the process

Erdoğan, Abdullah

Y. Lisans, Osmangazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Ayşen Çelen Öztürk

2009, 135s. Türkçe

Mimarlık yarışmaları, gerçekleştirildikleri dönemdeki sosyal, siyasi, ekonomik koşullardan ve teknolojik verilerden etkilenir. Türkiye’de 1980 sonrası yarışmalar sürecinin de, bu koşullardan ve verilerden etkilendiği görülür. Türkiye’de 1980 sonrası yaşanan sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik gelişmeler toplumsal hayatı etkiler. Toplumsal hayatta yaşanan gelişmelerle birlikte toplum hızlı bir sosyalleşme sürecine girer. Bu sosyalleşme süreci ile mimarlık ortamında ve yarışmalarda yaşanan değişim ve gelişmeler, mimarlık yarışmaları sürecinde yeni bir dönemin başlangıcını oluşturur. Bu dönemde yarışmalar, sadece proje elde etme yöntemi olarak görülmez; aynı zamanda ‘söz’lerin söylendiği, fikirlerin tartışıldığı ve uç düşüncelerin sorgulandığı platformlar haline gelir. Süreçte, sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimlerin ve basın yayın organlarının önemi artar. İletişim teknolojisi, hızlı bir şekilde ilerleme göstererek mimarlığın sos-

yalleşme sürecini hızlandırır ve mimarlık toplumsallaşır. Süreçte yaşanan olumlu gelişmelere rağmen, yarışma öncesi hazırlık süreci, şartname ve programın hazırlanması, jüri oluşumu ve değerlendirilmesi, jüri değerlendirme raporunun oluşturulması ve yarışma sonrası uygulama süreci gibi yarışma işleyiş sürecinin çeşitli aşamalarında karşılaşılan problemlerin, hem projelerin uygulama sürecine geçememesine neden olduğu, hem de yarışmalar ortamına zarar verdiği görülür. Tez kapsamında, Türkiye’de 1980 ve sonrası mimarlık ortamında ve yarışmalar sürecinde yaşanan değişim ve gelişmeleri belirlemek, yaşanan bu değişim ve gelişmelerin yarışmalar sürecinde bir kırılma noktası yaratıp yaratmadığını tespit etmek; yarışma işleyiş sürecinde karşılaşılan sorunları ve bu sorunların yarışmalar ortamına verdiği olumsuz sonuçları belirlemek, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu kapsamda, 1980 sonrası dönemde mimarlık ortamında ve yarışmalar sürecinde yaşanan değişim ve dönüşümü yansıtan, süreçte karşılaşılan problemlere örnek olabilecek, döneminin önemli mimarlık yarışmaları ile konu desteklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Mimari yarışmalar, Mimari değişim, Mimari gelişim, Mimari tasarım

Cumhuriyet’in Kuruluşundan Günümüze İstanbul’da Düzenlenen Kentsel Tasarım Yarışmaları Bağlamında Beşiktaş Meydanı Örneği

Beşiktaş Public Square model in the context of urban design competitions from the proclamation of the Republic to present in Istanbul

Gündem, Özge

Yüksek Lisans, Beykent Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Sercan Özgencil Yıldırım

2009, 174 s., Türkçe

Meydanların oluşumunu ve nasıl kullanıldıklarını anlamak için öncelikle kentsel tasarımın işlevini anlamalıyız. Kentin omurgasını meydanlar ve so-

kaklar oluşturur. Bu mekânlar kent yaşamının gerçekleştiği alanlardır. Bu nedenle mekânsal kalitenin elde edilmesi için yarışmalar düzenlenir. Kurumlar çeşitli nedenlerle yarışmalar düzenleyebilirler fakat bu yarışmalar öncesinde derinlemesine bir etüd çalışması gerekmektedir. Buradan çıkan ihtiyaç listeleri doğrultusunda yarışmalar düzenlenir ve kazanan projeler ödüllendirilir. Tezin birinci bölümünde kentsel tasarım kavramı ve kriterlerine değinilmektedir.

İstanbul’da 1935-2009 yılları arasında düzenlenen tüm mimari proje yarışmalarına ve oradan yola çıkarak da İstanbul’da 1935-2009 yılları arasında düzenlenen tüm kentsel tasarım / meydan düzenleme yarışmaları incelendiğinde, 1980’li yılların sonunda ardarda düzenlenen 4 kentsel tasarım / meydan düzenleme yarışması olduğu görülmektedir. Üsküdar, Taksim, Beyazıt ve Beşiktaş. Bu meydanlar için 1987-1990 yılları arasında kentsel tasarım / meydan düzenleme yarışmaları yapılmış ancak bu projeler uygulanmamıştır. Bu bağlamda tezin ikinci bölümünde 1990 yılında Beşiktaş Belediyesi’nin düzenlemiş olduğu ‘‘Beşiktaş Meydanı ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması’’ incelenmiş, birincilik ödülünü kazanan Mimar Tanju Edige ve Mimar Bereket Uluşahin’in bile bugün ellerinde olmayan projenin detaylarına ulaşarak o dönemde, yaklaşık 20 sene evvel Beşiktaş Meydanı için ne gibi öneriler, çözümler buldukları tespit edilmiştir. Yine ikinci bölümde 2005 yılında Beşiktaş Belediyesi’nin İstanbul Büyükşehir Belediyesine gönderdiği avan proje ve 2005’ten beri bu avan proje için onay bekleyen Beşiktaş Belediyesi’nin 4 yıllık bekleyiş sürecinde ‘geçici bir çözüm’ üreterek Barbaros Bulvarı’nda ufak tefek değişiklikler yaparak uyguladığı proje ele alınmaktadır. 28 Mayıs 2009 tarihinde ilk aşaması Anıtlar Kurulu’na onaylanan avan proje de incelendikten sonra üçüncü bölümde 1990 yılındaki yarışma projesi ile 2009 yılında onaylanan proje arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmaktadır.

Elbette asıl sorun bu yarışmaların uygulanabilirliğini sağlayabilmektir. Devlet dairelerine ait binalar veya konutlar ile ilgili yarışmalar hızlıca sonuçlandırılıp uygulandığına göre, aslında kentsel tasarım yarışmalarının da uygulanma ve halk tarafından deneyimlenme hakkı vardır. Yarışmalara katılım sağlandıkça Türkiye’de de mimarlık

gelişecektir ve kentsel sorunlara getirilecek olan çözümler de artacaktır. Bu çözümler kâğıt üzerinde kalmamalı ve İstanbul'un her semtine seçimler öncesi meydan vaat eden kişi ve kuruluşlar, kente mimari bir kimlik kazandıracak olan meydan projelerinin uygulanmasını sağlamalıdır.

Anahtar Sözcükler: Kent meydanı, Kentsel tasarım, Yarışmalar, İstanbul-Beşiktaş

Türkiye’de Proje Yarışmaları İle Elde Edilen Kamu Yönetim Yapılarının Mimari Özellikleri

The architectural characteristics of the public administration constructions acquired by the project competitions in Turkey

Türkmen, S. Fulya

Yüksek Lisans, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Bölümü
Tez Yöneticisi: Yrd. Doç. Dr. Recai Ersin Aynan
2009, 225 s., Türkçe

Bu çalışmada, ülkemizde geçmişten günümüze gerçekleştirilen mimari proje yarışmalarının amacı, tarihsel gelişimi, süreci, çeşitleri, olumlu ve olumsuz yönleri aktarılmaktadır. Ülkemizdeki kamu yönetim sistemi ve yapıları mimari proje yarışmaları çerçevesinde beş döneme ayrılarak ele alınmakta ve resmi yönetim yapılarının mimari (biçimsel ve anlamsal) özellikleri incelenmektedir.

Mimari proje yarışmaları, mimarlara sunduğu özgür ortam ile düşüncelerin en zengin biçimde ortaya konulduğu, özgün ve nitelikli projelerin elde edildiği bir yöntem olup, işverene birçok alternatif arasında en iyiyi seçme imkanı vermektedir.

Mimarların özgüveninin artmasını sağlayan, kişinin mesleki gelişimini sürdürmesi için teşvik eden mimari proje yarışmaları, beraberinde getirdiği rekabet olgusu, karşılaştırma ve eleştiri esasları ile ayrıcalıklı bir mimarlık ortamı yaratmaktadır.

Yarışma sonucu elde edilen projeler, mimari açık-

lama ve jüri raporları çeşitli kaynaklarda yer almakta ve geçmişten günümüze olan süreci aktaran belge arşivi niteliği taşımaktadırlar. Bu nedenle kamu yönetim yapılarının mimari özelliklerinin biçimsel ve anlamsal olarak ele alınmasında, gelişimi ve değişimi aktaran belgelerin incelenmesi, araştırmada kullanılan bir yöntem olarak belirlenmiştir.

Yönetim, geçmişten günümüze insan yaşamının her evresinde var olan bir kavram olmakla birlikte, her ülke için de yönetime ve ona ait yapılara ihtiyaç duyulmuştur. Halkın kullanımına açık kamusal mekan niteliği taşıyan bu yapılar, gerekli fonksiyonları yerine getirmenin yanında yönetimi ve yöneticilerin düşüncelerini halka aktaran iletişim araçları olmuşlardır. Toplumsal, ekonomik, siyasi nedenlere bağlı olarak taşıdıkları özellikler ve aktardıkları anlamlar dönemlere göre değişiklik göstermiş olsa da yönetim her evrede kendini ifade etmeyi başarmıştır.

Bu çalışma kapsamında, biçimsel ve anlamsal analizler yapmak için bazı kriterler belirlenmiştir. Tasarımı oluşturan görsel ve çevresel anlatım elemanları, tasarımı disipline eden temel prensipler ve anlamsal özellikler ile yapıların çözümlemesi yapılmıştır. Böylece proje yarışmaları ile elde edilen kamu yönetim yapılarının fiziksel özellikleri, çevresine verdiği mesajlar, temsil değerleri, resmi yapı olma özellikleri incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kamu yönetimi binaları, Mimari, Mimari özellikler, Mimari yarışmalar, Mimari analiz

Tasarım şartnamelerinin kentsel tasarım yarışmalarındaki rolü

The role of design brief in urban design competitions

Kabal, Emre

Yüksek Lisans, ODTÜ, Mimarlık Fakültesi
Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Baykan Günay
2008, 209 s., İngilizce

Tasarım şartnamesi, açıklayıcı ve birleştirici bir araçtır. Tasarım yarışmalarında ana amaç beklenti ve ihtiyaçların yarışma şartnamesi tarafından kur-

gulanması ile açıklanır. Problemin tanımı yeni fikirlerin oluşumuna olanak verecek yaratıcı ortamı sağlayacak ve yanlış anlamaları engelleyecek şekilde açık bir ifadeyle olmalıdır.

Tasarım yarışmalarında yarışma sürecinin katılımcıları olan müşteri, yarışmacılar, jüri ve kamu arasındaki iletişim tasarım probleminin yarışma şartnamesi tarafından doğru bir şekilde formüle edilmesi ile sağlanır.

Bu çalışmada tasarım yarışma şartnameleri ve yarışmanın temel iletişim aracı olan şartnamenin, ihtiyaç programından farklı olarak tasarım ve değerlendirme süreçleri üzerindeki etkilerini incelemek amaçlanmaktadır. Bu amaç çerçevesinde farklı süreç ve sonuçlara sahip üç kentsel tasarım yarışması iletişim sürecinin anlatılmasında temel çalışma alanını oluşturacaktır.

Anahtar Sözcükler: Mimarlık Dizin Terimleri, Problem çözme, İletişim.

Türkiye’de 1930-1950 dönemindeki mimari yarışmalar ve ideoloji

The architectural competitions between 1930-1950 and ideology in Turkey

Kolcu, Erdiñ

Yüksek Lisans, Osmangazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Tez Yöneticisi: Y.Doç.Dr. Ayşen Çelen Öztürk
1992, 120 s., Türkçe

Bu araştırmanın konusu; Tek Partili dönemde Türkiye’de açılan mimari yarışmalar aracılığıyla, Türkiye’deki mimarlık ortamının incelenmesidir. Amaç; yarışmaların, ideolojiyle ilişkisi üzerinden, sosyal yaşamın yeni biçimlerini araştırmaktır.

Bunun için benimsenen yöntem şu olmuştur: Toplumsal bir kabuk niteliğindeki ideoloji kavramının, yaşamın en belirgin örgütleyicisi olduğu saptanmıştır. Tek Partili dönemde, sosyal yaşamın belirleyicileri niteliğindeki Halkevleri’nin analizi üzerinde durulmaktadır. Sosyal yaşam, Halkevleri ve mimari yarışmalar arasında kurulan ilişki, Bursa Halkevi Mimari Proje Yarışması üzerinden incelenmektedir.

lk bölümde Türkiye Cumhuriyeti’nin benimsediği ideolojiyle, mimari yarışmalar arasındaki ilişki incelenmiştir. Yöneticilerin ve mimarın, yarışmaları algılama biçimi gözden geçirilmiştir. Oluşturulan şartnameler ve mimarın yaklaşımı ele alınmıştır.

kinci bölümde gündelik yaşamdan devlet politikalarına kadar geniş bir yelpazeye sahip olan ideoloji kavramı incelenmiştir. Tarihsel sürekliliğe sahip olan ideolojik yapıların bireyi ve toplumu biçimlendirmesi ele alınmıştır. Devletin ideolojisi irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde Türkiye Cumhuriyeti’nin Tek Partili dönemde ürettiği politikalar üzerinde durulmuş ve mimarlık ortamının bu politikalarla teması incelenmiştir.

Dördüncü bölümde ideolojinin kapsadığı, sosyal yaşamın yeni biçimleri ve Halkevleri’nin bu yeni biçimlere bakışı incelenmiştir.

Sonuç bölümünde mimarlığın edindiği karmaşık yapının kendi bünyesinin uzantısı olan ortamlar tarifleyerek geliştirilebileceği değerlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Mimari yarışmalar, şartname, politika, mimarlık tarihi, ideoloji, program, kültür, kimlik, fikir.

Yarışmalar Dosyasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler

Savaş Zafer Şahin
Mehmet Nazım Özer

Planlama Dergisi'nin kent planlama ve kentsel tasarım yarışmaları konularını ele alan bu özel sayılar dizisinde; çok farklı geçmişlere, mesleklere ve birikimlere sahip önemli sayıda yazarın ortaya koydukları genel çerçeve ve ana konu başlıklarının birçok noktada ortaklaştığı görülmektedir. Bu ortaklaşmanın birçok anlamda mesleğin adı, kişinin yaşı, ihtisas konusu, akademiye mensup olma ya da uygulamadan gelme gibi değişkenlerden bağımsız oydaşmalar üzerine oturduğu söylenebilir.

Yarışmalar söz konusu olduğunda üzerinde ittifaka varılan sorunlar ve çözüm önerileri demetinin bir sonuç yazısı kapsamında ele alınması her şeyden öte doğru çerçevenin kullanılması zorluğuyla karşı karşıya kalmaktadır. Yarışmalar sorununun neredeyse tüm boyutlarıyla ele alındığı böylesi bir özel sayıda ortak sonuçların dayandırılacağı çerçevenin siyasal, örgütsel, sosyal ve kültürel boyutlara da atıflarda bulunması beklenmelidir. Bu boyutların hakkıyla yansıtılması bu hacimli dizinin üzerinden yarışmaların geleceğine ilişkin daha

geniş bir oydaşmanın oluşumuna katkıda bulunabilecektir.

Yarışmaların her şeyden öte mekânın biçimlendirilmesinde bir temsil sorununun parçası olduğu gerçeğinden hareketle temsiliyet biçimleri ile ilişkisinin kurulması gerekliliği bu tür bir çerçevenin temel bileşenlerinden birisi olmalıdır. Kentsel mekânın şekillendirilmesinde var olan temsiliyet biçimlerinin yarışmaları nasıl kullandığı, kendisini ve eylemlerini nasıl meşrulaştırdığı önemli bir sorun alanıdır. Bu sorun alanı yarışmaların biçimsel koşullarının oluşumunda ve sonuçları ile ilgili olarak çok sorunlu ve el değmemiş bir alana işaret etmektedir. Bu alan "neden yarışma açıldı" biçimindeki sorunun karmaşık yanıtı ile anlam kazanmaktadır.

Bu tür bir çerçevenin oluşumunda diğer bir önemli nokta ise yarışmalara ilişkin kurumsal yapı ya da içsel örgütlenmedir. Yarışmaların var olan kurumsal yapılarla nasıl eklemlendiği, jüri kurumu, yarışmaların kendi kurumsal örgütlenmelerine ilişkin sorunlar önemli görünmektedir. Burada yarışmaların özerkliği ve

PLANLAMA
2011/1-2

etkin kurumsal örgütlenmenin bir arada nasıl sağlanacağı, yenilikçi ve teknolojiye dayalı yöntemlerin uygulanmasının getireceği değişimler gibi konular öne çıkmaktadır. Yarışmalar şartnamelerin yetersizliği, jürilerinin oluşumunda akademisyen/profesyonel dengesi, projelerin değerlendirilme biçimi, şeffaflık ve nesnellik sorunu gibi konularda eleştirilmiştir. Bunun yanında yarışmalar sonrasında, bilgisayar ortamının gösterişli sunuş olanaklarının çoğu zaman ortaya konulan fikrin önüne geçmesi, yarışma şartnamelerinde istenenlerle ödüle layık bulunan projelerde yer alan tasarım kararları arasındaki uyumsuzluk da sıklıkla dile getirilmektedir.

Yarışmalara ilişkin genel sonuçlar çıkarmak için dikkate alınması gereken belki de en önemli unsur ise sermaye birikim süreçleri olarak adlandırılabilir. Tasarımın kent planlama ve kentsel tasarım ürünlerinde kullanımının yarattığı toplumsal ve iktisadi değerlerin sermaye birikim süreçlerindeki yerinin tespit edilmesi ve bu tespitten yola çıkılarak yarışmaların rolünün belirlenmesi önem taşımaktadır. Yarışmalar sermaye birikim sürecinde yalnızca kendileri değer yaratarak değil aynı zamanda kentsel mekâna müdahale ile yaratılan yeniden dağıtım etkilerini biçimlendirerek de ciddi bir araçsallık oluşturmaktadır. Bu araçsallık yarışmaların temsil gücü ve meşrulaştırıcı etkisi ile de yakında ilişkilidir.

Böylesi bir çerçeveden bakıldığında bu özel sayıda yazarların en çok öne çıkardıkları meselelerden birincisi yarışmaların sermaye birikim süreci içerisindeki yeridir. Öncelikle Türkiye özelinde düşünüldüğünde kent planlama yarışmalarının sayısının çok azaldığı, kentsel tasarım yarışmalarının sayısının görece olarak arttığı belirtilmektedir. Bu durum kent planlamanın yarışma ile gerçekleştirilmektense daha çok başka tür idari ve teknik mekanizmalarla gerçekleştirilen bir sürece evrildiğine işaret etmektedir. Ülkede yapılan planların sayısına bakıldığında yarışmanın kent planlarının elde edilmesinde bir hizmet elde etme süreci olma niteliğini yitirdiği görülmektedir. Görece olarak kentsel tasarım projelerinin sayısı kent planlama yarışmalarından fazla olsa da benzer bir sorunun kentsel tasarım yarışmaları için de geçerli olduğu görülmektedir. Yarışma mekaniz-

masının yerini ise ihale süreçleri almaktadır. Neredeyse tüm yazarların üzerinde ittifak ettiği görüşlerden birincisi kent planlama ve kentsel tasarım yarışmalarının sayısının artırılması için gerekli önlemlerin alınmasıdır. Burada kamu yapılarının ve kamusal alanların tasarımlarının yarışma ile elde edilmelerinin bir zorunluluk haline getirilmesi, belli ölçekteki kent planlarının yarışma ile elde edilmesinin zorlanması ve gerekirse teşvik tedbirlerinin alınması gibi önlemler düşünülebilmektedir. Yarışmaların sayısının artırılması için gerekli önlemlerin alınması yanında farklı türde alanlarda ve farklı amaçlarla yapılacak yarışmaların sayısının artırılması yoluyla çeşitliliğin artırılması da önemli görülmektedir. Örneğin tarihi alanlara, eski sanayi bölgelerine, merkezi iş alanlarına vb. özgü yarışmaların açılması önemsenmektedir.

Yarışmaların sayısı ile ilgili olarak dile getirilen sorunlar aslında büyük oranda yarışmalar yoluyla oluşturulan temsiliyet mekanizmasını doğasını da doğrudan belirlemektedir. Yarışmaların sayısının azlığı yarışmaların mekânın biçimlendirilmesindeki temsiliyet gücünü neredeyse yok hükmüne getirmektedir. Yarışmaların çoğunlukla sorunlu alanlarda belli meşruiyet sorunlarını çözmeye ya da birer halkla ilişkiler çalışmasına indirgenmesi ifade edilen en önemli sorunlardır. Bu durumun somut sonucu çoğu zaman yarışma projelerinin siyasal amaç ve beklentilerle örtüşmemesi ve yarışmada dereceye giren proje ya da planların uygulamaya geçirilmesinde yaşanan sorunlardır. Oysaki yarışmaların kentsel mekânın şekillendirilmesinde katılımcı birer mekanizmaya dönüştürülmesi gerekmektedir. Yarışmaların sayısının artması, yarışma süreçlerinin halka ve yurttaşlara tasarımda farklı alternatiflerin varlığını gösterecek şekilde yeniden yapılandırılması bu soruna çözüm olarak önerilmektedir. Ayrıca, yine yarışma süreçlerinin özertleştirilmesi, yarışmalarda dereceye giren proje ve planların uygulanması için gerekli önlemlerin alınması, gerekirse mevzuat değişikliklerine gidilmesi öneriler arasında yer almaktadır.

Yarışmalara ilişkin özerklik sorunsalı, yarışmaların nicelik ve nitelik sorunları ile birlikte yarışmalara ilişkin içsel örgütlenme ve kurumsal yapının nasıl olması gerektiği sorusunun

yanıtını belirlemektedir. Yarışmalar merkezi olarak belirlenecek norm ve standartlaştırılmış süreçlerle mi yürütülmelidir yoksa yerelin özellikleri ile belirlenen bir kurumsal süreçle mi gerçekleştirilmelidir? Bu temel çelişkinin yanı sıra yarışmaların ne derece kurumsal yapılandırılmış süreçler haline getirilmesi gerektiği, ne derece olaya ve yere özgü geçici kurumsal yapılar olarak oluşmaları gerekliliği diğer bir politika tercihinin işaret etmektedir. Türkiye’de var olan durumda yarışmaların, yarışmayı düzenleyen kurumun yarışma deneyimi ve kurumsal kapasitesinin yanı sıra çoğunlukla rastlantısal düzenlemelerle geçici olarak oluşturulan jüriler eliyle yürütüldükleri düşünüldüğünde, yarışmalara ilişkin genel tercih ve yönelimlerin bir devlet politikası olarak merkezi hükümet düzeyinde belirlenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Merkezi hükümetin, örneğin belli ölçekteki kent planlarının ya da yapılan planların belli bir kotasının yarışma yöntemiyle elde edilmesi, yarışmaların yasal bağlayıcılığının diğer hizmet yöntemleriyle elde edilen planlar gibi olmasının sağlanması gibi politikalar geliştirmesi beklenebilir. Bunun yanı sıra yerelde yarışma düzenleyen otoritelerin kurumsal kapasitelerinin artırılmasının sağlanması ve yerele özgü zenginlik ve çeşitliliği yansıtacak alternatif kurumsal yapıların ortaya çıkarılması gerekmektedir. Burada özellikle raportörlük, telif hakları yönetimi, yarışmalar için proje yönetimi ve uygulama becerisi, şartnamelerin oluşturulması, jüri üyelerinin yetkinlik ve yeterliliklerinin dikkate alınması gibi unsurlar önem kazanmaktadır. Bu tür bir kurumsal yeniden yapılanmada merkezi bir yeterlilik ve yetkinlik denetiminin işlerlik kazanmasının yanı sıra, yarışmalara ilişkin her türlü bilgi ve verinin derlenmesi, arşivlenmesi, paylaşılması ve bilimsel çalışmalar konu edilmesi de büyük önem taşımaktadır. Sonuçta öneriler yarışmalara ilişkin politikaların merkezi olarak daha güçlü biçimde belirlenmesini, yerelde kapasite geliştirmeyi işaret etmektedir. Bu tür hedeflerin gerçekleştirilmesinde

TMMOB’un ve özellikle de Şehir Plancıları Odası, Mimarlar Odası ve Peyzaj Mimarları Odası’nın katkısının yaşamsal olduğu görülmelidir.

Bu çerçevenin dışında yarışmaların gelecekte alacakları biçimi belirleyecek unsurların üzerinde durulmaktadır. Tasarımın oluşumunda ve seçiminde katılımcılığın önemi, tasarım bilgisinin oluşturduğu katma değer tescili ve paylaşımı, açık kaynak kodlu tasarımların yarışma süreçlerine girmesi, gelişen bilişim ve teknolojik olanakların yarışma süreçlerine nasıl eklenebilecekleri gibi birçok konu tasarım camiası tarafından değerlendirilmeyi beklemektedir. Bu ve bunun gibi değerlendirmeler yalnız yarışmaların değil aynı zamanda kent planlama ve kentsel tasarım süreçlerinin geleceğini de yakından ilgilendirmektedir.

Tüm bu konuların ele alındığı bu özel dizi, yarışmaların Türkiye’de çok özel bir ihtisas ve bilgi birikimi alanı olduğunu göstermekle kalmayıp belki de bu anlamda birçok ilkin kayıtlara geçmesini sağlamıştır. Ancak, kat edilen mesafe ilerideki mesafenin büyüklüğünü anlamaya yetmiştir. Yarışmalar konusunda söylenecek daha çok sözün var olduğu bir gerçektir. İlerleyen yıllarda kişisel ve kurumsal birikimlerin kitaplaşması, yarışmalara giren eserlerin paylaşılması gibi konularda atılacak sayısız adım bizleri beklemektedir. Özellikle planlama-tasarım kültürümüzün gelişmesi için her yıl, gerçekleştirilen kent planlama ve kentsel tasarım yarışmalarının sonuçlarının ve süreçlerinin değerlendirileceği bir yarışmalar sempozyumunun meslek odalarınca yapılmaya başlanması ve gelenekselleştirilmesinin çok önemli bir adım olacağı değerlendirilebilir. Kent planlama ve kentsel tasarım alanının zenginleşmesi için en önemli aracımız olan yarışmalar kurumunun yaşatılması, geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması belki de ancak bu tür etkinliklerle sağlanacak farkındalık, sahiplenme ve aidiyet hissi ile mümkün olacaktır.

Planlama Dergisi'nde Yarışmalar

Sayı: 2001/4

- Kadıköy Meydanı-Haydarpaşa-Harem Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Projesi Yarışması

Sayı: 2002/1

- Bursa Kültürpark ve Çevresi Planlama/Tasarım Yarışması

Sayı: 2004/2

- Selçuk (İzmir) Belediyesi Aralık 2003 - Pananos Plajı ve Çevresi Kentsel Tasarım ve Peyzaj Projesi Yarışması

Sayı: 2005/3

- Konyaaltı Belediyesi Kent Meydanı Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması
- Van-Beşyol Meydanı, Hastane Caddesi, Milli Gemenlik Caddesi Ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması
- Gebze Belediyesi Tarihi Kent Merkezi Kentsel Tasarım Fikir Proje Yarışması

Sayı: 2006/1

- Bursa-Kaplıkaya Rekreasyon Vadisi Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması
- Van - Beşyol Meydanı, Hastane Caddesi, Milli Egemenlik Caddesi Ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışması
- EUROPAN "Geleceğin Avrupa Kenti için Stratejik Projeler"

Sayı: 2006/2

- Bursa Santral Garaj Kent Meydanı Mimari ve Kentsel Tasarım Projesi
- Beylikdüzü "Cumhuriyet Caddesi ve Yakın Çevresi" Kentsel Tasarım Proje Yarışması
- Bursa Osmangazi Belediyesi, Kızıyakup Kent Parkı Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması

Sayı: 2006/3

- İzmir Liman Bölgesi İçin Kentsel Tasarım Uluslararası Fikir Yarışması Syf:164-174
- İzmir Konak Belediyesi Uzundere Rekreasyon Vadisi Proje Yarışması syf:175-193

Sayı: 2006/4

- Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Diyarbakır Dicle Vadisi Peyzaj Planlama Kentsel Tasarım ve Mimari Proje Yarışması s:186-214

Sayı: 2007/1

- Balıkesir Çamlık Kentsel Ve Mimari Tasarım Ulusal Proje Yarışması s:61-79

Sayı: 2007/2

- Maltepe Bölge Parkı Fikir Projesi Yarışması s:100-130

Sayı: 2008/1-2

- Başakşehir Kent Merkezi Iı Kademeli Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması s:101-122

Sayı: 2008/3

- Sarıkamış Harekatı Anma Alanları Fikir Yarışması s: 70-95

Sayı: 2008/4

- Urla-Çeşme-Karaburun Yarımadası Ulusal Fikir Yarışması s: 61-79

Sayı: 2009/1

- Adana Büyükşehir Belediyesi Ziyapaşa Mahallesi-Mimar Sinan Parkı Kesimi Kentsel Tasarım Ulusal Proje Yarışması s: 79-95

Sayı: 2010/1

- Denizli Valiliği İl Özel İdaresi Denizli Hükümet Konağı Mimari Projesi Ve Yakın Çevresi Kentsel Tasarım Projesi s: 83-102

Kitap Tanıtımı

Hazırlayan: **Mehmet Nazım Özer**

Adım Adım TASARIM FİKİRLERİ

Bert Bielefeld, Sebastian El Khouli
Çeviren: Volkan Atmaca
Yapı Endüstri Merkezi Yayınları
84 sayfa, 2010

"Adım Adım"dizisi, mimarlık fakültesi öğrencilerine yönelik olarak hazırlanmış temel bir başvuru kaynağıdır. Amacı, mimarlık, tasarım disiplinlerindeki farklı faaliyet ve uzmanlık alanlarında yaşanan süreçleri adım adım takip ederek, bu süreçlerde karşılaşılan temel sorunları, süreçlere etki eden faktörleri ve çözüme ilişkin geliştirilen belli başlı yaklaşım ve ilkeleri, anlaşılması kolay açıklamalar ve ufuk açıcı önerilerle ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktır. Dizinin ilk kitabı olan Tasarım Fikirleri, mimari tasarım sürecinin başlangıç aşamasına odaklanarak, tasarımcıların bir tasarım problemini çözmeye yönelik fikirler üretmesine yardımcı olacak öneriler ve ipuçları sunmaktadır.

TASARIM, MİMARLIK ve MİMARLIK

İlhan Tekeli
İlhan Tekeli Toplu Eserler 16
Tarih Vakfı Yurt Yayınları
330 sayfa, 2011

İlhan Tekeli, bir şehir ve bölge plancısı olarak, insan aklının iki farklı ürünü olan "tasarım" ve "planlama"nın birbiriyle ilişkisinin ve farklılıklarının nasıl temellendirilebileceği problemiyle birlikte yaşamıştır. Bu nedenle planlama konusunda olduğu gibi tasarım konusunda da yazmıştır. Planlama konusundaki yazılarını Toplu Eserlerin yedincisi

olan Akılcı Planlamadan Bir Demokrasi Projesi Olarak Planlamaya kitabında bir araya getirmişti, on altıncı kitapta da tasarım konusundaki yazılarını bir araya getirerek bu tartışmalı alanın diğer ucundaki düşüncelerinin de derli toplu olarak görülmesini sağlıyor.

Tekeli bu problemle bir eğitim kurumunda yüzleştiği için ilk olarak "tasarım" ve "planlamanın" öğretilebilirliği konusundaki farklılıklar üzerinde yazmak durumunda kalmıştır. Mimarlık eğitimi veren öğretim üyeleri, geçmişte daha çok, fakat günümüzde daha az olmak üzere başarılı tasarımın Allah vergisi bir yetiyle yapılabileceğini, bu yetisi olmayanların mimarlık pratiğinin başka alanlarına yönelmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Tekeli'nin tasarım konusundaki ilk yazıları bu görüşün karşısında yer alarak, tasarım etkinliğinin bilimselleştirilmesinin olanakları üzerinde yoğunlaşmıştır. Daha sonra Türkiye'de kentsel tasarım düzeyinde tasarım taleplerinin gelişmesi üzerine, tasarımcının tasarımıyla ilgili olgu üzerindeki denetim düzeyinin farklılıklarının nesne tasarımıyla, kentsel tasarım konusunda nasıl farklılıklar yarattığını berraklaştırmaya çalışan yazılar yazmıştır. Tekeli'nin tasarım konusundaki yazılar yelpazesine çevre tasarımı konusundaki çalışmaları eklenmeye başlamıştır.

KÜLTÜR MİMARLIK TASARIM

Amos Rapoport
Çevirmeni: Selçuk Batur
Yapı-Endüstri Merkezi
135 sayfa, 2004

Amos Rapoport'un, kültürlerarası karşılaştırmalı çevre-davranış ilişkileri alanında sürdürdüğü çalışmalarının bir bölümüne yer verdiği bu kitabı ilk kez ve Türkçe olarak Yapı Yayın tarafından yayına hazırlandı. Rapoport, çevresel ta-

sarımı "artistik" bir ifade yaratma çabası değil, kullanıcı ağırlıklı bir eylem olarak niteliyor. Tasarımcıların, "belli kullanıcılar için çalışıyorlarsa, kendilerinin tiksinti bile duyabilecekleri mevcut çevrelere gereksinimleri" olacağını söylüyor. Bu temel görüş çerçevesinde yazılan kitap, çevre-davranış ilişkilerini ve bu konuda yapılan ve yapılması gereken etütleri çeşitli yönleyle irdeliyor. 50'nin üzerinde eskiz.

ŞEHİRİN MİMARİSİ

Aldo Rossi

Çevirmeni: Nurdan Gürbilek

Yapı-Endüstri Merkezi

244 sayfa, 2006

1966'da yayımlanan Şehrin Mimarisi planlama ve tasarım eleştirileri açısından bir dönüm noktasına işaret eder. Rossi'nin eleştirisi, işlevselcilik veya onun deyişle "naif işlevselcilik" üzerine odaklanıyordu. İşlevin mimarlık için bir başlangıç noktası olamayacağını altını çizen Rossi, başlangıç noktası olarak şehrin kolektif belleğine demir atmış "tip"leri öneriyordu. Dolayısıyla sandalyeden binaya ve oradan şehre her şeyi bir tasarım nesnesi olarak gören işlevselciliğin aksine, şehirle mimarlık arasında karşılıklı bir ilişki olduğunu iddia ediyordu: Mimarlık şehrin inşasından sorumlu olan disiplinken şehir de kolektif belleğiyle mimarlığın kaynağıdır. Böylece şehri istatistiklere, grafiklere, arazi kullanımına indirgeyen ve eşzamanlı mekân analizleriyle açıklamaya çalışan modern planlamanın aksine Şehrin Mimarisi şehrin morfolojisini eşzamanlı ve artzamanlı bir süreklilik üzerinden okumayı/anlamayı öneriyordu.

Bir yandan bütün dünyayı aynılaştırıp düzlerken, bir yandan da "tasarım" disiplinlerinin marifetiyle, aslında aynı olanı sözde farklarla donatarak büyük bir ağırlıklılıkla sürekli alanını genişleten tüketim örüntülerine karşı bir direnç politikasıydı bu. Rossi tüketim mekanizmalarının bıkırtıcı nakaratları "kopuş, değişim ve sözde yenilikler" yerine kalıcılık ve tekrara yoğunlaşıyordu. Yine bu mekanizmaların zorlama bir yaratıcılık beklentisiyle ajite ettiği mimarı bu yükten kurtarıyor, zaten orada olanı, gizil olanı okumaya/anlamaya/ortaya çıkarmaya davet ediyordu. Şehrin Mimarisi 40 yıl sonra Türkçe yayımlanıyor. Mimarlığa sunduğu özgürleşme alanı hâlâ taze bir nefes; bu dünyanın başka türlü de olabileceğini tasavvur edebilenler için...

İNSANCA YAŞAMAK İÇİN ŞEHİR VE KONUT

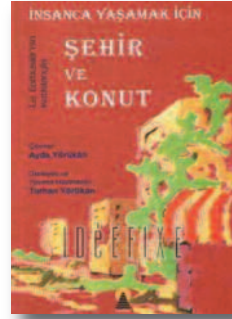
Le Corbusier'in katkılarıyla

Çeviren: Dr. Ayda Yörükán

Babil Yayıncılık

190 sayfa, 2005

İnsanca Yaşama İçin Şehir ve Konut adıyla yayımlanmakta olduğumuz bu kitap, Atina Anlaşması denen şehircilik esasları ile aile ve konut konusunda Fransız mimarların ve konut yapımcılarının görüşlerini bir araya getiren, insani açıdan şehirlerimize ve konutlarımıza çeki düzen vermekte faydalı olacağını düşündüğümüz iki önemli kısımdan oluşmaktadır.

Le Corbusier'in sekreterliğini yaptığı ve Atina'da karara bağlanmış olduğu için Atina Anlaşması adını taşıyan birinci kısım, Alie ve Konut Konusunda Fransız Mimarların Bugünkü Eğilimleri adını taşıyan ikinci kısım..SİTE

